Bulwer Lytton

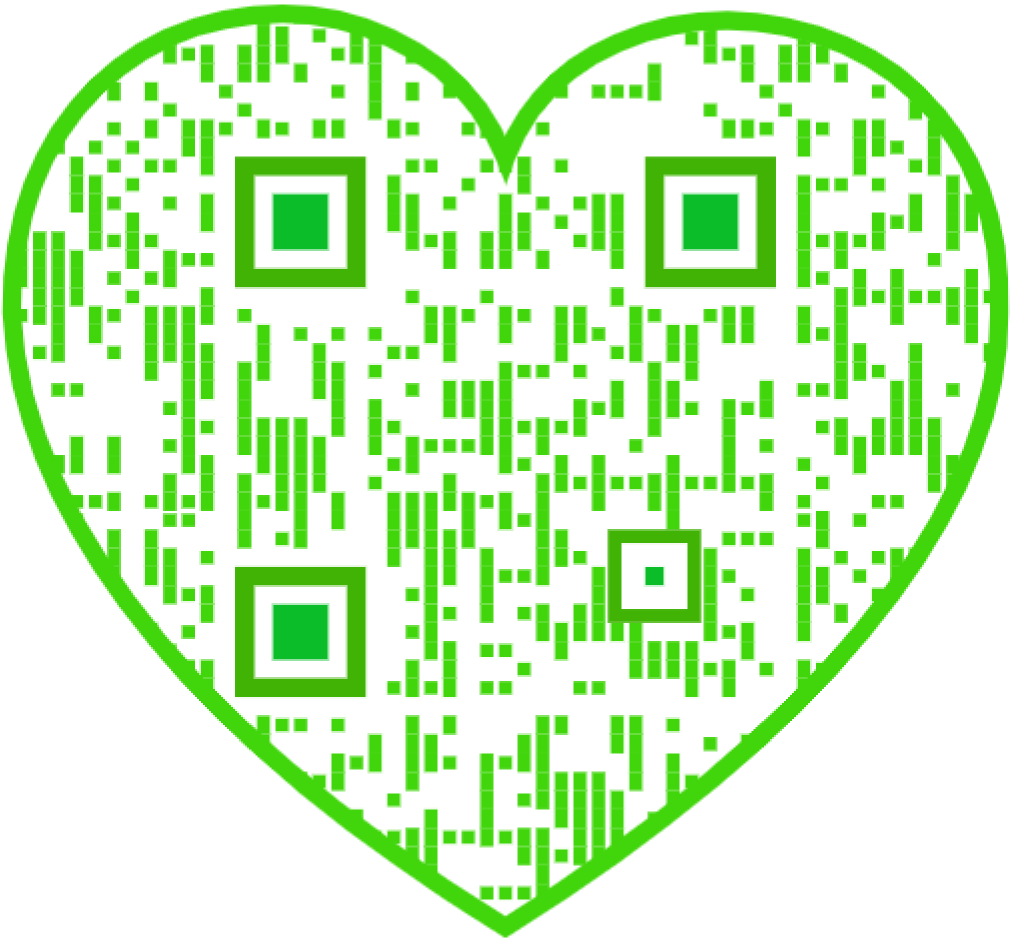

DE LAATSTE DAGEN VAN POMPEJI

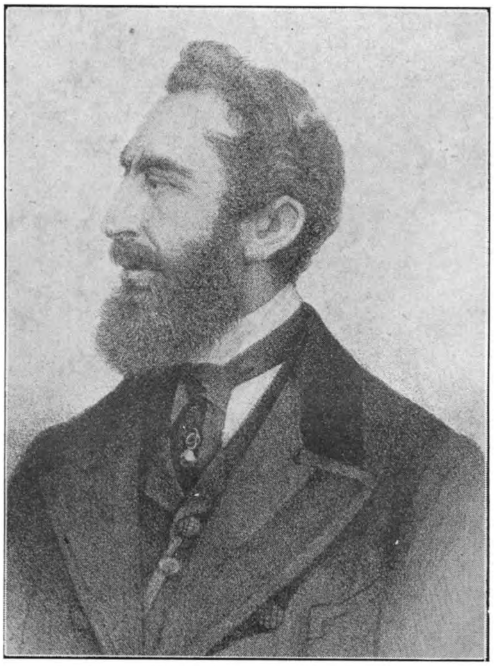

LORD EDWARD BULWER LYTTON

LORD EDWARD BULWER LYTTON

DE LAATSTE DAGEN VAN POMPEJI

EERSTE DEEL

UITGEVERSMAATSCHAPPIJ „MINERVA"
AMSTERDAM

EERSTE BOEK.

EERSTE HOOFDSTUK.

De twee patriciërs van Pompeji.

„Ho, Diomedes, dat treft ! Eet gij vanavond ook bij Glaucus?" vroeg een jongmensch van kleine gestalte, die zijn tunica zoo los en verwijfd had omgeslagen, dat men in hem dadelijk den fatterigen patriciër herkende.

„Helaas, neen, waarde Clodius ! hij heeft mij niet genoodigd," antwoordde Diomedes, een forsch man van middelbaren leeftijd. „Bij Pollux, weer zoo'n gierige streek van hem ! en men beweert nog wel dat in Pompeji niet fijner gegeten wordt dan bij hem."

„Dat is ook vrijwel zoo, ofschoon er nooit wijn genoeg voor mij is. Het is niet het oude Grieksche bloed, dat door zijn aderen vloeit, want hij zegt, dat de wijn hem den volgenden dag suf maakt."

„Het komt mij voor, dat die zuinigheid een andere oorzaak heeft," hernam Diomedes, terwijl hij zijn wenkbrauwen fronste. „Ondanks al zijn vertoon, geloof ik niet, dat hij zoo rijk is, als hij tracht te schijnen; misschien geldt zijn bezorgdheid meer zijn amphorae dan zijn geest."

„Een reden te meer om bij hem te gaan eten, voordat het geld op is. Volgend jaar, Diomedes, moeten wij een anderen Glaucus zien te vinden."

„Hij houdt ook veel van de dobbelsteenen, hoor ik."

„Hij houdt van elk plezier; en daar hij er ook van houdt soupers te geven, houden wij insgelijks van hem."

„Ha, ha ! Goed gezegd, Clodius ! Maar, hebt gij mijn wijnkelders wel ooit gezien?"

„Dat geloof ik niet, beste Diomedes !"

„Nu, dan moet gij op een avond ook eens bij mij komen soupeeren. Ik kan u de heerlijkste lamprijen voorzetten en ik noodig dan ook Pansa den aedilis uit."

„O, geen omslag voor mij ! Persicos odi apparatus ! Ik ben spoedig tevreden. Maar het begint al donker te worden. Ik ga naar de baden, en gij?"

„Naar den quaestor; staatszaken !.... en vervolgens naar den tempel van Isis. Vale !"

„Wat een opschepper !" prevelde Clodius binnensmonds, en slenterde langzaam voort. „Hij denkt ons met zijn wijnkelder en partijen te doen vergeten, dat hij het kind van een vrijgemaakten slaaf is; en wij zullen dat ook niet vergeten, zoolang wij hem de eer aandoen hem zijn geld af te winnen; die rijke plebejers zijn voor ons adellijken kostbare melkkoetjes."

Onder deze alleenspraak kwam hij in de via Domitiane, die vol voetgangers en rijtuigen was en op dit oogenblik hetzelfde beeld van levendigheid en gewoel te zien gaf, dat wij tegenwoordig nog in de straten van Napels vinden.

Vroolijk rinkelden de bellen der rijtuigen, die elkaar in snellen draf voorbijreden, en Clodius trachtte het door lachen en knikken te doen voorkomen, of hij met de eigenaars der keurigste en fantastische equipages op vertrouwelijken voet stond; inderdaad, geen nietsdoener was in en om Pompeji meer algemeen bekend dan hij.

„Wel, Clodius ! hoe hebt gij geslapen na uw fortuinlijken avond van gisteren?" riep de heldere en welluidende stem van een jongen man, in een sierlijk rijtuigje gezeten. Op de bronzen paneelen waren in voortreffelijk Grieksch relief de Olympische spelen afgebeeld; de twee paarden waren van het beste Parthische ras. Hun ranke pooten schenen den grond te verachten, en slechts de lucht te raken, hoewel zij bij de minste beweging van den menner, die achter den jeugdigen eigenaar van het rijtuig stond, zoo roerloos bleven staan alsof zij versteend waren: — levenloos en toch schijnbaar vol leven, als een wonder van Praxiteles. De eigenaar zelf was slank en goed gevormd als de modellen der Atheensche beeldhouwers; zijn blonde, golvende haarlokken en de regelmaat zijner gelaatstrekken verrieden duidelijk zijn Grieksche afkomst. Hij droeg geen toga, die inderdaad onder de Romeinen van den keizertijd geen teeken van onderscheiding meer was, en zelfs voor de mode-volgers, een voorwerp van bespotting geworden was, doch zijn tunica schitterde in de fraaiste Tyrische kleuren, en de gespen, waarmede zij was vastgemaakt, schitterden van smaragden. Hij droeg om den hals een gouden keten, waarvan de einden op zijn borst in een kunstig bewerkten slangenkop samenliepen, aan welks bek een fraai bewerkte zegelring was bevestigd. De

mouwen van de tunica waren los, en bij de handen met gouden franje omzoomd, terwijl rond zijn middel een gordel, versierd met arabesken van dezelfde stof als de franje, bij wijze van zak diende om zijn zakdoek, zijn beurs, zijn schrijfnaald en schrijftabletten te bergen.

„Mijn waarde Glaucus !" riep Clodius uit, „het doet mij genoegen, dat uw verlies u blijkbaar zoo weinig deert. Gij ziet er uit, alsof Apollo zelf u bezielde, en uw gezicht schittert van geluk men zou u voor den winner en mij voor den verliezer kunnen houden."

„Zou het winnen of verliezen van een paar onnoozele geldstukken dan van invloed kunnen zijn op onze stemming, Clodius? Bij Venus ! zoo lang wij jong zijn, kunnen wij onze lokken met kransen omvlechten; zoolang het geluid van den cithoa ons gehoor niet vermoeit, zoolang nog een lachje van Lydia of Chloe het bloed sneller doet stroomen, zoolang zullen wij genieten van zon en lucht, en maken wij den tijd zelf tot den schatbewaarder van ons vermaak. Gij denkt er wel aan, dat gij vanavond bij mij soupeert?"

„Wie zou een uitnoodiging van Glaucus vergeten !"

„Waar gaat gij nu heen?"

„Ik wilde naar de baden, waarmee, zooals gij weet, een uurtje gemoeid is."

„Nu, dan zal ik mijn rijtuig naar huis zenden en met u mee gaan. Ho ! ho ! Phylias." Hij streelde het paard, dat het dichtst bij hem was, en dat met gespitste ooren en een zacht gehinnik zijne vriendelijkheid beantwoordde. „Dat beteekent vandaag voor jou vacantie ! Is het geen mooi dier, Clodius?"

„Phoebus Apollo waardig — of Glaucus," antwoordde de adellijke parasiet.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Het blinde bloemenmeisje en de schoone van aanzien. — De biecht van den Athener. — De lezer maakt kennis met Abracus den Egyptenaar.

Oppervlakkig pratend over duizend dingen, slenterden de twee jongelieden door de straten; zij bevonden zich thans in de wijk, waar de meeste fraaie winkels waren, welker openstaande voorhuizen vroolijk schitterden van de harmonieuse kleuren der fresco's en teekeningen. De fonkelende fonteinen, die bij elke vista haar schuim in de zomerlucht deden opschieten;

de menigte voorbijgangers, of liever wandelaars, de meesten in het typische purper gekleed; de lachende groepen, die zich bij de aantrekkelijkste winkels ophielden; de slaven, die men, met bronzen wateremmers van schoonen vorm op hun hoofd, heen en weer zag loopen; de landmeisjes, die hier en daar haar korfjes aanboden vol kleurig ooft en bloemen, welke voor de oude Italianen grooter aantrekkelijkheid hadden dan voor hun afstammelingen, voor wie letterlijk „latet anguis in herba" onder elke bloem een ongedierte schijnt te schuilen, de talrijke drankhuizen, die de lediggangers van dien tijd naar hun zalen lokten, waar de olie- en wijnkruiken in rijen op marmeren platen stonden, terwijl de zitplaatsen buiten de deur door purperen gordijnen tegen de felle zon waren beschut: dit alles vormde een tooneel zoo schoon, dat de levendige geest van Glaucus, den Athener, er licht een reden in kon vinden voor de vroolijke stemming die hem bezielde.

„Praat mij niet langer van Rome," zei hij tot Clodius, „het vermaak is te grootsch en te overladen binnen haar muren; zelfs binnen die van het hof, in het gouden huis van Nero, en in den luister van het paleis van Titus, heerscht een zekere zwaarmoedige pracht, die het oog pijn doet en den geest vermoeit. Daarenboven, Clodius, het maakt ons ontevreden, wanneer wij de ongekende weelde van anderen vergelijken met de middelmatigheid van onzen eigen staat. Doch hier geven wij ons gemakkelijker aan het vermaak over, en genieten er van, zonder dat de praal ons vermoeit."

„Gij hebt zeker om die reden uw zomerverblijf te Pompeji gekozen?"

„Ja. Daar geef ik de voorkeur aan boven Baiae. Ik geef toe dat dit bekoorlijker is, doch ik houd niet van de schoolvossen, die zich daar ophouden, en die elk hunner genoegens met een drachme schijnen te wegen."

„Gij houdt toch wel van den omgang met geleerden; en wat de poëzie betreft, uw huis verkondigt luid den lof van Aeschylus en Homerus, van het drama en het heldendicht."

„Dat is zoo; doch deze Romeinen, die mijn Atheensche voorouders nabootsen, zijn in alles te zwaar op de hand. Op de jacht zelfs moeten hun slaven Plato bij zich dragen; en als het wilde zwijn geveld is, halen zij hun boeken en papieren voor den dag, om toch geen oogenblik te verzuimen. Als de dansmeisjes met haar schitterende Perzische bewegingen voor hun oogen zweven, leest een vrijgelatene hun een stuk uit Cicero „De Officiis" voor. De kwalzalvers! Vermaak

en studie zijn geen elementen om zoo door elkaar te halen; zij moeten gescheiden blijven, de Romeinen verliezen beide door deze kwasie verfijning, en bewijzen, dat ze geen ziel voor het een of het ander hebben. Ach, Clodius ! hoe weinig weten uw landslieden van de alles omvattende ziel van een Pericles ! hoe weinig verstaan zij het betooverende eener Aspasia ! Gisteren nog bracht ik Plinius een bezoek. Hij zat te schrijven in zijn zomerhuis, terwijl een ongelukkige slaaf op de fluit speelde. Zijn neef (spaar mij een van die wijsgeerige pronkers.... !) las in Thucydides beschrijving van de pest, en knikte tegelijk met zijn popperig hoofdje op de maat der muziek, terwijl zijn lippen de griezelige bijzonderheden dier vreeselijke schildering herhaalden. De pedant voelde er niets tegen, te luisteren naar een minneliedje en tevens de beschrijving der pestziekte te lezen."

„Maar, zij lijken ook sterk op elkaar."

„Dat zei ik hem ook, doch de knaap begreep mijn scherts niet; hij zag mij berispend aan en zei, dat alleen het lichamelijke oor in de muziek genoegen vond, terwijl het boek (verbeeld u, de beschrijving van de pest) ! het hart verhief. „Ach," zei de dikke oom blazend: „mijn neef is een volmaakt Athener; hij tracht steeds het nuttige met het aangename te verbinden." O, Minerva ! wat lachte ik in mijn vuistje ! Terwijl ik nog zat, kwamen zij den wijsgeerigen knaap melden, dat zijn geliefkoosde vrijgemaakte slaaf zooeven aan de koorts gestorven was. „Onverbiddelijke dood !" riep hij uit. „Geef mij mijn Horatius ! Hoe goed weet de dichter ons bij zulke rampspoeden te troosten !" — En zouden zulke menschen weten wat liefde is, Clodius? Mij dunkt, zelfs de zinnelijke niet. Hoe zelden heeft een Romein een hart ! Hij heeft niets anders dan het werktuigelijke van het genie — vleesch en beenen ontbreken."

Hoewel Clodius een weinig geraakt was over deze appreciatie van zijn landslieden, nam hij toch den schijn aan het met zijn vriend geheel eens te zijn, vooreerst omdat hij in zijn hart een vleier was, en ten tweede, omdat het onder Rome's losbandige jeugd tot den goeden toon behoorde, met een zekere minachting neer te zien op haar aanzienlijke afkomst, die haar toch inderdaad zoo laatdunkend maakte. Het was mode om de Grieken na te apen, en tevens te lachen om de eigen imitatiezucht.

Onder het gesprek werden zij opgehouden door een groep, die zich verzameld had op een plein, waarop drie verschillende straten uitkwamen. Juist op de plek, waar een colonnade van een sierlijken tempel

haar schaduw uitbreidde, stond een jong meisje met een bloemkorfje aan haar rechterarm en een klein driesnarig muziekinstrument in de linkerhand, aan welks volle, zachte tonen zij het geluid van haar stem paarde. Bij elke pauze zwaaide zij op een bevallige wijze haar bloemenmandje rond, de toehoorders uitnoodigend om er iets uit te koopen, en het regende muntstukjes in het korfje, hetzij als een complimentje over de muziek, of uit medelijden met de zangeres; want zij was blind.

„Daar is mijn arm Thessalisch meisje," zei Glaucus, en bleef staan. „Ik heb haar sedert mijn terugkomst te Pompeji nog niet teruggezien. Stil! Zij heeft een lieve stem; laten wij even luisteren."

Lied van het blinde bloemenmeisje.

„Koop mijn bloemen, o koop ze, als 't u blieft!
Het blinde meisje komt van zoo ver;
Als de wereld zoo mooi is als ik hoor zeggen,
Zijn deze bloemen haar kinderen!
Zullen zij haar schoon behouden?
Ik weet, dat zij juist uit haar schoot komen,
Want ik plukte ze een uur geleden,
Toen zij nog in haar armen sliepen...."

„Mag ik dit vioolstruikje hebben, lieve Nydia?" vroeg Glaucus, terwijl hij door het volk heendrong en eenige muntstukjes in haar mandje wierp. „Uw stem is bekoorlijker dan ooit."

Het blinde meisje deed een paar stappen voorwaarts bij het hooren van de stem van den Athener, maar bleef toen plotseling weer staan, terwijl een hoogroode kleur haar gelaat bedekte.

„Zijt gij terug?" vroeg zij bedeesd en toen herhaalde zij bij zichzelf: „Glaucus is wedergekomen!"

„Ja, kindlief, ik ben sedert een paar dagen weer te Pompeji. Mijn tuin heeft als te voren uw hulp noodig; ik hoop, dat gij morgen eens komt zien. Denk er aan, dat ik in mijn huis geen bloemkransen wil gevlochten hebben, dan door de hand van de lieve Nydia."

Nydia lachte vroolijk, maar antwoordde niet en Glaucus, na het tuiltje viooltjes op zijn borst gestoken te hebben, verliet blij en zorgeloos de menigte.

„Zeg," vroeg Clodius, „is dat kind een beschermeling van u?"

„Zingt zij niet goed? Ik stel belang in het arme slavinnetje. Daarenboven, zij is afkomstig uit het land van den Godsheuvel. De Olympus zag op haar wiegje neer; zij is uit Thessalië."

„Het land der heksen.”

„Ja, maar wat mij aangaat, ik zie in elke vrouw een heks, en te Pompeji, bij Venus, schijnt de lucht zelve een minnedrank te hebben gedronken, zoo bevallig komt mij elk baardeloos gezicht hier voor.”

„Ei ! Kijk eens, daar hebben wij juist een der schoonste meisjes uit Pompeji, de rijke Julia, de dochter van den ouden Diomedes,” zei Clodius, en een jong, gesluierd meisje, van twee slavinnen vergezeld, op weg naar het bad, trad hen tegemoet.

„Schoone Julia, wij groeten u,” zeide Clodius.

Julia lichtte haar sluier even op, waarschijnlijk met de coquetterie een krachtig Romeinsch profiel, een paar gitzwarte oogen en een paar wangen te doen zien, welker natuurlijke olijfkleur door de kunst met een zacht rood was overtrokken.

„En is Glaucus ook weer terug,” zei zij, terwijl zij den Athener met een veelbeteekenden blik aanzag. „Heeft hij,” voegde zij er half fluisterend bij, „zijn vrienden van het vorige jaar vergeten?”

„Schoone Julia ! zelfs de Lethe komt, wanneer zij in het eene gedeelte der aarde verdwijnt, uit het andere weer te voorschijn. Jupiter laat ons niet toe, langer dan voor een oogenblik te vergeten; doch Venus, die nog strenger is, gunt ons zelfs zulk een oogenblik niet.”

„Glaucus is nooit met zijn woorden verlegen.”

„Wie zou dat kunnen zijn, als zij tegen wie hij spreekt, zoo bekoorlijk is?”

„Wij hopen u beiden spoedig op mijns vaders villa te zien !” zeide Julia zich tot Clodius wendend.

„Wij zullen den dag, waarop wij u bezoeken mogen, met een witten steen merken,” was het antwoord van den speler.

Julia sloeg haar sluier weer neer, doch langzaam, zoodat zij nog een laatsten blik met goed gespeelde beschroomdheid op den Athener kon werpen. Teederheid en verwijt spraken uit dien blik.

De vrienden gingen verder.

„Julia is inderdaad schoon,” zei Glaucus.

„Gij zoudt verleden jaar die bekentenis op vuriger toon hebben afgelegd.”

„Dat is zoo. Ik was op het eerste gezicht verblind, en hield voor een juweel, wat slechts een kunstige namaak is.”

„Het hart,” hernam Clodius, „is bij alle vrouwen hetzelfde. Gelukkig hij, die er een trouwt met een schoon gelaat en een aanzienlijken bruidschat ! Wat kan hij meer verlangen?”

Glaucus zuchtte.

Zij waren nu in een minder drukke straat, aan

welker uiteinde de blik over de breede, liefelijke zee kon staren, die aan deze heerlijke kust alle verschrikking schijnt verloren te hebben, zoo zacht zijn de koeltjes, die er over zweven, zoo schoon en zoo afwisselend zijn de tinten van de rooskleurige wolken, die zich in haar weerspiegelen, zoo aangenaam zijn de geuren, die de landwind meevoert naar het water. Het was uit zulk een zee, kunt ge gelooven, dat Anadyomene geboren is, om de heerschappij over de wereld op zich te nemen.

„Het is nog wat te vroeg voor het bad," zei de Griek, op wien al wat schoon was indruk maakte; „laten wij de woelige stad verlaten en naar de zee gaan, waar de avond nog boven de golven lacht."

„Met alle genoegen," antwoordde Clodius; „de baai is bovendien het levendigste gedeelte van de stad."

Pompeji was de beschaving dier dagen in het klein; binnen het eng bestek van zijn muren vond men als het ware een proefje van alles, wat de weelde aan de macht kan bieden. In zijn kleine, maar prachtige winkelhuizen, in zijn paleizen, baden en theaters, in het amphitheater, in den hoogen kunstzin, en daarmee gepaard gaande zedelooze verdorvenheid zijner inwoners, spiegelde zich het gansche rijk af. Het was een stuk speelgoed, een toonkast, waarin de goden voor hun vermaak op verkleinde schaal het gansche wereldgebeuren dier dagen schenen te hebben bijeengebracht, om het na eeuwen, aan de bewondering van het nageslacht terug te geven, ten bewijze, dat er niets nieuws is onder de zon.

In de spiegelgladde baai lagen de koopvaardijschepen, zoowel als de vergulde galeien der rijke burgers, dicht bijeen. De booten der visschers gleden snel af en aan, en in de verte zag men de hooge masten van de vloot, onder bevel van Plinius. Aan het strand zat een Siciliaan, die met zeer bewegelijke gelaatstrekken en onder heftige gebaren aan een groep visschers en boeren een wonderlijk verhaal deed van geredde schipbreukelingen en menschlievende dolfijnen.

De Griek trok zijn metgezel uit den volkshoop terug, en richtte zijn schreden naar een eenzame plek van het strand, waar de twee vrienden zich op de punt eener kleine rots neerzetten, die uit de gladde keien oprees. Er was misschien iets in hun omgeving, dat hen tot nadenken en stilzwijgen stemde. Clodius zat met de hand voor de oogen, om ze voor het felle licht te beschutten en berekende de winst van de laatste week; en de Griek, op zijn hand geleund, maar niet beducht voor de zon, — de beschermgodin van zijn volk, — in wier tintelend licht van poëzie, vreugde en liefde hij zich met welgevallen baadde, hield zijn

oogen gevestigd op het breede water, en scheen elk windje te benijden, dat zijn vleugelen uitbreidde naar de Grieksche kusten.

— Zeg eens Clodius," vroeg de Griek eindelijk, zijt gij ooit verliefd geweest?"

„O heel vaak."

„Die dikwijls liefgehad heeft, beminde nooit," hernam Glaucus. „Er is slechts één Eros, hoewel er wel namaaksels van hem zijn."

„Die namaaksels zijn over het geheel genomen zulke onaardige godjes nog niet," antwoordde Clodius.

„Ik ben het met u eens," hervatte de Griek. „Ik aanbid tot de schaduw der liefde toe; maar meer nog de liefde zelf."

„Zijt gij dan wezenlijk en waarachtig verliefd? Kent gij het gevoel, dat de dichters beschrijven, het gevoel, dat maakt, dat we eten en drinken laten staan, dat ons uit de schouwspelen houdt en elegieën doet schrijven? Dat had ik nimmer kunnen denken. Gij spot zeker."

„Zoo ver ben ik nog niet gekomen," hernam Glaucus glimlachend, „of liever, ik zeg met Tibullus:

Dien de liefde beheerscht, waar zijn pad ook heenleidt, is veilig en heilig.

Ik kan nog niet zeggen, dat ik inderdaad bemin; doch ik zou het kunnen doen, als ik maar in de gelegenheid was om het voorwerp van mijn hartstocht te zien."

„En zal ik eens gissen naar dat voorwerp? — Is het de dochter van Diomedes niet? Zij aanbidt u, en doet ook geen moeite dat te verbergen; en, bij Hercules! ik zeg het u nog eens, zij is schoon en zij is rijk. Zij zal de deurstijlen van haar echtgenoot weten te vergulden."

„Neen; ik wil mij niet verkoopen. De dochter van Diomedes is schoon, dat beken ik; en er is een tijd geweest, waarin ik, zoo zij niet de kleindochter van een vrijgelatene geweest was.... Maar neen, nu niet meer. Zij draagt al haar schoonheid op haar gelaat; haar manieren zijn onvrouwelijk, en haar geest kent niets anders dan vermaak."

„Gij zijt ondankbaar. Zeg mij dan, wie het gelukkige meisje is."

„Luister eens, Clodius. Het is eenige maanden geleden, dat ik te Napels was. De stad bevalt mij, want zij verloochent haar Griekschen oorsprong niet, die nog zijn stempel op heel haar wezen gedrukt houdt, en wel verdient zij den naam van Parthenope om haar zoele lucht en hare lieflijke kust. Op zekeren dag trad ik den tempel van Minerva binnen, minder om voor

mijzelf te bidden dan voor de stad, die niet meer door Pallas met een glimlach wordt aanschouwd. De tempel was verlaten. De herinnering aan Athene bedroefde mijn hart; en terwijl ik dacht alleen te zijn, en verdiept was in gebeden, stroomden de woorden uit mijn hart naar mijn lippen, en ik weende, terwijl ik bad. Ik werd in mijn godsdienstoefening gestoord door een zwaren zucht; ik keerde mij om, en achter mij zat een vrouw. Zij had onder haar gebed den sluier opgeslagen, en toen onze blikken elkander ontmoetten, was het mij, alsof een hemelsche straal uit haar donkere oogen in mijn ziel schoot. Nimmer, Clodius, heb ik zoo'n welgevormd sterfelijk gelaat gezien; het vuur er van scheen door eene zekere zwaarmoedigheid getemperd, maar tegelijk veredeld door dat onbeschrijfelijke, dat tot de ziel spreekt en dat ook door onze beeldhouwers aan het gelaat van Psyche is geschonken; het gaf haar schoonheid iets goddelijks. Tranen welden uit haar oogen. Ik vermoedde terstond, dat zij ook van Atheensche afkomst was, en dat in mijn gebed voor Athene haar hart met het mijne had ingestemd. Ik vroeg haar: „Zijt gij ook niet van Athene, schoone maagd?" Op het hooren van mijn stem bloosde zij, en zij sloeg haar sluier halverwege over haar gelaat.

„De asch mijner voorvaderen," gaf zij mij ten antwoord, „rust bij het water van den Illyssus; ik ben te Napels geboren; maar mijn hart is even Atheensch als mijn afkomst." — „Laten wij dan te zamen onze offers brengen." zei ik nu, en toen de priester kwam, stonden wij naast elkaar, en volgden hem samen in zijn plechtig gebed; samen raakten wij de knieën der Godin; samen legden wij de olijfkransen op het altaar. Een vreemde ontroering maakte zich van mij meester en een gevoel van bijna heilige teederheid bij dat gemeenschappelijk volbrengen onzer godsdienstige plichten. Wij vreemdelingen uit een ver en diepvernederd land, stonden daar alleen, in dien tempel der Godheid van ons vaderland; was het niet natuurlijk, dat mijn hart zich hechtte aan mijn landgenoote; want zoo mocht ik haar noemen. Wij verlieten zwijgend den tempel, en ik was op het punt haar te vragen waar zij woonde, en of het mij veroorloofd zou zijn haar te bezoeken, toen een jongeling, in wiens trekken ik eenige gelijkenis met de hare meende te bespeuren, en die op de trappen van den tempel stond, haar bij de hand nam. Zij keerde zich om en zei mij vaarwel. Het gedrang der volksmenigte scheidde ons van elkander; ik zag haar niet meer. Bij mijn thuiskomst vond ik een brief, die mij noodzaakte naar Athene te gaan, want mijn familieleden bedreigden mijn erfenis met een

proces. Toen dat rechtsgeding gelukkig was afgeloopen, ging ik opnieuw naar Napels; ik deed onderzoek in de gansche stad, maar kon geen spoor vinden van mijn landgenoote, en in de hoop de herinnering aan die gelukkige verschijning door afleiding uit te wisschen, haastte ik mij naar Pompeji, ten einde mij daar in den maalstroom van het vermaak te werpen. Ziedaar mij geschiedenis. Ik bemin niet; maar ik herinner mij haar, die uit mijn gezichtskring verdwenen is en betreur haar."

Clodius stond op het punt te antwoorden, toen zij iemand met statige stappen hoorden naderen. Bij het geluid der voetstappen keerden beiden zich om en hadden weldra den aankomende herkend.

Het was iemand, niet ouder dan veertig jaren, lang van gestalte, en met een rank, doch krachtig voorkomen. Zijn huid, van een donkere, koperachtige kleur, verried zijn Oostersche afkomst, en zijn gelaatstrekken hadden iets Grieksch, vooral de kin, de lippen en de wenkbrauwen, behalve de neus, die wat hoog en gebogen was; ook miste hij het vleezige, dat den Griekschen gelaatstrekken zelfs tot in den mannelijken leeftijd, de frischheid der jeugd doet behouden. Zijn oogen, die groot waren en zoo zwart als de nacht, flikkerden van het levendigste vuur. Een diep en ernstig nadenken, versomberd door een onmiskenbare zwaarmoedigheid, was uit zijne majestueuze doch heerschzuchtige blikken te lezen. Zijn gang en bewegingen waren langzaam en bedaard, en de snit, zoowel als de eenvoudige kleur van zijn slepend gewaad, die hem als een vreemdeling deden kennen, verhoogden den indruk, die zijn bedaarde houding en zijn deftig voorkomen wekten. De beide jongelingen maakten, terwijl zij hem begroetten, als werktuigelijk een kleine beweging met hun vingers, die zij poogden voor hem te verbergen; want Arbaces, de Egyptenaar, werd er van verdacht het booze oog te bezitten.

„Het moet inderdaad wel een verrukkelijk natuurtooneel zijn," zei Arbaces met een koelen, doch vriendelijken glimlach, „dat den vroolijken Clodius en den alom bewonderden Glaucus uit de volkrijke buurten der stad weet te trekken."

„Heeft dan de natuur zoo weinig aanlokkends?" vroeg de Griek.

„Ja, ten minste voor lichtzinnigen."

„Uw antwoord is streng, maar niet geheel juist. Wie zich vermaken wil, houdt van afwisseling. Men leert de eenzaamheid waardeeren door het gewoel, en het gewoel liefhebben door de eenzaamheid."

„Zoo denken de jonge philosofen," hernam de Egyp-

tenaar. „Zij verwarren verveling met ernstige overpeinzingen, en verbeelden zich, wanneer zij het gezelschap van anderen moe zijn geworden, het genoegen der eenzaamheid te kunnen leeren kennen. Jongeling van Athene, toen de maan zich in sluiers van licht aan Endymion vertoonde, was het nadat hij een dag had doorgebracht, niet in de woelige verblijfplaatsen der menschen, maar op de eenzame bergen en in de stille valleien der jagers."

„Een fraaie vergelijking!" riep Glaucus uit: „hoe onjuist is uw redeneering! Ik voor mij ten minste heb nog nimmer een oogenblik gekend, dat mij van het vermaak deed walgen."

De Egyptenaar glimlachte weer; doch zijn lach was zoo koud en ijzingwekkend, dat zelfs Clodius, hoe arm aan verbeeldingskracht hij ook mocht zijn, er van huiverde. Arbaces liet echter den heftigen uitroep van Glaucus onbeantwoord, maar zei na een oogenblik zwijgen op zachten en droefgeestigen toon:

„Gij hebt in elk geval gelijk den tijd te genieten, zoolang hij u toelacht; de roos valt spoedig af en haar geuren gaan te niet; en wat is er, Glaucus! voor ons vreemdelingen in dit land, en ver van de asch onzer vaderen verwijderd, anders, dan te genieten, of te treuren? Voor u het eerste, voor mij misschien het laatste."

In het vurige oog van den Griek welden eensklaps tranen op. „Ach, Arbaces!" riep hij, „spreek mij niet van onze vaderen. Laten wij vergeten, dat er ooit een ander vrij volk dan het Romeinsche geweest is. En onze glorie! — helaas! wij zouden vruchteloos pogen haar geest van de velden van Thermopylae en Marathon weer te doen verrijzen!"

„Uw hart verloochent u, terwijl gij spreekt," zei de Egyptenaar, „en bij uw vermaken van dezen nacht zult gij minder aan Laïs denken dan aan Leaena 1). Vaarwel!"

Na dit gezegd te hebben, wikkelde hij zich in zijn kleed, en ging langzaam verder.

„Ik haal ruimer aden," zei Clodius. „Wij brengen wel eens, in navolging der Egyptenaars, een geraamte in onze feestzalen, maar inderdaad, de tegenwoordigheid van zulk een spook, als die Egyptenaar, zou in

---

1) Leaena was de heldhaftige minnares van Aristogiton. Toen zij gepijnigd werd, beet zij haar tong af, uit vrees dat de pijn haar de samenzwering tegen de zonen van Pisistratus mocht doen verraden. Het standbeeld eener leeuwin, haar ter eere opgericht, was ten tijde van Pausanias nog in Athene te zien.

staat zijn om den heerlijksten Falernischen druiventros te doen verzuren."

„Wonderlijke man !" zei Glaucus op nadenkenden toon. „En toch, zoo dood als hij voor het vermaak schijnt, en zoo koud voor de wereldsche genoegens, beliegt hem de laster, of zijn huis moet in tegenspraak zijn met zijn woorden."

„O ! er loopen geruchten, dat geheel andere feesten, dan die van Osiris, in zijn sombere woning gevierd worden ! Men zegt bovendien dat hij rijk is. Kunnen wij hem niet in onzen kring lokken, en in de geheimen van den dubbelsteen inwijden ? Dat vermaak der vermaken ! die heete koorts van vrees en hoop ! Hartstocht van het spel, hoe schoon zijt gij !"

„Welk een zinsverukking !" riep Glaucus lachend uit, „het orakel maakt Clodius tot dichter. Welk wonder komt nu aan de beurt ?"

DERDE HOOFDSTUK.

Afstamming van Glaucus. — Beschrijving van de huizen van Pompeji. — Een klassiek feestmaal.

Glaucus was door den hemel met alle mogelijke zegeningen, behalve één enkele, begiftigd: hij bezat schoonheid, gezondheid, rijkdom, geest een edele afkomst, een vurig hart, een dichterlijke ziel, maar hij ontbeerde het erfdeel der vrijheid. Hij was te Athene geboren als Romeinsch onderdaan. Vroeg in het bezit geraakt van een aanzienlijk vermogen, had hij aan de zucht tot reizen toegegeven, die der jeugd als ingeschapen is, en te midden van de pracht van het keizerlijk hof had hij den bedwelmenden beker van het vermaak tot den bodem geledigd.

Hij was een Alcibiades zonder eerzucht. Hij was dat, wat iemand, die veel verbeeldingskracht, jeugd, vermogen en bekwaamheden bezit, spoedig wordt, wanneer hij van de zucht naar roem ontbloot is. Zijn huis te Rome was de verzamelplaats der losbollen, zoowel als die van de vereerders der kunst, en de Grieksche beeldhouwers verlangden er allen even vurig naar om den gevel en de overdekte galerijen van den Athener te versieren. Zijn zomerverblijf te Pompeji, — helaas ! de kleuren zijn thans verbleekt en de muren van hun schilderstukken beroofd, de eenvoudige schoonheid en smaakvolle sieraden zijn verdwenen, — doch toen dit voor het eerst weder door het daglicht beschenen werd,

welk een bewondering wekten niet de schilderingen, de mozaïkwerken! Met geestdrift bezield voor de poëzie en het tooneel, die hem het vernuft en den heldenmoed zijner voorouders voor den geest riepen, had Glaucus dit tooverachtig verblijf doen versieren met voorstellingen ontleend aan Homerus en Aeschylus. De oudheidkenners, die de kunst tot een handelsartikel maken, verhieven den liefhebber tot kunstenaar, en noemen thans, hoewel hun dwaling algemeen wordt ingezien, nog altijd het opgedolven huis van Glaucus den Athener: „Het huis van den tooneeldichter."

Alvorens tot beschrijving van dit huis over te gaan, zal het niet ondienstig zijn den lezer een algemeen denkbeeld te geven van de huizen te Pompeji, die, gelijk hij bemerken zal, alle in hoofdlijnen naar de ontwerpen van Vitruvius waren gebouwd en slechts in onderdeelen naar smaak of voorkeur van den bouwmeester of den toekomstigen eigenaar afwijkingen vertoonden, wat den oudheidkenners altijd in verwarring heeft gebracht.

Gij komt gewoonlijk door een smalle gang *(Vestibulum)* genoemd, in een hall, soms met, doch meestal zonder kolommen. Langs de drie kanten van deze hall ziet gij verschillende deuren, welke naar de slaapkamers voeren, (ook naar die van den portier) waarvan de beste doorgaans voor de logeergasten zijn ingericht. Aan het einde van de hall zijn in de beide hoeken, indien het huis althans breed genoeg is, twee kleine vertrekjes, die den naam van kamer nauwelijks verdienen, en voor de vrouwen van het huis bestemd zijn; midden in den met vierkante steentjes belegden vloer van de zaal ziet men een vierkanten, ondiepen regenbak *(impluvium)*, waarin het water dat door een gat in den zolder naar beneden loopt, opgevangen wordt. Deze bak wordt gewoonlijk met een stuk doek bedekt. Nabij dezen vergaarbak, die in de oogen der ouden als bijzonder heilig beschouwd werd, waren soms (minder dikwijls echter te Pompeji, dan te Rome) de beeltenissen geplaatst der huisgoden. De gastvrije haardstede, zoo dikwijls door de Romeinsche dichters bezongen, en aan de Lares gewijd, werd te Pompeji bijna altijd vertegenwoordigd door een vervoerbaren vuurpot, terwijl in sommige hoeken, veelal op de meest in het oog vallende plaats, een groote houten kist was neergezet, versierd en beslagen met bronzen of ijzeren banden, en met zware haken zoo vastgehecht op een voetstuk van steen, dat het onmogelijk was haar er af te nemen. Men veronderstelt, dat deze kist de geldkoffer was; doch daar er in geen dier kisten, te Pompeji opgegraven, munten gevonden zijn, is het

niet onwaarschijnlijk dat ze meer tot sieraad, dan voor gebruik hebben gediend

In deze hall (of het *atrium)* werden gewoonlijk de bezoekers van minderen rang ontvangen. In de huizen der aanzienlijken had men een bijzonderen slaaf (den *atriensis)*, om den dienst in de hall waar te nemen; deze stond in rang boven zijn medeslaven. De vergaarbak in het midden moet een meer of minder gevaarlijk sieraad geweest zijn, maar werd omgeven door een grasperk, en de toegang daartoe was verboden voor de voorbijgangers, die echter aan de kanten voldoende ruimte hadden. Aan het boveneinde van de hall, recht tegenover de deur, was een vertrek *(tablinum)* welks vloer meest met prachtig mozaïek was ingelegd, en aan welks wanden kostbare schilderijen hingen. Hier werden gewoonlijk familiestukken bewaard, of die van het een of andere openbare ambt, dat de bewoner bekleedde. Aan den eenen kant van dit salon, indien we het zoo mogen noemen, was vaak de eetkamer, *(triclinium)*, en aan den anderen een vertrek, dat wij misschien tegenwoordig een kabinet van juweelen zoude noemen. Het bevatte althans alles wat in zijn soort zeldzaam en kostbaar was. Van hier liep een smalle gang, waardoor de slaven tot het overige gedeelte van het huis toegang hadden, zonder in de tot nu toe vermelde vertrekken te komen. Al deze kamers kwamen uit op een vierkante of langwerpige colonnade *peristylus* genoemd. Was het huis klein, zoo hield het bij deze colonnade op, en in dat geval was het middelste gedeelte, hoe klein ook, meestal als tuin ingericht en met bloemenvazen op voetstukken versierd, terwijl rechts en links onder de colonnade deuren waren van slaapvertrekjes 1) en van een tweede eetzaal, want de ouden hadden doorgaans twee eetzalen, een voor den zomer en een voor den winter, of misschien de eene voor gewone en de andere voor buitengewone gelegenheden. Beoefende de bewoner de letterkunde, of liefhebberde hij er in, dan had hij hier mede een vertrekje, dat met den naam van bibliotheek bestempeld werd; want een zeer klein vertrekje was voldoende om de weinige papyrusrollen te bevatten, die bij de Ouden voor een aanzienlijke boekerij doorgingen.

De keuken vond men over het algemeen aan het einde van den *peristylus*. Was het huis groot, zoo eindigde het niet met den *peristylus*, waarvan in dat geval het middelste deel niet als tuin was ingericht, maar versierd was met een fontein of een vischvijver,

---

1) De Romeinen hadden slaapvertrekken niet alleen voor den nacht, maar ook voor hun middagslaap *(cubicula diurna)*.

en aan het einde, juist tegenover het *tablinum*, vond men dan gewoonlijk nog een andere eetzaal, ter weerszijden waarvan men slaapvertrekken had en misschien wel een schilderijenzaal of *pinacotheca*. Al die kamers hadden weer gemeenschap met een vierkante of langwerpige ruimte, gewoonlijk aan drie kanten omsloten door een colonnade, gelijk aan den *peristylus*, behalve dat zij langer was. Dit was de eigenlijke tuin *(viridarium)*, gewoonlijk met een fontein of met standbeelden en een overvloed van prachtige heesters versierd; aan het uiterste einde stond de tuinmanswoning en aan weerskanten van de colonnade waren somtijds, wanneer de grootte van het gezin dat noodig maakte, ook nog kamers aangebracht.

Aan de tweede of derde verdieping werd te Pompeji slechts bij uitzondering eenige zorg besteed, want het bovenste gedeelte der huizen diende alleen voor de slaven. Zij onderscheidden zich in dit opzicht van de huizen te Rome, die gewoonlijk hun groote eetzaal *(coenaculum)* op de tweede verdieping hadden. De kamers zelf waren zelden groot, want in die zoele luchtstreek ontving men zijn bezoekers, wanneer hun aantal van eenige beteekenis was, in de open galerij, in de voorzaal of in den tuin. Zelfs hun eetzalen, hoe keurig versierd en hoe zorgvuldig aangelegd, wat haar uiterlijk voorkomen betreft, waren klein van omvang, daar de smaakvolle Ouden, die zeer op gezelligheid, maar niet op talrijke gezelschappen gesteld waren, zelden meer dan negen personen te gelijk onthaalden 1). Doch die opeenvolgende rij van vertrekken, die men dadelijk bij het inkomen overzag, moet inderdaad een fraai gezicht hebben opgeleverd: men zag tegelijk de prachtig bevloerde en beschilderde voorzaal, het *tablinum*, den smaakvollen *peristylus*, en als het huis dieper was, de achterste eetzaal en den tuin met een spuitende fontein of een marmeren standbeeld.

De lezer zal zich nu een voorstelling gevormd hebben van de huizen van Pompeji, die in sommige opzichten op de Grieksche geleken, maar over het algemeen meer hadden van den bouwtrant der Romeinsche huizen. De huizen verschilden natuurlijk in bijzonderheden, maar in hoofdtrekken waren alle aan elkaar gelijk. Men vindt overal de voorzaal, het *tablinum* en den *peristylus*, die met elkaar gemeenschap hebben; overal treft men fraai beschilderde muren aan en alles getuigt van een volk, dat het schoone op prijs stelt en er behagen in schept zich er mee te omringen.

---

1) Wanneer zij eens een enkelen keer een gastmaal aanlegden, werd de voorzaal hiervoor ingericht.

Op de zuiverheid van smaak der Pompejers valt echter nog wel iets af te dingen. Zij hielden van schreeuwende kleuren en grillige vormen; dikwijls ziet men de onderste helft hunner kolommen met een vurig rood beschilderd, terwijl het overige ongekleurd is gelaten; en waar de tuin klein was, vindt men de muren niet zelden beschilderd met de bedoeling den beschouwer te misleiden ten opzichte van zijn uitgestrektheid, b.v. met boomen, vogels, tempels enz. in het verschiet, een begoocheling, waarin Plinius zich zelfs verlustigde.

Het huis van Glaucus was zoowel een der kleinste, als een der fraaiste van alle te Pompeji: het zou tegenwoordig tot model kunnen dienen voor de woning van een rijk jonggezel, en de begeerte kunnen wekken van de hedendaagsche liefhebbers van antiek inlegwerk.

Gij komt er binnen door een lange en nauwe vestibule, met op den vloer in mozaïek een hond afgebeeld met het welbekende *Cave canem!* of Pas op voor den hond! Aan weerskanten is een vrij groote kamer; want daar het binnenste van het huis niet ruim genoeg was, om huiskamers en receptievertrekken in twee groote afdeelingen te scheiden, waren deze beide kamers bestemd voor het ontvangen van bezoekers, die noch aan hun rang, noch aan gemeenzamen omgang het voorrecht ontleenden om in de penetralia te worden toegelaten.

Na dit voorhuis te zijn doorgegaan, komt men in een atrium, dat, toen het voor het eerst ontdekt werd, rijk versierd was met schilderstukken, welke, wat uitdrukking betreft, niet voor die van Raphaël behoeven onder te doen. Men kan ze thans nog in de kunstgalerij te Napels zien; zij wekken de bewondering van kenners, en stellen de scheiding van Achilles en Briseïs voor.

Aan de eene zijde van het atrium voert een kleine trap naar de slavenvertrekken op de tweede verdieping, waar zich tevens twee of drie slaapkamers bevonden, op welker muren de schaking van Europa, de veldslag der Amazonen enz. waren afgebeeld.

Nu komt gij in het *tablinum*, waar dwars doorheen aan de beide einden prachtige, half opengeschoven draperieën van Tyrisch purper hingen 1). Men ziet op de muren een dichter afgebeeld, die zijn verzen aan zijn vrienden voorleest: en in den vloer prijkt een fraai mozaïek, den directeur van het tooneel voorstellende, die aan zijn tooneelisten aanwijzingen geeft.

---

1) Het *tablinum* werd ook wel met schuifdeuren afgesloten.

Als gij dit salon hebt doorgeloopen, komt gij aan den *peristylus*, en daar hield (gelijk ik reeds gezegd heb dat het geval was met de kleinere huizen te Pompeji) het huis van Glaucus op. Van elk der zeven kolommen, die deze plaats versierden, hingen bloemguirlandes. Het middelste gedeelte, dat den tuin uitmaakte, prijkte met de zeldzaamste bloemen in wit marmeren vazen geschikt, die op voetstukken stonden. Aan de linkerzijde van dezen smallen tuin stond een klein tempeltje, dat geleek op een van die kleine kapellen, welke men aan de openbare wegen in Katholieke streken aantreft, en dat aan de huisgoden gewijd was. Er stond een gebronsd koperen drievoet voor. Ter linkerzijde van de colonnade waren twee kleine slaapkamers, en aan de rechterzijde zag men de eetzaal, waarin de gasten thans bijeen waren.

Deze kamer wordt door de oudheidkenners van Napels gewoonlijk het *Salon van Leda* genoemd, en in het keurig werk van Sir William Gell zal de lezer een afbeelding vinden van het fraaie en bevallige schilderstuk, dat Leda voorstelt, haar echtgenoot haar eerstgeboren kind aanbiedende. Dit prachtig vertrek kwam in den tuin uit. Rondom de citroenhouten 1) tafel, die zeer glad en keurig met zilveren arabesken was ingelegd, stonden de drie rustbanken, die te Pompeji nog meer in zwang waren dan de halfronde zitbank, welke later te Rome gebruikt werd, en over deze bronzen rustbanken, met spijkers van kostbaarder metaal beslagen, waren zware kleeden gespreid, die op de sierlijkste wijze met borduurwerk versierd waren en een zachte zitplaats boden.

„Wel, ik moet bekennen," zei de aedilus Pansa, „dat uw huis, hoewel slechts een weinig grooter dan een messenlade, een juweel is in zijn soort. Wat is die scheiding van Achilles en Briseïs fraai gepenseeld!"

„De lofspraak van Pansa is inderdaad van beteekenis," merkte Clodius op deftigen toon op. „De schilderijen op *zijn* muren toch schijnen door een Zeuxis vervaardigd te zijn."

„Gij vleit mij, Clodius! waarlijk dat doet gij," antwoordde de aedilus, die door geheel Pompeji beroemd was de ellendigste schilderijen ter wereld te bezitten, daar hij als een echte vaderlander, niet dan geboren inwoners van Pompeji begunstigde: „gij vleit mij, hoewel, bij Pollux! er ligt iets bijzonders

1) Eene kostbare houtsoort, doch niet van onzen hedendaagschen citroenboom. Mijn vriend, W. S. Landor, meent, niet zonder eenige waarschijnlijkheid, dat het mahoniehout was.

in het koloriet, en wat de keuken aangaat, mijn vrienden, die is geheel mijn eigen vinding."

„Wat stelt die voor?" vroeg Glaucus. „Ik heb uw keuken nimmer gezien, hoewel ik meermalen in de gelegenheid was te waardeeren, wat er uit komt."

„Een kok, mijn waarde Athener, een kok, die het beste, wat zijn kunst vermag, op het altaar van Vesta offert, met een heerlijke muraena naar het leven geschilderd, aan een braadspit op den achtergrond. Er is oorspronkelijkheid in, dunkt mij."

Op dit oogenblik kwamen de slaven met een blad, waarop de inleidende dranken van het gastmaal. Kleine bekers met wijn en water, vermengd met honig, stonden te midden van vijgen, ansjovis en eieren. Toen dit op tafel was gezet, boden jonge slaven aan elk der vijf gasten, want meer waren er niet, een zilveren waschkom met welriekend water en servetten met purperen franje aan. Doch de aedilus haalde met veel vertoon zijn eigen servet voor den dag, dat wel is waar niet van zulk fijn linnen was, maar waaromheen de franje dubbel zoo breed hing en wischte zijn handen af met het air van iemand, die meent, dat hij recht heeft op aller bewondering.

„Gij hebt daar een fraai servet," zei Clodius. „Wel, de franje is zoo breed als een gordel."

„Ach, dat beteekent niets, Clodius, volstrekt niets, Ik hoor, dat die streep thans te Rome in de mode is; doch Glaucus let op die dingen meer dan ik."

„Wees ons gunstig, o Bacchus!" sprak Glaucus, zich eerbiedig buigend voor een fraai beeld van dien god, dat midden op de tafel geplaatst was, terwijl aan de hoeken de Lares 1) stonden met de zoutvaten. De gasten volgden zijn gebed, en vervolgens stortten zij, naar de gewoonte dier tijden, den wijn over de tafel uit.

Vervolgens strekten zich de gasten op hun rustbanken uit en de maaltijd nam een aanvang.

„Nu, deze beker zal mijn laatste zijn," riep de jonge Sallustius uit, terwijl de tafel, van haar eerste opwekkende spijzen ontlast, bezet werd met de hoofdingrediënten van het feestmaal, en een der slaven hem een vollen beker bracht, „nu, deze beker zal mijn laatste zijn, indien hij den besten wijn niet bevat, dien ik nog in Pompeji gedronken heb."

„Breng hier de amphora," riep Glaucus, „en zeg ons datum en soort."

De slaaf haastte zich het gezelschap mee te deelen, dat het lint, aan de kurk vastgehecht, te kennen gaf,

1) Huisgoden.

dat de wijn te Chios geteeld, en over de vijftig jaren oud was.

„Hoe heerlijk heeft de sneeuw hem afgekoeld!" zei Pansa.

„Hij is als de ondervinding van een man, die juist genoeg bekoeld is, om een nieuwen geur aan zijn genot te geven," riep Sallustius uit.

„Hij is als het *Neen* van een vrouw," voegde Glaucus erbij. „Hij verkoelt om meer aan te vuren."

„Wanneer hebben wij het volgende wildedierengevecht?" vroeg Clodius aan Pansa.

„Het is op den negenden idus van Augustus bepaald," antwoordde Pansa; „op den dag na het feest van Vulcanus; wij hebben een fraaien jongen leeuw tegen dien tijd."

„Maar wien zullen we hem te eten geven?" vroeg Clodius. „Helaas! Er is groot gebrek aan misdadigers. Gij zult zeker den een of anderen onschuldige moeten vinden, Pansa! om den leeuw voor te werpen."

„Ik heb daar inderdaad al eenigen tijd ernstig mijn gedachten over laten gaan," antwoordde de aedilus deftig. „Het is een harde wet, die ons verbiedt onze eigen slaven aan de wilde dieren te geven. Het is ergerlijk, dat men met zijn eigen goed niet mag doen, wat men wil!"

„In de goede oude dagen der Republiek was dat niet zoo!" zei Sallustius met een zucht.

„En dan is die schijnbare bevoordeeling van de slaven nog zulk een ontzettende teleurstelling voor het arme volk. Welk een genoegen verschaft het hun niet, een hardnekkig gevecht van een mensch tegen een leeuw te zien! en dat onschuldig vermaak zullen zij, indien de Goden ons niet spoedig over een geschikten misdadiger doen beschikken, door die vervloekte wet nu moeten missen."

„Is er wel dommer politiek in de wereld," zei Clodius op ernstigen toon, „dan die bemoeiingen met de mannelijke vermaken van het volk."

„Nu, dank zij Jupiter en de schikgodinnen! dat wij thans geen Nero hebben!" hernam Sallustius.

„Die was een tiran; hij sloot het amphitheater voor niet minder dan tien jaar."

„Het is een wonder, dat er geen oproer door ontstond," hervatte Sallustius.

„Daar ontbrak weinig aan," zeide Pansa, met zijn mond vol wilde-zwijnen-vleesch.

Hier werd het gesprek voor een oogenblik afgebroken door eenige fluittonen, en er kwamen een paar slaven binnen met een schotel.

„Ha! welke lekkernij hebt gij nu nog voor ons,

Glaucus !" riep de jonge Sallustius uit, terwijl zijne oogen schitterden.

Sallustius was pas vier en twintig jaar, doch kende geen grooter genoegen dan lekker eten; hij had wellicht den beker van al de andere vermaken tot den bodem toe geledigd; doch hij was niet onbekwaam en had tot op zekere hoogte een goed hart.

„Ik zie het reeds, bij Pollux !" riep Pansa uit. „Het is een Ambraceïsch geitje. Kom !" en hij klapte met de vingers, het gewone teeken voor de slaven, „wij moeten de nieuw aangekomene met een frisschen dronk verwelkomen."

„Ik had gehoopt," zei Glaucus verdrietig, „u eenige Britsche oesters te kunnen voorzetten, doch de winden, die zoo wreed voor Caesar waren, houden ons ook van oesters verstoken."

„Zijn zij inderdaad zoo lekker?" vroeg Lepidus, terwijl hij, om het zich nog gemakkelijker te maken, den gordel van zijn tunica afdeed.

„Eigenlijk geloof ik, dat zij zoo lekker werden gevonden, omdat zij van zoo ver komen; zij missen al den geur van de Brundusium oesters. Doch te Rome ontbreken ze bij geen feestmaal."

„Die arme Britten !' riep Sallustius uit. „Dan hebben zij toch nog iets goeds, al zijn het ook maar oester !"

„Ik wenschte, dat zij een zwaardvechter voor ons hadden," zei de aedilus, wiens bezorgd gemoed zich nog aftobde over de behoefte van het amphitheater.

„Bij Pallas !" riep Glaucus uit, terwijl zijn begunstigde slaaf zijn haarlokken met versche bloemen omkranste, „ik mag zulk een woest schouwspel nog wel aanzien, wanneer beesten met beesten vechten; doch wanneer een mensch, iemand van hetzelfde vleesch en bloed als wij, daar koelbloedig in het worstelperk gestooten wordt, en hem het eene lid voor, en het andere na wordt afgescheurd, dan wordt mij de vertooning te gruwelijk; ik ijs er van, ik hijg naar adem en wensch hem te kunnen helpen. Het gejoel van het volk schijnt mij wreedaardiger toe dan de stem der Furiën, die Orestes voortjoegen. Ik verheug er mij over, dat wij voor de op handen zijnde vertooning weinig kans op zulk een schouwspel hebben !"

De aedilus haalde de schouders op; de jonge Sallustius, die voor den goedhartigsten mensch in Pompeji doorging, sloeg verbaasd zijn oogen op; de bevallige Lepidus, die zelden sprak uit vrees dan zijn gelaatstrekken in een verkeerden plooi te brengen, riep uit: „Bij Hercules !" de tafelschuimer Clodius mompelde: „Bij Pollux !" en de zesde aanzitter, die de schaduw van Clodius was, en wiens plicht meebracht zijn rijkeren

vriend in alles na te praten, zoo dikwijls hij niets tot zijn lof te zeggen had, die tafelschuimer der tafelschuimers dus, mompelde eveneens: „bij Pollux!"

„Wel, gij Italianen zijt aan die vertooningen gewoon; wij Grieken zijn gevoeliger. Ach! schim van Pindarus! hoe bekoorlijk is een waarlijk Grieksch tooneelspel, de naijver tusschen man en man, de edelmoedige strijd, de half berouwvolle zegepraal, vol fierheid in den strijd tegen den edelen vijand en met leedwezen vervuld over zijn nederlaag. Doch gijlieden begrijpt mij niet."

„Het geitje smaakt heerlijk," zei Sallustius.

De slaaf, wiens taak het was voor te snijden, en die zich vrijwat op zijn behendigheid liet voorstaan, had juist op de maat der muziek zijn taak ten einde gebracht, toen Pansa vroeg:

„Gij hebt zeker een Siciliaanschen kok?"

„Ja, van Syracuse."

„Ik wil met u om hem spelen," zei Clodius; „wij kunnen tusschen de gerechten wel een spelletje maken."

„Zeker, liever zulk soort spel, dan een dierengevecht; maar mijn Siciliër kan ik niet wagen; gij hebt niets, dat kostbaar genoeg is om als tegeninzet te dienen."

„En mijn Philida dan, mijn schoone danseres?"

„Vrouwen koop ik nooit," zei de Griek, terwijl hij achteloos zijn bloemkrans verschikte.

De muzikanten, die buiten onder de portico stonden, hadden bij het opdragen van het geitenvleesch hun werk aangevangen. Zij stemden hun muziek nu op een zachter, vroolijker, om zoo te zeggen intelligenter toon, en zongen het lied van Horatius, beginnende met: *Persicos odi* enz. wat onvertaalbaar is, en dat zij volkomen toepasselijk achtten op een feestmaal, dat, hoe weelderig het ons ook moge voorkomen, nochtans eenvoudig genoeg was, vergeleken met de luisterrijke braspartijen van dien tijd. Wij zien hier een huiselijk en geen vorstelijk feest, het gastmaal van een aanzienlijken burger, maar niet van een keizer of een senator.

„Die goede oude Horatius," riep Sallustius op een medelijdenden toon uit, „hij zong wel van gastmalen en van meisjes, maar hij is niet te vergelijken met onze hedendaagsche dichters."

„De onsterfelijke Fulvius, bij voorbeeld," zei Clodius.

„Ja, de onsterfelijke Fulvius!" herhaalde zijn schaduw.

„En Spuraena, en Cajus Mutius, die drie heldendichten in één jaar vervaardigde. Konden Horatius of Virgilius zooiets?" sprak Lepidus. „Al die oude dichters vervallen in de fout de beeldhouwkunst in plaats van de schilderkunst tot voorbeeld te kiezen.

Eenvoud en rust, ziedaar hun leus; maar wij nieuweren bezitten vuur, kracht en leven. Wij slapen nooit, wij volgen de kleuren, het leven en de handeling der schilderkunst. Onsterfelijke Fulvius!"

„Apropos," vroeg Sallustius, „hebt gij de nieuwe ode van Spuraena, ter eere van deze Egyptische Isis, reeds gezien? Hij is voortreffelijk, vol van ware godsdienstige geestdrift."

„Isis schijnt een begunstigde Godheid in Pompeji te zijn," zei Glaucus.

„Ja," antwoordde Pansa, „zij is op dit oogenblik bijzonder in aanzien: haar beeld heeft de merkwaardigste orakels gesproken. Ik ben niet bijgeloovig, maar ik moet erkennen, dat zij mij in mijn positie meer dan eens met haar raadgevingen heeft geholpen. Haar priesters zijn ook zeer vrome lieden, niet zoo als uw luchtige en hoovaardige priesters van Jupiter en Fortuna; zij gaan barrevoets, eten geen vleesch en brengen het grootste deel van den nacht door in bespiegeling."

„Een voorbeeld voor onze andere priesters," zei Lepidus.

„Men zegt, dat de Egyptenaar Arbaces belangrijke geheimen aan de priesters van Isis heeft medegedeeld," merkte Sallustius op; „hij zegt van Ramses af te stammen en beweert dat zijn geslacht bekend is met de oudste mysteriën.

„Hij bezit ongetwijfeld de gave van het booze oog," antwoordde Clodius.

„Indien Arbaces niet zoo rijk was," zei Pansa met een zekere deftigheid, „zou ik mijn macht wel willen aanwenden, om een onderzoek in te stellen naar de waarheid van het gerucht, dat hem een sterrewichelaar en een toovenaar noemt. Toen Agrippa te Rome aedilis was, verbande hij dat gevaarlijke slag menschen. Maar een rijk man...."

„Wat denkt gij van die nieuwe sekte, welke naar men mij gezegd heeft ook in Pompeji eenigen aanhang heeft, ik bedoel de volgelingen van den God der Hebreeuwen, Christus?"

„Och, het zijn slechts wat dweepers," gaf Clodius ten antwoord. „Zij tellen een enkelen aanzienlijke onder hun aanhangers en zijn allen arm en ongeleerd."

„Doch die om hun godslastering behoorden gekruisigd te worden," riep Pansa driftig uit. „Zij loochenen Jupiter en Venus! Nazarener is slechts een andere naam voor godloochenaar. Laten zij mij maar eens in handen komen!"

Het tweede gerecht was weggenomen, de gasten lagen achterover op hun banken, en er ontstond eenige stilte,

terwijl zij luisterden naar de zachte stemmen van het zuiden en de muziek van de Arkadische herdersfluit. Glaucus was er het meest door verrukt en het minst genegen om de stilte te verbreken, maar Clodius begon reeds te meenen dat zij hun tijd verspilden.

„Bene vobis ! (op uw gezondheid) Glaucus !" riep hij, en ledigde een beker voor elke naamletter van zijn Griekschen vriend, met al de gemakkelijkheid van den geoefenden drinker. „Wilt gij het verlorene van gisteren niet terugwinnen ? Zie, de dobbelsteen lokt ons."

„Zooals gij wenscht," antwoordde Glaucus.

„Dobbelspel in Augustus, en dat terwijl ik aedilis ben ?" zei Pansa op bestraffenden toon. „Het is in strijd met alle wetten."

„Niet in uw tegenwoordigheid, ernstige Pansa," hernam Clodius, en rammelde ondertusschen met den steen in een doos. „Uw bijzijn belet alle losbandigheid; doch het is niet de zaak zelf, maar de overdrijving, die schadelijk is."

„Zeer wijs gezegd !" prevelde de schaduw.

„Nu dan, ik zal een anderen kant uitzien." zei de aedilis.

„Nog niet, goede Pansa ! laten wij wachten, tot wij met eten gedaan hebben," hernam Glaucus.

Clodius stemde hierin half onwillig toe, en verborg zijn verdriet door eens te gapen.

„Hij gaapt om het goud te verslinden," fluisterde Lepidus met een aanhaling uit den Vrek van Plautus, Sallustius in het oor.

„Ach hoe goed heb ik die polypen leeren kennen, die alles vasthouden wat zij aanraken," antwoordde Sallustius op denzelfden toon, en met woorden uit hetzelfde tooneelstuk.

Het nagerecht, bestaande uit een menigte vruchten, pistaches, taarten en banket, in allerlei vormen, werd nu opgediend, en de slaven plaatsten nu ook den wijn, die tot hiertoe den gasten uit hun handen was aangeboden, op de tafel, in groote glazen karaffen, met op elk het merk en den ouderdom.

„Proef dien Lesbischen eens, Pansa !" sprak Sallustius; „hij is voortreffelijk."

„Hij is niet heel oud," zei Glacus, „maar hij is, evenals wij, vroeg gerijpt door het vuur; de wijn door den gloed van Vulcanus, en wij door dien zijner vrouw, ter eere van wie ik dezen beker ledig."

„Hij is lekker," zei Pansa, „doch er is misschien iets te veel van de druif in zijn geur."

„Wat een fraaie beker !" riep Clodius uit, terwijl hij er een van kristal in zijn handen nam, waarvan de ooren met edelgesteenten waren ingelegd, geslingerd

in de gedaante van slangen, de meest geliefkoosde sierlijn te Pompeji.

„Deze ring," zeide Glaucus, een kostelijk juweel van zijn vinger nemend en aan den greep hangend, „zet er nog eenigen luister aan toe, en maakt hem waardig om tot geschenk te dienen voor u, Clodius, wien de Goden gezondheid en rijkdom genoeg mogen schenken, om hem lang en dikwijls tot den rand te vullen!"

„Gij zijt al te edelmoedig, Glaucus!" was het antwoord van den speler, terwijl hij den beker aan zijn slaaf gaf: „doch uw genegenheid geeft er een dubbele waarde aan."

„Deze teug voor de Gratiën!" riep Pansa, en ledigde zijn beker driemaal achtereen. De overige gasten volgden zijn voorbeeld.

„Wij hebben nog geen leider van het feest benoemd," riep Sallustius.

„Laten wij er om gooien!" zeide Clodius, met de dobbelsteenen rammelend.

„Neen!" riep Glaucus, „geen leider, geen Dictator bij ons feestmaal! geen *rex convivii!* Hebben de Romeinen niet gezworen nimmer een koning te zullen gehoorzamen? Zullen wij minder vrij zijn dan onze voorvaders? Hola! muzikanten! speelt ons het lied, dat ik onlangs op een avond gecomponeerd heb: het lied van Bacchus aan de Horen."

De muzikanten stemden hun speeltuigen voor een wilde Ionische wijs, terwijl de jongsten hunner, zoowel in Grieksche woorden als in Grieksche maat, het verlangde lied zongen: Door den zomerdag enz.

De gasten juichten luide toe. Als de dichter gastheer is, kunnen zijn verzen niet anders dan behagen.

„Geheel en al Grieksch!" zei Lepidus; „de wildheid, de kracht, het vuur van die taal kan door de Romeinsche poëzie onmogelijk nagebootst worden."

„Het verschil is werkelijk groot," zei Clodius, uiterlijk den schijn van ernst bewarend, doch in zijn hart er mee spottend, „tusschen dezen zang, en de ouderwetsche, smakelooze eenvoudigheid van het lied van Horatius, dat wij zooeven hebben gehoord. De zang is echt Ionisch. Op dat woord wil ik drinken. — Vrienden, ik drink op het welzijn van de schoone Jone."

„Jone! die naam is Grieksch," sprak Glaucus op zachten toon. Daar drink ik gaarne op. Maar wie is Jone?"

„Loop heen, Glaucus! Gij zijt nauwelijks in Pompeji terug, of gij verdient verbannen te worden om uw onwetendheid," antwoordde Lepidus op hoogen toon. „Wie Jone niet kent, kent de eerste schoonheid van onze stad niet."

„Zij is buitengewoon schoon," bevestigde Pansa, „en wat een stem !"

„Zij eet zeker niet anders dan nachtegaal-tongen," spotte Clodius.

„Nachtegaaltongen ! hoe geestig bedacht !" prevelde de schaduw.

Verklaar mij eens nader !" herhaalde Glaucus.

„Luister dan...." begon Lepidus.

„Laat mij spreken," riep Clodius uit; de woorden komen uit je mond als schildpadden."

„En al wat *gij* praat zijn steenen," morde de modegek bij zichzelf, terwijl hij zich met een verachtelijk gebaar achterover op de rustbank wierp.

„Weet dan, Glaucus," ging Clodius voort, „dat Jone een vreemdelinge is, die eerst sedert korten tijd te Pompeji is komen wonen. Zij zingt als Saffo, en zij maakt haar liederen zelf, en wat de luit, de cither en de lier aangaat, ik weet niet, met welk der drie zij de Muzen het meest overtreft. Haar schoonheid is verblindend. Haar huis is bewonderenswaardig ingericht, met zulk een smaak, met zooveel heerlijk bronswerk, met zooveel schittering !.... Zij is rijk, en even edelmoedig als rijk."

„Haar minnaars," hernam Glaucus, „zullen zeker wel zorgen, dat het haar aan niets ontbreekt; gemakkelijk gewonnen geld wordt even gemakkelijk verspild."

„Haar minnaars ? ach ! dat is juist het raadselachtige ! Jone heeft één gebrek; zij is kuisch. Geheel Pompeji zucht aan haar voeten, en zij heeft geen minnaar. Zij wil zelfs niet trouwen."

„Geen minnaar !" herhaalde Glaucus.

„Neen; zij heeft de ziel van Vesta en den gordel van Venus."

„Hoe kiesch uitgedrukt !" sprak de schaduw.

„Dan is zij een wonder !" riep Glaucus uit. „Kan men haar ook te zien krijgen ?"

„Ik wil u vanavond bij haar brengen," was het antwoord van Clodius; „maar intusschen...." voegde hij er bij, en rammelde met den dobbelsteen.

„Tot uw dienst !" zei de inschikkelijke Glaucus. „Kom, Pansa, kijk een anderen kant uit !"

Lepidus en Sallustius speelden even of oneven, en de schaduw zat er naar te kijken terwijl Glaucus en Clodius zich langzamerhand in de kansen van de dobbelsteenen verdiepten.

„Bij Pollux !" riep Glaucus uit, „dat is al tweemaal, dat ik den hondsworp 1) tref."

„Nu Venus, begunstig mij !" sprak Clodius, den steen

1) De laagste worp.

nog eenige keeren in de doos schuddende. „O, die goedertieren Venus! zij is het zelf!" vervolgde hij, toen hij den hoogsten worp gedaan had, welke naar die godin genoemd werd.

„Venus is ondankbaar jegens mij," zei Glaucus vroolijk, „want ik heb haar nimmer haar offer onthouden."

„Hij, die met Clodius speelt," fluisterde Lepidus, „zal weldra, als Plautus, Curculio zijn mantel verdobbelen."

„Arme Glaucus! hij is zoo blind als Fortuna zelf," sprak Sallustius op denzelfden toon.

„Ik wil niet langer spelen," zeide Glaucus eindelijk. „Ik heb dertigduizend sestertiën verloren."

„Dat spijt me," begon Clodius.

„Beminnelijk mensch!" prevelde de schaduw.

„Dat is niets!" riep Glaucus uit. „Het genoegen over uw winst troost mij over mijn verlies."

Thans werd het onderhoud algemeen en levendig; de wijnkruik werd drukker aangesproken, en Jone werd andermaal het onderwerp van de lofspraak der gasten van Glaucus.

„Laten wij, in plaats van hier de sterren te zitten afwachten, háár een bezoek brengen, wier schoonheid al den glans der sterren verdooft," stelde Lepidus voor.

Clodius, die er toch geen kans meer toe zag om het spel te hervatten, steunde het voorstel, en Glaucus, hoewel er bij zijn genoodigden beleefd op aandringend, dat zij het feestmaal zouden blijven voortzetten, kon echter niet nalaten hun te doen blijken, dat zij zijn begeerte om Jone te zien, in hooge mate hadden opgewekt. Zoo besloten ze allen, behalve Pansa en de schaduw, naar het huis van de schoone Griekin te gaan. Zij dronken nog eenmaal op de gezondheid van Glaucus en van Titus en bevonden zich weldra onder begunstiging van het licht der maan, die juist was opgegaan, in de drukke en nog van voorbijgangers wemeldende straten van Pompeji.

Zij gingen door de wijk, waar de juweliers woonden, die fonkelde van het licht, dat door de edelgesteenten in de winkelkasten werd teruggekaatst, en kwamen eindelijk voor de deur van Jone. Het voorportaal schitterde van het licht, dat uit lange reeksen lampen stroomde; geborduurde purperen gordijnen sloten de beide toegangen tot het *tablinum* af, welks muren en vloer met de rijkste kleuren van den kunstenaar gloeiden; en onder de galerij, die den geurigen tuin omringde, vonden zij Jone reeds te midden van een aantal aanbidders en toejuichende gasten gezeten.

„Zegt gij niet, dat zij een Atheensche is!" fluisterde Glaucus, eer hij den *peristylus* binnentrad.

„Neen, —zij is van Napels.”

„Napels!” herhaalde Glaucus; op dit oogenblik splitste zich de groep, die rondom Jone verzameld was en hij herkende de schitterende, goddelijke schoone, die sedert verscheidene maanden op de golven van zijn herinnering had gedreven.

VIERDE HOOFDSTUK.

De tempel van Isis. — Haar priester. — Het karakter van Arbaces openbaart zich.

Ons verhaal keert naar den Egyptenaar terug. Wij verlieten Arbaces aan het zeestrand, nadat hij Glaucus en diens metgezel verlaten had. Toen hij het meer bezochte gedeelte der baai naderde, bleef hij stilstaan en beschouwde het woelige tooneel met over elkander geslagen armen en met een bitteren lach op zijn somber gezicht.

„Onnoozele dwazen, die gij zijt!” mompelde hij bij zichzelf. „Bezigheid of vermaak, handel of godsdienst mogen de drijfveeren zijn, die u hier voeren, gij wordt allen slachtoffers van de hartstochten, die gij moest beheerschen! Hoe zou ik u verachten, als ik u niet haatte — ja haatte! — Gij moogt Grieken of Romeinen zijn, van ons is het, van de Egyptische wetenschap, dat gij het vuur gestolen hebt, dat u zielen geeft. Uw wetenschap, uw poëzie, uw wetten, uw kunsten, uw barbaarsche overmacht in den krijg, hoe ontzenuwd en verzwakt ook, in vergelijking met het verleden, dat alles hebt gij ons ontstolen, zooals de slaven de overblijfselen van een feestmaal stelen! En thans, gij naäpers van naäpers, gij Romeinen, die als paddestoelen opgekomen zijt uit een bende roovers, thans zijt gij onze meesters. De pyramiden zien niet langer op het geslacht van Ramses neer; de adelaar spreidt zijn vleugelen uit over de slang van den Nijl. *Onze* meesters, maar niet de *mijne*! Mijn geest beheerscht en kluistert u, door het vermogen van zijn wetenschap, aan onzichtbare ketenen. Zoolang de geest nog heerschappij heeft over de ruwe kracht, zoolang de godsdienst nog een spelonk bezit, vanwaar zij orakelen kan doen hooren, om het menschengeslacht te misleiden, zoo lang zal ook de wijze heerschen over de wereld. Zelfs uw ondeugden weet Arbaces aan te wenden voor zijn genoegens, genoegens, die door geen ongewijde

oogen werden ontheiligd, — heilige, onuitputtelijke genoegens, waarvan uw lafhartige zielen in haar futlooze zinnelijkheid zelfs geen vermoeden hebben!

Zoo ging de Egyptenaar langzaam voort, en binnen de stad gekomen, stak zijn fiere gestalte hoog uit boven de menigte, die op het marktplein krioelde, en hij verdween naar den kant, waar de kleine, maar smaakvolle tempel stond, die aan Isis gewijd was.

Dit gebouw bestond nog niet lang. De oude tempel was verwoest door de aardbeving van voor zestien jaren en het nieuwe gebouw was bij de wispelturige bewoners van Pompeji spoedig in de mode geraakt. De orakelen der godin te Pompeji waren inderdaad merkwaardig, niet om de geheimzinnige taal, waarin zij gehuld waren, maar om het geloof, dat aan hun uitspraken en voorstellingen gehecht werd. Indien zij al niet van een godheid afkomstig waren, zoo getuigden zij toch van groote kennis van het menschelijk hart; zij waren volkomen toepasselijk op de omstandigheden der bijzondere personen, en staken in dat opzicht aanmerkelijk uit boven de onbeduidende algemeenheden der andere godsdienstleeren. Toen Arbaces bij het hek kwam, dat de gewijde plek van de ongewijde scheidde, stond er een groote menigte menschen van allerlei stand, doch voornamelijk kooplieden, stil en eerbiedig voor de menigvuldige altaren verzameld, die in de open lucht waren opgericht. Tegen de muren van de kapel, die boven zeven trappen van Parisch marmer verheven stond, zag men verschillende beelden in nissen; de muren waren versierd met granaatboomen, aan Isis gewijd. Binnen het gebouw stonden twee standbeelden op één voetstuk, het eene van Isis en het andere van den zwijgenden en geheimzinnigen Orus. Doch het gebouw bevatte nog vele andere godheden, als om het hof der Egyptische godin meer luister bij te zetten: den met haar verwanten Bacchus, en de Cyprische Venus, uit het bad komende; de hondskoppige Anubis, de stier Apis, en verscheidene andere Egyptische goden van zonderlinge gedaante, wier namen hier zelfs niet bekend waren.

Men moet echter niet meenen, dat in de steden van groot Griekenland Isis met al die vormen en plechtigheden werd aangeroepen, die haar dienst vereischte. De late bastaardvolken uit het zuiden vermengden, deels uit laatdunkendheid, deels uit onkunde, de godsdienstige gebruiken van alle tijden en plaatsen; en zoo werden ook de groote geheimen van den Nijl ontwijd door een aantal onechte en beuzelachtige toevoegsels der godsdienstige gebruiken van den Cephisus en den Tiber. De tempeldienst van Isis werd in Pompeji door

Romeinsche en Grieksche priesters waargenomen, die geen van allen iets wisten van de taal en de gewoonten harer oude dienaren; en de afstammeling der geduchte Egyptische koningen lachte, onder den schijn van heiligen eerbied, heimelijk van verontwaardiging over de dwaasheden, waarmede zij den oorspronkelijken, plechtigen dienst van zijn verzengende luchtstreek zochten na te bootsen.

De gewijde priesterstoet, in het wit gekleed, stond thans aan weerszijden van de trappen, terwijl twee priesters van minderen rang, waarvan de een een palmtak en de ander een dunne bos korenaren in de hand hield, bovenaan stonden. De omstanders verdrongen zich in den tweeden doorgang, die opengelaten was.

„Wat is er gebeurd ?" vroeg Arbaces fluisterend aan een der omstanders, een koopman die op Alexandrië handel dreef, door welke handelsbetrekking waarschijnlijk de dienst van Isis het eerst naar Pompeji was overgebracht, „wat is er toch gebeurd, dat gij u in zoo groote menigte rondom het altaar van de eerbiedwaardige Isus verzamelt ? Uit de witte kleederen der aanwezigen maak ik op, dat er een offerdienst zal gehouden worden, en uit de samenkomst der priesters, dat gij allen een orakel verwacht. Op welke vraag wenscht gij van de godin een antwoord te hooren?

„Wij zijn kooplieden," gaf de aldus aangesprokene, die geen ander dan Diomedes was, op denzelfden fluisterenden toon ten antwoord, „die het toekomstig lot wenschen te vernemen onzer schepen, die morgen naar Alexandrië zullen uitzeilen. Wij staan gereed een offer te brengen en een antwoord van de godin af te smeeken. Ik behoor niet tot degenen, die den priesters verzocht hebben een offerande te doen, gelijk gij aan mijn gewaad kunt zien, maar ik heb toch eenig belang bij een behouden terugkomst der vloot; — ja, bij Jupiter ! ik drijf een vrij uitgebreiden handel, want hoe zou ik anders in deze slechte tijden kunnen leven !"

De Egyptenaar antwoordde op ernstigen toon, dat, hoewel Isis eigenlijk de godin van den landbouw was, zij toch niet minder over de belangen van den koophandel waakte, en het hoofd naar het Oosten keerende, scheen Arbaces een stil gebed te doen.

Thans verscheen in 't midden van de trap een priester, van het hoofd tot de voeten in het wit gekleed, en gedekt met een sluier, die zich van zijn hoofd af naar twee kanten verdeelde; twee andere priesters vervingen de twee, welke tot nu aan de hoeken hadden gestaan; zij waren tot halverwege de borst geheel naakt, en het overige gedeelte van het lichaam was van loshangende witte tabbaarden omgeven. Ter-

zelfder tijd hief een priester, die op de onderste trede zat, op een lang blaasinstrument een plechtig lied aan. Halverwege de trap stond nog een priester met een offerkrans in zijn eene en een witten staf in zijn andere hand; terwijl, om het schilderachtige tooneel dier Oostersche plechtigheid te voltooien, de deftige Ibis, een heilige vogel der Egyptenaren, zonder eenig geluid te geven, van den muur af de plechtigheid stond aan te zien, of trotsch naast het altaar aan den voet van de trap heen en weder stapte.

Voor datzelfde altaar stond nu de priester, die hier den offerdienst zou verrichten 1).

Terwijl de wichelaars de ingewanden van het geslachte dier onderzochten, scheen zich op Arbaces' gelaat een vrome bezorgdheid af te spiegelen, en een heilige blijdschap verscheen er op, toen zij verklaarden, dat de voorteekenen gunstig waren, en het vuur helder vlammend het gewijde gedeelte van het offerdier, onder een geur van myrrhe en wierook, begon te verteren. Er heerschte een doodelijke stilte onder de fluisterende menigte en toen de priesters zich rondom de kapel verzamelden, snelde een andere priester, die op een gordel na, welke hij om zijn middel droeg, geheel naakt was, naar voren om onder een wilden dans een antwoord van de godin af te smeeken. Hij stond eindelijk van vermoeienis stil, en men hoorde binnen in het standbeeld een dof geluid: driemaal bewoog zich het hoofd; de lippen openden zich; en toen vernam men deze geheimzinnige woorden, die met een doffe stem werden uitgesproken:

Vurige golven zie ik aanrollen,
'k Zie graven in de rotsen,
Maar te midden
Van het gevaar, blijven uw schepen veilig.

De stem zweeg, de menigte ademde ruimer, de kooplieden zagen elkander aan. „Niets kan duidelijker zijn," mompelde Diomedes; „er zal een storm opkomen, gelijk in het begin van den herfst vaak gebeurt, maar onze schepen zullen behouden blijven. O, genadige Isis!"

„Geloofd zij de godin in eeuwigheid!" riepen de kooplieden; „wat kan ondubbelzinniger zijn dan deze voorspelling?"

De hoogepriester hief nu de hand op, teneinde het volk het stilzwijgen op te leggen; want de heilige

1) In het museum te Napels is een schilderij voorstellende een Egyptische plechtigheid.

dienst van Isis eischte, wat den levendigen inwoners van Pompeji bijna onmogelijk was na te komen, zich van alle spreken te onthouden. Hierop stortte hij het gewijde vocht boven het altaar uit, en na een kort dankgebed was de plechtigheid afgeloopen en de menigte ging uiteen. Terwijl zij zich verspreidde, bleef de Egyptenaar voor het hek staan; en toen er eenige ruimte gemaakt was, naderde hem een der priesters, en begroette hem zeer vriendschappelijk.

Het voorkomen van dezen priester was allerongunstigst; zijn kale schedel was aan het voorhoofd zoo laag en smal, dat hij veel had van een Afrikaanschen wilde, terwijl twee hooge en haast onnatuurlijke bulten aan de slapen het wanstaltige hoofd nog meer misvormden. Om zijn wenkbrauwen was zijn huid in een weefsel van diepe en verwarde rimpels geplooid. Zijn oogen, klein en donker, rolden voortdurend in hun gele, afzichtelijke kassen. Zijn neusgaten stonden wijd open, als die van een sater. Zijne dikke, bleeke lippen en vooruitstekende kaken, de bloedlooze bonte kleur van zijn uitgedroogd vel, dat alles vormde een gezicht, dat men niet zonder afgrijzen, ja niet zonder wantrouwen en zelfs niet zonder angst kon aanzien. De ruwe kracht van zijn lichaamsbouw scheen wèl geschikt om alles ten uitvoer te brengen, wat zijn geest bedacht. De zware spieren van zijn hals, zijn breede borst, zijn forsche handen en magere armen, die tot aan den elleboog naakt waren, wezen op een lichaam, dat zoowel voor zware krachtsverrichtingen, als voor het doorstaan van buitengewone vermoeienissen berekend was.

„Calenus!" zei de Egyptenaar, „gij hebt het orakel in groot aanzien gebracht door toe te zien op hetgeen ik u geraden heb, en uw verzen waren voortreffelijk. Voorspel altijd iets goeds, behalve wanneer het onmogelijk uit kan komen."

„En al komt de storm," voegde Calenus hier aan toe, „en al overstelpt hij de vervloekte schepen, hebben wij het dan niet voorspeld? En zijn de vaartuigen dan niet op een veilige plaats gekomen? De zeeman, die de Egeïsche zee bevaart, bidt om stilte; althans zoo zegt Horatius; kan de zeeman meer stilte op zee hebben, dan wanneer hij op haar bodem rust?"

„Juist, Calenus. Ik wenschte wel, dat Apaecides eens les bij u wilde nemen in wijsheid. Doch ik wil u over hem en over andere dingen spreken; kunt gij mij in een van uwe minder heilige vertrekken ontvangen?"

„Zeker," antwoordde de priester, en ging hem voor naar een der kleinere kamers, welke de open deur

omringden. Hier zetten zij zich aan een tafel, waarop vruchten, eieren en eenig koud vleesch stonden. Kruiken goeden wijn ontbraken er evenmin, en verborgen achter het gordijn, dat naar het binnenplein toegeschoven was, deden de priesters zich te goed; toch moesten zij zich in acht nemen en niet te luid spreken, althans geene geheimen op luiden toon verhandelen. Zij verkozen het eerste.

„Gij weet," begon Arbaces, zoo zacht, dat de lucht nauwelijks door zijn stem in beweging werd gebracht, „gij weet, dat ik altijd de stelling verdedigd heb, dat wij ons voornamelijk met de jonge lieden hebben bezig te houden; van hun buigzame en ongevormde harten kan ik mijn beste werktuigen maken; ik leid en kneed die naar mijn zin en wil. Van de mannen zijn enkel aanhangers of dienaars te maken; van de vrouwen...."

„Minnaressen wilt gij zeggen," viel hem Calenus in de rede, terwijl hij zijn gezicht tot een grijns vertrok.

„Nu ja, ik zal het niet verbloemen, de vrouwen zijn mij het liefst; zij zijn de lust mijner ziel. Zoo als *gij* het offerdier voor de slachting vetmest, zoo houd *ik* er van de vrouwen die mijn liefde kunnen opwekken, te vormen naar mijn smaak. Het is mij een genot haar gemoed te kneden en haar gedachten in de door mij gewenschte richting te leiden; den teederen bloesem harer sluimerende hartstochten te ontwikkelen, ten einde de vrucht naar mijn smaak toe te bereiden. Ik walg van uw overrijpe minnaressen; het is in den zoeten en onmerkbaren aanwas der onschuld, dat ik het ware genot der liefde tracht te vinden. Op die wijze blijft mijn eigen gevoel jong. Ik ontleen aan de jeugdige harten mijner slachtoffers de middelen om mijzelf te verjongen. Doch genoeg hiervan; laat ons van wat anders spreken. — Gij weet dan, dat ik vóór eenigen tijd te Napels Jone en Apaecides, kinderen van een paar Atheensche echtelieden, die zich te Napels hadden nedergezet, ontmoet heb. De dood hunner ouders, die mij eerden en achtten, bracht hen onder mijn voogdijschap. Ik maakte mij hun vertrouwen ten nutte. De knaap, die zachtzinnig en leerzaam is, kwam al spoedig onder mijn invloed. Ik onderwees Apaecides in de gewijde leer van Isis. Ik verklaarde hem het een en ander van die verheven beeldspraak, die achter haar aanbidding verborgen ligt. Ik wekte in zijn gemoed, dat godsdienstigen aanleg heeft, de geestdrift, die de verbeeldingskracht aan het geloof verleent. Ik heb hem onder u allen een plaats gegeven; hij is een van de uwen geworden."

„Dat weet ik," antwoordde Calenus, „maar door aldus zijn geloof aan te wakkeren, hebt gij hem van zijn rede beroofd. Hij gruwt van ons bedrog; het gebruik dat wij van onze hulpmiddelen maken, onze sprekende beelden en geheime trappen, dat alles stuit hem tegen de borst; hij kwijnt, hij vervalt, hij is over zichzelf ontevreden; hij weigert deel te nemen aan onze plechtigheden. Men weet, dat hij dikwijls den omgang zoekt van die atheïsten, die al onze Goden verloochenen, en die onze godsspraken inblazingen noemen van den boozen geest, waarvan de Oostersche overleveringen gewagen. Onze godsspraken, nu ja, wij weten, wie ze ons ingeeft."

„Dat vreesde ik juist," zei Arbaces bezorgd; „het is mij reeds gebleken uit verwijten, die hij deed, toen ik hem het laatst ontmoette. Hij is mij sedert dien tijd ontweken, doch ik moet hem opzoeken, ik moet mijn onderricht voortzetten, ik moet hem in den voorhof der kennis binnenleiden. Ik moet hem leeren, dat er twee trappen zijn van heiligheid: *Geloof* en *Zinsbegoocheling:* de eene is voor het gemeen, de andere voor den wijze."

„Ik ben de eerste nimmer doorgegaan," hernam Calenus, „en gij, denk ik, evenmin, Arbaces!"

„Gij bedriegt u," antwoordde de Egyptenaar ernstig. „Ik geloof, tot op dezen dag, niet hetgeen ik leer, maar hetgeen ik niet leer. De natuur heeft voor mij een heiligheid, die ik niet kan en ook niet wil profaneeren. Ik heb mijn eigen geloof en dat heeft mij geleerd.... Doch dat doet nu niets ter zake. Laten wij liever over een aangenamer onderwerp spreken. — Toen ik mijn bedoeling ten aanzien van Apaecides bereikt had, wat denkt gij, dat toen mijn voornemen met Jone was? Gij weet reeds, dat ik haar bestemd heb tot mijn minnares, mijn vriendin, tot de Isis van mijn hart. Nimmer, vóór ik haar gezien heb, wist ik tot hoeveel liefde, mijn hart in staat is."

„Ik hoor van duizend lippen, dat zij een tweede Helene is," zeide Calenus, en hij smakte met zijn lippen; doch of deze beweging de schoone vrouw of den wijnbeker gold, valt moeilijk te beslissen.

„Ja," hervatte Arbaces, „zij is zoo schoon, dat zelfs Griekenland haars gelijke nooit heeft gezien. Doch dat is niet alles: zij bezit een ziel, die waardig is zich aan de mijne te paren. Zij heeft een geest zooals nooit een vrouw bezat, koen, stout, verblindend. De poëzie vloeit van haar lippen. Laat haar een waarheid hooren, en hoe ingewikkeld ze ook zijn moge, haar verstand begrijpt die terstond. Haar verbeeldingskracht en haar rede zijn nimmer met elkander in strijd;

zij stemmen overeen, en geven een richting aan haar leven, zooals wind en golven den loop van een vaartuig regelen. Hierbij komt een stoute onafhankelijkheid van denken. Zij zou op zichzelf kunnen staan in de wereld; zij bezit evenveel moed als schoonheid; en dat juist heb ik mijn leven lang in een vrouw gezocht en nooit gevonden. Jone moet de mijne worden! Ik voel voor haar een dubbelen hartstocht; ik begeer zoowel de schoonheid harer ziel als die van haar lichaam."

„Is zij de uwe dan nog niet?" vroeg de priester.

„Neen; zij bemint mij, maar als haar vriend. Zij bemint mij alleen met haar ziel. Zij meent in mij die armzalige deugden te herkennen, welke ik de grootere deugd bezit van te verachten. Doch gij moet haar geschiedenis verder hooren. Broeder en zuster waren jong en rijk. Jone is dapper en trotsch, trotsch op haar geest, op de tooverkracht van haar dichterlijke ziel, op het verleidelijke van haar onderhoud. Toen haar broeder mij verliet, en zijn intrede in uw tempel deed, kwam zij, om in zijn nabijheid te blijven, te Pompeji wonen. Zij verbergt haar talenten niet. Zij noodigt talrijke bezoekers tot haar gastmalen; haar stem bekoort, haar gedichten verrukken hen. Zij schijnt er genoegen in te scheppen, voor een tweede Erinna gehouden te worden."

„Of een Saffo?"

„Ja, maar een Saffo zonder liefde! Ik wil haar aanmoedigen, om op die luisterrijke baan voort te gaan. Ik wil haar verweekelijken door de vermaken en de weelde van dit afgelegen stadje. Begrijp mij wel, Calenus! ik wil haar geest ontzenuwen. Ik wil haar omringd zien van geveinsde, lichtzinnige en niets beteekenende minnaars, die zij in haar ziel moet verachten, om haar de behoefte der liefde te doen gevoelen. In die oogenblikken van ontspanning, die op de opwinding volgen, wil ik mijn draden weven, haar belangstelling opwekken en haar hartstochten, mij zelf in haar hart nestelen; want het is het jeugdige, schoone, vroolijke in den minnaar alleen niet, dat Jone kan boeien; haar verbeeldingskracht moet opgewekt worden, en het leven van Arbaces is één voortdurende zegepraal geweest op de verbeeldingskracht zijner natuurgenooten."

„En vreest gij dan uw medeminnaars niet? De jongelieden in Italië zijn ervaren in de kunst om te behagen."

„Volstrekt niet. Haar Grieksche ziel veracht de Romeinsche barbaren, en zou verontwaardigd zijn over zichzelf, wanneer zich de minste gedachte aan

liefde voor iemand van dat ontaard geslacht aan haar opdrong."

„Maar gij zijt een Egyptenaar, en geen Griek."

„Egypte is de bakermat van Athene," antwoordde Arbaces. „Haar beschermgodin, Minerva, is onze godheid; en haar stichter, Cecrops, was een vluchteling uit het Egyptische Saïs. Dat heb ik haar reeds verteld; en zij vereert in mijn bloed het oudste volk der aarde. Ik moet evenwel erkennen, dat sedert korten tijd een verontrustend vermoeden bij mij is opgekomen. Zij is stiller dan gewoonlijk; zij geeft de voorkeur aan zachte en droefgeestige muziek; zij zucht zonder merkbare oorzaak. Dit kan het begin van liefde zijn, of van de behoefte aan liefde. In beide gevallen is het tijd voor mij om op haar hart en haar verbeelding te werken; in het eene, om den stroom harer liefde naar mij toe te leiden; in het andere, om dien voor mij te doen opwellen; en hierom is het, dat ik u heb opgezocht.

„En hoe kan ik u daarbij van dienst zijn?"

„Ik zal haar op een feestmaal in mijn huis noodigen; ik wil haar zinnen bekoren, verwilderen, bedwelmen. Al onze kunstgrepen, waardoor de Egyptenaren hun nieuwelingen wisten mede te sleepen, moeten in het werk worden gesteld, en onder den sluier van de geheimen van den godsdienst, wil ik haar de geheimen der liefde openbaren."

„O ! ik begrijp u — een van die wellustige gastmalen, waaraan wij, priesters van Isis, in weerwil van onze gelofte van onthouding, wel eens bij u hebben deel genomen."

„Neen, neen ! Meent gij dat haar kuische oogen rijp zijn voor zulke tooneelen? Neen. — Doch eerst moeten wij haar broeder verstrikken: dat is een lichte taak. Ik zal u zeggen, welke middelen ge daartoe hebt aan te wenden."

VIJFDE HOOFDSTUK.

Meer omtrent het bloemenmeisje. — De voortgang der liefde.

Vroolijk scheen de zon in de fraaie kamer van Glaucus' huis, dat, zooals ik te voren vermeld heb, bekend was onder den naam van „de kamer van Leda". Haar morgenstralen drongen door kleine vensters, van boven aangebracht, en door de deur, die naar den tuin voerde, wat voor de bewoners der zuidelijke steden bijna hetzelfde was, als bij ons een oranjerie,

De tuin was niet groot genoeg om er lichaamsoefeningen te houden, maar de welriekende planten, welke er in stonden, veroorzaakten een weelderig gevoel van loomheid, dat den bewoner eener warme luchtstreek zoo welgevallig is. Op dit oogenblik verspreidden zich de geuren, gedreven door een liefelijk koeltje, dat zich van den zeekant verhief, door het vertrek, waarvan de muren door hun rijke tinten met de gloeiende kleuren der bloemen wedijverden. Behalve het pronkjuweel van de zaal, de schilderij van Leda en Tyndarus, prijkten in elk der vakken andere schilderstukken van bijzondere schoonheid. Op een daarvan zag men Cupido, leunende op de knieën van Venus; op een ander Ariadne, slapende aan het strand, nog onkundig van de trouweloosheid van Theseus. Vroolijk glinsterden de zonnestralen op den ingelegden vloer en de schitterende muren, doch veel vroolijker nog waren de stralen van blijdschap, die in het hart van den jongen Glaucus drongen.

„Ik heb haar dan wedergezien," zei hij, terwijl hij door de kleine kamer heen en weer stapte; „ik heb haar gehoord! ja, ik heb weder met haar gesproken. Ik heb naar het welluidende van haar zang geluisterd, toen zij van Griekenlands glorie zong. Ik heb het lang gezochte tooverbeeld mijner droomen ontdekt, en gelijk de Cyprische kunstenaar heb ik die droombeelden den levensadem ingeblazen."

De verliefde alleenspraak van Glaucus zou wellicht nog langer geduurd hebben, doch op dit oogenblik zag hij den drempel van de kamer verduisterd door een schaduw, en een jong meisje, nog slechts sedert kort de kindsheid ontgroeid, stoorde zijn eenzaamheid. Zij was in een eenvoudige witte tunica gekleed, die van den hals tot aan de enkels haar lichaam bedekte; zij droeg een bloemkorfje aan haar arm, en in de andere hand hield zij een gebronsd koperen watervaas; haar gelaatstrekken waren gevulder dan gewoonlijk op haar leeftijd het geval is, doch zacht en vrouwelijk waren de vormen; zonder schoon genoemd te kunnen worden, werd zij dit toch door haar houding; er lag iets onbeschrijfelijk lieftalligs, bijna zou men gezegd hebben gelatens in haar voorkomen; een blik van geduldig lijden, van stille onderworpenheid had wel den lach, maar toch niet de aanminnigheid aan haar lippen ontnomen; iets beschroomds en omzichtigs in haar stappen, iets onzekers in haar oogen, deed reeds het gebrek vermoeden, dat van haar geboorte af haar deel was geweest. Zij was blind. Dit gebrek schuilde nochtans niet in den oogappel zelf, welks droefgeestig licht helder, wolkeloos en zuiver was.

„Men heeft mij gezegd, dat Glaucus hier is," zei zij; „mag ik binnenkomen?"

„Ha ! Nydia ! zijt gij daar?" antwoordde de Griek. „Ik dacht wel, dat gij mijn uitnoodiging niet zoudt hebben afgewezen."

„Glaucus liet zichzelf slechts recht wedervaren," gaf Nydia blozend ten antwoord, „want hij is altijd lief geweest voor het arme blinde meisje."

„Hoe zou dat ook anders kunnen?" hervatte Glaucus teeder en op den toon van een deelnemend broeder.

Nydia zuchtte en wachtte even, voor zij verder sprak, zonder evenwel op zijn woorden in te gaan. „Zijt gij sedert kort eerst terug gekomen?"

„Het is heden voor de zesde maal, na mijn terugkomst te Pompeji, dat mij de zon weer beschijnt."

„En zijt gij welvarend? Ach ! dat behoef ik niet te vragen, want wie zou de wereld kunnen zien, die naar men zegt zoo schoon is, en dan nog ziek zijn?"

„Ik ben gezond; — en gij, Nydia? — Wat zijt gij groot geworden ! In het volgend jaar zullen wij er over moeten denken, wat wij aan uw minnaars hebben te antwoorden."

Andermaal kleurde een blos Nydia's wangen, doch thans fronste zij onder het blozen haar gelaat. „Ik heb u eenige bloemen meegebracht," ging zij voort, en in de kamer rondtastend, totdat zij de tafel van Glaucus gevonden had, zette zij er de bloemenmand op neer. „Zij hebben weinig te beteekenen, maar zij zijn versch geplukt."

„Het is, of ze van Flora zelf kwamen," antwoordde hij goedhartig, „en ik herhaal mijn gelofte aan de Gratiën, dat ik geen anderen bloemkrans dragen wil, zoolang uw handen er mij een als deze kunnen vlechten."

„En hoe vindt gij de bloemen in uw tuin? Staan zij niet prachtig?"

„O heerlijk. De Huisgoden zullen ze hebben opgepast."

„Nu, dat verheugt mij; want ik kwam, zoo dikwijls als ik er slechts tijd toe kon vinden, ze besproeien en ze gedurende uw afwezigheid verzorgen...."

„Hoe zal ik u daarvoor danken, schoone Nydia !" hernam de Griek. Glaucus had er inderdaad geen vermoeden van gehad, dat hij iemand achterliet, die zoo zorgzaam over zijn lievelingen te Pompeji zou waken.

De hand van het meisje beefde en haar borst bewoog heftig onder haar kleed. Zij keerde zich eenigszins verward om. „De zon schijnt heden te sterk voor de arme bloemen," zei zij eindelijk weer; „zij zullen mij gemist hebben, want ik ben ziek geweest, en ik heb ze in geen negen dagen verzorgd."

„Ziek, Nydia? Gij hebt toch veel meer kleur dan verleden jaar.”

„Ik ben vaak ziek,” hernam het blinde meisje weemoedig, „en hoe ouder ik word, hoe meer ik over mijn blindheid treur. Doch nu naar de bloemen,” en na dit gezegd te hebben, maakte zij een zachte beweging met het hoofd, en naar den tuin gaande, begon zij de bloemen te begieten.

„Arme Nydia!” dacht Glaucus, haar naziende. „Gij hebt een hard lot. Gij ziet de wereld niet, geen zon, geen zee, geen sterren, en wat erger is dan dat alles, gij kunt Jone niet zien.”

Door deze gedachte rees in zijn ziel de herinnering aan den vorigen avond weer op, toen hij andermaal gestoord werd, nu door het binnenkomen van Clodius. Het was iets opmerkelijks, en een bewijs, hoe die enkele avond voldoende geweest was om de liefde van den Athener voor Jone te versterken en te veredelen, dat hij thans door een onoverwinnelijken afkeer weerhouden werd, om Clodius — wien hij toch het geheim van zijn eerste ontmoeting met haar en den indruk, dien zij op hem had gemaakt, had medegedeeld — ook maar haar naam te noemen. Hij had opgemerkt, hoe rein en smetteloos Jone geschitterd had te midden van de luchthartigste en losbandigste jongelieden van Pompeji; hoe zij de stoutmoedigsten onder hen binnen de perken der welvoegelijkheid had weten te houden, en, de fabel van Circe omkeerende, de dieren in menschen had weten te veranderen. Zij, die haar ziel niet begrepen, waren toch onder een geestelijke bekoring gekomen. Toen hij haar zoo omringd zag, terwijl zij allen door haar tegenwoordigheid louterde en ophief, voelde Glaucus voor het eerst den adel van zijn eigen geest en hoe weinig zijn levenswijze en het gezelschap van zijn vrienden paste bij de godin zijner droomen. Het was alsof een sluier van zijn oogen genomen was; hij zag den onmetelijken afstand tusschen hem en zijn metgezellen, dien de bedwelmende damp van het vermaak tot hiertoe verborgen had; hij gevoelde zich een beter man door den moed om naar Jone's hand te dingen. Opwaarts te zien en een hoogere vlucht te nemen, was voortaan zijn bestemming. Hij kon den naam, die voor zijn vurige verbeelding heilig en goddelijk klonk, bij geen losbandige en onedele makkers meer uitspreken. Zij was niet langer de schoone, die hij eenmaal gezien had, en die zijn herinnering bezig hield; zij was reeds de gebiedster, de godin van zijn ziel. Wie heeft zulk een gevoel niet gekend?

Toen Clodius, schijnbaar verrukt, hem over de schoonheid van Jone sprak, wekte hij bij Glaucus geen

ander gevoel dan verontwaardiging, dat zulke lippen het durfden wagen haar te prijzen; hij gaf een onverschillig antwoord, en de Romein verbeeldde zich, dat zijn hartstocht bekoeld inplaats van aangewakkerd was. Clodius zag dit niet ongaarne, want hij was er op uit, dat Claucus zijn blik op een nog rijker minnares zou slaan, — op Julia, de dochter van Diomedes, wiens goud de speler zich verbeeldde gemakkelijk in zijn eigen koffers te kunnen doen stroomen. Hun gesprek was minder ongedwongen dan gewoonlijk, en Clodius had hem ternauwernood verlaten, of Glaucus ging naar het huis van Jone. Bij het vertrek ontmoette hij Nydia, die haar werk gedaan had. Zij herkende hem terstond aan zijn stap.

„Gaat gij reeds zoo vroeg uit?" vroeg zij.

„Ja, de hemel van Campanië veracht den luiaard, die hem veronachtzaamt."

„Helaas! hoe wenschte ik hem te kunnen zien!" fluisterde het blinde kind zoo zacht, dat Glaucus haar klacht niet hoorde.

Het Thessalische meisje toefde eenige oogenblikken bij den drempel, en vervolgens haar schreden richtende naar een langen wandelstaf, dien zij met veel behendigheid wist te hanteeren, ging zij naar huis. Zij verliet weldra de woelige straten, en bereikte een gedeelte der stad, dat door de deftiger bewoners zelden bezocht werd. Doch haar ongeluk beveiligde haar voor de laagheid der ondeugd, die rondom haar heerschte. Op dit oogenblik waren de straten ook leeg en stil; haar gehoor werd nog niet geërgerd door het liederlijke geschreeuw, dat dikwijls in die afgelegen hoeken weerklonk, welke zij thans neerslachtig, maar toch lijdzaam doorliep.

Zij klopte aan de achterdeur van een soort kroeg. De deur werd geopend, en een ruwe stem vroeg haar hoeveel sestertiën zij had ontvangen. Voordat zij nog eenig antwoord kon geven, liet zich een andere stem, wier uitspraak minder aan die der volksklasse herinnerde, hooren.

„Denk aan die kleine winstjes niet, Burbo. Het meisje zal spoedig genoeg weer gevraagd worden te zingen bij de gastmalen van onzen rijken vriend, en gij weet, dat haar nachtegalenzang door hem behoorlijk betaald wordt."

„Ach, ik hoop van neen — ik vertrouw van neen," riep Nydia bevend uit. „Ik wil van den morgen tot den avond bedelen, maar zend mij daar niet weer heen!"

„En waarom niet?" vroeg dezelfde stem.

„Omdat — omdat ik jong ben, en teer van lichaam;

en omdat de vrouwen, die ik daar ontmoet, geen voegzaam gezelschap zijn voor iemand die — die —"

„Die een slavin is in het huis van Burbo," viel de stem haar met bitsen spot en een ruwen lach in de rede.

Het Thessalische meisje legde de bloemen neer, en het gezicht met de handen bedekkende, begon zij bitter te weenen.

Intusschen begaf zich Glaucus naar de woning der schoone Griekin. Hij vond Jone te midden van haar slavinnen. De harp stond naast haar; want Jone was dien dag buitengewoon lusteloos, en meer dan anders in gepeins verzonken. Zij kwam hem bij het daglicht en in haar eenvoudig morgengewaad nog schooner voor dan te midden der stralende lampen en bedekt met juweelen, zooals hij haar den vorigen avond gezien had; nog schooner door de zachte bleekheid, die haar gelaat overtogen had; nog schooner door den blos, die zich, toen hij haar naderde, haar trekken overtoog.

Hoewel gewoon te vleien, bestierf toch de loftuiting op zijn lippen, toen hij Jone aansprak. Hij gevoelde, dat het beneden haar was, haar met woorden een hulde te brengen, die uit zijn blikken sprak. Griekenland werd het onderwerp van hun gesprek. Jone hoorde er liever over spreken dan dat zij het zelf deed; de Griek daarentegen was over dit onderwerp altijd welsprekend. Hij beschreef haar de boschjes, die thans de oevers van den Ilyssus in het groen kleedden, en de tempels, reeds gedeeltelijk van hun luister beroofd, doch nog zoo schoon in hun bouwvalligen staat! Hij herdacht de nu vervallen stad van Harmodius den vrije en Pericles den groote, met de vurige verbeeldingskracht van een blijde herinnering, waardoor al de ruwe kanten en donkerder schaduwen verzacht werden. Hij had het land der dichters in den poëtischen leeftijd zijner vroegste jeugd gezien, en zijn vaderlandsliefde verscherpte de herinnering aan de lente zijns levens. Sprakeloos en vol aandacht luisterde Jone naar hem; zijn woorden, zijn beschrijvingen waren haar aangenamer dan de uitbundige vleierijen harer tallooze aanbidders. Was het zonde dat zij haar landsman beminde? Zij beminde in hem Athene; — de Goden van haar volk, het land harer droomen spraken tot haar door zijn mond! Van nu af zagen zij elkaar dagelijks. In de avondkoelte gingen zij varen op de zee. Na zonsondergang vonden zij elkaar weer in de zalen en onder de galerijen van Jone. Hun liefde was snel ontstaan, maar zij was sterk. En het was natuurlijk, dat zij elkaar beminden. Beiden waren jong, schoon en talentvol; beiden waren van dezelfde geboorte;

beiden bezaten dezelfde ziel; in hun vereeniging lag iets dichterlijks. Zij verbeeldden zich, dat de hemel zelf zich over hun liefde verheugde. Gelijk een vervolgde zijn toevlucht tot het altaar zoekt, zoo vonden zij in den heiligen tempel hunner liefde een schuilplaats tegen de rampen der aarde; zij behingen dien met bloemkransen, en wisten niets van de adders, die daaronder verscholen lagen.

Op zekeren avond, het was de vijfde na hun eerste samenkomst te Pompeji, kwamen Glaucus en Jone terug van een spelevaart, die zij met eenige vrienden in de baai gedaan hadden; hun boot gleed luchtig in de avondschemering over het water, welks heldere spiegel slechts bewogen werd door de druipende riemen. Terwijl het overige gezelschap zich vroolijk onderhield, zat Glaucus naast Jone, zonder zijn oogen naar haar te durven opslaan. Zij was het, die het zwijgen verbrak.

„Mijn arme broeder !" sprak zij, „welk een genoegen zou hem dit uur gegeven hebben !"

„Uw broeder?" vroeg Glaucus. „Dien heb ik nimmer gezien. Van u alleen vervuld, heb ik vergeten u te vragen of hij het was, in wiens gezelschap gij mij verliet bij den tempel van Minerva, te Napels."

„Ja, dat was hij."

„En hij is hier?"

„Ja."

„Te Pompeji? En niet bij u? 't Is onmogelijk !"

„Hij heeft andere plichten," antwoordde Jone treurig. „Hij is priester van Isis."

„Zoo jong, en een priesterdienst die zoo streng is !" riep de vurige Griek vol verwondering en medelijden uit. „Wat heeft hem daartoe kunnen bewegen?"

„Hij is altijd dweepziek geweest en de welsprekendheid van een Egyptenaar, die onze vriend en voogd is, wekte in hem de vrome begeerte op, om zijn leven aan den dienst der geheimzinnigste onzer godheden te wijden. Misschien heeft de overmaat van zijn ijver juist in de gestrenge regelen dier priesterschap de grootste aantrekkelijkheid gevonden."

„En berouwt hem zijn keuze niet? — Ik hoop, dat hij er zich gelukkig onder gevoelt."

Jone zuchtte diep en trok den sluier over haar oogen.

„Ik wenschte wel," hernam zij na een oogenblik „dat hij niet zoo overhaast te werk was gegaan. Misschien is hij, als allen, die te véél van iets verwachten, ook te schielijk daarvan afkeerig geworden."

„Dus is hij niet gelukkig in zijn nieuwen stand? En was die Egyptenaar zelf een der priesters? Had hij er belang bij, nieuwelingen aan te werven?"

„O neen. Zijn hoofddoel was ons geluk te bevorderen.

Hij meende dat van mijn broeder voor altijd te vestigen. Wij waren ouderloos."

„Gelijk ik zelf," sprak Glaucus diep geroerd.

Jone sloeg haar oogen neer, toen zij het gesprek hervatte.

„En Arbaces wilde de plaats onzer ouders innemen. Gij zult hem wel kennen. Hij houdt van alles wat geniaal is."

„Arbaces? Ja, ik ken hem; tenminste wij spreken elkander, wanneer wij elkaar nu en dan ontmoeten. Zonder uw lof, zou ik niet begeeren iets meer van hem te weten. Mijn hart voelt zich tot mijn natuurgenooten spoedig aangetrokken, doch die sombere Egyptenaar, met zijn donkere wenkbrauwen en zijn ijskouden glimlach schijnt mij het licht der zon zelf te benevelen. Men zou zeggen, dat hij, evenals Epimenides van Creta, veertig jaar lang in een hol had gewoond, en sedert iets onnatuurlijks in het daglicht vindt."

„En toch is hij, evenals Epimenides, goedhartig, zachtaardig en verstandig," hervatte Jone.

„Gelukkige, die zoo door u geprezen wordt! Hij behoeft geen andere aanbeveling om mij dierbaar te zijn."

„Zijn geslotenheid en zijn koelheid," ging Jone voort, „zijn wellicht slechts het gevolg van doorgestane rampen, evenals gindsche berg (en zij wees naar den Vesuvius), dien wij thans in het donker verschiet zien rusten, voorheen een vuur in zijn boezem koesterde dat thans voor altijd is uitgedoofd."

Toen zij deze woorden sprak, zagen beiden den kant van den berg uit, met een teedere, rooskleurige tint was de hemel bedekt, doch boven dien grauwen top, die uit het midden der bosschen en wijngaarden, welke zijn hellingen bedekten, oprees, hing een donkere, onheilspellende wolk, de eenige, die aan den ganschen hemel zichtbaar was. Op het zien daarvan kwam een plotselinge verslagenheid, waarvan zij zich geen verklaring wisten, over hen, en in dat gevoel van overeenstemming, hetwelk hun de liefde reeds had leeren kennen, en dat hen bij den minsten schijn van ontroering, of bij het flauwste voorgevoel van eenig onheil reeds een toevlucht bij elkaar deed zoeken, wendden zij in hetzelfde oogenblik hun blikken van den berg af, en sloegen die vol onuitsprekelijke teederheid op elkaar. Zouden woorden in staat zijn geweest duidelijker te zeggen, dat zij elkander beminden?

ZESDE HOOFDSTUK.

De vogelaar spreidt een net voor den vogel, die reeds is weggevlogen, en zet zijn strikken voor een nieuw slachtoffer.

In de geschiedenis, die ik verhaal, volgen de voorvallen elkander even spoedig op, als bij een tooneel-voorstelling. Ik beschrijf een tijdvak, waarin dagen genoeg waren om vruchten tot rijpheid te brengen, die anders weken en maanden behoeven.

Arbaces had in den laatsten tijd het huis van Jone weinig bezocht, en wanneer hij het al deed, had hij er Glaucus niet aangetroffen; hij wist dus nog niets van die liefde, die zijn bedoelingen zoo onverwacht in den weg was getreden. Door zijn bemoeiingen met den broeder was hij daarenboven genoodzaakt geweest de zuster een weinig uit het oog te verliezen. Zijn hoogmoed en zijn eigenliefde waren beleedigd en verontrust door de plotselinge verandering, die er in den geest van den jongen man had plaats gegrepen. Hij beefde bij het denkbeeld, dat hij een gehoorzaam volgeling, een ijverig dienaar zou verliezen. Apaecides had opgehouden hem te raadplegen of te bezoeken. Hij was zelden te vinden; hij had zich met weerzin van den Egyptenaar afgewend en, wanneer hij hem nu en dan ontmoette, trachtte hij hem te ontwijken. Arbaces bezat een sterken geest, die gewoon was over anderen te heerschen, en het zou hem tot razend wordens toe verdroten hebben, indien een dergenen, die tot zijn getrouwe volgelingen had behoord, voor altijd aan zijn handen ontglipte. Hij zwoer een duren eed, dat Apaecides hem niet zou ontsnappen.

Met dit voornemen bezield ging hij een dicht boschje door, dat in den omtrek der stad tusschen zijn huis en dat van Jone gelegen was, om haar te bezoeken, en daar vond hij onverwacht den jongen priester van Isis, de oogen naar den grond geslagen, tegen een boom leunen.

„Apaecides !" zei hij, en hij legde de hand minzaam op den schouder van den jongeling.

De priester zag verschrikt op, en de eerste indruk, die op zijn gelaat merkbaar was, scheen er op te wijzen, dat hij het liefst zou vluchten.

„Mijn zoon !" vroeg de Egyptenaar, „wat is er voorgevallen, dat gij mij tracht te ontvluchten?"

Apaecides zweeg en bleef naar den grond staren, terwijl zijn lippen beefden en zijn borst hevig bewoog.

„Spreek met mij, mijn vriend," ging Arbaces voort, „Spreek. Er is iets, dat u op het gemoed drukt. Wat hebt gij mij te vertellen?"

„U? — niets."

„En om welke reden heb ik uw vertrouwen verloren?""

„Omdat gij mijn vijand zijt geweest."

„Laten wij eens bedaard met elkaar spreken," vervolgde Arbaces op zachten toon, en den tegenstrevenden arm van den priester onder den zijnen nemende, bracht hij hem naar een der rustbanken, die van afstand tot afstand in het boschje geplaatst waren. Zij zetten zich neder en er was in de twee sombere gestalten iets, dat volkomen strookte met de duisternis en de eenzaamheid van die plaats.

Apaecides was in de lente zijner jaren, doch scheen reeds meer door het leven te zijn uitgeput dan de Egyptenaar zelf. — Zijn tengere en regelmatige trekken waren met een doodelijke bleekheid overtogen; zijn oogen stonden hol en flauw; zijn gestalte was reeds vóór den tijd gebukt, en de blauwe, gezwollen aderen van zijn handen, die voor een man haast al te klein waren, wezen alle op de zwakte en de uitputting zijner zenuwen. Zijn gelaat vertoonde groote gelijkenis met dat van Jone, doch de uitdrukking ervan verschilde zeer van die zijner schoone zuster. Bij haar was de geestdrift zichtbaar, doch scheen altijd onderdrukt, of tenminste beheerscht en juist dit maakte het bekoorlijke van haar gelaat uit; men verlangde een geest te wekken, die in rust was, maar niet sliep. Bij Apaecides teekende het gezicht al den ijver en het vuur zijner ziel, en zijn intellect scheen, naar den verwilderden glans zijner oogen, naar de breede slapen en het voortdurend bewegen der lippen te oordeelen, door de kracht zijner verbeelding geheel overheerscht te worden. De verbeeldingskracht, die bij de zuster tot de grenzen der poëzie reikte, was, minder gelukkig en minder in toom gehouden, bij den broeder in droomerij en dweepzucht ontaard; en hetzelfde vermogen, dat aan de eene geest gaf, dreigde den ander krankzinnig te maken.

„Gij zegt, dat ik uw vijand ben geweest," begon Arbaces het gesprek weer; „ik kan de reden van die onbillijke beschuldiging; ik heb u onder de priesters van Isis geplaatst; hun bedriegerijen en misleidingen stuiten u tegen de borst: gij meent, dat ik u ook bedrogen heb: de reinheid uwer ziel is beleedigd, en gij verbeeldt u, dat ik mee een dier bedriegelijke...."

„Gij kent de schelmerijen van dat goddeloos gespuis," viel hem Apaecides in de rede; „waarom hebt gij die

voor mij verborgen gehouden? Gij spraakt van menschen, die de vermaken der aarde verloochenden voor de verheven aankweeking der deugd; gij bracht mij integendeel onder lieden, die zich wentelen in de onreinheid. Gij spraakt van vrienden en voorlichters onzer natuurgenooten; ik zie niets anders dan bedriegers en verraders! — O! gij hebt schandelijk met mij gehandeld! —

Stuipachtige snikken verhinderden den priester voort te gaan; hij bedekte het gelaat met de handen en groote tranen vielen langs zijn gewaad neer.

„Wat ik u beloofd heb, zal ik u geven, mijn vriend, mijn zoon! Al wat gij tot dusverre gezien hebt, zijn slechts beproevingen geweest, die uw deugd had te doorstaan. Denk niet meer aan al die bedriegerijen; ga niet langer om met deze huisbedienden der Godin; gij zijt waardig in haar binnenkamer te worden toegelaten; ik zal van nu af uw priester, uw geleider zijn, en gij, die thans mijn vriendschap verwenscht, gij zult leven, om haar te zegenen!"

De jongeling hief het hoofd op, en zag den Egyptenaar verbaasd aan.

„Luister" ging Arbaces op ernstigen toon voort, nadat hij eerst zijn blikken in 't rond geslagen had, om te zien of zij wel alleen waren. „Al de wetenschap der aarde kwam uit Egypte; van Egypte kwamen de wijsbegeerte van Athene en de wijze staatsinrichtingen van Kreta. Uit Egypte kwamen de oude en geheimzinnige geslachten, die lang voordat de horden van Romulus over de vlakten van Italië zwierven, en in den eeuwigen cyclus der gebeurtenissen de beschaving weder in duisternis en onkunde dompelden, in het bezit waren van alle wetenschap en van de kennis der geestenwereld. Uit Egypte kwamen de plechtigheden en de grootheid van dat gewijde Ceare, welks bewoners aan hun eerzuchtige Romeinsche overwinnaars al het verhevene van den godsdienst leerden, dat zij thans nog kennen. En op welke wijze denkt gij, jongeling! dat het geduchte Egypte, de bakermat van ontelbare volkeren, zijn grootheid de kroon opzette en dat toppunt van wetenschap bereikte? — het was het gevolg van eene diep verholen en heilige staatkunde. Uw latere volken hebben hun grootheid aan Egypte te danken, Egypte de zijne aan zijn priesters. Het bestaan van Isis is een fabel, — ontstel niet, — datgene, waarvan Isis een zichtbaar teeken is, is een onsterfelijke waarheid. Isis is niets; de Natuur, die zij voorstelt, is de moeder van alles, — zij is duister, eeuwig, ondoorgrondelijk voor allen, behalve voor de weinige ingewijden. De priesters waren de weldoeners, de onderwijzers der

menschen: het is waar, zij waren ook hun misleiders hun bedriegers, zoo gij wilt. Doch denkt gij, jongeling! dat zij hun natuurgenooten hadden kunnen dienen, zonder hen aldus te misleiden? Het onwetende en domme gemeen moet voor zijn eigen best geblinddoekt worden; een zedespreuk zouden zij niet gelooven, een godsspraak gelooven zij wel. Gij schijnt mij aandachtig en opgetogen aan te hooren — het licht begint in uw ziel te dagen."

Apaecides sprak geen woord, maar de verandering, die van tijd tot tijd op zijn gelaat zichtbaar werd, verried ten volle den indruk, dien de woorden van den Egyptenaar op hem maakten; woorden, die nog tienmaal meer kracht ontleenden aan de stem, aan het gelaat en aan de gebaren van den spreker.

„Terwijl zoo onze voorvaderen van den Nijl," vervolgde Arbaces, „de grondslagen legden, die orde schiepen in den chaos, door de gehoorzaamheid en onderwerping der menigte aan weinigen, verkregen zij tegelijk door hun diepe en afgetrokken overdenkingen de kennis, welke *geen* bedrog is. Zij zonden de wetboeken uit, en de kunsten, het sieraad des levens. Zij vorderden geloof, en gaven de beschaving daarvoor in ruil. Was nu hun misleiding niet inderdaad een deugd? Geloof mij, elk wezen van een hoogere natuur, dat uit gindschen hoogen hemel op onze wereld neerziet, is met welbehagen vervuld over de wetenschap, die zulk eene werking heeft voortgebracht. Doch gij begeert, dat ik deze algemeene waarheden op u zelf zal toepassen; ik haast mij om aan uw verlangen te voldoen. De dienst aan de altaren der godin van ons aloud geloof moet waargenomen worden, en wel voor de dwaze en geestelooze wezens, die niet beter zijn dan de nagels of haken, waaraan wij onze tabbaarden ophangen. Herinner u de twee spreuken van Sextus den Pythagorist, die hij aan de Egyptenaren heeft ontleend. De eerste is: „spreek niet van God tot de menigte." De tweede: „de mensch, die Gode waardig is, is een God onder de menschen."

Gij verwijt mij, dat ik u de kleingeestigheid en de bedriegelijke streken uwer metgezellen niet heb kenbaar gemaakt: had ik het gedaan, Apaecides, dan had ik mijn eigen bedoelingen in den weg gestaan; uw ziel zou er zich tegen hebben gekant en Isis zou haar priester gemist hebben."

Apaecides schreide hardop. De Egyptenaar liet zich daardoor niet van zijn stuk brengen, maar ging voort:

„Ik gaf u daarom, zonder u voorbereid te hebben, een plaats in den tempel. Ik liet u aan uzelf over, juist opdat gij al dat poppenspel, dat den grooten hoop ver-

blindt, zelf zoudt ontdekken, en er een afkeer van krijgen. Ik wenschte, dat gij zoudt zien, hoe die werktuigen bewogen werden, door welke de fontein, die de wereld verfrischt, haar water in de lucht stuwt. Het was de overoude proef, die al onze priesters hadden te doorstaan. Zij die zich gewennen aan de kunstgrepen, waarmee men het plebs verblindt, worden bestemd om die uit te oefenen; voor zulken als gij zijt, wier hooger aanleg een hoogeren werkkring vordert, heeft de godsdienst zijn geheimenissen voorbehouden. Het verheugt mij in u het karakter, dat ik zocht, gevonden te hebben. Gij hebt de gelofte afgelegd; terugkeeren kunt gij niet. Volg mij, ik zal uw leider zijn."

„En wat wilt gij mij doen zien, vreeselijk mensch? Nieuwe bedriegerijen — nieuwe...."

„Neen. Ik heb u in den afgrond van het ongeloof geworpen; thans zal ik u naar de hoogte van het geloof opvoeren; gij hebt de onechte teekenen gezien; thans zult ge de werkelijkheid leeren kennen, die daardoor wordt voorgesteld. Er is geen schaduw, Apaecides, zonder lichaam, dat haar afwerpt. Kom heden avond bij mij. Uw hand er op!"

Getroffen, bemoedigd en verbijsterd door de woorden van den Egyptenaar, gaf Apaecides hem de hand, en ieder ging zijns weegs.

Het was waar, dat voor Apaecides geen terugkeeren mogelijk was. Hij had de gelofte van het ongehuwde leven afgelegd; hij had zich aan een leven gewijd, dat hem, naar het hem thans voorkwam, aan al de kwellingen der dweperij blootstelde, zonder hem den troost van den godsdienst te geven. Niets was dus natuurlijker, dan dat hij thans door een vurige begeerte bezield werd, om zich met zijn onherroepelijk besluit te kunnen verzoenen. De veelvermogende en diepdenkende geest van den Egyptenaar had nog zijn macht over de jeugdige verbeeldingskracht van Apaecides behouden; hij werkte daarop door onzekere gissingen, en hield hem aldus dobberend tusschen vrees en hoop.

Arbaces zette inmiddels langzaam zijn weg naar de woning van Jone voort. Toen hij in het *tablinum* kwam, hoorde hij een stem uit de galerijen van den *peristylus*, die, hoe welluidend zij ook was, nochtans zijn oor onaangenaam aandeed. Het was de stem van den jongen en schoonen Glaucus en voor de eerste maal schoot de jaloezie haar pijl in de borst van Arbaces.

Bij het betreden der galerij vond hij Glaucus aan de zijde van Jone gezeten. De fontein schoot in den geurigen tuin haar zilveren schuim in de lucht en verspreidde een liefelijke koelte, in den warmen namiddag. De vrouwelijke bedienden, bijna onafgebroken bij Jone

bezig, die, niettegenstaande haar onafhankelijke levenswijze, in niets van de stiptste welvoegelijkheid afweek zaten op eenigen afstand; voor de voeten van Glaucus lag de lier, waarop hij voor Jone een Lesbisch lied gespeeld had. Over het gansche tooneel — de groep waarop Arbaces de oogen sloeg — lag dat verfijnde ideaal van poëzie, dat wij nog heden, niet ten onrechte, als het ware kenmerk der oudheid blijven beschouwen: de marmeren zuilen, de bloemvazen, het witte standbeeld, dat een rustpunt bood aan het oog en meer dan dat alles, de beide levende wezens, die elken beeldhouwer bezield of tot wanhoop gebracht zouden hebben.

Arbaces bleef een oogenblik staan en staarde het paar aan met een gelaat, waarvan al de gewone ernst geweken was; hij deed een poging om zich te bedwingen, en naderde langzaam, doch zoo zacht, dat zelfs de dienstboden hem niet hoorden, veel minder Jone of haar minnaar.

„En toch," zei Glaucus „voor dat wij werkelijk beminnen, verbeelden wij ons, dat onze dichters dien hartstocht naar waarheid geschetst hebben; doch op het oogenblik, waarop de zon verrijst, verdwijnen al de sterren, die in haar afwezigheid fonkelden, uit het luchtruim. De dichters kunnen slechts den nacht van het hart schetsen; wij gevoelen hun onmacht, wanneer de volle gloed van het daglicht ons beschijnt."

„Een schoon, dichterlijk beeld, edele Glaucus!"

Beiden ontstelden, toen zij achter de zitplaats van Jone den koelen, spottenden blik van den Egyptenaar opvingen.

„Gij zijt een onverwachte gast," zei Glaucus, met gedwongen glimlach opstaande.

„Zoo mogen allen wezen, die weten, dat zij welkom zijn," hernam Arbaces, terwijl hij ging zitten en aan Glaucus een teeken gaf dat ook te doen.

„Ik verheug mij," zei Jone, „u beiden eindelijk samen te zien; gij past bij elkander, en zijt geschikt om vrienden te zijn."

„Geef mij vijftien jaren van mijn leven terug," antwoordde de Egyptenaar, „voordat gij mij met Glaucus op één lijn stelt. Gelukkig zal ik mij door zijn vriendschap rekenen; doch wat kan ik hem daarvoor teruggeven? Kan ik hem hetzelfde vertrouwen schenken, waarmede hij mij zou tegemoet komen? Hem van feestmalen en bloemkransen, van Parthische paarden en van dobbelsteenen spreken? Die vermaken voegen zijn leeftijd, zijn aard en denkring, waarin hij zich beweegt; zij passen niet voor mij."

Dit zeggende, sloeg de listige Egyptenaar zijn oogen

neer en zuchtte; doch uit den hoek van zijn oog wierp hij een blik op Jone, om te zien, hoe zij deze toespelingen op de gewone leefwijze van haar bezoeker zou opvatten. Haar gelaat beviel hem niet.

Glaucus haastte zich min of meer blozend, hem te antwoorden. Hij was er misschien evenzeer op uit om den Egyptenaar te vernederen en te beschamen.

„Gij hebt gelijk, wijze Arbaces!" zei hij, „achten kunnen wij elkander, maar niet elkanders vrienden zijn. Mijn gastmalen missen het zout van het geheimzinnige, dat volgens de loopende geruchten aan de uwe zooveel geur bijzet. En, bij Hercules! wanneer ik uw jaren bereikt zal hebben en gelijk gij, het nog voor verstandig zal houden, de genoegens van den mannelijken leeftijd te smaken, dan zal ik, evenals gij, zonder twijfel even sarcastisch neerzien op de galanterieën der jeugd."

De Egyptenaar zag Glaucus doordringend aan.

„Ik begrijp uw bedoeling niet," zei hij koel; „doch het is de gewoonte, dat het vernuft zich van duistere termen bedient." Na dit gezegd te hebben keerde hij zich met een nauwelijks merkbaren lach van verachting van hem af, en wendde zich, na een oogenblik zwijgen, tot Jone: „Schoone Jone! ik ben de laatste twee of drie keeren, dat ik uw huis bezocht heb, niet zoo gelukkig geweest, u tehuis te treffen."

„De kalmte der zee heeft mij nogal eens naar buiten gelokt," zeide Jone eenigszins verlegen.

Haar verlegenheid ontging Arbaces niet, doch zonder dat hij die scheen te merken, hervatte hij glimlachend: „Gij weet, wat de oude dichter 1) zegt: De vrouwen moeten binnenshuis blijven, en daar de gezelligheid zoeken."

„Die dichter was een cynicus," zei Glaucus, „en haatte de vrouwen."

„Hij sprak naar de gebruiken van zijn land, en dat land was uw hoog geprezen Griekenland."

„Andere tijden, andere zeden. Hadden onze voorvaderen Jone gekend, dan hadden zij ook andere wetten gemaakt."

„Hebt gij die aardige vleierijen te Rome, geleerd?" vroeg Arbaces, met nauw bedwongen aandoening.

„Men behoeft er althans zeker niet om naar Egypte te reizen," was het antwoord van Glaucus, terwijl hij achteloos met zijn ketting speelde.

„Kom, kom," zei Jone, zich haastend een gesprek af te breken, dat tot haar innig leedwezen zoo weinig geschikt scheen om de vertrouwelijkheid te vestigen, die zij zoo gaarne tusschen Glaucus en haar vriend tot

1) Euripides.

stand had gebracht. „Arbaces moet zoo streng niet zijn voor zijn arme pleegdochter. Ik ben ouderloos, en ik mis de leiding van een moeder; misschien ben ik te laken omdat ik mij een onafhankelijke en bijna mannelijke vrijheid van levenswijze heb verkoren; doch zij gaat niet verder dan Romeinsche vrouwen past, en haar ook in Griekenland niet moest onthouden worden! Helaas! is het dan alleen onder de mannen, dat vrijheid en deugd samen kunnen gaan? Waarom zou de slavernij die u vernedert, beschouwd moeten worden als het eenige middel om ons te beveiligen? Ach! geloof mij, het is een groote dwaling der mannen geweest, en die noodlottig op hen gewerkt heeft, zich te verbeelden, dat de natuur der vrouwen, ik wil niet zeggen beneden de hunne, maar zoo verschillend daarvan is, dat zij wetten hebben gemaakt, die de verstandelijke ontwikkeling der vrouwen in den weg staan. Hebben zij door zoo te doen geen wetten gemaakt, tegen het belang hunner kinderen, die door vrouwen opgevoed worden, en tegen dat der echtgenooten, wier vrouwen hun vriendinnen, ja somtijds hun raadgeefsters moesten zijn!"

Zij hield eensklaps op, terwijl een gloeiende blos haar wangen kleurde. Zij vreesde dat haar drift haar te ver mocht gevoerd hebben, minder voor den strengen Arbaces, dan voor den wellevenden Glaucus, dien zij liefhad; en het was bij de Grieken de gewoonte niet hun vrouwen (ten minste die, welke zij het meest vereerden) dezelfde vrijheid toe te staan, als zij in Italië genoten. Het deed haar daarom genoegen, toen Glaucus ernstig zeide:

„Moge die meenig steeds de uwe blijven, Jone! Laat altijd uw onbedorven hart u leiden! Gelukkig ware het voor Griekenland geweest, indien het aan de kuische vrouwen dezelfde beschaving vergund had, die de onwaardigste van zijn vrouwen zoo beroemd hebben gemaakt. Geen staat verliest zijn vrijheid, noch den roem zijner kennis, zoolang uw sekse den vrijen man toelacht, en door haar achting den wijze aanmoedigt."

Arbaces zweeg, want hij wilde noch aan het gevoelen van Glaucus zijn zegel hechten, noch dat van Jone afkeuren en na een kort onderhoud, nam Glaucus afscheid van Jone.

Toen hij vertrokken was, schoof Arbaces zijn stoel wat dichter naar de schoone Napelsche toe, en sprak op dien vleienden en onderworpen toon, waarmede hij de arglistigheid en den hoogmoed van zijn karakter zoo goed wist te bedekken:

„Gij moet niet denken, lieve pleegdochter, indien ik u dien naam mag geven, dat ik verlang die vrijheid aan banden te leggen, welke u zoo zeer tot sieraad

strekt, maar die, indien zij al grooter is dan de vrijheid welke de Romeinsche vrouwen gewoonlijk genieten, toch met groote omzichtigheid dient gepaard te gaan, wanneer een ongehuwde vrouw ze zich aanmatigt. Ga voort een drom van aanzienlijke, schitterende, vroolijke jonge mannen, ja wijzen zelfs, aan uw voeten te lokken; ga voort hen te betooveren door gesprekken als die van Aspasia, en door de zangen eener Erinna, maar vergeet de lastertongen niet, die zoo gemakkelijk den teederen naam van een jonkvrouw kunnen schenden, en geef, bid ik u, terwijl gij naar bewondering streeft, geen gelegenheid aan den nijd om over u te zegevieren."

„Wat wilt gij zeggen, Arbaces ?" vroeg Jone met verlegen en bevende stem. „Ik weet, dat gij mijn vriend zijt, en dat u niets meer dan mijn eer en mijn welzijn ter harte gaat. Doch wat wilt gij hiermede zeggen?"

„Uw vriend? — Ja, oprecht en welgemeend ! Mag ik dan als uw vriend spreken, onbewimpeld en zonder vrees u te beleedigen?"

„Ik verzoek het u zelfs."

„Hoe kwaamt gij in kennis met dezen jongen losbol, dezen Glaucus? Hebt gij hem al meer gezien?" en terwijl hij dit vroeg, hield hij zijn blik zoo strak op Jone gevestigd, dat het was alsof hij haar gansche ziel wilde doorzien.

Onthutst door dien blik, en vervuld van een angst, waarvan zij zich geen verklaring wist te geven, gaf de Griekin eenigszins weifelend en verlegen ten antwoord: „Hij kwam in mijn huis als een landsman van mijn vader, en ik mag wel zeggen, ook van mij. Ik heb hem weinig langer dan deze week gekend. Doch waartoe die vraag?"

„Vergeef mij," hernam Arbaces; „ik dacht, dat gij hem langer gekend hadt, dien laaghartigen indringer."

„Hoe? Wat wilt gij daarmede zeggen? Waarom noemt gij hem zoo?"

„Dat doet er niet stoe; laat mij uw verontwaardiging niet opwekken tegen iemand, die zelfs zulk een eer niet waard zou zijn."

„Ik bid u spreek ! Waar heeft zich Glaucus ingedrongen? of liever, waarin veronderstelt gij dat hij iets misdaan heeft?"

Zijn gramschap verbergende over het laatste gedeelte van Jone's vraag, ging Arbaces voort: „Gij kent zijn leefwijze niet, zijn vrienden, zijn gewoonten; de comissatio en de alea, brassen en dobbelen, zijn zijn eenige bezigheden; en hoe zou hij onder de dienaren der ondeugd het minste denkbeeld van deugd kunnen bezitten?"

„Uw woorden blijven mij raadsels. Ik bid u om der Goden wil, zeg mij in eens het ergste.”

„Nu dan, als het zoo zijn moet, weet dan, Jone, dat Glaucus zich spottend in het openbare badhuis op uw liefde jegens hem heeft laten voorstaan. Hij verklaarde, dat het zijn grootste genoegen zou zijn daar partij van te trekken. Zie, gerechtigheid moet ik hem laten werdervaren: hij roemde uw schoonheid. Wie kon hem tegenspreken? Doch hij lachte spottend, zoo dikwijls zijn vrienden Clodius en Lepidus hem vroegen, of hij een huwelijk bedoelde, en wanneer hij de posten van zijn deur met bloemen dacht te sieren.”

„Dat is onmogelijk ! Waar hebt gij dien latser vernomen?”

„Gij wenscht toch niet, dat ik u al de bijzonderheden zal mededeelen, waarmede het praatje door de stad is rondgegaan. Wees verzekerd, dat ik het eerst zelf niet geloofde, dach dat ik thans door verschillende getuigen de droeve overtuiging gekregen heb van de waarheid van hetgeen ik u mijns ondanks heb moeten mededeelen.”

Jone zonk achterover, en haar gelaat werd bleeker dan de kolom waartegen zij, om zich te ondersteunen, leunde.

„Ik erken, dat het mij ergerde, dat het mij met gramschap vervulde, uw naam, als die eener gemeene danseres, zoo over de tong te hooren gaan. Ik haastte mij dezen morgen naar u toe, om u te waarschuwen. Ik vond Glaucus hier. Ik verloor al mijn zelfbeheersching. Ik kon mijn gevoel niet verbergen en was in uw bijzijn onbeleefd. Kunt gij dit uw vriend vergeven Jone?”

Jone legde haar hand op de zijne, maar sprak geen woord.

„Denk hier niet meer aan,” zeide hij eindelijk, „doch laat het een waarschuwing zijn, om die voorzichtigheid te betrachten, die gij in uw toestand zoo noodig hebt. Het moet u geen enkel oogenblik bedroeven. Jone ! want zulk een losbol als hij is niet waard, dat Jone een enkele gedachte aan hem wijdt. Zulke beleedigingen grieven alleen, wanneer zij van iemand komen, dien men liefheeft, en hij, aan wien de verheven Jone haar liefde zal schenken, moet een geheel ander wezen zijn.”

„Liefde !” fluisterde Jone met zenuwachtigen lach, „ja waarlijk.”

De Egyptenaar had met veel arglistigheid juist de zwakke zijde van Jone's hart aangetast en den vergiftigden pijl op haar hoogmoed afgeschoten. Hij verbeeldde zich, wat hij wegens den korten tijd, die sedert de kennismaking van Jone met Glaucus verloopen was, voor een opkomende neiging meende te mogen houden,

gestuit te hebben, en spoedig van onderwerp veranderende, begon hij haar van haar broeder te spreken. Dit onderhoud duurde niet lang. Hij verliet haar met het voornemen, om niet weer zoo lang weg te blijven, maar haar dagelijks te bezoeken en haar gangen na te gaan.

Zijn schaduw was nog ter nauwernood uit het huis geweken, of de vrouwelijke trots, het vermogen om te veinzen, begaf haar, die hij tot zijn slachtoffer gekozen had, en de hooghartige Jone barstte in een tranenvloed uit.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Het vroolijke leven der nietsdoeners van Pompeji. — Een miniatuurschildering der Romeinsche baden.

Toen Glaucus het huis van Jone verliet, was het hem of hij door de lucht liep. Hij had in het onderhoud, dat hem zooeven had mogen te beurt vallen, voor het eerst duidelijk bij haar ontdekt, dat zijn gevoel voor haar niet onbeantwoord zou blijven. Die hoop vervulde hem met een blijdschap, voor welke de hemel en de aarde hem te eng schenen. Niets vermoedende van den onverwachten vijand, dien hij bij haar achter had gelaten, en niet alleen diens beleedigingen, maar ook zijn persoon vergetende, doorliep hij de vroolijke straten, en neuriede in zichzelf het liedje waarnaar Jone met zooveel aandacht geluisterd had; en zoo kwam hij in de straat van Fortuna, met haar hoog voetpad en haar van buiten geverfde huizen, door welker openstaande deuren men het vrije uitzicht had op de geschilderde fresco's er binnen. Aan ieder einde dier straat prijkte een triomfboog, en toen Glaucus voor den tempel van Fortuna kwam, gaf de vooruitspringende colonnade van dat fraaie gebouw, dat men meent dat door iemand van Cicero's geslacht, misschien wel door den redenaar zelf gebouwd is, een eerbiedwaardig aanzien aan een bouwwerk, dat overigens meer prachtig dan verheven van stijl was. Die tempel was een van de mooiste voorbeelden van Romeinsche bouwkunst. Hij stond op een eenigszins verhoogden vloer, en het altaar der godin was geplaatst tusschen twee marmeren trappen, die naar het terras voerden. Van dit terras leidde een andere breede trap naar de colonnade, welker gegroefde pilaren van boven met bloemfestoenen omhangen

waren. Aan beide kanten van den tempel stonden beelden van Grieksch maaksel, en op een kleinen afstand daarvan de triomfboog, waarboven een standbeeld te paard van Caligula prijkte tusschen twee gebronsd koperen trofeeën. Op de plaats voor den tempel was een groote menigte volks bijeen, waarvan sommigen op banken zaten en over staatkundige aangelegenheden redeneerden, en anderen over de op handen zijnde vertooning in het amphitheater spraken. Een groep jonge lieden prees een nieuwe schoonheid; een andere beoordeelde de verdiensten van het laatst opgevoerde tooneelstuk; een derde, van meer gevorderde jaren, berekende de voordeelen van den handel op Alexandrië, en onder deze bevonden zich vele kooplieden in Oostersche kleederdracht, wier loshangende en vreemde tabbaarden, gekleurde en met edelgesteenten belegde schoeisels en deftige, bedaarde gelaatstrekken zonderling afstaken bij de gemantelde gestalten en levendige gebaren der Italianen. Want dat levendig en ongeduldig volk had toen, evenals nu, een taal, die van de gewone verschilde, een van teekens en onbeschrijflijk levendige en veelzeggende gebaren, die hun afstammelingen van hen geërfd hebben.

Weldra bevond zich Glaucus in het midden van de groep zijner vroolijke en lichtzinnige vrienden.

„Ha!" zei Sallustius, „wij hebben u in geen eeuw gezien."

„En hoe hebt gij die eeuw doorgebracht? Welk nieuws hebt gij vernomen?"

„Ik heb mij met de wetenschap bezig gehouden," antwoordde hem Sallustius, „en heb eenige proeven genomen met het kweeken van lampreien, maar ik moet bekennen, dat ik de hoop opgeef om het daarin zoo ver te zullen brengen als onze voorouders."

„Wat een ongeluk! En waarom niet?"

„Wel," gaf Sallustius met een zucht ten antwoord, „de wet verbiedt mij hun een slaaf te eten te geven. Ik voel dikwijls de neiging om mij van mijn vetten tafeldienaar te ontdoen en hem in den vijver te werpen. Hij zou den visch een heerlijken geur geven. Doch de slaven zijn tegenwoordig geen slaven meer, en zij bekommeren zich volstrekt niet meer om de belangen van hun meesters, of Davus moest voor mijn genoegen zichzelf willen verdrinken.

„Welk nieuws is er uit Rome?" vroeg Lepidus, terwijl hij zich met trage stappen bij de groep kwam voegen.

„De keizer heeft de raadsheeren op een prachtig feest onthaald," antwoordde Sallustius.

„Hij is een goede vent," hernam Lepidus. „Men zegt

dat niemand hem verlaat, zonder zijn verzoek ingewilligd te zien."

„Misschien zal hij mij veroorlooven een slaaf voor mijn vischvijver te laten doodslaan," hernam Sallustius levendig.

„Dat is niet onwaarschijnlijk," zeide Glaucus; „want hij, die aan een Romein een gunst bewijst, moet dit altijd ten koste van anderen doen. Wees verzekerd, dat voor elken lach, dien Titus verwekt heeft, honderd oogen tranen hebben moeten storten."

„Lang leve Titus !" riep Pansa, die den naam van den keizer had hooren noemen, terwijl hij door de menigte drong. „Hij heeft mijn broeder een ambt van quaestor beloofd, omdat hij zijn vermogen heeft opgemaakt."

„En zich ten koste van het volk verlangt te verrijken, niet waar, Pansa?" vroeg Glaucus.

„Juist, geraden," gaf Pansa ten antwoord.

„Dat heet zich eerst recht het volk ten nutte maken," hervatte Glaucus.

„Wel zeker," hernam Pansa. „Nu ik moet naar de schatkist. Het is wat ver uit de buurt," en door een aantal cliënten gevolgd, die door hun witte toga's van de rest der menigte te onderscheiden waren, was de aedilis weldra verdwenen.

„Arme Pansa !" zei Lepidus. „Hij heeft nooit een oogenblik tijd voor ontspanning over."

„Ha, Glaucus ! beste vriend ! hoe gaat het? Vroolijk als altijd?" vroeg Clodius, die zich bij hen kwam voegen.

„Komt gij om een offer aan Fortuna te brengen?" vroeg hem Sallustius.

„Dat doe ik alle nachten," gaf hem de speler ten antwoord.

„Daar twijfel ik niet aan. Niemand heeft meer slachtoffers gemaakt."

„Bij Hercules ! een stekelig gezegde," riep Glaucus lachend uit.

„Het schijnt wel alsof u een kwade hond op de tong zit. Gij gromt eeuwig en altijd," zei Clodius verdrietig.

„Misschien zit mij de kwade hond op de tong, omdat ik zoo dikwijls ik met u speel dennond in de hand krijg," beet hem Sallustius toe.

„St. ! St !" zeide Glaucus, en hij nam een roos uit de handen van een bloemenverkoopster, die naast hem stond.

„De roos is het zinnebeeld der stilzwijgendheid," zei Sallustius, „doch ik zie haar liefst alleen bij den maaltijd."

„Van maaltijd gesproken. Diomedes geeft in de aan-

staande week een groot gastmaal," zei Sallustius. „Zijt gij genoodigd, Glaucus?"

„Ja, ik heb vanmorgen een uitnoodiging gekregen."

„En ik ook," zei Sallustius, terwijl hij een vierkant stukje papyrus uit zijn gordel te voorschijn haalde. „Ik zie, dat hij ons een uur vroeger verwacht dan de gewoonte meebrengt; dat duidt op iets buitengewoons." 1)

„O, hij is zoo rijk als Croesus," zei Clodius; „en zijn spijskaart is zoolang als een heldendicht."

„Kom, laat ons naar het bad gaan," zei Glaucus; „het is tijd, en Fulvius, dien gij zoo bewondert, zal ons zijn nieuwen lierzang laten hooren."

De jongelieden gingen dadelijk op het voorstel in en begaven zich op weg naar het badhuis.

Hoewel de openbare baden meer voor de arme burgers dan voor de rijke waren gesticht (want de laatsten hadden badkamers in hun eigen huizen), zoo waren zij toch voor lieden van allerlei stand, die ze bezochten, eene geliefkoosde plaats van samenkomst en van gezellig onderhoud voor de vroolijke lediggangers van een zoo lichtzinnig volk. Het badhuis te Pompeji verschilde natuurlijk in bouw en aanleg van de ruime en luisterrijk gebouwde baden te Rome en het scheen wel, dat in alle steden van het rijk in den algemeenen aanleg der openbare badplaatsen een wijziging plaats greep. Ons gezelschap trad door den ingang in de Fortunastraat binnen. Naast de colonnade van het badhuis zat de oppasser met twee bussen voor zich, één voor het geld dat hij ontving, en de andere voor de kaartjes, die hij uitgaf. Langs de muren van de colonnade waren zitplaatsen, bezet met lieden van allerlei rang, terwijl anderen, naar het voorschrift der geneesheeren, onder de galerij heen en weer liepen, gedurig stilstaande om de bekendmakingen te lezen van vertooningen, spelen, verkoopingen en tentoonstellingen, welke op de muren geschreven of geschilderd waren. Het algemeene onderwerp der gesprekken was evenwel het ophanden zijnde schouwspel in het amphitheater, en iedere nieuw aankomende werd door een aantal nieuwsgierigen overvallen, om te weten of Pompeji zoo gelukkig was geweest, den een of anderen booswicht, het een of ander heugelijk voorval van heiligschennis of moord op te leveren, dat den aedilis in staat zou stellen een mensch voor de kaken van den leeuw te bestemmen; alle andere vertooningen schenen laf en smakeloos,

1) De Romeinen zonden uitnoodigingskaartjes, evenals nu, waarop het uur van den maaltijd stond vermeld. Was het gastmaal bijzonder luisterrijk, dan kwam men vroeger dan gewoonlijk bijeen.

zoolang men aan de mogelijkheid van zulk een gelukkig toeval dacht.

„Ik voor mij," zei een man met een vroolijk voorkomen, die goudsmid was: „ik vind dat de keizer, indien hij zoo goed is als ze zeggen, ons wel een Jood had mogen zenden."

„Waarom neemt hij niet een van die nieuwe sekte der Nazareners?" sprak een filosoof. „Ik ben niet wreed van aard; maar een godloochenaar, een die Jupiter zelfs ontkent, verdient geen genade."

„Het kan mij weinig schelen, in hoeveel goden iemand gelooft," hernam de juwelier, „maar ze allen te verzaken, is wat al te erg."

„Ik geloof toch niet," sprak nu Glaucus, „dat die lieden zulke volkomen godloochenaars zijn. Men heeft mij gezegd, dat zij aan een God gelooven, ja zelfs aan een toekomstig leven."

„Mis, mijn waarde Glaucus!" hernam de filosoof. „Ik heb met hen geredeneerd; zij lachten mij in mijn gezicht uit, zoo dikwijls ik van Pluto of van den Hades sprak."

„O, goede Goden!" riep de goudsmid met afgrijzen, „zijn er zulke schurken in Pompeji?"

„Ik weet, dat er zijn; maar zij houden hun bijeenkomsten zoo geheim, dat het onmogelijk is die uit te vorschen."

Glaucus keerde zich om, en wilde heengaan, toen een beeldhouwer, die een vurig beoefenaar van zijn kunst was, hem met bewondering nazag.

„Ach!" riep hij uit, „konden wij *hem* in het worstelperk krijgen, dat zou eerst een buitenkansje zijn! wat een ledematen! welk een kop! hij had een gladiator moeten wezen. Hij is een model — een model, onze kunst waardig! Waarom geven ze hem niet aan den leeuw?"

Ondertusschen ging Fulvius, de Romeinsche dichter, die door zijn tijdgenooten voor onsterfelijk gehouden werd, maar van wien men, zonder dit verhaal nooit iets zou hebben gehoord, driftig, naar Glaucus toe. „Zoo, mijn beste Athener! Glaucus! gij zijt dus gekomen om mijn ode te hooren. Dat is mij inderdaad een groote eer: gij, een Griek, voor wien zelfs de taal van het dagelijksche leven poëzie is. Wat ben ik u dankbaar. Het is slechts een bagatel, doch indien ik uw goedkeuring mag verwerven, wellicht word ik dan aan Titus voorgesteld. O Glaucus! een dichter zonder beschermer is een wijnkruik zonder opschrift; de wijn kan goed zijn, maar wie prijst hem? En wat zegt Pythagoras? „De wierook is voor de goden, maar de lof voor den mensch." Een beschermer is de priester van den dichter; hij bezorgt hem den wierook, en ook aanhangers."

„Maar geheel Pompeji beschermt u, en elke galerij is een altaar van uw roem."

„Ach ja, die arme Pompejers zijn zeer beleefd, zij bewijzen alle hulde aan de verdiensten; doch zij zijn slechts de inwoners van een kleine stad. Ik hoop op beter. Zullen wij naar binnen gaan?"

„Wel zeker. Wij verspillen den tijd, zoolang wij uw gedicht niet hooren."

Op dit oogenblik kwamen meer dan twintig personen tegelijk uit de badkamers de galerij binnenstormen, en een slaaf, die aan de deur van een smalle gang post had gevat, liet thans den dichter, Glaucus, Clodius en een menigte andere vrienden binnen.

„Het is hier armzalig in vergelijking met de baden te Rome," zei Lepidus minachtend.

„Die zoldering is toch wel smaakvol versierd," zei Glaucus, die in een bui was om alles mooi te vinden; en hij wees met zijn vinger naar de sterren, die dat gedeelte van het gebouw versierden.

Lepidus haalde de schouders op, maar was te traag om te antwoorden.

Nu kwamen zij in een tamelijk ruime kamer, *apxditerium*, ten gebruike der badgasten ingericht, om zich daar tot het nemen van het bad voor te bereiden. De gewelfde zoldering rustte op een kroonlijst, die met allerlei vreemdsoortige figuren in schitterende kleuren beschilderd was; de zoldering zelf was verdeeld in witte paneelen met gloeiend karmozijne randen; de gladde en heldere vloer was met wit mozaïek ingelegd, en langs de muren waren banken voor hen, die er wenschten uit te rusten. Men vond echter in dit vertrek de vele en prachtige vensters niet, die Vitruvius aan zijn luisterrijker *frigidarium* toeschrijft. De Pompejers waren, evenals al de bewoners van het zuiden, er op gesteld, het licht uit hun kamers te weren, en verbonden altijd hun vermaak aan de duisternis. Slechts twee glazen vensters 1) lieten den zonnestralen vrijen toegang; en het vak, waar een dier vensters was aangebracht, stelde in fraai basrelief de verdelging der Titanen voor.

In dit vertrek nu zette zich Fulvius in deftige houding neder, en zijn toehoorders spoorden hem aan zijn voorlezing te beginnen.

De dichter liet zich niet lang noodigen. Hij haalde

1) De opdelvingen te Pompeji hebben de sedert lang door de oudheidkundigen betwijfelde stelling bevestigd, dat het gebruik van glazenvensters den Romeinen niet onbekend was, hoewel het gebruik daarvan in de bijzondere woonhuizen der mindere standen als iets buitengewoons te beschouwen is.

een rol papier uit zijn kleed, en na driemaal gehoest te hebben, als ware het om zijn hoorders tot aandacht te wekken, begon hij dat bewonderenswaardig gedicht voor te lezen, waarvan, tot groote spijt van den schrijver van dit verhaal, geen enkele regel der vergetelheid ontrukt is.

De toejuichingen, waarmede hij werd beloond, leveren allen grond op om te veronderstellen dat het zijn roem waardig was, en Glaucus was de eenige, die het niet fraaier vond dan een der oden van Horatius.

Na deze voorlezing begonnen degenen, die slechts een koud bad wilden nemen, zich te ontkleeden; zij hingen hun kleeren op aan haken, die in de muren geslagen waren, en toen zij, al naar hun rang, hetzij van hun eigen slaven of van de oppassers der baden een loshangend onderkleed hadden aangenomen, begaven zij zich naar dat sierlijke ronde gebouw, dat nog is blijven staan, om de mindere reinheid hunner zuidelijke nakomelingschap te beschamen.

De meer verwijfden begaven zich door een andere deur naar het *iepidarium*, een vertrek, dat tot een zekeren graad verwarmd was, gedeeltelijk door een verplaatsbaren vuurhaard, maar in hoofdzaak door een lossen vloer, die van onderen verwarmd werd.

Hier bleven zij zich, na van hun kleeren ontdaan te zijn, een tijdlang in die kunstmatige warmte koesteren. Ook was dit vertrek, om den langen duur, waarin men daar het bad gebruikte, prachtiger en rijker versierd dan de andere. De boogsgewijze getimmerde zoldering was met fraai snijwerk bewerkt en beschilderd. De bovenste vensters van geslepen glas lieten slechts een flauw licht door; onder de zware kroonlijsten zag men heele rijen beelden in relief; de muren schitterden van karmozijn, en de grond was kunstig ingelegd met wit mozaïek. Hier konden de gewone badgasten, lieden die zich zevenmaal daags baadden, hetzij voor of na het waterbad, zich aan een toestand van loome rust overgeven, en verscheidene slachtoffers dier gekunstelde gezondheid wendden hun lustelooze blikken naar de nieuw aangekomenen en begroetten hun vrienden met een knikje, doch spaarden zich de vermoeienis, die een onderhoud met hen zou brengen.

Van hier ging men weer uit elkander, sommigen naar het *sudatorium*, dat wel wat had van onze dampbaden, en uit deze naar het warme bad. Zij die meer aan lichaamsoefeningen gewoon en in staat waren de tot zulk een goedkoopen prijs gekochte vermoeienis te kunnen ontberen, begaven zich direct naar het *colidarium* of heete waterbad.

Ten einde deze schets te voltooien, en aan den lezer

een juist denkbeeld te geven van dit weelderig vermaak, dat bij de Ouden in het hoogste aanzien stond, willen wij Lepidus vergezellen, die geregeld de gansche bewerking onderging, behalve dan het koude bad, dat sedert eenigen tijd in onbruik geraakt was. Na de verwarming in het *tepidarium*, dat wij reeds beschreven hebben, begaf zich de Pompejaansche fat naar het *sudatorium*, waarbij zich de lezer een dampbad voorstelle en een geurendamp van reukwerk. Nadat onze badgast die bewerking had ondergaan, werd hij door zijn slaven, die hem altijd naar de baden vergezelden, opgenomen, en de damp van het bad werd hem met een soort krabber, welke een reiziger van den lateren tijd in allen ernst verzekerde dat tot verwijdering der onreinheden van het lichaam diende, hoewel daarvan niet het minste aan de huid van een geregeld bader zou zijn te bekennen, afgeschraapt. Nadat hij zich een weinig afgekoeld had, begaf hij zich in het waterbad, om bij het verlaten een verkoelende regen over zijn hoofd en zijn gansche lichaam te ontvangen. Hierna wikkelde hij zich in een dun overkleed, en begaf zich weer naar het *tepidarium*, waar hij Glaucus terugvond, die geen zweetbad genomen had. Thans nam het voornaamste en buitensporigste genot van het badvermaak een aanvang.

De slaven zalfden hem, uit gouden, albasten of kristallen fleschjes, rijk met edelgesteenten bezet, met de zeldzaamste zalven, die de verschillende gewesten der aarde kunnen opleveren. De opsomming van deze smeersels, waarvan zich de rijken bedienden, zou een boekdeel vullen; men had *amoracinum*, *megalium*, *nardium omne quod exit in um*; terwijl een zachte muziek zich in een belendend vertrek liet hooren, en de badgasten, die een matig gebruik van dit genot maakten, door de heilzame uitwerking versterkt en vervroolijkt, elkaar met al de opgewektheid van een verjongd leven onderhielden.

„Gezegend zij hij, die het gebruik der baden uitvond!" riep Glaucus uit, terwijl hij zich uitstrekte op een der gebronsde banken, bij dergelijke gelegenheden met zachte kussens belegd en welke de bezoeker van Pompeji nog heden ten dage in diezelfde kamer vinden kan. „Het moge dan Hercules of Bacchus geweest zijn, hij verdient een plaats onder de goden."

„Maar vertel mij eens," zei een dikkerd, die onder de bewerking van het afschrapen lag te praten en te steunen; „vertel mij eens, Glaucus! — voorzichtig, slaaf! niet zoo wild! — vertel mij — Oe! — Oe! — zijn dan de baden te Rome inderdaad zoo prachtig?" Glaucus zag om, en herkende Diomedes, hoewel niet

zonder eenige moeite, zoo rood en gloeiend waren de wangen van den goeden man, door het zweetbad en de afschraping, welke hij zooeven ondergaan had. „Ik verbeeld mij, dat zij vrij wat fraaier moeten zijn dan deze. Niet waar?"

Glaucus onderdrukte een glimlach en antwoordde:

„Verbeeld u geheel Pompeji in een badhuis veranderd, dan kunt gij u een denkbeeld vormen van de uitgestrektheid der baden te Rome. Doch ook niet meer dan van hun *uitgestrektheid*. Verbeeld u al de genoegens van den geest en van het lichaam; tel al de spelen op, door onze voorvaderen uitgedacht; denk u al de boeken bij elkaar, die door Griekenland en Italië zijn voortgebracht; stel u ruimte voor al die spelen voor, en bewonderaars van al die boeken; voeg daarbij badstoven van de grootste uitgestrektheid, van het kunstigste samenstel; bezaai dat alles met tuinen, schouwburgen, galerijen en leerscholen; stel u in één woord een stad voor van goden, alleen uit paleizen en openbare gebouwen bestaande, en gij zult u een vaag denkbeeld van den luister der groote baden van Rome gevormd hebben."

„Bij Hercules!" zei Diomedes, terwijl hij zijn oogen even opsloeg. „Wel, zoo zou ik mijn heele leven lang willen baden."

„Dat gebeurt ook dikwijls te Rome," beaamde Glaucus plechtig. „Er zijn er genoeg, die nergens dan in het badhuis leven. Zij zijn er van dat het geopend wordt, en blijven er tot het uur, waarop het gesloten wordt. Het is, alsof zij van de rest van Rome niets weten, alsof zij elk ander bestaan verachten."

„Bij Pollux! Je verbaast me."

„Zelfs zij, die zich steeds driemaal daags baden, doen hun best, om hun leven met die bezigheid door te brengen. Zij nemen hun beweging in de kaatsbaan onder de galerij, om zich voor het eerste bad voor te bereiden; zij blijven in den schouwburg, om zich daarna te verfrisschen. Zij gebruiken hun pandium onder de boomen, en beginnen over het tweede bad te denken. Onder de voorbereidselen daartoe wordt het pandium verteerd. Na het nemen van het tweede bad drentelen zij naar de galerijen, om daar een nieuwen dichter te hooren lezen, of naar de bibliotheek, om door een der oude schrijvers in slaap te worden gewiegd. Dan volgt de maaltijd, dien zij ook slechts als een onderdeel van het bad beschouwen, en hierna gaan zij ten derde male naar het badhuis, als de beste plaats om zich met hun vrienden te onderhouden."

„Bij Hercules! — maar wij hebben toch hun navolgers te Pompeji."

„Ja, maar zonder hun excuus. De weelderige wellustelingen van de Romeinsche baden zijn gelukkig; zij zien niets dan pracht en luister; zij komen niet in de mindere wijken der stad; zij weten van geen armoede af. De gansche natuur lacht hen toe en haar eerste rimpel is ook de laatste, die, welke hen naar de baden van den Cocytus zendt. Geloof mij, zij zijn de eenige ware wijsgeeren !"

Terwijl Glaucus dit gesprek voerde, onderging Lepidus, met gesloten oogen, ternauwernood ademhalend, de gansche reeks van bewerkingen, waarvan hij zijn slaven niet vergunde een enkelen schakel over te slaan. Na de reukwerken en de zalven, strooiden zij een kostbaar poeder over hem, dat alle verdere verwarming voorkwam, en toen dit weer weggenomen was met een gladden puimsteen, trok hij niet opnieuw de kleeren aan, welke hij had uitgetrokken, maar den zwieriger dos, waarmee de Romeinen hun eerbied aan den dag legden voor de naderende plechtigheid van het avondeten, of liever, den tijd in aanmerking genomen, (drie uur 's middags, volgens onze tijdsrekening) van het middagmaal. Daarna opende hij zijn oogen, en gaf de eerste teekenen van terugkeerend leven.

Op denzelfden tijd gaf ook Sallustius, door eens luid te geeuwen, weer blijk van leven.

„Het is etenstijds !" zei de Epicurist: „kom, Glaucus ! kom, Lepidus ! komt bij mij eten !"

„Vergeet niet, dat gij de volgende week alle drie bij mij verwacht wordt," riep Diomedes hen na, die machtig in zijn schik was over zijn omgang met zulke aanzienlijke lieden.

„Ja, ja, wij denken er wel aan," gaf hem Sallustius ten antwoord. „De zetel van het geheugen zit ongetwijfeld in de maag, mijn waarde Diomedes !"

Onze badgasten kwamen weder in een koeler lucht, vervolgens op straat, en hiermede was de plechtigheid van een Pompejaansch bad afgeloopen.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Arbaces vervalscht den dobbelsteen en wint het spel.

De avond begon reeds boven de woelige stad te vallen, toen Apaecides zich op weg begaf naar het huis van den Egyptenaar. Hij vermeed de meest

verlichte en volkrijke straten, en terwijl hij met gebogen hoofd en de armen in zijn tabbaard gewikkeld voortging, was er iets treffends in het contrast tusschen zijn ernstig voorkomen, en de vroolijke gezichten van hen, die hem van tijd tot tijd tegemoet kwamen.

Ten laatste evenwel tikte hem iemand, die een stemmiger en bezadigder uiterlijk had, en die hem reeds tweemaal met nieuwsgierige, maar aarzelende blikken was voorbijgegaan, op den schouder.

„Apaecides!" zeide hij, en maakte vlug een teeken met zijn handen; het was het teeken des kruises.

„Wel, Nazarener!" antwoordde de priester verbleekend, „wat begeert gij?"

„Nu, ik wil u niet in uw overdenkingen storen," hernam de vreemdeling, „maar toen wij elkaar de laatste maal zagen, scheen ik u welkomer te zijn."

„Gij zijt mij welkom, Olinthus! maar ik voel mij bedrukt en verslagen, en ik ben vanavond niet in staat om het onderwerp te behandelen, waarin gij het grootste belang stelt."

„O! gij angstvallige van gemoed!" zei Olinthus op bitteren toon; „zijt gij bedrukt en verslagen, en wilt gij u dan afkeeren van de bron, die verkwikt en geneest?

„O, aarde!" riep de jonge priester uit, terwijl hij hartstochtelijk op zijn borst sloeg, „van waar zal ik mijn oogen opheffen naar den waren Olympus, waar uw Goden inderdaad wonen? Zal ik met dezen man gelooven, dat niets van al wat mijn voorvaderen gedurende zooveel eeuwen hebben aangebeden, een naam of een bestaan heeft? Zal ik de altaren, die ik voor zoo heilig gehouden heb, als godslasterlijk en ongewijd verbrijzelen? Of zal ik met Arbaces gelooven — ja wat? —"

Hij zweeg, en spoedde zich voort, met het ongeduld van iemand, die zichzelf tracht te ontvluchten.

Doch de Nazarener was een van die stoute, volhardende en sterke menschen, door wie God in alle tijden de groote omwentelingen op aarde heeft volbracht.

Olinthus was er dus de man niet naar om Apaecides zoo gemakkelijk te laten vluchten. Hij achterhaalde hem, en sprak hem aan:

„Het verwondert mij niet, Apaecides, dat ik uw ziel verontrust; dat gij twijfelt; dat gij heen en weer geslingerd wordt in de zee van duistere en onzekere meeningen. Ik ben daar niet verwonderd over; doch heb een tijdlang geduld; waak en bid; de duisternis zal verdwijnen, en God zelf zal, gelijk Hij weleer over het meer van Samaria deed, wandelen over de gestilde baren, ter kalmeering van uw ziel. Ons geloof eischt

veel, maar hoe weldadig is het ook in zijn werking! Het moge u een uur ongerustheid kosten: het vergoedt dit door de onsterfelijkheid."

„Zulke beloften," zei Apaecides treurig, „zijn altijd de strikken, waarin de menschen gevangen worden. O! de beloften waren zoo schitterend, die mij naar het heiligdom van Isis voerden."

„Ga te rade met uw verstand," hernam de Nazarener; „kan godsdienst genoemd worden, wat alle zedelijkheid geweld aandoet? Men zegt, dat gij uw goden aanbidt. Wat zijn die goden naar uw eigen bekentenis? Welke zijn hun daden, de eigenschappen hunner goddelijke natuur? Worden zij niet voorgesteld als de slechtste van alle zondaren? En toch eischt men van u, dat gij hen als heilige godheden dienen zult. Jupiter zelf is een vadermoordenaar en een echtbreker. Wat zijn de mindere godheden anders, dan de navolgers zijner ondeugden? Men verbiedt u een moord te plegen, maar gij aanbidt een moordenaar; men verbiedt u den echtbreuk, en gij zendt uw gebeden tot een echtbreker op. Ach! is dit iets anders dan spotten met het heiligste, dat de mensch heeft, zijn godsdienstig geloof? Wend u tot God, tot den waren, den eenigen God, tot wiens heiligdom ik u leiden wil. Indien Hij u te verheven schijnt, te geestelijk voor onze menschelijke ideeën, beschouw Hem dan in Zijn Zoon, die onze eigene sterfelijkheid heeft verkozen. Zijn sterfelijkheid openbaart zich niet, gelijk die van uw gewaande goden, in de ondeugden van onze natuur, maar in de beoefening van haar deugden. De strengste zedeleer vereenigt zich in Hem met de teederste aandoeningen. Al ware Hij enkel een mensch geweest, Hij verdiende een God te worden. Gij vereert Socrates; hij heeft zijn sekte, zijn leerlingen. Doch wat zijn de twijfelachtige deugden van dien Athener in vergelijking met de schitterende, onbevlekte heiligheid van Christus? Ik spreek alleen over zijn menschelijke natuur. Hij nam die aan als een voorbeeld voor de volgende eeuwen, om ons de deugd te doen zien, die Plato zoo vurig verlangde in een menschelijke gedaante te aanschouwen. Dit was het ware offer dat Hij de menschheid bracht; doch de luister, die zijn sterfuur omgaf, schitterde niet slechts voor het oog der aarde, maar zij opende ons ook het uitzicht op den hemel! Gij zijt bewogen, ontroerd. God werkt in uw hart. Zijn geest is met u. Kom, weersta die heilige aandoening niet; kom spoedig, draal niet. Eenigen onzer zijn thans vergaderd om Gods woord te hooren. Laat mij u tot hen geleiden. Gij zijt terneergeslagen en ontmoedigd. Luister naar Gods woord. „Komt tot,

mij," zegt Hij, „gij allen, die belast en beladen zijt want mijn last is licht en mijn juk is zacht."

„Ik kan nu niet," zei Apaecides. „Op een anderen keer."

„Neen, nu, nu !" riep Olinthus met vuur uit, terwijl hij hem in zijn armen klemde.

Doch Apaecides, nog niet voorbereid op de verzaking van dat geloof, dat leven, waarvoor hij zooveel had opgeofferd, en weerhouden door de beloften van den Egyptenaar, maakte zich met geweld uit zijn omhelzing los, en bij zichzelf voelende, hoe noodzakelijk een geweldaadige poging was om de besluiteloosheid te overwinnen die de welsprekendheid van den christen in zijn hartstochtelijk gemoed had doen wortel schieten, sloeg hij zijn gewaad om zich heen, en ontvlood hem met een spoed, die alle vervolging vruchteloos maakte.

Hij bereikte eindelijk, uitgeput en ademloos, een eenzaam en verwijderd gedeelte der stad en stond voor het huis van den Egyptenaar. Terwijl hij wat uitrustte, om tot zichzelf te komen, drong de maan door een zilveren wolk en zond haar stralen juist op de muren van die geheimzinnige woning.

Er was geen ander huis in de nabijheid. Breed en donker rankte een wingerd langs den voorgevel van het gebouw, en daarachter rees een boschje, door het droefgeestig maanlicht beschenen; in de verte breidde zich de nevelachtige keten der bergen uit, en daarboven rees de stille top van den Vesuvius, die toen nog zoo hoog niet was, als de reiziger hem nu aanschouwt.

Apaecides liep onder de afhangende wijnranken door, en kwam voor de breede en ruime galerij. Voor deze prijkte aan weerskanten van de trap een rustend beeld van de Egyptische Sfinx, en het schijnsel der maan verhoogde de plechtige en sombere rust, die over haar trekken verspreid lag. Ter zijde der trappen rees het sombere en dichte loof der aloëplanten, en de bladeren van een Oosterschen palmboom verspreidden hun schaduw gedeeltelijk over de marmeren stoep.

In de stilte van de plaats en in het vreemde gezicht der gebeeldhouwde Sfinxen lag iets, dat het hart van den priester met een onverklaarbare vrees vervulde, en hij schrikte voor het geluid van zijn zachte schreden, terwijl hij den drempel naderde.

Hij klopte aan de deur, waarboven een opschrift was uitgehouwen in een letterschrift, dat hem onbekend was. Zij werd zonder het minste gedruisch geopend, en een lange Ethiopische slaaf gaf hem, zonder tot hem te spreken of hem te begroeten, een teeken om naar binnen te gaan.

De groote zaal, waarin hij kwam, was verlicht met kandelaars van fraai bewerkt brons, en de muren beschilderd met hiëroglyfische figuren, waaraan echter de somberste en plechtigste kleur gegeven was, die vreemd afstak bij den schitterenden luister en de bevallige vormen, waarmede de inwoners van Italië gewoon zijn hun huizen te versieren. Aan het boven-einde van de zaal stond een slaaf, wiens gezicht, hoewel niet Afrikaansch, vrij wat donkerder was dan de gewone kleur van het zuiden, en die hem wenkte naderbij te komen.

„Ik zoek Arbaces," zei de priester, met een stem, die zelfs in zijn eigen oor van vrees trilde. De slaaf boog zwijgend het hoofd, en Apaecides naar een zij-vleugel buiten de zaal voerende, geleidde hij hem langs een smalle trap, en nadat hij vervolgens eenige vertrekken was doorgeloopen, waar de priester overal getroffen werd door de indrukwekkende schoonheid der Sfinx, bevond zich Apaecides in een somber en slechts matig verlicht vertrek tegenover den bewoner zelf.

Arbaces zat voor een kleine tafel, waarop eenige opgevouwen rollen papyrus lagen, met dezelfde letters beschreven als die van het opschrift boven de huisdeur. Een kleine drievoet stond op eenigen afstand en verspreidde den geur van wierook door het vertrek. In de nabijheid zag Apaecides eene groote globe staan, met de hemelteekens beschilderd, en op een andere tafel lagen verschillende zeldzame en kunstig bewerkte werktuigen, waarvan het gebruik hem geheel onbekend was. Het verdere gedeelte van de kamer was afgesloten met een gordijn; door een langwerpige opening in den zolder schoot de maan haar stralen, en vermengde haar droevig licht met het schijnsel van een enkele lamp, die in het vertrek brandde.

„Ga zitten, Apaecides!" sprak de Egyptenaar, zonder op te staan.

De jongeling gehoorzaamde.

„Gij vraagt mij," hernam Arbaces na een korte poos, waarin hij in diepe gedachten verzonken scheen, „gij vraagt mij, of tenminste gij wilt mij vragen, naar de diepste geheimen, die de menschelijke geest kan bevatten; het is het geheim van het leven zelf, dat gij van mij verlangt, te weten. Als kinderen, en nog wel voor korten tijd, in dit onverklaarbaar en kort bestaan, gelijken wij spoken in de duisternis. Nu eens keeren onze gedachten vol huivering tot ons zelf terug; dan weer storten zij zich met woeste drift zonder leidsman in de duisternis, en gissen naar hetgeen zij wel zou verbergen; wij strekken nu hierheen, dan

daarheen, onze hulpelooze handen uit, vreezend over eenig verborgen gevaar te struikelen. In dien toestand bepaalt zich natuurlijk al onze wetenschap tot de oplossing van twee vragen: „Wat zullen wij gelooven?" en „Wat moeten wij verwerpen?" Gij begeert dat ik u op die beide vragen zal antwoorden?"

Apaecides boog het hoofd als om een bevestigend antwoord te geven.

„De mensch moet iets gelooven," vervolgde de Egyptenaar op treurigen toon. „Hij moet zijn hoop ergens op vestigen: het is de gemeenschappelijke natuur van ons allen, die gij mede ter wereld hebt gebracht. Zoodra gij met schrik ontwaart, dat datgene, waaraan gij gewoon waart geloof te hechten, u ontzonken is, en dat gij op een grenzelooze zee van onzekerheid dobbert, ziet gij uit naar hulp en zoekt iets om u aan vast te houden, een kust, hoe ver ook weg, om te landen. Nu dan, luister. Gij hebt ons gesprek van heden niet vergeten?"

„Vergeten!"

„Ik erkende dat die godheden, waarvoor zooveel wierook gebrand wordt, slechts verdichtsels waren. Ik deed u de bekentenis, dat onze godsdienstige gebruiken en plechtigheden slechts een poppenspel waren, om de groote menigte in haar eigen belang te misleiden. Ik verklaarde u, hoe uit die begoochelingen de maatschappelijke band gevormd wordt, die de samenleving in haar voegen houdt, die macht van den Wijze, die in de gehoorzaamheid van het plebs ligt. Laten wij dan dat heilzame bedrog voortzetten. Indien de mensch op een geloof moet steunen, behoud dan voor hem datgene, wat zijn voorvaderen hem zoo dierbaar hebben gemaakt, en wat de gewoonte op vaste grondslagen gebouwd en geheiligd heeft. Laten wij bij het zoeken van een meer verheven geloof voor ons zelf, die ons boven het geloof verheven gevoelen, den anderen dien steun doen behouden, die voor ons in duigen valt. Dat is verstandig — dat is goed."

„Ga voort."

„Wanneer dit vaststaat," hernam de Egyptenaar, „en de oude grenspalen ongeschonden blijven voor hen, die wij gaan verlaten, omgorden wij onze lendenen en begeven ons naar een ander land van geloof. Laat nu op eens alles varen, en verban uit uw geheugen en uit uw gedachten alles, wat gij te voren geloofd hebt. Veronderstel, dat uw geest een onbeschreven rol papier is, en geschikt om een verschen indruk op te nemen. Aanschouw dan de wereld; merk de orde op, die daarin heerscht. Er moet iets zijn, dat haar heeft

voortgebracht; het schepsel bewijst de schepping; in die zekerheid zien wij het eerste land vóór ons. Doch wat is dat iets? Gij roept uit, een God! Stil! geen verwarring van namen en dingen. Van dat, wat de wereld schiep, weten wij niets en kunnen wij niets kennen dan de eigenschappen: Macht en onveranderlijke orde — bestendige, onverbiddelijke, vernietigende orde — die zich om het individu niet bekommert, steeds voortwentelend, voortspoedend, zonder verschooning voor hen, die, van de groote menigte afgezonderd, door haar raderen verpletterd worden. Het mengsel van goed en kwaad, het bestaan van rampspoed en van misdaden heeft ten allen tijde de wijzen in verwarring gebracht. Zij schiepen een God en veronderstelden, dat hij goedertieren was. Vanwaar dan het kwaad? Hoe kon Hij het gedoogen? Ja, hoe kon Hij het scheppen en eeuwig doen voortduren? Om dit te verklaren, schiepen de Perzen een tweeden geest, wiens natuur het kwade is, en dien zij in eeuwigen strijd met den God van het goede voorstelden. In onzen vreeselijken Typhon schiepen de Egyptenaren een dergelijken geest. Grove dwaling, die ons nog meer in verwarring brengt! Het was een dwaasheid, spruitende uit een ijdel zelfbedrog, dat van die ongekende macht een tastbaar, lichamelijk, menschelijk wezen maakt, die het onzichtbare omhult met de eigenschappen en de natuur van het zichtbare. Neen, laten wij aan dien schepper een naam geven buiten het bereik van onze verbijsterende denkbeelden, en het geheim wordt duidelijker: die naam is *het noodlot.* Het noodlot zeggen de Grieken, dwingt de Goden, maar waartoe dienen dan de Goden? Hun wraakzucht wordt nutteloos, — verzaak hen terstond. Het noodlot is de beheerscher van al wat wij zien — macht en orde, die twee eigenschappen maken er het karakter van uit. Wilt gij meer vragen? Gij kunt niets meer leeren. Of het eeuwig is; of het ons, zijn schepselen, tot een nieuwe loopbaan roept na die duisternis, die wij den dood noemen: van dat alles kunnen wij niets zeggen. En hiermede verlaten wij die oude, onzichtbare, ondoorgrondelijke macht en komen tot die, welke in onze oogen de groote uitvoerster van haar werkkracht is. Deze kunnen wij meer vragen, van haar kunnen wij meer leeren, zij is zichtbaar rondom ons, haar naam is: *de natuur.* De dwaling der wijzen bestond daarin, dat zij nasporingen deden naar de eigenschappen van het noodlot, waar alles duisternis en blindheid is. Hadden zij hun onderzoekingen tot de natuur bepaald, hoeveel kennis zouden wij thans reeds aan het licht zien gebracht! Geduld, nauwgezet

onderzoek, niets blijkt hier vruchteloos. Wij zien, wat wij nasporen; onze geest volgt een tastbaren schakel van oorzaken en gevolgen. De natuur is de groote geest, die het uitwendige heelal bezielt; het noodlot legt haar de wetten op, waarnaar zij werkzaam is, schenkt ons de vermogens om te onderzoeken: die vermogens zijn weetgierigheid en geheugen; de band die vereenigt, is het verstand; hun volmaking is de wetenschap. Nu dan, door middel van die vermogens onderzoek ik deze onuitputtelijke natuur. Ik beschouw de aarde, de lucht, de zee, den hemel; ik vind, dat die alle door onbekende invloeden op elkander werken; dat de maan de getijden regelt, dat de lucht de aarde in stand houdt, en de bron is van het leven en van het ontstaan der dingen, dat wij door de kennis van het gesternte de grenzen van de aarde meten, het verloop des tijds berekenen; dat hun kwijnend licht ons tot den afgrond van het verleden voert, en dat wij door hun eerbiedwaardige wenken tot de kennis van de toekomst geraken. En dus, terwijl wij niet weten, wat het noodlot is, komen wij ten minste tot de kennis van zijn besluiten. En nu, welke zedeleer ontleenen wij aan dezen Godsdienst? Want het is Godsdienst. Ik geloof in twee Goden: de natuur en het noodlot; ik dien het laatste door mijn eerbied te betoonen, de eerste door mijn nasporingen. Welke zedeleer ontspruit daaruit? Deze: — alle dingen zijn onderworpen aan algemeene regelen; de zon schijnt tot vreugde van velen, zij brengt voor eenigen kommer mede; de nacht stort zijn rust over de menigte uit, doch hij brengt zoowel den sluipmoord mee als de rust. De bosschen zijn het sieraad der aarde, doch zij herbergen de slang en den leeuw; de zee draagt duizenden van schepen, maar enkelen daarvan verzwelgt zij. Aldus handelt de natuur tot welzijn van het algemeen, maar niet voor dat van allen, en het noodlot vervolgt zijn eigen ontzagwekkenden loop. Deze is de zedeleer van de twee groote bestuurders der wereld; zij is ook die van mij, die hun schepsel ben. Ik wil de bedriegerijen van het priestergeslacht in wezen houden, want zij zijn goed voor de menigte; ik wil aan de menschen de kennis meedeelen, die ik verzamel; de wetenschap, die ik tot volmaking breng; ik wil de baan afloopen van alles, wat tot beschaving voert; hierin dien ik de menigte; ik gehoorzaam aan de algemeene wet; ik volg de groote zedeleer, die de natuur predikt. Voor mij zelf eisch ik de groote uitzondering, die ik den wijzen toeken. Overtuigd dat mijn *daden* in de groote weegschaal van het goede en het kwade niet meetellen; dat het resultaat van mijn wetenschap een

grooter zegen onder de menigte verspreidt, dan mijn lusten kwaad zullen doen aan enkelen (want de eerste kan zich tot de verst afgelegen gewesten, en tot de nu nog ongeboren geslachten uitstrekken), schenk ik aan de wereld wetenschap, en vrijheid aan mij zelf. Ik verlicht het leven van anderen en geniet het mijne. Ja, onze kennis duurt eeuwig; maar ons leven is kort; maak er zooveel gebruik van als gij kunt. Geef uw jeugd over aan de blijdschap en uw zinnen aan het vermaak. De tijd komt spoedig, waarin de beker vergruizeld wordt en de bloemen zullen ophouden te bloeien. Geniet, terwijl gij kunt genieten. Stil, Apaecides! mijn zoon en leerling! Ik zal u de werking der natuur leeren, haar diepste en donkerste geheimen, de kennis die de dwazen tooverij noemen, en de verheven wetenschap aan de sterren ontleend. En met dit alles zult gij uw plichten vervullen jegens de menigte en uw geslacht wijzer maken. Doch ik zal u ook tot genoegens brengen, waarvan de menigte niet droomt, en de dag, dien gij aan uw natuurgenooten schenkt, zal gevolgd worden door den nacht, dien gij aan u zelf wijdt."

Toen de Egyptenaar ophield te spreken, deed zich boven, beneden en rondom hen de liefelijkste muziek hooren, die Lydië ooit geleerd, of Ionië ooit gehoord had. Het was als een zee van klanken, waar onverwacht zijn zinnen in baadden en waardoor zij in verrukking gebracht werden. Het schenen de tonen van onzichtbare geesten, gelijk de herders die in den tijd der gulden eeuw door de dalen van Thessalië of in de schaduwrijke boschjes van Paphos hoorden. De woorden, die Apaecides wilde uitspreken, om de spitsvondige redeneeringen van den Egyptenaar te weerleggen, bestierven op zijn lippen. Het kwam hem als heiligschennis voor, zulk een zoet geluid te storen; de gansche gevoeligheid van zijn opgewonden gemoed, de teederheid en de levendigheid zijner Grieksche ziel waren opgetogen. Met bevende lippen zonk hij achterover op zijn zitplaats, terwijl een koor van stemmen, zacht, als die welke Psyche in het paleis der liefde wekten, het zinnenbedwelmend lied aanhief, den lofzang op Eros.

Toen de stemmen zwegen, nam de Egyptenaar Apaecides bij de hand en leidde hem, waggelend, bedwelmd, half wederstrevend door de kamer naar het gordijn, en nu schenen daarachter duizend sterren te fonkelen; het gordijn, dat tot nu toe donker was geweest, thans door dien glans verlicht, schitterde in zachte hemelsblauwe tinten. Zij stelden den hemel zelf voor, zulk een hemel, als in de nachten van Juni

boven de stroomen van Castalië glanst. Hier en daar zag men ijle, rooskleurige wolken geschilderd, waaruit de schilder met groote vaardigheid schoone aangezichten had doen lachen en waarop gedaanten rustten, zooals ze Phydias en Apelles voor den geest hadden gezweefd. De sterren, die over het doorschijnend doek verspreid lagen, bewogen zich stralend van haar plaats en het scheen, dat zij, terwijl de muziek zich opnieuw levendiger en vroolijker hooren deed, den klank der blijde hemelsferen volgden.

„Ach, Arbaces ! welk een verschijning is deze?" vroeg Apaecides hem stamelend. „Zijt gij voornemens mij, na het bestaan der Goden ontkend te hebben —"

„Hun genoegens te openbaren !" viel hem Arbaces in de rede, op een toon, zoo geheel verschillend van zijn gewone koelheid, dat Apaecides er van ontstelde en meende, dat de Egyptenaar zichzelf betooverd had; en nu kwam hun, terwijl zij het gordijn naderden, een luidruchtige wilde en dartele muziek tegemoet. Op den eersten toon daarvan werd het gordijn als het ware in tweeën gespleten; het opende zich; het scheen in de lucht verdwenen te zijn, en een tooneel, zooals geen Sybariet ooit had kunnen uitdenken, opende zich voor de verbaasde oogen van den jongeling. Een groote feestzaal was er door verborgen gehouden, schitterend van ontelbare lampen, die de warme lucht met den geur van wierook, jasmijn, violieren en myrrhe vervulden. Al wat de welriekendste bloemen en de kostbaarste specerijen konden uitwasemen, scheen zich in dien geur vereenigd te hebben; tusschen de verlichte kolommen, die naar het hooge gewelf oprezen, hingen sneeuwwitte guirlandes, schitterend van gouden sterren. Aan het einde van de zaal spoten twee fonteinen schuimende stralen op, die, het rooskleurige licht opvangende, in duizenden diamanten schenen te glinsteren. In het midden van het vertrek rees, toen zij binnenkwamen, op het geluid eener onzichtbare muziek, een tafel uit den grond op, bezet met alle soorten spijzen, die zich de verbeelding kan voorstellen en met porseleinen vazen, even fraai van kleur als doorschijnend, gevuld met de zeldzaamste vruchten van het Oosten. De vloer, waarvan deze tafel het middelpunt was, was belegd met hemelsblauw en goud tapijtwerk en door middel van onzichtbare pijpen in den gewelfden zolder verkoelde een fijne regen van geurig water de welriekende lucht en wedijverde met de lampen, alsof de geesten van het water en van het vuur een onderlingen strijd hadden aangegaan, wie van hen den heerlijksten geur kon voortbrengen. Nu daalden uit de sneeuwwitte draperiën zulke groepen te voorschijn, als Adonis

zag, toen hij aan den boezem van Venus rustte. Sommige hielden guirlandes, andere lieren; zij omringden den jongeling en leidden hem naar de tafel. Zij omwonden zijn hoofd met kransen van rozen. De aarde, ja elke gedachte aan wat aardsch was, verdween uit zijn ziel. Hij meende te droomen en hield zijn adem in, uit vrees te spoedig te zullen ontwaken. De zinnelijkheid, waaraan hij tot dusver nimmer gehoor had gegeven, deed zijn pols sneller kloppen dan gewoonlijk en hem duizelen van bedwelming, en terwijl hij aldus opnieuw van bewondering buiten zichzelf was, verhief zich andermaal, maar wilder en wellustiger de toovermuziek. Nu klonk een liefdelied van Anacreon.

Zoodra die zang ten einde was, naderde hem een groep van drie meisjes, die elkaar met een festoen van bloemen omstrengeld hielden en die de Gratiën, welke zij moesten verbeelden, beschaamd zouden hebben. Zij omringden hem op de maat der Ionische dansen, gelijk aan die der Nereïden in het maanlicht op de kusten der Egeïsche zee en als die, welke Cytherea aan haar nimfen onderwees voor het huwelijksfeest van Psyche en haar zoon.

Nu eens naderend, wonden zij haar krans om zijn hoofd; dan knielend, bood hem de jongste de schaal aan, waarin de Lesbische wijn fonkelend schuimde. De jongeling kon niet langer weerstand bieden; hij greep naar den bedwelmenden drank; het bloed kookte hem in de aderen. Hij zonk aan den boezem van het meisje, dat aan zijn zijde zat, en zijn betraande oogen opslaande, om Arbaces te zoeken, dien hij in de verbijstering van zijn zinnen uit het oog verloren had, zag hij hem aan het boveneinde van de tafel onder een troonhemel zitten, terwijl hij hem aanzag met een lach, die hem tot genot scheen aan te sporen. Hij zag hem niet, zooals hij hem tot nu toe gezien had, in een zwart en donker gewaad en met ernstigen blik. Een tabbaard, die het oog verblindde door het goud en de edelgesteenten, deed zijn ongewone gestalte nog meer dan anders uitkomen; witte rozen, van smaragden en robijnen doorweven en in den vorm van een priestermuts samengevoegd, bedekten zijne gitzwarte lokken. Hij scheen, als Ulysses, een nieuwe jeugd gekregen te hebben. Het was alsof schoonheid den ernst van zijn gelaatstrekken vervangen had, en hij stak te midden van al de schoonen, die hem omringden, uit in de luistervolle en neerbuigende majesteit van een der goden van den Olympus.

„Drink, mijn zoon! en geniet van de liefde," zeide hij. „Bloos er niet over, dat gij hartstochtelijk en jong

zijt. Wat gij zijt, voelt gij in uw aderen. Wat gij zijn zult, zie het hier!"

Hij wees hem een nis aan, waarin Apaecides, volgend de richting van zijn armgebaar, op een voetstuk tusschen de beelden van Bacchus en de Idalische godin geplaatst, een menschelijk geraamte zag staan.

„Schrik niet," hernam de Egyptenaar; „de vriendelijke gast doet ons slechts indachtig zijn aan de kortheid van ons leven. Ik hoor uit zijn gapende kaken de stem, die mij aanspoort om te *genieten*."

Terwijl hij dit zei, omringde een groep van nimfen de beeltenis. Zij strooiden bloemen over het voetstuk, terwijl de bekers geledigd en weer gevuld werden.

Nu kwam er een nieuwe groep te voorschijn, die de maat der muziek op levendiger en vroolijker toon stemde, en daarna volgde een derde groep met boordevolle bekers, welke zij als een offer plengden op dat vreemdsoortige altaar; en andermaal werd een zang op somberen en plechtigen toon aangeheven .... een bacchantische hymne aan het beeld van den dood.

TWEEDE BOEK.

EERSTE HOOFDSTUK.

Een Pompejaansche dievenkroeg en de heeren van den klassieken kring.

Wij moeten ons nu verplaatsen naar een van die wijken van Pompeji, die niet bewoond werden door de bonvivants, maar door hun gunstelingen en slachtoffers: het verblijf der gladiators en worstelaars, der deugnieten, der woestelingen en misdadigers, het Alsatia van een klassieke stad.

Het was een groot vertrek door welks deur men onmiddellijk in een enge en woelige steeg kwam. Voor den drempel stond een troep lieden, wier ijzersterke en verharde spieren, wier Hercules' nekken, wier onbeschofte en ruwe gelaatstrekken de kampvechters van de arena aanduidden. Op een plank buiten de deur stonden wijn- en oliekruiken naast elkaar geschaard, en aan de andere zijde was de muur van buiten bedekt met smakeloos geschilderde afbeeldingen van drinkende zwaardvechters. Zoo oud en eerwaardig is het gebruik der uithangborden! Binnen in huis stonden verscheidene tafels, waar omheen groepen zaten te drinken en met dobbelsteenen te spelen, terwijl anderen zich bezighielden met het „duodecim scriptae", dat men wel eens, voor het oudste schaakspel heeft versleten. Het was nog vroeg in den middag en niets kon misschien zoo duidelijk, als dezen tijd, den gewonen lediggang van deze kroegloopers doen zien. In weerwil echter van den stand van het huis en de soort der bezoekers, vond men er geen enkel spoor van die vuilheid, die in een hedendaagsche stad zulk een verblijf zou hebben gekenmerkt. De vroolijke geaardheid der Pompejers, die, als zij hun verstand verwaarloosden, ten minste hun zinnelijkheid poogden te streelen, werd genoegzaam bewezen door de levendige kleuren, welke de muren versierden, en de wel grillige, doch niet onbevallige vormen van de lampen, de bekers en de gewone huishoudelijke gereedschappen.

„Bij Pollux!" riep een der zwaardvechters, terwijl hij tegen den deurpost leunde, „de wijn, dien gij ons verkoopt, oude Silenus!" en tegelijk tikte hij een zeer zwaarlijvigen man op den rug, „is in staat het dikste bloed in iemands aderen te verdunnen."

De man, die met zulk een vriendschappelijke aanraking begroet werd, en wiens naakte armen, wit voorschoot, sleutelbos en handdoek, onachtzaam in zijn gordel gestoken, hem als den waard deden kennen, was reeds over den herfst van zijn leven, doch zijn gestalte was nog zoo forsch en sterk, dat hij de gasten, die hem omringden, bijna te schande kon maken, ware het niet, dat zijn spieren al te vleezig waren, zijn wangen te bol en opgezwollen en zijn dikke buik het zware bovenlijf geheel in de schaduw stelde.

„Bespaar mij uw aardigheden," bromde de reusachtige herbergier, op den toon van een brullenden tijger, „mijn wijn is goed genoeg voor een geraamte, dat spoedig in het stof van het Spolarium 1) zal liggen te rusten."

„Krast gij zóó, oude raaf?" antwoordde de zwaardvechter met een verachtelijken lach; „gij zult leven om uzelf uit spijt te verhangen, wanneer gij zien zult, dat ik den eerepalm krijg; en als ik de beurs van het amphitheater win, waar ik staat op maak, zal mijn eerste gelofte aan Hercules zijn, u en het bocht van wijn, dat gij verkoopt, voor altijd af te zweren."

„Hoor hem eens, hoor mij dien nederigen Pyrgopolinices! Hij heeft zeker onder Bombochides Clunistaridysarchides gediend 2)" schreeuwde de kastelein. „Sporus! Niger! Tetraides! hij maakt ons wijs, dat hij jelui de beurs zal wegkapen. Wel, bij de Goden, elke spier, die gij aan uw beenderen hebt, is sterk genoeg om zijn heele lichaam te wurgen, of ik weet niet wat worstelen is!"

„Ha!" zei de zwaardvechter, rood wordende van gramschap, „dat zal u onze lanista wel anders vertellen."

„En wat denkt gij dan wel van me, Lydon!" vroeg Tetraides, zijn voorhoofd fronsende.

„Of van mij?" die in vijftien gevechten overwinnaar ben gebleven?" sprak de reusachtige Niger, naar den gladiator gaande.

„Of van mij?" gromde Sporus, met vlammende blikken.

„Kom!" zei Lydon, terwijl hij zijn armen over el-

1) De plaats, waar de gedooden of zwaar gewonden in het worstelperk heengedragen werden.

2) Plautus' „Miles Gloriosus," 1e Bedrijf. — We zouden zeggen: „Hij heeft onder Bombastes Furioso gediend."

kaar sloeg en zijn mededingers met verachting aanzag. „De tijd zal het leeren. Spaar zoo lang uw dapperheid."

„Nu, dat zij zoo," hernam de norsche herbergier, „en wanneer ik dan mijn duim naar boven steek om u te sparen, mogen de schikgodinnen den draad van mijn leven afsnijden."

„Het touw van uw hals, wilt gij zeggen," antwoordde Lydon glimlachend. „Hier hebt ge een sesterts om er een te koopen."

De titanische wijnverkooper greep de hand, die hem was toegestoken, en kneep haar zoo, dat het bloed uit de toppen der vingers over de kleeren der omstanders sprong. Een woest gelach rees op.

„Ik zal u leeren, pochhans! bij mij den Macedoniër uit te hangen. Gij moet niet denken, dat ik een Persiër ben; ik waarschuw je. Heb ik niet twintig jaar lang tot den kring behoord en hebben mijn armen mij ooit in den steek gelaten en heb ik niet den staf uit de eigen handen van den editor ontvangen, als teeken mijner overwinning en als bewijs dat ik op mijn lauweren rusten mag? En zou mij nu zulk een knaap de les willen lezen?" Dit gezegd hebbende, stiet hij de hand, die hij gegrepen had, vol verontwaardiging van zich af.

Zonder een spier te vertrekken en met hetzelfde lachende gelaat, waarmede hij eerst den hospes getergd had, doorstond de zwaardvechter den pijnlijken greep. Doch zoodra hij voelde dat zijn hand werd losgelaten, dook hij als een wilde kat ineen, zoodat men het haar van zijn hoofd en van zijn baard stijf overeind zag staan en sprong, terwijl hij een woesten gil uitstiet den reus naar zijn strot, met een geweld dat deze, hoe forsch hij ook was, zijn evenwicht verloor, en als een stuk rots op den grond stortte, terwijl zijn verwoede vijand boven op hem viel.

Wanneer de kastelein slechts drie minuten lang in dien toestand gelegen had, zou hij misschien het touw niet noodig gehad hebben, dat hem zoo welmeenend door Lydon was aangeboden. Doch op het gedreun van zijn val kwam een vrouw, die zich tot nu toe stil in een andere kamer gehouden had, toeschieten. Deze nieuwe bondgenoote was op zichzelf alleen een hard kluifje voor den zwaardvechter. Zij was lang, mager en voorzien van armen, die ook voor andere dan teedere omhelzingen berekend waren. De bevallige wederhelft van Burbo, den wijnverkooper, had evenals hijzelf, in de arena geworsteld 1), ja zelfs onder de oogen van

1) Niet alleen vochten er vrouwen in het amphitheater, maar zelfs vrouwen van aanzienlijke geboorte werden somtijds door die onwaardige eerzucht aangetast.

den Keizer. En Burbo, Burbo zelf, de onoverwinnelijke Burbo, moest, volgens het gerucht, voor zijn zachtzinnige Stratonice wel eens bakzeil halen. Dit teerhartige schepseltje had niet zoodra het gevaar vernomen, dat haar wederhelft bedreigde, of zonder andere wapenen dan die, waarmede de natuur haar had toegerust, sprong zij den bovenliggenden zwaardvechter op het lijf, en hem met haar lange armen, als tusschen de wringende bochten van een slang, om zijn middel pakkende, scheurde zij hem met een onverwachten ruk van haar man af, wiens strot hij nochtans tusschen zijn handen bleef klemmen, als een bulhond, die, door de armen van een stalknecht bij zijn achterpooten aan het gevecht met een gevallen vijand onttogen, lijdzaam en onschadelijk ten halven lijve in de lucht hangt, terwijl de andere helft, de kop, tanden, oogen en klauwen, niet van de verminkte en verscheurde ledematen van zijn vijand zijn los te rukken. De gladiatoren, bloedgierig als zij waren, sloten een kring rond de strijdenden, wier worsteling zij met wijd opengespalkte neusgaten en knarsende tanden bleven aanzien, terwijl zij hun oogen stijf gevestigd hielden op den bebloeden strot van den een en op de fel gebeten klauwen van den ander.

„*Habet* !" (hij heeft het verloren !) schreeuwden zij op een gillenden toon, hun ruwe handen tegen elkaar wrijvende.

„*Non habeo* ! (ik heb het niet verloren !) leugenaars !" brulde de hospes, terwijl hij zich met een uiterste poging uit de knellende handen loswrong, buiten adem, hijgend en overal bebloed weer op de been kwam, en met vlammende oogen tegenover de woedende blikken en knarsende tanden van zijn vijand stond, die nu (hoewel minachtend) bezig was zich aan den greep der stoutmoedige Amazone te ontworstelen.

„Niet valsch ! niet valsch !" schreeuwden de zwaardvechters, „man tegen man !" en een nieuwen kring sluitende rondom Lydon en de vrouw, hielden zij den hospes van zijn beleefden gast gescheiden.

Doch Lydon, eenigszins beschaamd over den toestand, waarin hij geraakt was, en tevergeefs trachtende zich uit de armen van de heldin los te rukken, stak zijn hand in zijn gordel en haalde een kort zakmes voor den dag. Zijn blik was tegelijk zoo dreigend en het lemmet zoo glinsterend, dat Stratonice, die alleen aan vuistgevechten gewoon was, met ontzetting achteruit sprong.

„O Goden !" gilde zij, „die deugniet ! hij heeft verborgen wapens ! is dat eerlijk? past dat een gladiator? Neen, waarlijk !" en hiermede keerde zij den gladiator

met verachting den rug toe, en haastte zich om naar haar man om te zien.

Doch deze, even gehard tegen dat soort van volksvermaak, als een Engelschen bulhond tegen een gevecht met een edeler vijand, was reeds tot zichzelf gekomen. Het purper week langzamerhand van zijn karmozijn-roode wangen; de aderen van zijn voorhoofd begonnen zich te ontspannen. Hij schudde zich onder een gegrom van zelfvoldoening eens af, recht in zijn schik, dat hij er het leven had afgebracht, en toen zijn vijand van top tot teen bekijkende met een blik van goedkeuring, waarmede hij hem nog nooit voorheen verwaardigd had, zeide hij:

„Bij Castor ! gij zijt iemand van moed en verdienste; geef me uw hand !"

„Ha! dat is weer onze oude, knappe Burbo!"schreeuwden de gladiators juichend, „goed tot in zijn darmen ! geef hem uw hand, Lydon !"

„Wel wis en waarachtig," antwoordde de gladiator, „maar nu ik van zijn bloed geproefd heb, krijg ik lust om het geheel te slurpen, en —"

„Bij Hercules !" viel hem de waard in de rede, zonder zich om dat gezegde te bekreunen, „dat is het ware gevoel van een zwaardvechter. Bij Pollux ! wat kan toch de training niet doen ! Wel, een wild beest kan niet moediger zijn !"

„Een beest, domkop!" schreeuwde Tetraides; „een beest snijden wij de ingewanden open !"

„Nu, nu," zeide Stratonice, die nu bezig was haar haarvlechten glad te strijken, en haar kleeren in orde te brengen, „als de vrede weer gesloten is, beveel ik u stilte en rust aan, want eenige aanzienlijke jongelieden die uw beschermers en begunstigers zijn, hebben mij laten weten, dat zij hier zouden komen om u te bezoeken. — Zij begeeren u beter op hun gemak te bekijken dan in de oefenschool, voordat zij hun weddenschappen bij het groote feest in het Amphitheater aangaan. Zij komen daarvoor altijd in mijn huis; zij weten wel, dat wij hier de beste kampvechters uit Pompeji ontvangen. — Onze nering heeft, den Goden zij dank ! een goeden naam."

„Ja, vervolgde Burbo, terwijl hij een kom of liever een emmer wijn ledig dronk; „een man, die het van mij gewonnen heeft, kan niet anders dan den dapperen moed geven. Lydon, mijn jongen, drink ! de Goden mogen u, gelijk mij, een geachten ouderdom schenken !"

„Kom eens hier," zeide Stratonice, haar man met de liefkoozing, die zoo aardig door Tilbullus beschreven is, bij de ooren naar zich toe halende, „kom eens hier !"

„Niet zoo hard, wolvin ! gij zijt nog hardhandiger dan de gladiator," bromde Burbo.

„Stil !" fluisterde zij hem in het oor: „Calenus is vermomd de achterdeur binnen geslopen. Ik hoop, dat hij het geld zal hebben meegebracht."

„Zoo! zoo! dan zal ik naar hem toegaan. Houdt gij intusschen het oog een weinig over de bekers en geef acht op den kerfstok. Laten ze u niet foppen, wijf ! Zij zijn wel moedige kerels, maar ook eerste gauwdieven. Cacus was niets bij hen."

„Kom, dwaas ! wees maar niet bang !" antwoordde het vrouwtje, en Burbo ging thans gerustgesteld de kamer uit naar het binnenste gedeelte van zijn huis.

„Dus komen die wittebroodskindertjes eens kijken naar onze spieren?" zei Niger. „Wie heeft u die boodschap gezonden?"

„Lepidus. Hij brengt Clodius mee, die vast en zeker de beste wedder is uit de stad, en dien jongen Griek Glaucus."

„Een weddingschap over een weddingschap !" riep Tetraides. „Clodius wedt op mij. Ik zet er twintig sestertiën op. En gij, Lydon ?"

„Wel, hij wedt op *mij!*" antwoordde Lydon

„Neen, op *mij*," gromde Sporus.

„Domooren, die gij zijt ! meent gij, dat hij iemand boven Niger zou stellen?" hernam de worstelaar van dien naam.

„Nu dan," vroeg Stratonice, terwijl zij een groote kruik opende voor haar gasten, die aan een der tafels waren gaan zitten, „gij groote en dappere helden, die gij waant te zijn, wie uwer heeft er lust om den Numidischen leeuw te bevechten, ingeval er geen misdadiger in voorraad mocht zijn, om u van de keuze te ontheffen?"

„Dat wil ik, Stratonice ! die aan uw armen ontkomen ben, zeide Lydon; „mij dunkt, dat ik thans wel een kans tegen den leeuw wagen kan."

„Maar vertel mij nu eens," zei Tetraides, „waar is toch dat mooie slavinnetje van u, dat blinde meisje? Ik heb haar in lang niet gezien."

„Och ! die is veel te fijn voor u, zoon van Neptunus 1) zei de waardin. „Zij is ons zelf wat al te teer, maar wij sturen haar de stad in om bloemen te verkoopen en voor de dames te zingen; zij verdient zoo meer geld voor ons dan door u allen te bedienen. Daarenboven heeft zij nog wel iets anders te doen, doch dat blijft onder de roos."

„Iets anders te doen !" riep Niger uit, „wel, daar is zij toch nog een beetje te jong toe."

1) Een Latijnsche uitdrukking voor een woesten, ruwen kerel.

„Stil, beest!" hernam Stratonice. „Gij denkt, dat er geen ander spel is dan het Korinthische. Wanneer Nydia tweemaal zoo oud is als thans, dan zal het arme kind juist goed zijn voor den dienst van Vesta."

„Maar hoor eens, Stratonice," vroeg Lydon, „hoe zijt gij toch aan zulk een teer en aardig slavinnetje gekomen? Zij was beter geschikt om de kamenier te zijn van een aanzienlijke Romeinsche dame, dan dat ze in uw dienst past."

„Dat is waar," en ik denk ook te eeniger tijd mijn fortuin te maken door haar te verkoopen. Gij vraagt mij, hoe ik aan haar gekomen ben?"

„Ja."

„Wel, luister dan. Mijn slavin Staphyla — gij herinnert u immers Staphyla wel, Niger?"

„O ja! die met haar breede handen en een gezicht als een grijnsmasker. Die zal ik nooit vergeten, bij Pluto, dien zij thans zeker als kamermeid dient."

„Stil, beest! — nu dan, Staphyla stierf; dat was een groot verlies voor mij en ik ging naar de markt, om een andere slavin te koopen. Maar bij de Goden! zij waren alle zoo duur geworden, sedert ik de arme Staphyla had gekocht, en het geld was zoo schaarsch, dat ik bijna wanhopig weg was gegaan, toen een koopman mij bij mijn kleed trok en mij vroeg: „Wilt gij een goedkoope slavin hebben? Ik heb een slavenkind, dat ge voor een koopje kunt krijgen. Het is wel niet veel meer dan een kind, maar zij is vlug en leerzaam, gehoorzaam en ordentelijk; zij zingt goed, kan borduren en is van goede afkomst, dat verzeker ik u."

Ik vroeg hem waar zij vandaan kwam. „Uit Thessalië," zei hij. Nu, ik weet, dat de Thessalische slavinnen slim en aardig zijn. Ik zei dan, dat ik het meisje wel wilde zien. Ik vond haar juist zoo, als zij nu nog is, een beetje jonger en teerder. Zij zag er vrij geduldig uit, hield de handen over haar borst gevouwen, en haar oogen neergeslagen. Ik vroeg den koopman naar den prijs; die was redelijk, en ik kocht haar. Hij bracht haar in mijn huis en verdween snel. Wel vrienden! hoe stond ik te kijken, toen ik merkte, dat zij blind was. Ha, ha, ha! die deugniet! Ik vloog naar de rechtbank, maar de schelm was reeds uit Pompeji verdwenen. Zoo ging ik allesbehalve goed gestemd naar huis en het arme kind werd het bitter gewaar. Doch het was haar schuld niet, dat zij blind was, want zij was het van haar geboorte af geweest. Ik wende mij langzamerhand aan het nieuwe koopje. Het is waar, zij had de krachten van Staphyla niet en was mij in huis van weinig nut, maar zij wist toch den weg door de stad te vinden, alsof zij de oogen van Argus had, en toen zij ons op zekeren morgen een

handvol sestertiën meebracht, die zij, zooals zij zei, gekregen had voor eenige bloemen, welke zij uit onzen tuin had geplukt, toen dachten wij, dat de Goden haar aan ons gezonden hadden. Sedert dien tijd laten wij haar uitgaan, wanneer zij wil, met een mand vol bloemen, waarvan zij kransen vlecht op de wijze, waarop dat in Thessalië gedaan wordt en die vinden bij de jongelui veel aftrek. De rijken schijnen veel met haar op te hebben, want zij betalen haar altijd beter dan de andere bloemenmeisjes, en zij brengt ons alles thuis. Zie, dat is meer dan een andere slavin zou doen. Intusschen moet ik zelf het werk wel doen, maar zij zal mij toch weldra genoeg hebben ingebracht, om een andere Staphyla te koopen. De Thessalische kinderdief heeft haar zeker van fatsoenlijke ouders gestolen. 1) Behalve haar handigheid in het vlechten van kransen, kan zij zingen en op de cither spelen, wat ons ook al geld opbrengt. Laatst nog — maar dat is een geheim."

„Een geheim? Wat voor geheim?" schreeuwde Lydon. „Zijt gij de Sphynx geworden?"

„De Sphynx? neen. Waarom de Sphynx?"

„Houd op met uw gebabbel en breng ons eten; ik heb honger," zeide Sporus ongeduldig.

„Ik ook," zei Niger, terwijl hij zijn mes tegen de palm van zijn hand sleep.

De Amazone ging naar de keuken en kwam weldra terug met een schotel half rauw vleesch, want daarmee meenden de helden van de arena, evenals velen nu nog, het best hun krachten te kunnen behouden. Gulzig als hongerige wolven trokken zij de bank dichter bij de tafel — het vleesch verdween — de wijn stroomde. En hiermee verlaten wij die gewichtige personen van den klassieken tijd, om Burbo te volgen.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Twee van achttien karaat.

In de eerste tijden van Rome werd het priesterambt niet gezocht om het gewin, maar om de eer. De aanzienlijkste burgers bekleedden het; den plebejers was de vervulling er van ontzegd. Naderhand, echter nog lang

1) De Thessalsche slavenkoopers waren berucht om het stelen der kinderen van aanzienlijken; zij spaarden in dat opzicht die van hun eigen land niet. Aristophanes stelt dat volk (welks trouweloosheid spreekwoordelijk werd) bitter ten toon om zijn onleschbaren gelddorst door middel van dien handel.

vóór het tijdperk van ons verhaal, werd het voor alle rangen opengesteld, ten minste in zooverre het 't priesterschap der bijzondere goden betrof. De priester van Jupiter zelf (de Flamen Dialis), die door een lictor voorafgegaan, door zijn ambt het recht verkreeg om de raadsvergaderingen bij te wonen, wat oorspronkelijk alleen aan de Patriciërs vergund was, werd later bij volkskeuze aangewezen. De dienst der minder nationale en minder geëerde goden werd in den regel door priesters uit den stand der plebejers waargenomen, en leden daarvan bekleedden die bedieningen, minder gedreven door waren godsdienstijver dan door de vrees om gebrek te lijden. Zoo was Calenus, de priester van Isis, een man van zeer geringe afkomst. Zijn bloedverwanten waren, met uitzondering van zijn ouders, vrijgemaakte slaven. Hij had een matig erfdeel nagelaten, dat hij weldra verspild had. Hij omhelsde het priesterambt eindelijk als het eenige redmiddel tegen nijpende armoede. Hoe gering de vaste bezoldiging ook zijn mocht, welke dit gewijde ambt opleverde, de bedienaren van een veelbezochten tempel hadden nimmer te klagen over de voordeelen aan hun roeping verbonden. Er is geen voordeeliger bediening dan een, die steunt op het bijgeloof der menigte.

Calenus had slechts één bloedverwant te Pompeji in leven, Burbo namelijk. Allerlei banden, sterker dan die van het bloed, vereenigden hun harten en hun belangen, en dikwijls onttrok zich de dienaar van Isis vermomd en heimelijk aan de gewaande strengheid van zijn bediening, sloop de achterdeur der woning binnen van den voormaligen gladiator, een man die om zijn ondeugden even berucht was als om zijn beroep, en verheugde er zich in daar den schijn te kunnen afleggen van een geveinsde vroomheid, die zonder den prikkel der geldzucht, zijn sterksten hartstocht, zich herhaaldelijk zou verraden hebben bij iemand, die te verachtelijk was om zelfs in schijn deugdzaam te zijn.

Gewikkeld in een van die wijde mantels, die bij de Romeinen in gebruik geraakten naarmate de toga's verdwenen, en waarvan de plooien de gansche gestalte bedekten, terwijl een soort kap, daaraan vastgemaakt tevens diende om het gelaat te verbergen, zat Calenus thans in een klein en afgezonderd kamertje van den wijnverkooper, waaruit een smalle gang onmiddellijk naar de achterdeur leidde, zooals bijna alle huizen van Pompeji hadden.

Tegenover hem zat de norsche Burbo en telde zorgvuldig op een tafel, die tusschen hen in stond, een hoop geld, dat de preister zooeven uit zijn beurs had genomen; want de beurzen waren toen evenzeer in gebruik als

thans, met dit onderscheid echter, dat zij over het algemeen beter gevuld waren.

„Gij ziet," zei Calenus, „dat wij u ruim betalen en gij moogt mij wel dankbaar zijn, dat ik u zoo'n goed zaakje aan de hand gedaan heb."

„Dat ben ik ook, neef, dat ben ik," antwoordde Burbo tevreden, terwijl hij de geldstukken in een lederen zak deed, dien hij vervolgens in zijn gordel stak, en daarna den gesp nauwer om zijn dikken buik toehaalde dan hij onder de gewone bemoeiingen van zijn bedrijf gewoon was te doen. „En bij Isis, Pisis, Nysis of al de Godinnen, die er in Egypte zijn, mijn kleine Nydia is een ware tuin der Hesperiden voor mij."

„Zij zingt lief en speelt als een zanggodin," hervatte Calenus, „en dat zijn bekwaamheden, die mijn kassier altijd goed betaalt."

„Hij is een god !" riep Burbo vol geestdrift uit; „elk rijk man, die edelmoedig is, behoorde aangebeden te worden. Maar kom, een kroes wijn, oude vriend! Vertel mij iets meer van haar. Wat doet zij toch? Zij is bang geworden, spreekt van haar eed en zegt niets."

„En dat zal ik, bij mijn rechterhand ! ook niet doen. Ik heb ook dien vreeselijken eed van geheimhouding gedaan."

„O ! een eed ! wat zijn eeden tusschen ons?"

„Ja, wat gewone eeden betreft, dat is wat anders, maar deze !" en de deugniet huiverde, terwijl hij sprak. „Echter wil ik u wel bekennen," ging hij voort, terwijl hij een grooten beker onvermengden wijn naar binnen sloeg, „dat het niet zoozeer de eed is, dien ik vrees, als de wraak van den man, die hem mij heeft afgenomen. Bij de Goden ! hij is een machtig toovenaar en hij zou mijn bekentenis uit de maan lezen, indien ik iets vertelde. Spreek hier niet langer over. Bij Pollux ! hoe wild het ook aan zijn gastmalen toegaat, ik ben er toch nooit op mijn gemak. Ik houd er veel meer van zoo'n genoegelijk uurtje bij u te zitten, mijn vriend, met een van die eenvoudige lachende meisjes, die ik hier in dit kamertje ontmoet, hoe vol rook het ook is, dan nachten lang die prachtige gastmalen bij te wonen."

„Zoo, is u dat ernst? Nu, als de goden het zoo willen, hebben wij morgenavond een klein pretje."

„Met geheel mijn hart," zei de priester, in zijn handen wrijvend en wat dichter naar de tafel schuivend.

Op dit oogenblik hoorden zij een gerucht, aan de deur, alsof er iemand naar de kruk tastte. De priester trok de kap over zijn hoofd.

„Stil !" fluisterde de hospes, „het is het blinde kind maar," terwijl Nydia de deur open deed en de kamer binnenkwam.

„Zoo, meisje ! en hoe gaat het u? Gij ziet zoo bleek. Is het weer laat geworden? Nu, dat doet er niet toe, wat jong is speelt graag," zeide Burbo bemoedigend.

Het meisje gaf hem geen antwoord, maar viel van vermoeidheid op een stoel neer. Zij werd beurtelings rood en bleek, stapte ongeduldig met haar kleine voeten op den grond, hief toen eensklaps haar gezichtje in de hoogte en sprak op vastberaden toon:

„Meester ! gij moogt mij vrij gebrek laten lijden, als gij wilt, gij moogt mij slaan, gij moogt mij met den dood bedreigen, maar naar die schandelijke plaats wil ik niet weer toe."

„Wat is dat? Wordt gij gek?" zei Burbo op ruwen toon en trok zijn zware wenkbrauwen donker boven zijn bolle oogen samen, „oproerig? Neem u in acht !"

„Ik heb het gezegd," hernam het arme kind, en sloeg de armen kruiselings over de borst.

„Wat is dat, mijn Vestalinnetje, wilt gij er niet weer heengaan? Goed, mijn kind ! wij zullen u er heen dragen."

„Ik zal schreeuwen, dat de stad in rep en roer komt," hernam zij driftig, en het bloed steeg haar naar de wangen.

„Daar zullen wij op passen. Wij zullen u den mond stoppen."

„Dan mogen mij de Goden helpen !" zei Nydia, opstaande. „Ik zal naar den rechter gaan."

„*Denk aan uw eed!*" sprak een holle stem, want Calenus mengde zich aldus in het gesprek.

Bij deze woorden begon het ongelukkige meisje over haar geheele lichaam te beven. Zij sloeg biddend haar handen in elkaar. „Rampzalige, die ik ben !" riep zij uit en begon luid te snikken.

Op dit oogenblik kwam de onbevallige gestalte van Stratonice de kamer binnen.

„Hoe nu, beest? Wat hebt gij mijn slavin gedaan?" vroeg zij woedend aan Burbo.

„Stil, wijf !" gaf hij half knorrig, half bevreesd ten antwoord; „gij hebt een nieuw kleed en een nieuwen gordel noodig, niet waar? Nu dan, pas op uw slavin of gij zult er nog lang op moeten wachten. Wee u ! boosaardig kind !"

„Wat is dat?" vroeg de heks, terwijl ze nu den een, dan den ander aanzag.

Nydia sprong als door een inwendige ingeving van den muur, waartegen zij leunde, wierp zich op haar knieën voor Stratonice, omhelsde haar, en haar van licht beroofde maar hartroerende oogen naar haar opslaande, riep zij snikkend:

„O ! meesteres, gij zijt een vrouw; gij hebt zusters gehad; gij zijt jong geweest, als ik; denk u in mijn plaats

en red mij ! Ik wil niet langer naar die verschrikkelijke gastmalen toe."

„Kinderpraat !" zei het oude wijf, terwijl zij haar op ruwe wijze bij een van haar handen ophief, die voor geen harder werk geschikt waren dan voor het vlechten van bloemen, „kinderpraat, die een slavin niet past."

„Luister eens," zei Burbo, terwijl hij zijn beurs voor den dag haalde en met het geld rammelde, „hoort gij deze muziek wel, wijf? Bij Pollux ! indien gij dat veulen niet met een harden teugel bedwingt, hoort gij die nooit weer."

„Het meisje is vermoeid," zeide Stratonice, aan Calenus een wenk gevende; „zij zal gehoorzaam zijn, wanneer gij haar een volgenden keer noodig hebt."

„Mij noodig hebben? Wie is hier?" riep Nydia uit, en sloeg haar blikken zoo wild in de kamer rond, dat Calenus verschrikt opstond.

„Met zulke oogen *moet* zij kunnen zien," mompelde hij.

„Wie is hier? In 's hemels naam ! Ach, waart gij blind, gelijk ik, gij zoudt zoo wreed niet zijn," zei zij en barstte opnieuw in tranen uit.

„Breng haar weg !" riep Burbo ongeduldig. „Ik heb een hekel aan dat gekerm."

„Kom !" zei Stratonice, en zij stiet het arme kind bij de schouders voort.

Nydia keerde zich om en riep op een toon, waaraan haar vast besluit waardigheid bijzette:

„Hoort mij aan. Ik heb u trouw gediend, — ik die geboren was om.... Ach ! mijn moeder ! mijn arme moeder ! hadt gij ooit kunnen denken, dat het zóó ver met mij komen zou !" Zij wischte de tranen uit haar oogen en vervolgde: „Beveel mij alles wat gij wilt, en ik zal gehoorzamen; maar thans zeg ik u, hoe hardvochtig, gestreng en onverbiddelijk gij ook zijt, dat ik daar niet weer heenga en dat ik als men mij er met geweld brengt, er den Praetor zelf kennis van zal geven. Ik heb het gezegd, en hoort mij, gij Goden ! ik zweer het met mijn eed."

De oogen van het oude wijf gloeiden van gramschap. Zij greep het kind bij de haren met de eene hand, en hief de andere, de vreeselijke rechterhand, omhoog, waarvan de minste slag in staat was het zwakke en teere meisje, dat tusschen haar vuisten trilde, te verbrijzelen. Die gedachte scheen haar te weerhouden, want zij veranderde van besluit en Nydia naar den muur sleepende, nam zij een touw, dat aan een haak hing en helaas ! meermalen voor dit doel gebruikt was; en een oogenblik daarna klonk het gejammer en het benauwde gegil van het blinde meisje door het huis.

DERDE HOOFDSTUK.

Glaucus doet een koopje, dat hem naderhand duur te staan komt.

„Hola ! brave knapen !" schreeuwde Lapidus, terwijl hij zich wat bukte bij het binnentreden van de lage deur van Burbo's huis. „Wij komen eens zien, wie van u allen den lanista het meest eer aandoet." De gladiatoren stonden van de tafel op, uit eerbied voor de jonge lieden, die als de vroolijkste en rijkste van Pompeji bekend stonden, en die bijgevolg hoog in aanzien waren bij de gladiatoren van het amphitheater.

„Welke prachtige beesten !" zei Clodius tot Glaucus. „Zij verdienen ook gladiatoren te zijn."

„Het is te betreuren, dat zij geen krijgslieden zijn," antwoordde Glaucus.

Het was een zonderling verschijnsel, den keurigen en verwijfden Lepidus, wien bij een gastmaal een straal van het daglicht scheen te verblinden, wien in een bad het minste koeltje verkouden scheen te maken, in wien elk natuurlijk verlangen onderdrukt scheen, thans zoo geheel geest en leven te zien. Hij betastte met zijn blanke en meisjesachtige handen de forsche schouders der gladiatoren, monsterde van tijd tot tijd hun zware spieren en stond opgetogen over die mannelijke kracht, die hij zijn geheele leven met de uiterste zorg aan zichzelf had onthouden.

„Ha ! Niger,! zult gij vechten, en met wien?" vroeg hij.

„Sporus heeft mij uitgedaagd," antwoordde de norsche reus; „het gaat op leven en dood."

„Ja, daar gaat het om," bromde Sporus met een fonkelenden blik van zijn kleine oogen.

„Hij kiest het zwaard, ik het net en den drietand; het zal een belangwekkend schouwspel zijn. Ik hoop, dat den overlevende genoeg over zal blijven om den luister van zijn eerekroon te bewaren."

„Geen nood ! wij zullen u de beurs wel vullen, mijn Hector !" zei Clodius. „Laat eens zien, vecht gij tegen Niger? — Glaucus, een weddenschap? — ik wed op Niger."

„Zei ik het u niet?" riep Niger vol trots. „De edele Clodius kent mij. Nu, Sporus, beschouw u zelf maar als een lijk."

Clodius haalde zijn aantèekenboekje te voorschijn. „Een weddenschap voor tienduizend sestertiën. 1) Wat zegt gij er van?"

---

1) Iets minder dan 1000 gulden.

„Ik vind het goed " zei Glaucus, „maar wien hebben wij hier? Dezen heb ik nog nooit gezien." en hij vestigde zijn blikken op Lydon, wiens ledematen minder forsch waren dan die van zijn makkers en die op zijn gelaat iets bevalligs, ja zelfs iets edels had, dat zijn bedrijf niet geheel had uitgewischt.

„Het is Lydon, een nieuweling, die tot nu toe met het houten zwaard geoefend is," antwoordde Niger op beschermenden toon. „Maar hij heeft het echte bloed in zich en Tetraides is door hem uitgedaagd."

„*Hij* was het die mij uitdaagde," zei Lydon, en ik heb de uitdaging aangenomen."

„En op welke manier, zult gij vechten?" vroeg Lepidus. „Geduld, knaap! wacht liever een poosje, voordat gij het tegen Tetraides opneemt." Lydon lachte smadelijk.

„Is hij een burger of een slaaf?" vroeg Clodius.

„Een burger. Wij zijn hier allen burgers," zei Niger.

„Steek uw arm eens uit, Lydon!" zei Lepidus, hem monsterend alsof hij een kenner was.

De zwaardvechter stak met een veelbeteekenenden blik naar zijn kameraden zijn arm uit, die, zoo al niet zoo grof als de hunne, echter zoo goed gespierd en zoo wel geëvenredigd was, dat de drie bezoekers tegelijk een uitroep van bewondering lieten hooren.

„Wel man! wat is uw wapen?" vroeg Clodius met zijn boekje in de hand.

„Eerst zullen wij met den *cestus* vechten; daarna als wij het er beiden levend afbrengen, met het zwaard," antwoordde Tetraides vinnig.

„Met den *cestus*?" riep Glaucus uit. „Dan schiet gij te kort, Lydon. De *cestus* is een Grieksch wapen. Ik ken hem wel. Daar moet men sterker gespierd voor zijn; daar zijt gij te tenger voor. Blijf daar af, raad ik u."

„Ik kan niet," zei Lydon.

„Waarom niet?"

„Ik heb het aangenomen, toen hij mij uitdaagde."

„Maar hij zal u toch juist niet aan dat wapen houden?"

„Dan houdt mijn eer mij er aan!" antwoordde Lydon hoogmoedig.

„Met den *cestus* wed ik voor Tetraides, twee tegen een," zei Clodius. „Neemt gij het aan, Lepidus? Met de zwaarden zet ik gelijk tegen gelijk."

„Al wildet gij drie tegen een zetten," zei Lepidus, „dan nam ik het nog niet aan. Lydon zal het zwaard niet meer noodig hebben. Gij meent het buitengewoon goed met mij."

„Wat zegt gij, Glaucus?" vroeg Clodius.

„Ik zet één tegen drie."

„Tienduizend sestertiën tegen dertigduizend?"
„Ja."
Clodius teekende de weddenschap aan.
„Vergeef mij, edele beschermer," zei Lydon zachtjes tegen Glaucus, „maar hoeveel denkt gij dat de overwinnaar zal krijgen?"
„Hoeveel? Wel, misschien zevenduizend sestertiën."
„Weet gij zeker, dat het zoo veel zal zijn?"
„Dat is het minste. Doch dat valt mij van u tegen. Een Griek zou aan de eer hebben gedacht, maar niet aan het geld. Gij zijt en blijft toch altijd Italianen!"
De gladiator bloosde.
„Doe mij geen onrecht, edele Glaucus! Ik denk aan beide, doch ware het niet om het geld dan was ik nimmer gladiator geworden."
„Laaghartige, ik hoop, dat gij vallen zult. Een geldwolf was nimmer een held."
„Ik ben geen geldwolf," zei Lydon hooghartig, en hij liep naar de andere zijde van het vertrek.
„Maar ik zie Burbo niet; waar is Burbo? Ik moet Burbo spreken," riep Clodius.
„Hij is binnen," antwoordde Niger, en wees naar de deur aan het einde der kamer.
„En Stratonice, de goede oude vrouw, waar is die?" vroeg Lepidus.
„Wel, die was nog hier, even voordat gij kwaamt, maar zij hoorde ginder iets, wat haar niet aanstond en is toen weggebleven. Bij Pollux, de oude Burbo heeft misschien het een of andere meisje daarachter opgesloten. Ik hoorde een jong meisje gillen, en de oude vrouw is zoo jaloersch als een Juno."
„Prachtig," zei Lepidus lachend. „Kom Clodius! laten wij met Jupiter deelen; misschien heeft hij een Leda gevangen."
Op dit oogenblik deed een luid gegil van smart en schrik den troep ijlings opvliegen.
„Ach! spaar mij, spaar mij! Ik ben maar een kind; ik ben blind; is dat geen straf genoeg?"
„O, Pallas! die stem ken ik. Het is mijn arm bloemenmeisje!" riep Glaucus uit, en hij sprong dadelijk naar den kant, vanwaar het geluid kwam.
Hij stiet de deur open en zag hoe Nydia zich wrong tusschen de handen van het woedende oude wijf; het touw, dat reeds met bloed besmeurd was, zwaaide door de lucht, maar werd op eens tegengehouden.
„Helsche furie!" schreeuwde Glaucus, en met zijn linkerarm maakte hij Nydia los. „Hoe durft gij zoo een meisje, een van uw sekse, een kind, mishandelen! Mijn Nydia, mijn arm kind!"
„O! zijt gij daar? is het Glaucus?" riep het bloemen-

meisje bijna op een toon van verrukking uit, terwijl de tranen haar over de wangen stroomden. Zij lachte, zij vloog aan zijn borst en kuste zijn kleed, terwijl hij haar in zijn armen klemde.

„En hoe durft gij, onbeschaamde vreemdeling ! u mengen in geschillen tusschen een vrije vrouw en haar slavin ? Bij de Goden ! in spijt van uw fijne tunica en uw geurige reukwaters, twijfel ik er aan, manneke ! of ge wel een Romeinsch burger zijt."

„Zachtjes wat, zachtjes wat," zei Clodius, die thans met Lepidus binnentrad, „dit is mijn vriend en broeder, en wij zullen hem tegen uw tong beveiligen, lief wijfje ! want het regent hier steenen !"

„Geef mij mijn slavin !" brulde het wijf, terwijl zij haar vuist op de borst van den Griek zette.

„Ik doe het niet, al kwamen al uw zusters uit de hel u helpen," antwoordde Glaucus. „Wees niet bang, lieve Nydia ! een Athener verlaat nimmer een ongelukkige !"

„Hola daar !" kwam Burbo er nu tusschen. „Wat een getier is dat om een slavin ! laat het jonge mensch zijn gang gaan, wijf, — laat hem zijn gang gaan, — om zijnentwil zullen we het onbeschaamde ding voor dezen keer vergiffenis schenken." En met deze woorden trok, of liever rukte hij zijn woeste vrouw van Glaucus af.

„Ik meende," zei Clodius, „dat er nog iemand was toen wij binnenkwamen."

„Die is heengegaan." Want de priester van Isis had het inderdaad dienstig gevonden zijn biezen te pakken. „Och ! dat was een vriend van mij, een drinkebroer, een hond, die geen kwaad doet, en die van zulk geraas niet houdt," zeide Burbo droogjes weg. „Ga nu heen, kind ! gij zult dat kleed scheuren, indien gij er zoo aan hangt; ga heen, het is u vergeven."

„Ach ! verlaat mij niet !" begon Nydia opnieuw te roepen, zich nog sterker aan den Athener vasthoudende.

Bewogen met haar ongelukkigen toestand, haar vertrouwen op hem en haar onmiskenbare bevalligheid, zette de Griek zich op een der ruwe stoelen neder. Hij hield haar op zijn knieën; hij veegde met zijn lange lokken het bloed van haar schouders; hij kuste de tranen van haar wangen; hij fluisterde haar honderd dingen in, waarmede men het leed van een kind troost; en die goedhartige taak ging hem zoo wel af, dat zelfs het ruwe hart van Stratonice er door geroerd werd. Zijn tegenwoordigheid scheen in dat ellendig verblijf der zedeloosheid licht te brengen; jong, schoon en beminnelijk, was hij het levend beeld van al wat de aarde gelukkig kan maken, bij zijn poging om een ongelukkige te troosten, die op de wereld alleen stond.

„Wel, wie had ooit kunnen denken, dat aan onze blinde Nydia zooveel eer zou bewezen worden?" zei de heks terwijl zij haar wenkbrauwen afveegde.

Glaucus zag Burbo aan.

„Mijn goede man !" zeide hij, „dit is uw slavin. Zij zingt goed, zij is gewoon bloemen te verzorgen; ik ken een dame, aan wie ik zulk een slavin graag ten geschenke zou geven. Wilt gij haar aan mij verkoopen?" Terwijl hij dit zei, voelde hij dat het gansche lichaam van het meisje trilde van blijdschap. Zij keek rond, helaas ! alsof zij het vermogen had van te kunnen *zien!*

„Onze Nydia verkoopen ! Neen, dat niet," zei Stratonice pruttelend.

Nydia zonk zuchtend weer achterover en klemde zich opnieuw aan het kleed van haar beschermer vast.

„Gekheid ! gekheid !" zei nu Clodius op gebiedenden toon; „gij moet mij dien dienst doen. Hoort eens hier, krijgt gij het met mij te kwaad, dan is het gedaan met uw zaak. Is Burbo de beschermeling niet van mijn neef Pansa? Ben ik het orakel niet van het amphitheater en zijn helden? Het behoeft me maar een woord te kosten en gij kunt uw uithangbord wel afhaken, want gij zult toch geen bezoekers krijgen. Glaucus ! het slavinnetje behoort u."

Burbo krabde zich in blijkbare verlegenheid achter de ooren.

„Het meisje is mij goud waard."

„Noem een prijs," zeide Glaucus. „Ik ben rijk."

De oude Italianen waren als de latere; er was niets, dat zij niet zouden verkoopen, hoe veel te eer dan een arm blind meisje.

„Ik heb zesduizend sestertiën voor haar betaald; zij is er nu wel twaalfduizend waard," prevelde Stratonice.

„Gij zult er twintigduizend hebben; kom, naar den rechter, en dan naar mijn huis om uw geld."

„Ik zou het meisje voor geen honderdduizend sestertiën verkocht hebben, als het niet was om Clodius een genoegen te doen," zeide Burbo pruilend. „Nu zult gij ook met Pansa spreken over den post van designator bij het amphitheater, edele Clodius? dat zou juist een baantje voor mij zijn."

„Gij zult het hebben," zei Clodius, en hierbij fluisterde hij Burbo in het oor: „De Griek kan uw fortuin maken; het geld ligt bij hem als in een zeef. Teeken dezen dag met een wit merk aan, mijn Priamus !"

„Am dabis?" vroeg Glaucus formeel.

„Dabitus !" was het antwoord van Burbo.

„Dan ga ik met u — met u ! O ! welk een geluk !" riep Nydia fluisterend.

„Ja, mijn lieve ! en uw zwaarste taak zal voortaan

zijn uw Grieksche liederen te zingen voor de beminnelijkste dame van Pompeji."

Het meisje sprong uit zijn omhelzing op, en haar geheele gezicht veranderde, dat een oogenblik te voren schitterde van blijdschap; ze loosde een zwaren zucht, en hem toen nog eens bij de hand vattende, zei zij:

„Ik meende, dat ik naar *uw* huis zou gaan."

„Dat zult gij voorloopig ook; kom, wij verspillen den tijd."

VIERDE HOOFDSTUK.

De mededinger van Glaucus wint veld.

Het lage verzinsel van den Egyptenaar over Glaucus' levensgedrag toonde, hoe goed de Egyptenaar haar hart kende. Het verhaal van de lichtzinnigheid en onkieschheid van Glaucus trof haar diep. Zij vond daar een verwijt in voor haar karakter en een straf voor haar liefde. Voor het eerst gevoelde zij, hoe schielijk zij die wortel had doen schieten. Zij bloosde van schaamte over een zwakheid, waarvan zij thans met schrik de gevolgen bespeurde; zij verbeeldde zich, dat het die zwakheid was, die Glaucus in haar bespot had; zij had de bitterste kwelling te verduren die een edel karakter ondergaan kan, die der — *zelfvernedering!* — En ook haar liefde was niet minder gekrenkt dan haar hoogmoed. Indien zij al een oogenblik Glaucus in haar hart met verwijten overlaadde, zich voornam hem af te wijzen, ja, hem te haten, een weinig later schreide zij weer, haar hart herkreeg zijn oude zachtmoedigheid, en zij riep in de bitterheid van haar verdriet uit: „Hij veracht mij! — hij bemint mij niet!"

Van het oogenblik af, waarop de Egyptenaar haar verlaten had, was haar meest afgelegen vertrek haar geliefkoosde verblijfplaats geworden. — Zij had haar dienstboden last gegeven haar daar niet te storen; zij was onzichtbaar geworden voor de menigvuldige bezoekers, die zich aan haar huis kwamen aanmelden. Glaucus maakte daar geen uitzondering op; dit verbaasde hem, doch hij kon er de reden niet van vermoeden. Hij had nimmer in zijn Jone, zijn koningin, zijn Godin, die vrouwelijke grilligheid bespeurd, waarover de Italiaansche minnedichters zich zoo onophoudelijk beklagen. Hij waande haar in den luister van haar oprechtheid boven al die kunstjes en plagerijen verheven. Hij was bedroefd, maar niet ongerust, want

hij wist, dat hij beminde en weer bemind werd; had hij een beteren talisman tegen de vrees noodig?

In het diepst van den nacht, toen de straten leeg waren en de maan, op haar hoogsten stand, alleen zijn gangen bespiedde, begaf hij zich naar dien tempel van zijn hart, haar huis, en hij bracht haar zijn hulde naar de gewoonte van zijn vaderland. Hij behing haar deur met de fraaiste bloemguirlandes, die de taal der teederste liefde spraken, en deed zijn Lycische luit door de stilte van den zomernacht weergalmen, gepaard met zangen, die hem door de inspraak van het oogenblik werden ingegeven.

Doch het venster van de bovenste verdieping werd niet geopend en geen vriendelijk lachje straalde hem daaruit door de zomerlucht toe. Alles bleef stil en donker. Hij wist niet, of zijn zang behaagde en of zijn verliefd aanzoek gehoor vond.

Jone sliep evenwel niet en luisterde scherp toe. De zachte tonen drongen tot haar kamer door; zij streelden, zij verrukten haar. Zoo lang zij die aanhoorde, was het haar onmogelijk iets ten nadeele van haar minnaar te gelooven, doch toen ze eindelijk ophielden en zij zijn stappen niet meer hoorde, was ook de tooverkracht gebroken en in den bitteren weemoed van haar hart meende zij bijna in die kiesche hulde een nieuwe beleediging te bespeuren.

Ik zei, dat zij niemand tot zich toeliet, doch met één enkele maakte zij toch een uitzondering: er was er een, die zich niet zou hebben laten afwijzen, daar hij zich over haar daden en over haar huis in zeker opzicht een vaderlijk gezag aanmatigde; deze eene was Arbaces, die zich ontslagen achtte van al de plichtplegingen, die de overigen hadden in het oog te houden. Hij kwam in haar huis met al de ongedwongenheid van iemand, die gevoelt, dat hij met die vrijheid bevoorrecht en als in zijn eigen huis is. Hij begaf zich naar de kamer, waar zij zich aan de eenzaamheid had overgegeven, op zulk een vrijpostige wijze, dat hij duidelijk bewees in de meening te verkeeren, daarvoor geen verontschuldiging te behoeven. Met al de onafhankelijkheid van Jone's karakter had zijn slimheid hem toch het middel doen ontdekken om over haar geest te heerschen. Zij was niet in staat dien kluister af te werpen. Soms verlangde zij het te kunnen doen, doch nimmer werd haar strijd ernstig volgehouden. Zij werd als bedwelmd door zijn vurig slangenoog. Hij hield haar als gevangen en onderworpen aan de kracht van een geest, die sedert lang gewoon was ontzag en onderwerping in te boezemen. Volkomen onkundig van zijn werkelijk karakter en zijn geheime liefde voor haar, beschouwde

zij hem met dien eerbied, waarmede het verstand de wetenschap en de deugd de reinheid huldigt. Zij beschouwde hem als een van die machtige wijzen der oudheid, die tot de geheimen der wetenschappen waren doorgedrongen, door zichzelf los te maken van de banden der menschelijke hartstochten. Zelden stelde zij hem op gelijken voet met de anderen, maar zij eerde hem als een diepzinnige en geëerbiedigde godsspraak. Zij beminde hem niet, zij vreesde hem. Zijn bijzijn was haar lastig en benevelde haar geest, zelfs als zij zich het opgewekst voelde; hij kwam haar met zijn killen, ijskouden blik voor als een berg, die zijn schaduw over den glans der zon werpt. Zij dacht er met dat al nooit aan, zijn bezoeken af te wijzen, maar verdroeg met gelatenheid een gevoel, dat wel geen tegenzin, maar toch gedruktheid en zelfs afkeer in haar hart deed opkomen.

Arbaces besloot nu alles in het werk te stellen, om den schat te verkrijgen, waarnaar hij zoolang verlangd had. Hij was trotsch en verheugd over de verovering van haar broeder. Van het oogenblik af, waarop Apaecides gezwicht was voor de wellustige begoocheling van het feest, dat wij beschreven hebben, gevoelde hij, dat hij den jongen priester voor altijd in zijn heerschappij gekluisterd hield. Hij wist wel, dat geen slachtoffer zoo volkomen overheerscht is als een jong en vurig man, die voor het eerst aan den macht der zinnen verslaafd is geworden.

Toen Apaecides des morgens ontwaakte uit den diepen slaap, die de bedwelming van het vermaak vervangen had, was hij, 't is waar, beschaamd, verschrikt, verbijsterd. Zijn gelofte van onthouding zweefde hem voor den geest; zijn dorst naar een heilig leven — was die gelescht aan een zoo onheiligen stroom? — Doch Arbaces kende de middelen om zijn overwinning te voltooien. Hij voerde den jongen priester plotseling van de genietingen van het vermaak naar die van zijn diepzinnige wetenschappen. Hij ontvouwde voor zijn verbaasde oogen de eerste geheimen der duistere wijsbegeerte van den Nijl, die geheimen, aan de sterrenkunde en aan de scheikunde ontleend, die in die dagen, toen het verstand zelf aan den leiband der verbeeldingskracht liep, met allen grond voor de leer eener goddelijke tooverkunst konden doorgaan. De jonge priester zag hem aan voor een bovenmenschelijk wezen, dat met bovennatuurlijke vermogens begaafd was. De brandende dorst naar kennis, die niet van deze aarde is en van zijn kindsheid af in het hart van den priester gegloeid had overmeesterde hem ten laatste en bracht hem in ver-

warring. Hij gaf zich geheel en al over aan een wetenschap, die aldus de twee sterkste neigingen der menschelijke natuur vleide: de zucht naar vermaak en die naar kennis. Hij kon niet gelooven, dat iemand, die zoo wijs was, zou kunnen dwalen; dat hij, die zoo ver boven anderen stond, zich zou kunnen verlagen tot bedrog. Verstrikt in het diepzinnige weefsel der bovennatuurlijke zedenleer hield hij met beide handen de drogredenen vast, waarmede de Egyptenaar de ondeugd in deugd wist om te tooveren. Daarenboven streelde het heimelijk zijn hoogmoed, dat Arbaces hem had uitgekozen om hem tot zijn hoogte op te voeren, om hem te ontslaan van de wetten, die het gewone volk aan banden legden, en om hem deel te doen nemen, zoowel aan die diepzinnige bespiegelingen, als aan de begoochelende kunsten van zijn afzondering.

De zuivere en krachtige lessen van dat geloof, waartoe Olinthus hem had getracht te bekeeren, waren door een vloed van nieuwe hartstochten uit zijn geheugen gewischt, en de Egyptenaar, die met de leerstellingen van het ware geloof ook niet geheel onbekend was en die zeer spoedig den indruk bespeurde, die de aanhangers ervan op Apaecides gemaakt hadden, zocht behendig dien indruk door half ernstige en schampere redeneeringen te verdringen.

„Dat geloof," zei hij, „is niet anders dan een der menigvuldige beeldspraken van onze oude priesters. Zie," ging hij voort, terwijl hij een rol vol hiëroglyphen aanwees, „zie in deze oude symbolen den oorsprong van de Drieëenheid der Christenen. Hier zijn ook drie Goden: de Godheid, de Geest en de Zoon. Merk wel op, dat de naam van den Zoon die is van Zaligmaker; merk wel op, dat het teeken, waardoor zijn menschzijn wordt aangeduid, het teeken is van het kruis. Denk daarbij aan de geheimzinnige geschiedenis van Osiris; hoe hij stierf, hoe hij in het graf lag, en hoe hij, na aldus de plechtige boetedoening vervuld te hebben, weder uit de dooden verrees! Het is onze bedoeling, hiermede in beeldspraak de werking voor te stellen der natuur en den omloop der eeuwige hemelen. Doch door het gemis van de kennis der beeldspraak hebben de uitwendige teekenen aan bijgeloovige volkeren de stof geleverd tot verschillende geloofsleeren. Zij zijn tot in de grenzelooze vlakten van Indië overgewaaid; zij hebben zich opgedrongen aan de bespiegelende droomen der Grieken; meer en meer grof en verzinnelijkt geworden, naarmate zij verder van haar eersten oorsprong verwijderd geraakten, hebben zij in deze geloofsleer een menschelijke en zinnelijke gedaante gekregen, en de geloovigen van Galilea zijn slechts, zonder het te

weten, de napraters van het bijgeloof aan den Nijl."

Door deze laatste redeneering was de zegepraal over den jongen priester volkomen; hij gevoelde, gelijk alle menschen, de noodzakelijkheid om iets te gelooven, en hij gaf zich eindelijk, niet langer weerstrevende, over aan het geloof, dat Arbaces hem had ingeprent en dat door de menschelijke hartstochten, door de streelendste vleierij en de verlokkingen van het vermaak zoo zeer werd bevorderd en bevestigd.

Na deze overwinning zonder moeite behaald te hebben, gaf de Egyptenaar zich geheel en al over aan de bereiking van een veel verder strekkend en bekoorlijker doel, en hij beschouwde zijn zegepraal over den broeder als een gelukkig voorteeken van die over de zuster.

Hij had Jone gezien op den dag na het gastmaal, waarvan wij gesproken hebben, denzelfde, waarop hij de vergiftigde pijl tegen zijn medeminnaar had afgeschoten. Op de beide volgende dagen zag hij haar weer en had er telkens zijn werk van gemaakt, om met de meest geslepen arglistigheid haar vooringenomenheid tegen Glaucus te versterken, en vooral om haar voor te bereiden op den indruk, dien hij haar wilde bijbrengen. De hoogmoedige Jone droeg zorg haar leed voor hem te verbergen, en de vrouwelijke trots bezit een vermogen om te veinzen, dat zelfs den scherpzinnigste kan misleiden en den listigste beschamen. Doch Arbaces was van zijn kant niet minder omzichtig en vermeed op een onderwerp terug te komen. Hij wist wel, dat door het uitweiden over den misslag van een minnaar, zijn waarde slechts in het oog der minnares verhoogd wordt; het verstandigste is niet te zichtbaar te haten en niet te bitter te verachten, maar hem door onverschilligheid te vernederen, alsof men er verre van af is te denken, dat hij het beminde voorwerp zijn kon.

Hij kwam niet weer op de aanmatiging van Glaucus terug; hij noemde zijn naam, even als dien van Clodius en Lepidus. Hij wist hen zelfs in een adem te noemen als lieden van een lichtzinnig karakter en die alles van de vlinders hadden, behalve hun bevalligheid en onschuld. Soms maakte hij een kleine toespeling op de een of andere uitspatting, waaraan hij voorgaf dat zij deel hadden genomen; dan weer sprak hij van hen als van het volmaakte tegenbeeld van die geestiger en verhevener karakters, waartoe Jone behoorde. Tegelijk geblinddoekt door de eigenliefde van Jone, en misschien door zijn eigene, vermoedde hij niet, dat zij reeds beminde, en vreesde hij slechts, dat zij voor Glaucus de eerste zachte opwellingen van een bijzondere belangstelling mocht gevoelen, die later liefde

kon worden; dan knarsetandde hij heimelijk van woede en jaloezie, wanneer hij zich de jeugd en de schitterende bevalligheden voorstelde van den geduchten medeminnaar, over wien hij hoopte te zullen zegepralen.

Het was op den vierden dag na dien, waarmede wij ons vorige hoofdstuk besloten hebben, dat Arbaces en Jone bij elkaar zaten.

„Draagt gij uw sluier binnenshuis?" vroeg Arbaces; „dat is niet aardig voor wie gij met uw vriendschap vereert."

„Wat verschil maakt het voor Arbaces, voor hem, die alleen naar de ziel ziet, of het gelaat bedekt is?" antwoordde Jone, die inderdaad haar sluier over haar gezicht geslagen had, om haar rood geschreide oogen te bedekken.

„Kijk ik alleen naar de ziel?" hernam Arbaces; „toon mij dan uw gelaat, want daar zal ik haar zien."

„Gij wordt galant in de lucht van Pompeji," zei Jone op gedwongen vroolijken toon.

„Denkt gij dan, schoone Jone! dat het alleen te Pompeji is, dat ik uw waarde heb leeren kennen?" De stem van den Egyptenaar beefde; hij zweeg even en vervolgde toen:

„Er bestaat een liefde, schoone Griekin! die niet de liefde is der jeugdigen en lichtzinnigen; er bestaat een liefde, die door de oogen niet ziet, door de ooren niet hoort, maar waardoor de ziel zich hecht aan de ziel. De landgenoot uwer voorouders, Plato, droomde van zulk een liefde; zijn napraters hebben getracht die na te volgen, doch die liefde is niet geschapen voor het algemeen; — het is een liefde, waarvoor alleen hoogere en verhevener naturen vatbaar zijn; zij heeft niets gemeen met de grove hartstochten; geen rimpels stuiten haar, geen dagelijksche gelaatstrekken schrikken haar af; het is waar, zij vraagt jeugd, maar zij vraagt die slechts in het vuur der aandoeningen; zij vraagt schoonheid, maar de schoonheid der gedachten en die van den geest. Zoo is de liefde, Jone! die uwer waardig is, al wordt zij u door den koelzinnige en gestrenge aangeboden. Gij houdt mij voor koud en streng; toch is het die liefde, die ik waag op uw altaar ten offer te brengen; gij moogt ze aannemen zonder er over te blozen."

„En haar naam is Vriendschap!" antwoordde Jone zoo vol onschuld, dat die woorden in de ziel van Arbaces als een verwijt voor zijn bedoelingen klonken.

„Vriendschap!" herhaalde Arbaces hartstochtelijk. „Neen, dat woord is te dikwijls misbruikt, om het op zoo'n heilig gevoel toe te passen. Vriendschap! dat is

ook de band, die de dwazen en misdadigen samenbindt. Vriendschap! zij is het verbond, dat de beuzelende harten van een Glaucus en een Clodius vereenigt. Vriendschap! neen, zij is een aardsche gewaarwording. Het gevoel, waarvan ik spreek, is uit de sterren geput. 1) Wij gevoelen er iets van wanneer wij die aanschouwen; het schittert, maar zuivert; het is de lamp van Naphtha in een albasten vaas, zich verheugend in den heerlijksten gloed, maar slechts door de zuiverste vazen schijnend. Neen, het is geen liefde en geen vriendschap, die Arbaces voor Jone gevoelt. Geef aan zijn gevoel geen naam; de aarde heeft er geen voor; het is niet van de aarde; waarom het dan door aardsche benamingen en aardsche denkbeelden te bezoedelen!"

Arbaces had zich nog nooit te voren zoo ver gewaagd; hij wist, dat hij een taal sprak, die, hoewel zij tegenwoordig in de dagen eener gewaande Platonische liefde, voor de ooren der schoonheid niet dubbelzinnig zou zijn, in dien tijd echter vreemd en ongewoon luidde; waaraan geen stellig denkbeeld verbonden was, en waarvan hij, al naar de omstandigheden het eischten, al naar de hoop hem aanspoorde of de vrees hem afschrikte, kon terugkomen, of een stap verder wagen. Jone beefde, zonder te weten waarom. Haar sluier bedekte haar gelaat en verborg een gewaarwording, die, zoo de Epyptenaar die bespeurd had, hem tegelijk verdroten en in woede ontstoken zou hebben. Hij had haar nimmer zoo mishaagd; de streelende toon, der overredende stem, die onzuivere gedachten bewimpelde, was stuitend voor haar gehoor. Haar geheele ziel was nog van Glaucus vervuld, en elke teedere toon van een ander was grievend voor haar. Zij had er geen vermoeden van, dat een vuriger gevoel dan het Platonisme, waarvan Arbaces gewaagde, onder zijn woorden verborgen was. Zij meende, dat hij inderdaad alleen van de overeenstemming der zielen sprak, doch was het niet juist die overeenstemming, die een deel van haar gevoel voor Glaucus had uitgemaakt; en welke andere voetstap dan de zijne kon ooit het gewijde heiligdom van haar hart naderen?

In haar verlegenheid om een middel te bedenken, teneinde van onderwerp te veranderen, gaf zij den Egyptenaar op een koelen en onverschilligen toon ten antwoord: „Wie het ook moge zijn, dien Arbaces met zijn achting vereert, het is natuurlijk, dat zijn uitgebreide wetenschap aan dat gevoel een eigenaardige kleur zal geven; het is natuurlijk, dat zijn vriendschap zuiverder moet zijn dan die van anderen, in wier

1) Plato.

dwalingen hij niet deelt. Maar zeg mij, Arbaces! hebt gij binnen kort mijn broeder ook gezien ? Hij heeft mij sinds eenige dagen niet bezocht, en toen ik hem voor het laatst zag, heeft zijn voorkomen mij zeer verontrust. Ik ben beducht, dat hij te voorbarig is geweest in de keus, die hij gedaan heeft, en dat hem zijn stap berouwt."

„Verheug u, Jone!" was het antwoord van den Egyptenaar. „Het is waar, dat hij een tijdlang wat mismoedig is geweest; hij ging gebukt onder den twijfel, die natuurlijk iemand van zijn karakter moet folteren, dat tusschen eb en vloed, tusschen overspanning en afmatting dobbert. Doch hij is mij in zijn zielsonrust komen bezoeken; hij zocht medelijden en deelneming; ik heb hem tot kalmte gebracht en van zijn twijfel genezen: ik heb hem uit het voorportaal der wetenschappen in haar tempel zelf binnengeleid, en onder het oog der Godin heeft zijn ziel haar kalmte weergekregen."

„Dat verheugt mij," antwoordde Jone; „mijn dierbare broeder! ik ben zoo gelukkig, wanneer hij tevreden is."

Het gesprek kwam thans op onderwerpen van minder belang; de Egyptenaar poogde te behagen en vernederde zich zelf tot keuvelarij. Zijn veelomvattende kennis stelde hem in staat om over elk onderwerp, dat hij aanroerde, licht te verspreiden, en Jone, die den onaangenamen indruk van zijn eerste woorden vergat, werd, in spijt van haar droefgeestigheid, door zijn onderhoudend gesprek meegesleept. Haar houding werd weer ongedwongen. Arbaces, die op deze gelegenheid wachtte, haastte zich van dit oogenblik gebruik te maken.

„Gij hebt nimmer," zei hij, „het inwendige van mijn huis gezien. Dat zal u misschien genoegen doen. Er zijn eenige vertrekken, die nog al iets bezitten van datgene, waarvan gij mij wel eens uitlegging hebt gevraagd: het model van een Egyptisch huis; niet, dat gij op de kleine schaal der Romeinsche bouwkunst de hechtheid, de ruimte, den weidschen praal of zelfs de huiselijke inrichting der paleizen van Memphis en Thebe zult ontmoeten, doch hier en daar is wel het een en ander, dat u een denkbeeld zal kunnen geven van die oude kunsten, welke de wereld tot hooger beschaving gebracht hebben. Schenk dan aan den vriend van uw jeugd een dezer schoone zomeravonden en laat mij er trotsch op zijn, dat mijn woning vereerd werd met een bezoek van de alom bewonderde Jone."

Geheel onbewust van de schandelijke tooneelen van zijn huis, noch van het gevaar, waaraan zij zich bloot-

stelde, nam Jone bereidwillig het aanbod aan. Haar bezoek werd tegen den volgenden avond vastgesteld en de Egyptenaar nam tevreden en met een hart, dat van schandelijke blijdschap klopte, afscheid. Hij was nauwelijks verdwenen, toen zich een andere bezoeker aanmeldde — doch keeren wij naar Glaucus terug.

VIJFDE HOOFDSTUK.

De arme schildpad. — Nieuwe verandering voor Nydia.

De morgenzon scheen in den kleinen geurigen tuin, die binnen de galerij van het huis van den Athener lag. Hij zelf had zich droefgeestig en mismoedig uitgestrekt in het teere gras, en een uitgespannen dun doek beschermde hem tegen de gloeiende stralen.

Toen dat schoone verblijf voor het eerst weer uit den grond werd opgedolven, vond men in den tuin het schild van een schildpad, die daar haar woning gevonden had. Dit dier, zoo'n vreemde schakel in de schepselen der natuur, waaraan al de genoegens des levens schijnen onthouden te zijn, behalve de lijdelijke en droomerige gewaarwordingen van zijn bestaan, had reeds jaren voordat Glaucus het erf kocht die plaats bewoond; jaren, die verder strekten dan de heugenis der menschen, en waaraan de overlevering een bijkans ongelooflijken ouderdom toeschreef. Dit huis was gebouwd en herbouwd; verschillende eigenaars hadden elkander vervangen; geslachten waren gekomen en gegaan, en nog sleepte de schildpad haar traag bestaan voort. Bij de aardbeving, die zestien jaar te voren verscheidene openbare gebouwen van de stad verwoest en de verschrikte bewoners verdreven had, was ook het huis, nu door Glaucus bewoond, vreeselijk gehavend geworden. De bewoners verlieten het voor verscheidene dagen. Bij hun terugkomst ruimden zij het puin op, dat den tuin bedekt had, en zij vonden de schildpad onbeschadigd en onbewust van de verwoesting, die rondom haar had plaats gegrepen, terug. Het was, of zij een betooverd leven in haar traag bloed en haar onmerkbare bewegingen omdroeg, en toch was zij zoo werkeloos niet als zij scheen; zij hield een geregelden en eenzelvigen gang; langzaam doorkroop zij de enge grenzen van haar gebied en had maanden lang werk, eer zij den geheelen kring voleindigd had. Het was een rustelooze reizigster, die schildpad; geduldig en zonder

hindernis legde zij den bepaalden afstand voor elken dag af, zonder eenige belangstelling in hetgeen rondom haar voorviel, als een wijsgeer, die in zichzelf opgaat. Er lag iets groots in die afgezonderde eigenbaat! — de zon waarin zij zich koesterde, het water dat dagelijks over haar uitgestort werd, de lucht, die zij onmerkbaar inademde, was haar eenige en onontbeerlijke weelde. De afwisseling der jaargetijden, die onder dat liefelijke klimaat zoo aangenaam zijn, troffen haar niet. Zij stak zich in haar schild, gelijk de heilige in zijn vroomheid, de wijze in zijn kennis, de minnaar in zijn hoop.

Zij was onbereikbaar voor de schokken en veranderingen van den tijd; zij was het beeld van den tijd zelf, langzaam, regelmatig, voortdurend, onbewust van de hartstochten, die zichzelf verteren, van de kwellingen en tranen der sterfelijkheid. Die arme schildpad! — niets minder dan de uitbarsting der brandende bergen, de stuiptrekkingen der gespleten aarde waren noodig om haar flauwen levensvonk uit te dooven. De onverbiddelijke dood, die noch weelde, noch schoonheid spaart, ging een wezen voorbij, waaraan de dood zoo weinig verandering zou hebben teweeggebracht.

De levendige en vurige Griek droeg het dier al de bewondering en genegenheid toe, die soms uit het contrast geboren worden. Uren kon hij doorbrengen met het gadeslaan harer trage vorderingen en het maken van bespiegelingen over haar samenstel. In zijn vroolijke oogenblikken verachtte, in zijn treurige benijdde hij haar. Terwijl hij nu, op den grond uitgestrekt, den tragen klomp bijna beweginloos zag voortkruipen, zei de Athener bij zichzelf:

„De adelaar liet een steen uit zijn klauwen vallen, denkend uw schild te verpletteren, en de steen verpletterde het hoofd van een dichter. Ziedaar een beeld van het Noodlot. Vadzig schepsel! gij hebt een vader en een moeder gehad: misschien hebt gij zelfs eeuwen geleden een vrouw bezeten. Hebben uw ouders, of hebt gijzelf de liefde gekend? Liep uw traag bloed sneller, wanneer gij aan haar zijde kondt kruipen? Wat wilde ik er niet om geven, om de geschiedenis van uw geharnast hart te kennen, om de werking uwer zwakke begeerten na te sporen en op te merken welk onderscheid, misschien slechts een haarbreed, er ligt tusschen uw vreugde en uw verdriet! Mij dunkt, gij zoudt het weten, als Jone bij u was! Gij zoudt haar komst voelen, als een vroolijker zonneschijn en een helderder lucht. Ik benijd u thans, want gij weet niet dat zij afwezig is, en ik, ik wenschte, dat ik was gelijk gij, in de tusschenpoozen, waarin ik haar niet zie! Welke twijfel, welk voorgevoel vervult mij! Waarom wil zij mij niet ont-

vangen? Er zijn dagen verloopen, waarin ik haar stem niet heb gehoord. Het is voor de eerste maal, dat mij het leven walgt. Ik ben als iemand, die alleen aan een gastmaal zit; de lampen kwijnen, de bloemen verwelken. Ach, Jone, wist gij hoe ik u aanbid !"

Glaucus werd in zijn verliefde gedachten gestoord door de komst van Nydia. Zij kwam met haar luchtige, doch voorzichtige stappen langs het marmeren tablinum. Zij ging het portico voorbij en bleef staan bij de bloemen, die den tuin omzoomden. Zij had de watervaas in haar hand, waarmede zij de dorstige planten begoot, die bij haar komst schenen te herleven. Zij boog zich om zich aan haar geur te verkwikken. Zij voelde langs de stelen, of ook eenig verdord loof of kruipend dier haar schoonheid afbreuk deed, en zooals zij in haar jeugdige gestalte en met haar bevallige bewegingen van bloem tot bloem zweefde, zou men zich geen geschikter helpster hebben kunnen denken voor de Godin der bloemen zelf.

„Nydia, mijn kind !" riep Glaucus.

Bij het hooren van zijn stem stond zij eensklaps stil, luisterde blozend en zonder adem te halen, de lippen half geopend en het gezicht half omhoog gericht, om de richting, waaruit het geluid kwam, op te merken; zij zette de watervaas neer; zij snelde naar hem toe, en het was opmerkelijk te zien, met hoeveel zekerheid zij haar onzichtbaren weg, tusschen de bloemen door, vond en langs den kortsten weg bij haar nieuwen meester kwam.

„Nydia !" zei Glaucus, haar lange, zwarte lokken teeder naar achter strijkende. „Nydia ! er zijn nu drie dagen verloopen, sedert gij onder de bescherming mijner huisgoden zijt. Hebben zij u toegelachen? Zijt gij gelukkig?"

„Ach ! zoo gelukkig !" zuchtte de slavin.

„En thans, nu gij een weinig bekomen zijt van de treurige herinneringen van uw vorigen stand en nu zij u (terwijl hij haar geborduurde tunica aanraakte) van een beter gewaad hebben voorzien, thans, lief kind ! nu gij zelf aan het geluk gewoon zijt dat, de Goden mogen het geven, eeuwig zal duren, nu moet ik u iets verzoeken."

„O ! wat kan ik voor u doen?" vroeg Nydia, haar handen vouwend.

„Luister !" zei Glaucus; „zoo jong als gij zijt, zult gij mijn vertrouwde wezen. Hebt gij den naam van Jone wel eens hooren noemen?"

Het blinde meisje hijgde naar adem en zoo bleek wordend als de beelden van de galerij, antwoordde zij na een poos:

„Ja, ik heb gehoord, dat zij van Napels komt en zeer schoon is.”

„Schoon ! haar schoonheid zou den glans van den dag verduisteren. Napels ! neen, zij is van Grieksche afkomst; Griekenland alleen kon zulk een schoonheid voortbrengen. Nydia ! ik bemin haar !”

„Dat dacht ik reeds,” gaf Nydia kalm ten antwoord.

„Ik bemin haar, en gij zult haar dat zeggen. Ik zal u spoedig naar haar toezenden. Gelukkige Nydia ! gij zult altijd in haar kamer zijn, gij zult het zoete geluid van haar stem hooren, gij zult u koesteren in de zonnige lucht van haar tegenwoordigheid !”

„Hoe ! wilt gij mij weder van u wegzenden?”

„Gij zult naar Jone gaan,” antwoordde Glaucus, op een toon alsof hij wilde zeggen: „Wat kunt gij meer verlangen?”

Nydia barstte in tranen uit.

Glaucus stond op en trok haar met de liefkoozingen van een broeder naar zich toe.

„Mijn kind ! Nydia ! gij schreit, omdat gij het geluk niet kunt waardeeren, dat voor u is weggelegd. Zij is lief en goed en zoo zacht als het lentekoeltje. Zij zal u een zuster zijn, zij zal uw talenten op prijs stellen en u om uw eenvoud lief hebben, want die is als de hare. Schreit gij nog? dwaas kind ! Ik wil u niet dwingen ! Wilt gij het niet voor mij doen?”

„Als ik er u mee van dienst kan zijn, hebt gij het mij slechts te bevelen. Zie, ik schrei niet meer. Ik ben bedaard.”

„Dat is mijn lieve Nydia weer,” hernam Glaucus, haar handen kussend. „Ga dan naar haar toe, en indien gij u in haar goedheid teleurgesteld vindt — indien ik u bedrogen heb, kom dan terug, wanneer gij wilt. Ik *geef* u aan geen ander, ik leen u slechts. Mijn huis zal steeds een toevluchtsoord voor u zijn, mijn lieve ! Ach ! ik wenschte, dat ik al de verlatenen en ongelukkigen huisvesting kon geven. Doch wanneer mijn hart mij de waarheid voorspelt, zult gij spoedig bij mij terug zijn, mijn kind ! Mijn huis en dat van Jone zal hetzelfde zijn, en gij zult bij ons beiden wonen.

Een huivering doorvoer de teedere leden van het blinde meisje; zij schreide niet langer, zij was onderworpen.

„Ga dan, Nydia ! naar Jone's huis; men zal u den weg daarheen wijzen. Breng haar de schoonste bloemen, die gij kunt vinden; de vaas, waarin gij ze brengen zult, zal ik u geven; gij moet voor haar geringe waarde verschooning vragen. Zij zullen u ook de luit meegeven, die ik u gisteren geschonken heb en waaraan gij zulke lieflijke tonen weet te ontlokken. Gij zult haar ook dezen

brief geven, waarin ik gepoogd heb iets van mijn gedachten neer te schrijven. Laat uw oor elken toon, elk geluid van haar stem opvangen, en vertel mij, als wij elkaar zullen wederzien, wat ze mij doet hopen of vreezen. Nydia ! ik ben nu sedert eenige dagen niet bij Jone toegelaten; daar steekt een geheim achter. Ik dobber tusschen vrees en hoop. Tracht gij — want gij zijt scherpzinnig, en uw zorg voor mij zal die scherpzinnigheid verdubbelen — de reden van die ontevredenheid te ontdekken; spreek van mij, zoo dikwijls gij kunt; laat mijn naam steeds over uw lippen komen; geef haar te kennen, hoe ik haar meer bemin dan ik laat blijken; merk op of zij zucht, terwijl gij spreekt, of zij u eenig antwoord geeft, of indien zij mij laakt, op welken toon zij dit doet. Wees mijn vriendin, pleit voor mij, en ach ! hoe veel meer zult gij dan voor mij doen, dan het weinige dat ik voor u gedaan heb. Gij begrijpt alles toch wel, Nydia? gij zijt nog een kind; heb ik meer gezegd, dan gij begrijpt?"

„Neen."

„En gij wilt mij dien dienst bewijzen?"

„Ja."

„Kom dan bij mij, als gij de bloemen geplukt hebt, en ik zal u de vaas geven, waarvan ik gesproken heb. Zoek mij in de kamer van Leda. Lieve, gij zijt immers niet bedroefd meer?"

„Glaucus ! ik ben een slavin; wat gaat mij leed of vreugde aan?"

„Spreekt gij zoo? Neen, Nydia ! gij zijt vrij. Ik geef u uw vrijheid; maak er gebruik van zoo veel gij wilt, en vergeef mij, dat ik op uw verlangen rekende om mij te dienen."

„Gij zijt boos. Ach, Glaucus ! ik wilde zelfs niet om datgene, wat mij de vrijheid niet geven kan, dat gij verstoord op mij waart; mijn beschermer ! mijn redder ! vergeef het arme blinde meisje ! Het smart haar zelfs niet u te verlaten, indien zij iets voor uw geluk kan doen."

„Mogen de Goden uw dankbaar hart zegenen !" riep Glaucus hevig bewogen uit, en niet denkend aan den gloed, dien hij ontstak, kuste hij haar herhaalde malen op haar voorhoofd.

„Gij vergeeft het mij dus," zei zij, „en zult niet meer over mijn vrijheid spreken? Het is mijn geluk uw slavin te zijn; gij hebt mij beloofd mij aan geen ander te zullen wegschenken."

„Dat heb ik beloofd."

„Nu ga ik bloemen plukken."

Zwijgend nam Nydia de kostbare vaas uit de hand van Glaucus aan, waarin de bloemen in al haar heerlijk-

heid prijkten, en zonder tranen te storten luisterde zij naar zijn laatste bevelen.

Zij stond een oogenblik stil, toen zijn stem zweeg; zij vertrouwde zichzelf geen antwoord toe; zij tastte naar zijn hand, drukte die aan haar lippen, sloeg haar sluier neder en keerde zich om. Buiten den drempel bleef zij nog eens staan, strekte de handen uit en fluisterde zacht:

„Drie gelukkige, overgelukkige dagen heb ik hier doorgebracht; gezegende drempel; vrede wone daarbinnen, als ik er niet meer zijn zal! Nu scheurt mijn hart zich van u los en de eenige stem, die in mij spreekt, zegt mij — te sterven!"

ZESDE HOOFDSTUK.

De gelukkige schoone en de blinde slavin.

Een slavin kwam in Jone's kamer. Een meisje, met een boodschap van Glaucus, verzocht binnengelaten te worden.

Jone aarzelde een oogenblik.

„Zij is blind," zei de slavin, „zij wil haar boodschap aan niemand dan aan uzelf overbrengen."

Laag is het hart, dat het ongeluk niet eerbiedigt! Op het oogenblik, waarop Jone vernam, dat het meisje blind was, gevoelde zij zich buiten staat om een onverschillig antwoord te geven. Glaucus had een gelukkige keuze gedaan. Zijn bode kon niet afgewezen worden.

„Wat kan hij van mij verlangen? Welke boodschap kan hij mij zenden?" En Jone's hart klopte hevig. Het gordijn, dat voor de deur hing, werd weggeschoven; zachte schreden lieten zich op den marmeren vloer hooren en Nydia kwam, door een der dienstboden geleid, met haar geschenk binnen.

Zij stond een oogenblik stil, wachtend of zij eenig geluid hoorde, waarnaar zij zich zou richten.

„Wil de edele Jone zich verwaardigen mij toe te spreken?" zei zij met een zachte stem, „opdat ik wete moge waarheen mijn donkere schreden te richten, om mijn offer aan haar voeten te leggen?"

„Schoon kind!" zeide Jone geroerd, „het is niet noodig, dat gij dezen gladden vloer betreedt; mijn dienstbode zal mij brengen, wat gij mij hebt aan te bieden" en zij gaf aan een der dienstmaagden een wenk, de bloemen aan te nemen.

„Ik mag ze aan niemand dan aan u zelf geven,"

antwoordde Nydia, en door haar gehoor geleid, ging zij langzaam naar de plaats, waar Jone zat, en voor haar neerknielend bood zij haar de vaas aan.

Jone nam ze uit haar hand en zette ze op de tafel naast zich. Vervolgens beurde zij haar minzaam op en verlangde, dat zij zou gaan zitten, doch het meisje sloeg dit zedig af.

„Ik heb mijn boodschap nog niet geheel gedaan," zei zij en haalde den brief van Glaucus te voorschijn. „Dit zal u misschien beter verklaren, waarom hij, die mij gezonden heeft, zulk een geringe dienstmaagd daartoe gekozen heeft."

De Griekin nam den brief aan met een hand, die Nydia voelde beven, waarover deze in hetzelfde oogenblik een zucht slaakte. Zij stond met over elkaar gevouwen armen en neergeslagen oogen voor de trotsche en edele gestalte van Jone, terwijl in haar nederige houding misschien weinig minder fierheid te lezen was. Jone gaf haar bedienden een wenk, en deze verlieten de kamer; nog eenmaal vestigde zij haar oogen, vol medelijden op de jonge slavin, en zich vervolgens iets van haar verwijderend, las zij den brief:

„Glaucus zendt aan Jone meer dan hij eigenlijk durft zeggen. Is Jone ziek? Uw slaven zeggen neen, en hun verzekering troost mij. Heeft Glaucus Jone beleedigd? Ach ! die vraag durf ik *haar* niet te doen. Ik ben sedert vijf dagen uit haar oogen gebannen. Heeft de zon geschenen ? — ik weet het niet. Heeft de hemel gelachen ? — hij heeft voor mij geen lachje meer. Jone is mijn zon en mijn hemel; heb ik haar beleedigd? Ben ik te vrijpostig? Vertrouw ik aan het schrift toe, wat mijn lippen aarzelden uit te brengen? Helaas, gedurende die scheiding heb ik het best de toovermacht gevoeld, waarmede gij mij beheerscht: en diezelfde scheiding, die mij van alle vreugde berooft, geeft mij moed. Gij wilt mij niet zien: dan hebt gij ook de lage schaar van vleiers, die u omringt, verbannen. Kunt gij mij met deze gelijkstellen ? Dat is onmogelijk ! Gij weet te goed, dat ik niet tot hen behoor; dat ik van andere klei gevormd ben. En al ware ik ook in den geringsten vorm gegoten, zoo is echter de geur van de roos door mij heengedrongen, en uw edele natuur heeft mij bezield, gezuiverd en geheiligd. Hebben zij mij bij u belasterd, Jone? Gij zult hen niet gelooven. Al vertelde mij het Delphische orakel zelf iets ongunstigs van u, ik geloofde het niet: en ben ik minder ongeloovig dan gij? Ik denk nog aan den laatsten keer, toen wij elkander zagen, aan het lied, dat ik u voorzong, aan den blik, waarmede gij mij beloondet. Gij kunt het u niet ontveinzen, Jone ! al zoudt gij willen : er bestaat een verwantschap tusschen ons, die uit onze

oogen spreekt, als onze lippen zwijgen. Verwaardig u mij te zien, mij aan te hooren, en verban mij dan, als gij wilt. Ik meende u niet zoo spoedig te zeggen, dat ik u liefheb; maar de woorden wellen uit mijn hart; zij willen zich uiten. Neem dan mijn hulde en mijn heilige belofte aan. Het eerst hebben wij elkaar voor het altaar van Pallas gezien; zullen wij elkaar niet voor een ander en lieflijker altaar ontmoeten?

„Schoone, lieve Jone! indien mijn vreugd en mijn Atheensch bloed mij hebben verlokt en misleid, zoo heb ik toch door mijn afdwalingen slechts te meer geleerd prijs te stellen op de rust en de haven, die ik bereikt heb. Ik hang mijn doornatte kleeren op voor het altaar van den God der zee. Ik ben aan de schipbreuk ontkomen. Ik heb u gevonden. Jone! verwaardig u mij te zien. Gij zijt goedhartig voor de vreemdelingen: zult gij minder goedertieren zijn voor uw eigen landgenooten? Ik wacht uw antwoord af. Neem de bloemen aan, die ik u zend — haar zoete geur spreekt een taal, die welsprekender is dan woorden. Zij ontleenen aan de zon de geuren, die zij weergeven — zij zijn een beeld van de liefde, die neemt en tienvoudig weergeeft; het beeld van een hart, dat uw lichtstralen indronk, en aan u zelf die kiem der schatten te danken heeft, die het uw goedkeurenden lach aanbiedt. Ik zend ze u door iemand, die gij zult ontvangen, ter wille van haarzelf, zoo niet van mij. Zij is, gelijk wij, een vreemdelinge; de asch van haar vader rust onder een schooner hemel; doch minder gelukkig dan wij is zij blind en een slavin. Arme Nydia! Ik tracht, voor zoover dat mogelijk is, de wreedheid der natuur en van het noodlot jegens haar te vergoeden, door u te verzoeken haar bij u een plaats te geven. Zij is vlug, levendig en leerzaam. Zij is ervaren in zang en muziek en een ware Chloris 1) voor de bloemen. Zij hoopt, Jone! dat gij veel van haar houden zult: kunt gij dit niet, zend haar dan naar mij terug.

„Nog één woord. Vergun mij stoutmoedig te zijn, Jone! Hoe kunt gij zoo veel ophebben met dien somberen Egyptenaar? hij ziet er niet uit als een eerlijk man: wij Grieken leeren van onze wieg af de menschen kennen; wij zijn niet minder diepdenkend, al is ons gezicht niet zoo somber, onze lippen lachen, maar onze oogen zijn ernstig; zij merken op, zij slaan gade, zij overwegen. Arbaces is geen mensch om blind vertrouwen in te stellen. Kan het ook zijn, dat hij mij bij u benadeeld heeft? Ik vermoed het bijna, omdat hij bij u bleef, toen ik u verliet. Gij zaagt, hoe mijn tegenwoordigheid hem hinderde, en sedert dien tijd hebt gij mij afge-

1) De Grieksche Flora.

wezen. Gelooft niets van wat hij tot mijn nadeel zou kunnen zeggen; en doet gij dat, zeg het mij dan dadelijk: dat is Jone aan Glaucus schuldig. Vaarwel! Deze brief raakt uw handen aan; dit schrift kom onder uw oogen: zal het gelukkiger zijn dan hij die het schreef? Nog eens vaarwel!"

Toen Jone dezen brief had gelezen, was het alsof een nevel van voor haar oogen wegtrok. Wat had haar vooral getroffen in 't geen haar van Glaucus verteld was? Dat hij haar niet wezenlijk liefhad. En nu, nu gaf hij in al de eenvoudigheid van zijn hart, die liefde onbewimpeld te kennen. Zijn invloed was geheel hersteld. Haar *hart* deed haar bij elk teeder woord van dien brief, zoo vol van ware liefde, een verwijt. Had zij niet aan zijn trouw getwijfeld, en een ander geloofd? En had zij hem zelfs wel het gewone recht van een beschuldigde gegeven, zijn beschuldiging te hooren en hem zijn zaak te laten bepleiten? Tranen rolden langs haar wangen. Zij kuste den brief; zij borg hem aan haar boezem; en zich tot Nydia keerende, die nog op dezelfde plaats en in dezelfde houding stond, zei zij:

„Wilt gij niet gaan zitten, mijn kind, terwijl ik een antwoord schrijf op dezen brief?"

„Zult gij hem dan beantwoorden?" vroeg Nydia koeltjes, „nu dan zal de slaaf, die mij vergezeld heeft, uw antwoord overbrengen."

„Wat u aangaat," zei Jone, „blijf bij mij. — Geloof mij, uw dienstbaarheid zal licht zijn."

Nydia boog het hoofd.

„Hoe is uw naam, lief meisje?"

„Men noemt mij Nydia."

„En uw vaderland?"

„Het land van den Olympus."

„Gij zult mijn vriendin zijn," hernam Jone op minzamen toon, „gelijk gij reeds half mijn landgenoote zijt. Blijf intusschen niet op dit koude, gladde marmer staan: zie daar! nu gij zit, kan ik u voor een oogenblik alleen laten."

„Jone groet Glaucus. Kom tot mij, Glaucus!" schreef Jone. „Kom morgen bij mij: ik ben onbillijk jegens u geweest; doch ik zal u tenminste meedeelen, wat u ten laste wordt gelegd. Vrees voortaan den Egyptenaar niet, vrees niemand. Gij maakt u bezorgd, dat gij te veel gezegd hebt; helaas! met deze haastige woorden heb ik het ook reeds gedaan. — Vaarwel!"

Toen Jone met den brief terugkwam, welken zij niet durfde herlezen na hem geschreven te hebben, sprong Nydia van haar steol op.

„Hebt gij Glaucus geschreven?"

„Ja.”
„En zal hij den brenger van uw brief dankbaar zijn?”
Jone vergat, dat het meisje blind was; zij bloosde van het voorhoofd tot den hals, en zweeg.
„Ik vraag het,” voegde Nydia er op bedaarden toon bij, „omdat het geringste koele woord van u hem zal bedroeven — en de geringste goedheid hem zal verheugen. Laat in het eerste geval de slaaf uw brief meenemen: in het laatste wil *ik* hem wegbrengen — ik zal vóór den avond weer terug zijn.”
„En waarom Nydia?” vroeg Jone op ontwijkenden toon, „waarom zoudt gij de overbrengster van mijn brief willen zijn?”
„Zoo is het dus!” zei Nydia. „Ach! hoe zou het ook anders kunnen? Wie zou niet goed voor Glaucus zijn?”
„Mijn kind!” hervatte Jone, een weinig omzichtiger dan te voren, „gij spreekt met vuur. Dus is Glaucus beminnelijk in uw oogen?”
„Edele Jone! Glaucus is voor mij geweest wat noch de fortuin, noch de Goden voor mij geweest zijn, — mijn *vriend!*”
De droefheid met waardigheid vermengd, waarmede Nydia deze eenvoudige woorden uitsprak, trof de schoone Jone zeer. Zij boog zich voorover en kuste haar. „Gij zijt dankbaar en met reden. Waarom zou ik u niet zeggen, dat Glaucus uw dankbaarheid verdient? Ga, Nydia! breng hem zelf den brief, maar kom terug. Indien ik, wanneer gij terug komt, niet tehuis mocht zijn, zooals misschien van avond wel gebeuren kan, dan zal uw kamer naast de mijne in orde zijn gemaakt. Nydia! ik heb geen zuster — wilt gij dat voor mij zijn?”
Het Thessalische meisje kuste Jone de hand, en zei toen eenigszins verlegen:
„Mag ik u om een gunst verzoeken, schoone Jone?”
„Gij kunt mij nergens om verzoeken, dat ik u niet zal toestaan,” antwoordde de Napelsche.
„Ik heb gehoord, dat gij onbeschrijflijk schoon zijt. Helaas! ik kan niets zien van wat de aarde siert. Wilt gij mij vergunnen, dat ik met mijn hand uw gelaat betast? Dit is voor mij het eenige middel om schoonheid te beoordeelen, en ik gis gewoonlijk juist.”
Zij wachtte Jone's antwoord niet af, maar nog sprekend streek zij met haar handen over de half afgewende gelaatstrekken der Griekin — trekken, waaraan slechts één kunstgewrocht in de wereld nu nog herinneren kan — en dat kunstwerk is het beschadigde en toch wonderschoone beeld in haar geboortestad, haar eigen Napels; dat Parische marmer, dat de schoonheid der Florentijnsche Venus overtreft, dat beeld, zoo vol

regelmaat, jeugd, geest en leven, dat de latere beschouwers het voor de beeltenis van Psyche 1) hebben aangezien.

Zij betastte het gevlochten haar en de wenkbrauwen, de zachte en gekuilde wangen, de rozekleurige lippen, den blanken zwanenhals. „Nu, nu weet ik, dat gij schoon zijt," riep zij uit, „en nu kan ik mij u voortaan in mijn duisternis altijd voorstellen !"

Toen Nydia haar verlaten had, verzonk Jone in diepe, maar blijde mijmerij. Glaucus beminde haar dus: hij bekende het: ja, hij beminde haar. Zij doorlas die dierbare bekentenis nog eens; zij hield op bij elk woord; zij kuste elken regel; zij vroeg niet, waarom hij belasterd was, maar voelde alleen dat hij het was. Zij verwonderde zich, hoe zij een enkel woord in zijn nadeel had kunnen gelooven, en hoe de Egyptenaar zoo veel tegen Glaucus bij haar had kunnen uitwerken. Zij voelde een ijskoude rilling bij het herlezen van zijn waarschuwing voor Arbaces, en haar stille vrees voor dat sombere we zen steeg tot ontzetting. Zij werd in haar overdenking gestoord door haar dienstboden, die haar kwamen melden, dat haar tijd voor het bezoek bij Arbaces daar was. Zij schrikte; zij had haar belofte geheel vergeten. Haar eerste opwelling was het af te zeggen; haar tweede te lachen om haar eigen vrees voor den oudsten vriend harer jeugd. Zij haastte zich met het aandoen van haar gewonen pronk, en nog in twijfel of zij den Egyptenaar nu bondiger bescheid zou vragen omtrent zijn beschuldiging, dan of zij zou wachten, tot zij, zonder den beschuldiger te noemen, die aan Glaucus zelf zou hebben medegedeeld, begaf zij zich op weg naar het afgelegen huis van den Egyptenaar.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Jone in het net. — Een muisje knaagt aan de mazen.

„O, liefste Nydia !" riep Glaucus uit, terwijl hij den brief van Jone las, „gij heerlijkste bode, die ooit tusschen hemel en aarde was ! hoe zal ik u danken?"

1) De bewonderenswaardige overblijfselen van dat beeld bevinden zich in het Museo Borbonico te Napels. Het gelaat overtreft in gevoelsuitdrukking en schoonheid alles, wat de oude beeldhouwkunst ons heeft achtergelaten.

„Ik ben reeds beloond," zei de arme Thessalische.

„Morgen ! morgen ! hoe zal ik de uren van nu tot morgen doorbrengen?"

De verliefde Griek wilde Nydia niet laten vertrekken hoewel zij verscheidene keeren trachtte de kamer te verlaten, hij liet haar telkens weer elk woord herhalen van het korte gesprek, dat zij met Jone had gevoerd; honderdmaal vroeg hij haar, zonder aan haar ongeluk te denken, naar de blikken en de houding van zijn geliefde, en dan weer zijn dwaling verontschuldigend, verzocht hij haar het geheele verhaal opnieuw te doen, dat hij een oogenblik te voren had afgebroken. Zoo vergingen, pijnlijk voor Nydia, maar gelukkig voor hem de uren, en de schemering was reeds voorbij voordat hij haar met een tweeden brief en met frissche bloemen naar Jone zond. Nauwelijks was zij vertrokken, of Clodius en verscheidene zijner vroolijke vrienden stormden binnen; zij schertsten over zijn afzondering dien geheelen dag en zijn afwezigheid van de plaatsen, die hij gewoon was te bezoeken; zij noodigden hem uit om hen te vergezellen naar de vermakelijkheden, die dat woelige stadje, bij nacht zoowel als bij dag, opleverde. Het was toen, evenals nu, in het Zuiden het grootste genoegen der Italianen, 's avonds bij elkaar te komen, in de galerijen der tempels of in de schaduw der boschjes, die de straten doorsneden, naar de muziek of de vertellingen van den een of anderen geestigen volksredenaar te luisteren, terwijl zij de opkomende maan onder gezang en het plengen van wijn verwelkomden. Glaucus was heden te opgeruimd om niet gezellig te zijn; hij verlangde zelfs de overmatige vreugde, waar zijn hart van overstroomde, lucht te geven. Hij nam dus gaarne het voorstel zijner vrienden aan, en lachend liepen zij de volkrijke en verlichte straten door.

Nydia bereikte inmiddels andermaal het huis van Jone, die het had verlaten. Zij vroeg onverschillig, waar zij heengegaan was.

Het antwoord verraste en ontstelde haar.

„Naar het huis van Arbaces? Van dien Egyptenaar? Dat kan niet zijn !"

„Het is waar lieve kleine !" zei de slaaf, die haar te woord stond. „Zij kent den Egyptenaar sedert lang."

„Sedert lang ! Groote Goden ! En Glaucus bemint haar !" mompelde Nydia bij zichzelf. „En heeft zij hem vroeger dikwijls bezocht?" vroeg zij weer.

„Nog nooit," antwoordde de slaaf. „Indien al de schandelijke praatjes waar zijn, die door de stad gaan, ware het beter geweest, dat zij er zich niet aan gewaagd had. Doch mijn arme meesteres verneemt niets van hetgeen ons ter oore komt: de gesprekken van het

vestibulum dringen niet door tot den perystillus."

„Nog nooit!" herhaalde Nydia. „Zijt gij daar zeker van?"

„Zeker, mijn lieve! Doch wat gaat dat u of ons aan?"

Nydia stond een oogenblik in beraad, en toen de bloemen neerzettend, die zij had meegebracht, riep zij den slaaf, die haar vergezeld had, en verliet, zonder iets te zeggen, het huis.

Niet voordat zij halverwege het huis van Glaucus gekomen was, verbrak zij haar stilzwijgen en toen zelfs mompelde zij nog slechts in zichzelf: „zij weet, zij kan niets weten van het gevaar waarin zij zich stort. Dwaas die ik ben! Zal ik haar redden? Ja, want ik bemin Glaucus meer dan mijzelf."

Toen zij aan het huis van den Athener kwam, vernam zij, dat hij met eenige vrienden was uitgegaan, niemand wist waarheen. Hij zou waarschijnlijk niet voor middernacht thuiskomen.

Het Thessalische meisje zuchtte; zij zat op een stoel in de hall en bedekte haar gezicht met de handen, als om haar gedachten te verzamelen. „Er is geen tijd te verliezen," dacht zij, en sprong op. Zij richtte zich tot den slaaf, die haar vergezeld had.

„Weet gij ook," vroeg zij hem, „of Jone bloedverwanten of een vertrouwden vriend in Pompeji heeft?"

„Wel, bij Jupiter!" gaf deze haar ten antwoord, „hoe kunt gij zulk een onnoozele vraag doen? Iedereen in Pompeji weet, dat zij een broeder heeft, die, hoewel jong en rijk, zoo dwaas is geweest, — ik spreek onder de roos, — een priester van Isis te worden."

„Een priester van Isis! o Goden! hoe heet hij?"

„Apaecides."

„Ik weet het al," mompelde Nydia; „dan zijn broeder en zuster beide zijn slachtoffer! Apaecides! ja, dat was de naam, dien ik hoorde in dat — ha! dan weet hij, welk gevaar zijn zuster te wachten staat. Ik wil naar hem toe."

Bij die gedachte sprong zij op, en den staf nemend, waarmee zij altijd haar schreden richtte, haastte zij zich naar den dichtbij gelegen tempel van Isis. Zoolang zij onder de bescherming van den goedhartigen Griek geweest was, had die slaaf volkomen beantwoord aan het doel, om haar overal door Pompeji te geleiden. Elke straat, elke bocht in de drukste wijken was haar bekend, en daar de inwoners met een soort eerbied voor haar ongeluk bezield waren, gingen de voorbijgangers altijd voor haar omzichtige schreden uit den weg. Het arme kind! Weinig dacht zij, dat haar blindheid haar binnen weinige dagen haar tot bescherming

zou strekken, en een veel beter geleide voor haar worden, dan het scherpste oog kon zijn.

Sedert zij in het huis van Glaucus was gekomen, had deze een slaaf bevolen haar overal te vergezellen, en de arme duivel, juist een der dikste, die daartoe bestemd was, en die, na reeds tweemaal den gang naar Jone's huis gedaan te hebben, zich nu tot een derden tocht veroordeeld zag (waarheen wisten de Goden), volgde haar haastige stappen, zijn lot vloekend en plechtig bij Castor en Pollux zwerend, dat het blinde meisje evenzeer met de vleugels van Mercurius als met de blindheid van Cupido geboren was.

Nydia had zijn hulp eigenlijk niet noodig om haar weg naar den vaak bezochten tempel van Isis te vinden. Het voorplein was nu leeg, en zij liep ongestoord tot het gewijde hek door.

„Hier is niemand," zei de dikke slaaf. „Wien of wat zoekt gij? Weet gij niet, dat de priesters niet in den tempel wonen?"

„Roep slechts!" antwoordde zij, „er waakt altijd één priester nacht en dag bij het altaar van Isis."

De slaaf riep, maar kreeg geen antwoord.

„Ziet gij niemand?"

„Niemand."

„Gij hebt het mis. Ik hoor zuchten, Zie nog eens."

De slaaf keek verwonderd en brommend overal rond, en zag eindelijk een witte gedaante, als in overdenking verdiept, voor een der altaren staan, wier overblijfselen nog heden die ruimte omringen.

„Ik zie een gedaante," zeide hij, „en, naar het witte kleed te oordeelen, is het een priester."

„O, gij priester van Isis!" riep Nydia, „dienaar der oudste Godheid hoor mij!"

„Wie roept mij?" riep een doffe en zwaarmoedige stem.

„Iemand, die een buitengewoon belangrijk bericht heeft te geven aan een der genooten van uw broederschap; ik kom niet om een orakel te vragen, maar om er een te geven."

„Wien begeert gij dan te spreken? Dit uur is daarvoor niet geschikt; ga heen, en stoor mij niet; de nacht behoort aan de Goden, de dag is voor de menschen."

„Mij dunkt, dat ik uw stem herken: gij zijt het, dien ik zoek; doch ik heb u slechts eenmaal te voren hooren spreken. Zijt gij de priester Apaecides niet?

„Die ben ik," antwoordde de priester, van het altaar opstaande, en naar het hek komend.

„Gij zijt het! Gedankt zijn de Goden!" Met haar hand gaf zij den slaaf een teeken om zich wat te verwijderen, en deze, die natuurlijk in de meening ver-

keerde, dat het een of andere bijgeloof, dat met het welzijn van Jone in betrekking stond, haar naar den tempel had gedreven, gehoorzaamde en ging een beetje verder op den grond zitten. „Stil !" zei zij zachtjes maar heftig, „zijt gij inderdaad Apaecides?"

„Indien gij mij kent, kunt gij u dan mijn gelaatstrekken niet herinneren?"

„Ik ben blind," hernam Nydia; „mijn oogen liggen in mijn gehoor en dat herkende u; doch zweer mij, dat gij het zijt !"

„Ik zweer het bij de Goden, bij mijn rechterhand en bij de maan."

„Stil ! spreek zacht ! Buig u naar mij toe ! geef mij uw hand ! Kent gij Arbaces? Hebt gij bloemen gestrooid voor de beeltenis van den dood? Ach! uw hand is koud; hoor dan ! Hebt gij de vreeselijke gelofte gedaan?"

„Wie zijt gij ! Vanwaar komt gij, bleek meisje?" vroeg Apaecides ontsteld; „ik ken u niet; uw boezem is die niet, waartegen mijn hoofd gerust heeft; ik heb u nimmer te voren gezien."

„Gij hebt toch mijn stem gehoord, doch dat doet niets ter zake; ik schaam mij voor ons beiden, die dingen in ons geheugen terug te roepen. Luister naar mij. Gij hebt een zuster...."

„Spreek ! wat is er met haar?"

„Gij kent het feestmaal van den dood, vreemdeling ! — misschien behaagt het u er deel aan te nemen — maar zoudt ge willen dat uw zuster het deed? Zoudt gij gaarne zien, dat Arbaces haar aan zijn tafel ontving?"

„O Goden, dat zou hij niet durven ! — Meisje ! beef, zoo gij mij misleidt. Ik zou u verscheuren."

„Ik spreek de waarhied, en terwijl ik spreek, zit Jone in de hallen van Arbaces, voor den eersten keer, aan zijn tafel. Gij weet, of die eerste keer veilig is of niet. — Vaarwel ! ik heb mijn plicht gedaan !"

„Blijf ! Blijf !" riep de priester, terwijl hij met zijn vermagerde hand over zijn wenkbrauwen streek. „Als dit waar is, wat kan er dan gedaan worden om haar te redden? Zij mogen mij niet binnenlaten. Ik ken al de valstrikken van die ondoorgrondelijke woning. O Nemesis ! ik word naar verdienste gestraft!"

„Ik zal den slaaf wegzenden; wees mijn metgezel en mijn geleider; ik zal u naar de achterdeur van het huis brengen; ik zal u het woord opgeven, dat ze doet openen, voorzie u van een wapen; het kon noodig zijn !"

„Wacht een oogenblik," zei Apaecides, zich naar een der cellen begevende, die den tempel omringden; en na eenige oogenblikken kwam hij weer te voorschijn in een wijden mantel gehuld, zooals toen door allerlei standen gedragen werd, en die zijn priesterlijk gewaad

bedekte. „Nu !" zei hij knarsetandend, „indien Arbaces zich heeft vermeten.... maar neen, dat durft hij niet ! — hij durft niet ! — Hoe kon ik hem van zoo iets verdenken? Is hij zulk een laaghartige booswicht? Ik kan het niet gelooven; en toch, die drogredenaar, die bedrieger, die hij is ! o Goden ! beschermt haar ! — — Stil ! — zijn er Goden? Ja, één Godheid ten minste is er, naar wie ik thans luister, en die is — de wraak !"

Onder het uitspreken van deze weinig samenhangende gedachten snelde Apaecides, door zijn blinde en zwijgende gezellin gevolgd, langs de stilste zijwegen naar het huis van den Egyptenaar.

De slaaf, zoo eensklaps door Nydia weggezonden, haalde zijn schouders op, vloekte, doch ging blijde dat hij er af was, zijn slaapkamertje opzoeken.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

De eenzaamheid en alleenspraak van den Egyptenaar. — Zijn karakter ontleed.

Wij moeten thans eenige uren teruggaan in den loop van ons verhaal. Bij den eersten morgendauw van den dag, dien Glaucus reeds met een witten steen gemerkt had, zat de Egyptenaar slapeloos en alleen op den top van den pyramidalen toren, die aan de eene zijde tegen zijn huis aangebouwd was. Een hooge borstwering die den toren als een muur omringde, met de hoogte van het gebouw en de donkere boomen, die het huis omgaven, beschermde den bewoner tegen alle nieuwsgierigheid en bespieding. Vóór hem stond een tafel, waarop een rol lag, bedekt met geheimzinnige teekens. Hoog in de lucht schemerde de zwakke flikkering der sterren, en de schaduw van den nacht begon van de dorre kruinen der bergen te wijken; alleen boven den Vesuvius bleef een zware geelachtige wolk hangen, die zich reeds sedert eenige dagen al dikker en donkerder rondom den top had samengepakt. De worstelstrijd van nacht en dag was nog beter zichtbaar over den uitgestrekten oceaan, die zich in onbewogen rust uitstrekte, omringd van de omliggende kusten, die met bosschen en wijngaarden bedekt waren en hier en daar glinsterden tusschen de witte muren der slapende steden.

Dit was het uur dat in het bijzonder aan de overoude wetenschap der Egyptenaren was gewijd, die namelijk, om uit de sterren ons wisselend lot te lezen.

„Al weer waarschuwen mij de sterren! Dan zweeft mij zeker eenig gevaar boven het hoofd!” sprak hij langzaam; „een gevaar, dat van een geweldigen en plotselingen aard is. De sterren vertoonen mij dezelfde spottende bedreiging, die zij, indien onze geschiedboeken zich niet vergissen, eens aan Pyrrhus toonden, aan hem, die gedoemd was naar alles te verlangen, en niets te bereiken, die alles aan moest vallen en niets winnen dan doellooze veldslagen, lauweren zonder zegepraal, roem zonder geluk; die ten laatste zinneloos werd door zijn eigen bijgeloovigheid, en als een hond werd doodgesmeten door een stuk steen uit de hand van een oud wijf! Waarlijk, de sterren vleien mij, wanneer zij mij in dien dwazen oorlogsheld mijn voorbeeld voorhouden: wanneer zij aan mijn brandende zucht naar wetenschap dezelfde uitkomst beloven, als aan zijn dwaze heerschzucht: een eeuwige beweging — geen vasten kerker — de taak van Sisyphus — zijn berg en zijn steen! — Zijn steen! een somber denkbeeld! het herinnert mij, dat ik min of meer met denzelfden dood als de held van Epirus bedreigd wordt. Laat mij nog eens zien. „Wees op uw hoede,” zeggen mij de flikkerende waarzeggers, „gij moogt onder oude daken, belegerde muren of overhangende rotsen gaan! Een steen, van boven geworpen, is met den vloek van het Noodlot tegen u belast!” En dat gevaar is weldra op handen; doch den dag en het uur kan ik niet duidelijk lezen. Welnu, loopt mijn glas leeg, dan zal het zand tot op het laatste oogenblik glinsteren. Doch indien ik het gevaar ontkom, ja als ik het ontkom, schittert het overige van mijn leven helder en glansrijk als het schijnsel der maan over het water. Ik zie eer, geluk en voorspoed blinken en elke golf van den donkeren afgrond, waarin ik ten laatste moet verzinken. Welnu, wacht mij zulk een bestemming *na* het gevaar, zal ik dan wijken *voor* het gevaar? Mijn ziel fluistert mij hoop in; zij verlangt met verrukking naar de toekomst, mij na het voorspelde uur voorgespiegeld; haar moed is het beste voorteeken. Als ik zoo schielijk en zoo plotseling zou omkomen, dan zou de schaduw des doods haar somberheid reeds over mij uitbreiden, en het kille voorgevoel mijner bestemming mij reeds bevangen. Mijn ziel, die in mijn binnenste lacht, zou in droefenis en wanhoop het vooruitzicht van den Orcus tegemoet zien. Maar zij lacht — zij verzekert mij mijn behoud!”

Na deze alleenspraak stond de Egyptenaar op. Hij liep met fiere schreden over het plat heen en weer, en over de borstwering leunend vestigde hij andermaal zijn blikken op den grauwen en somberen hemel. De koelte van den ochtend verfrischte zijn gelaat, en zijn

gemoed herkreeg langzamerhand zijn gewone kalmte. Hij wendde zijn oogen van de sterren af, die langzamerhand uit het luchtruim weken, en vestigde ze op het watervlak beneden hem. Schemerachtig kon hij de masten der galeien uit de stille haven zien oprijzen. Geen enkel licht, behalve hier of daar dat van de pilaren van een tempel, of van de galerijen van het forum, brak door het flauwe morgenlicht heen. Uit het hart der sluimerende stad, die zoo spoedig door duizenderlei aandoeningen zou geschokt worden, rees geen geluid op; de stroom van het leven vloeide niet; zij lag verstijfd en gekluisterd door de kluisters van den slaap. Uit den ruimen omvang van het amphitheater, met zijn steenen zitplaatsen, regelmatig boven elkander geplaatst, door zijn cirkel op een sluimerend monsterdier gelijkend, — rees een dunne en valsche mist op, die zich al donkerder en donkerder verspreidde over het loof der boomen in de nabijheid. De stad scheen — wat zij na de ontzettende verandering van voor zeventien eeuwen nu den reiziger toeschijnt — een stad des doods ! 1).

De zee zelf, — de sereene rustige zee, — was nauwelijks minder bewegingloos, behalve dat van tijd tot tijd en door den afstand verzacht, een dof geruisch zich liet vernemen, als ware het de adem van haar slaap; en als met uitgebreide armen scheen zij de steden van het groene en liefelijke land, aan haar kusten gelegen, — Stabiae, Herculanum en Pompeji — die troetelkinderen van het ravijn — aan haar boezem te drukken.

„Gij sluimert," sprak de Egyptenaar, terwijl hij zijn blikken liet glijden over de steden, die den bloei en den luister van Campanië uitmaakten; „gij sluimert ! ik wenschte dat het de eeuwige rust van den dood ware ! Wat gij nu zijt, parelen aan de kroon van een machtig rijk, dat waren ook eenmaal de steden van den Nijl ! Haar grootheid is vergaan; zij slapen te midden harer bouwvallen; haar paleizen en tempels zijn graven; de slang schuilt onder het gras harer straten; de hagedis koestert zich in haar verlaten zalen. Door de ondoorgrondelijke wet der Natuur, die het eene vernedert, om het andere te verhoogen, zijt gij uit haar puinhoopen opgerezen, gij, machtig Rome ! Gij hebt den roem van Sesostris en van Semiramis overweldigd; gij zijt een roover, die uzelf met haar buit hebt gekleed. En zij, de slaven aan uw zegekar geklonken, waarop ik, de laatste zoon van een vergeten vorstenstam, nederzie,

1) Toen Walter Scott met Sir William Gell Pompeji bezocht, was de eenige opmerking, die hij maakte, de uitroep: „de stad des doods! — de stad des doods!"

die bewaarplaatsen van uw uitgestrekte macht en weelde, ik vervloek ze, als ik ze aanschouw ! De tijd zal komen, waarin Egypte gewroken wordt ! wanneer het paard van den vreemdeling van het vergulde paleis van Nero zijn kribbe zal maken, en gij die de zucht naar veroveringen gezaaid hebt te midden van den wervelwind der verwoesting, uw oogst zult maaien !"

Terwijl de Egyptenaar deze voorspelling deed, die het noodlot op zoo'n vreeselijke wijze vervuld heeft, leverde zijn houding een zoo plechtig en ontzettend voorteeken van een naderend onheil op, als ooit de verbeelding van een dichter of schilder had kunnen treffen.

Hij keerde zijn oogen van de steden en van de zee af: voor hem lagen de wijnbergen en de weiden van het rijke Campanië. De poort en de wallen der stad, oud en van half Pelasgischen oorsprong, schenen haar niet te begrenzen. De landhuizen en dorpen strekten zich aan alle kanten langs de hellingen van den Vesuvius uit. Want evenals Rome zelf op een uitgedoofden vulkaan gebouwd is, zoo bewoonden de inwoners van het Zuiden met dezelfde gerustheid de groene wijnbergen rondom een vulkaan, welks vuur zij meenden dat voor eeuwig gebluscht was. Van de poort af strekte zich de lange rij der graftomben van verschillenden vorm uit, waarlangs men van die zijde de stad nog nadert. Boven dat alles rees de met wolken bedekte kruin van den geduchten berg, wiens schaduwen, beurtelings licht en donker, de bemoste grotten en aschkleurige rotspunten aanduidden, die aan vorige uitbarstingen herinnerden, en die, waren de menschen niet blind geweest, hun die, welke op handen was; zouden hebben voorspeld !

Het waren echter noch de steile hoogte van den brandenden berg, noch de vruchtbaarheid der hellende akkers, noch de sombere toegang naar de begraafplaatsen, noch de prachtige buitenverblijven van een beschaafd en rijk volk, die de oogen van den Egyptenaar zoo lang geboeid hielden. Aan de eene zijde van het landschap liep de Vesuvius in een smallen en onbebouwden weg, hier en daar afgebroken door puntige klippen en wild kreupelgewas, naar de vlakte af. Aan den voet van dat pad lag een ongezond moeras, en de scherpe blik van Arbaces kreeg een levende gedaante in het oog, die zich nabij het moeras bewoog, en van tijd tot tijd vooroverbukte, als om de schrale gewassen, die daar groeiden, af te plukken.

„Zoo !" riep hij overluid, „ik heb dan toch nog een deelgenoote in deze nachtwake. De toovenares van den Vesuvius is reeds bezig. Zou ook zij, zooals de lichtgeloovigen zich verbeelden, haar wetenschap uit de

machtige sterren lezen? Heeft zij de een of andere betoovering in den maneschijn gepleegd, of, zooals haar gedurig rusten schijnt aan te duiden, slechts vuile kruiden uit het verpeste moeras gezocht? Kom, ik moet die gezellin van mijn arbeid eens opzoeken. Hij, die kennis wil verzamelen, weet, dat geen menschelijke wijsheid te verachten is. Verachtelijk zijt gij allen, gij vette en opgeblazen slaven der weelde, zonder eenige nagedachte, die, aan niets dan aan de zinnelijkheid gehoor gevend, meent dat haar schrale grond u tegelijk mirten en lauweren zal voortbrengen. Neen, de wijze alleen kan genieten! Ons alleen is de *ware* wereld geschonken, wanneer verstand, geest, vernuft, ondervinding, nadenken, wetenschap en verbeeldingskracht, gelijk zoovele stroomen, zich vereenigen, om de zee der zinnen te doen rijzen! — Jone!"

Toen Arbaces het laatste betooverende woord had uitgesproken, verzonk hij opnieuw in diepe gedachten. Hij bleef stilstaan, en hield zijn oogen op den grond gevestigd; een paar maal lachte hij tevreden, en vervolgens van de plaats zijner nachtwake naar zijn rustbed gaande, mompelde hij: „Indien mij de dood zoo van nabij bedreigt, wil ik tenminste kunnen zeggen, dat ik geleefd heb. — Jone zal de mijne zijn!"

Het karakter van Arbaces was een dier ingewikkelde, die zelfs den meest ervaren menschenkenner vaak tot wanhoop brengen. Zoon van een vervallen vorstelijk stamhuis, balling van een gezonken volk, bezielde hem die geest van ontevreden hoogmoed, die altijd huist in sterke gemoederen, wanneer zij zich voorgoed buiten den kring gesloten zien, waarin hun voorvaderen geschitterd hebben en waarvoor zij niet minder door hun natuurlijken aanleg, dan door hun geboorte berekend zijn. Dit gevoel dooft alle neiging tot het goede uit; het leidt tot een eeuwigen strijd met de maatschappij; het doet vijanden zien in alle menschen. Doch bij hem ging dit smartelijk gevoel niet met de gewone gezellin, de armoede, gepaard. Arbaces bezat een rijkdom even groot als die der aanzienlijkste Romeinen. Dit stelde hem in staat aan zijn hartstochten, waaraan noch eerzucht, noch bezigheid eenige richting konden geven, den vrijen teugel te laten. Van het eene land naar het andere reizend, en overal Rome vindend, nam zoowel zijn haat tegen de maatschappij als zijn zucht naar vermaak toe. Hij bevond zich in een groote gevangenis, die hij echter met dienaren der wereld kon vullen. Hij kon den kerker niet ontkomen, en was er dus op bedacht hem als een paleis in te richten. De Egyptenaren waren reeds in overouden tijd zeer aan zinnelijke genoegens verslaafd. Arbaces had dien trek naar zinnelijk genot

van hen overgeërfd, tegelijk met de vurige verbeeldingskracht, die licht wist te ontsteken in die bedorven atmospheer. Doch even eenzaam in zijn vermaken als in zijn ernstiger bezigheden, liet hij geen anderen bij zich toe, dan de vrijwillige slaven zijner zedeloosheid. Hij was de eenzame heerscher over een harem. Met dat al droeg hij de lusteloosheid met zich om, die doorgaans de vloek is van hen, wier verstand sterker is dan hun eigen hartstocht, en hetgeen eerst de drang der begeerte was geweest, ontaardde in een onuitroeibare gewoonte. Hij trachtte zichzelf boven het rijk der zinnen te verheffen door de beoefening der wetenschappen, doch daar het zijn doel niet was der menschheid nuttig te zijn, verachtte hij ook elke wetenschap, die daarmede verband hield. Zijn sombere verbeeldingskracht gaf zich gaarne over aan de nasporingen dier hersenschimmige dingen, welke altijd een eigenzinnigen en afgetrokken geest het meest behagen, en waarheen hij vanzelf geleid werd door den hoogmoed van zijn hart en de geheimzinnige overleveringen van zijn vaderland.

Niet het minste geloof hechtend aan de verwarde godsdienstige denkbeelden der toenmalige wereld, stelde hij het meeste vertrouwen in de macht der menschelijke wetenschappen. Noch hij, noch wellicht iemand van zijn tijd, kende de grenzen, die de Natuur aan onze ontdekkingen heeft voorgeschreven. Ziende dat wij, in kennis toenemend, gestadig nieuwe wonderen bespeuren, verbeeldde hij zich, dat de Natuur niet alleen in haar gewonen loop wonderen verrichtte, maar dat zij ook door de geheime werking van een alvermogenden geest van dien loop zelf kon worden afgeleid. Hierom spoorde hij de wetenschap na tot over de haar afgebakende grenzen, in het rijk der verwarring en duisternis. Van de waarheden der sterrenkunde sloeg hij over tot de dwalingen der sterrenwichelarij; van de geheimen der scheikunde naar den spookachtigen doolhof der tooverij, en hij, die ten opzichte van het alvermogen der Goden een twijfelaar mocht heeten, was kinderachtig bijgeloovig waar het 't menschelijk vermogen gold.

De beoefening der tooverkunst, die in dien tijd door gewaande wijzen tot een aanmerkelijke hoogte was gestegen, was voornamelijk van Oosterschen oorsprong. Zij was geheel vreemd aan de vroegste wijsbegeerte der Grieken, en had ook bij hen in niet het minste aanzien gestaan, totdat Ostanes, die het leger van Xerxes volgde, het kinderlijk geloof van Griekenland met de bijgeloovige plechtigheden van Zoroaster vermengde. Onder de Romeinsche keizers was dit bijgeloof

te Rome in zwang gekomen, en diende meermalen tot doelwit aan de spotternijen van Juvenalis. De dienst van Isis stond in onmiddellijk verband met de tooverkunst, en de Egyptische godsdienst werd het middel om de Egyptische tooverleer verder te verbreiden. De *Theurgie* of weldadige tooverij, de *Goëthica* of zwarte kunst, waren beide in groote achting gedurende de eerste eeuw der christelijke jaartelling en de wonderen van Fautus zijn niet te vergelijken bij die van Apollonius. Koningen, hovelingen en wijzen, allen beefden voor de beoefenaars dier verschrikkelijke wetenschap. En onder hen was Arbaces, de vreeselijke en diepzinnige Arbaces, niet de minst aanzienlijke. Zijn naam en zijn ontdekkingen waren aan al de beoefenaren der tooverkunst bekend, en overleefden hem zelfs, doch het was niet bij zijn eigen wereldschen naam, dat hem de toovenaars en de wijzen vereerden. Hij ontving van hun hulde een geheimzinniger naam; hij is in Groot Griekenland, zoowel als op de uitgebreide vlakten van het Oosten, lang bekend geweest onder den naam „Hermes met den vlammenden gordel." Zijn spitsvondige uitspraken en befaamde wijsheid, in vele boekdeelen bijeengebracht, werden tot die afschuwelijkheden der geheime kunsten gerekend, welke de christelijke bekeerlingen met evenveel blijdschap als vrees te Ephesus verbrandden, aldus de nakomelingschap beroovend van de overoude bewijzen van de listen van den booze.

Het geweten van Arbaces, die geen andere macht dan die der wetenschappen erkende, wist van geen zedewetten. Daar het de menschen waren, die den grooten hoop banden hadden aangelegd, meende hij ook, dat de menschen van buitengewone kennis zich daarboven konden verheffen. „Heb ik," zoo redeneerde hij, „het verstand om wetten te maken, heb ik dan ook het recht niet om mijn eigen wezen te beheerschen? Nog meer: heb ik het recht niet om de voortbrengselen van lagere geesten dan de mijne te verachten, en er mij van te ontslaan?" Aldus, wijl hij een schelm was, rechtvaardigde hij zijn schelmerij met hetgeen hem deugdzaam had moeten maken, te weten — de meerderheid van zijn kennis.

Zooals alle menschen meer of minder met de zucht tot heerschen zijn bezield, zoo was ook die eigenschap in Arbaces geheel naar zijn overig karakter gewijzigd. Het was niet de begeerte naar een uitwendige heerschappij. Hij verlangde geen purperen mantel, noch pijlbundels, het teeken van uiterlijke macht. Zijn hoogmoed, de verachting, die hij voor Rome koesterde, dat de geheele wereld beheerschte, en welks grooten naam

hij met een minachting beschouwde even groot als die, waarmede Rome op de andere vreemdelingen neerzag, zou hem nimmer hebben toegelaten over anderen te regeeren, want het had hem terstond tot een der werktuigen van den Keizer gemaakt. Hij, de zoon van het groote koningshuis van Ramses, zou hij de bevelen afwachten en zijn macht ontleenen aan een ander? Dat denkbeeld alleen maakte hem razend. Doch terwijl hij van een eerzucht afkeerig was, die hem een naam en vorstelijke onderscheiding zou hebben verschaft, gaf hij des te meer toe aan de zucht om den geest der menschen te beheerschen. Daar hij het vermogen van het verstand als de grootste van alle begaafdheden beschouwde, wenschte hij dat vermogen in zichzelf te zien heerschen, door het uit te strekken over alles wat hem omringde. Daarom had hij altijd de jeugd gezocht; daarom had hij haar altijd trachten te blinddoeken en naar zijn zin te leiden. Hij beïnvloedde bij voorkeur de gemoederen der menschen; hij beheerschte liefst een onzichtbaar en onstoffelijk gebied. Zoo hij minder zinnelijk en minder rijk geweest was, zou hij getracht hebben de stichter van een nieuwen godsdienst te worden. Zooals hij nu was, werd zijn geestkracht door zijn zucht naar vermaak aan banden gelegd. Behalve deze ijdele zucht naar een zedelijke heerschappij (een ijdelheid zoo bemind door de wijzen), was hij tot dwepens toe gehecht aan alles, wat betrekking had op het geheimzinnige land, waarover zijn voorouders hadden geregeerd. Hoewel hij in zijn godheden niet geloofde, geloofde hij toch in de beeldspraak die zij verzinnelijkten of liever, hij gaf aan die beeldspraak zijn eigen nieuwe verklaring. Hij hield gaarne den *godsdienst* van Egypte in wezen, omdat hij, zoodoende, de schaduw en de herinnering aan zijn *macht* in stand hield. Hij overlaadde daarom de altaren van Isis en van Osiris met koninklijke geschenken, en maakte er in het bijzonder werk van, om door nieuwe en rijke bekeerlingen aan het priesterschap glans bij te zetten. Wanneer de gelofte gedaan en het priesterschap omhelsd was, koos hij gewoonlijk de deelgenooten zijner vermaken uit degenen, die hij tot zijn slachtoffers had gemaakt, vooreerst omdat hij zoo op hun geheimhouding kon rekenen, en ten andere, omdat hij zijn macht over hen des te sterker vestigde. Dit waren de beweegredenen van zijn gedrag ten opzichte van Apaecides, maar in dit geval nog versterkt door zijn hartstocht voor Jone.

Hij had zelden lang op dezelfde plaats gewoond; doch toen hij ouder werd, begon hem de gedurige wisseling van tooneel te mishagen, en hij was reeds zoolang

in de steden van Campanië gebleven, dat het hem zelf verwonderde. Het was weder zijn hoogmoed, die hem in de keuze van zijn verblijf de handen bond. Hij kon niet leven in die brandende luchtstreek, die hij met recht als zijn eigen erfelijke bezitting beschouwde, en die nu vadzig en zonder luister gebukt lag onder de wieken van den Romeinschen adelaar. Rome zelf prikkelde zijn gevoel van haat te zeer en hij wilde zijn rijkdom niet geëvenaard zien door de lievelingen van het hof, noch zelf in armoede schijnen te leven, wanneer hij zijn vermogen vergeleek bij den luister, die daar heerschte. De Campanische steden leverden hem alles op, wat zijn aanleg verlangde: de schoonheid eener onvergelijkelijke luchtstreek en de verfijningen eener beschaafde weelde. Hij was verwijderd van hen, die rijker waren dan hij zelf, en bevrijd van de bespieding van een naijverig hof. Zoo lang hij rijk was, lette niemand op zijn gedrag. Hij bewandelde veilig en ongestoord zijn eigen duisteren weg.

Toen de Egyptenaar twee jaar vóór het oogenblik, dat wij nu genaderd zijn, Jone ontmoette, zag hij voor het eerst iemand, die hij zich verbeeldde waarlijk te kunnen liefhebben. Hij stond toen op dien tweesprong van het leven, waarop de mensch achter zich zijn verloopen jeugd en voor zich de duisternis van den naderenden ouderdom bespeurt; een tijdperk, waarin de mensch gewoonlijk pogingen doet, om, voor het te laat is, zich dat te verschaffen, wat hij nu heeft leeren inzien dat noodzakelijk is voor het genot van een leven, waarvan de beste helft is voorbijgegaan.

Arbaces had zich met een ijver en een geduld, als hij nooit voorheen in het najagen zijner vermaken had vertoond, toegelegd op het veroveren van Jone's hart. Het was hem niet genoeg te beminnen, hij begeerde ook bemind te worden. In die hoop had hij gewaakt over de ontluikende jeugd der schoone Griekin, en den invloed kennende, dien het verstand bezit over hen, die geleerd hebben hun verstand te oefenen, had hij bereidwillig al het zijne bijgebracht, om Jone's verstand te verlichten en haar geest te vormen, in de hoop, dat zij hierdoor in staat zou zijn, om datgene op prijs te stellen, wat hij begreep dat zijn beste aanspraak op haar genegenheid zou vormen: een karakter namelijk, dat, hoe slecht en misdadig, toch schitterde door zijn geestkracht en grootheid. Toen hij bespeurde, dat zijn karakter gewaardeerd werd, liet hij haar bereidwillig toe, ja, spoorde hij haar aan, om zich onder de ijdele navolgers van het vermaak te begeven, in de meening dat haar geest, voor alledaagsch gezelschap ongeschikt, zijn bijzijn zou missen, en dat zij, hem

met anderen vergelijkend, hem zou leeren te beminnen. Hij had vergeten, dat de jeugd zich aan de jeugd hecht, gelijk de zonnebloem aan het licht, totdat zijn jaloezie op Glaucus hem te dien aanzien eensklaps de oogen opende. Van dat oogenblik af kreeg, gelijk wij gezien hebben, hoewel hij het gevaar nog niet ten volle kende, zijn lang bedwongen hartstocht een andere richting. Niets blaast het vuur der liefde sterker aan dan de vonk der ontwakende jaloezie; het wordt een wilde, toomlooze vlam; het verliest alle teederheid, het neemt iets aan van de kracht en de woestheid van den haat.

Arbaces besloot niet langer tijd te verliezen met omzichtige en gevaarlijke voorbereidingen, maar een onoverkomelijken hinderpaal tusschen hem en zijn mededinger te stellen; hij besloot zich van Jone's persoon meester te maken. Hij verlangde naar het hart, naar de ziel van Jone, niet minder dan naar haar schoonheid, en hij verbeeldde zich, dat zij, eenmaal door een stoute misdaad van de anderen gescheiden en met hem verbonden door een band, die niet te verbreken was, al haar gedachten op hem zou vestigen; dat zijn kunstgrepen hem zouden doen zegevieren, en dat, naar het voorbeeld der Sabijnen en Romijnen, de band, door geweld gelegd, door zachter middelen zou worden toegehaald. Dat voornemen werd bij hem versterkt door zijn geloof aan de voorspellingen der sterren; zij hadden hem, sedert lang, dit jaar, ja deze maand voorspeld als het tijdstip van een verschrikkelijk onheil, dat zijn leven zelf bedreigde. Hij was aan een kort en bepaald tijdstip gebonden. Hij besloot zijn graf, als dat van een Vorst, te omhangen met alles, wat aan zijn ziel het dierbaarst was. Om zijn eigen woorden te bezigen: hij besloot, indien hij sterven moest, te weten dat hij geleefd had, en dat Jone de zijne zou worden!

NEGENDE HOOFDSTUK.

Wat er met Jone in het huis van Arbaces geschiedt. — Het eerste teeken van de woede van den verschrikkelijken vijand.

Toen Jone voor het huis van den Egyptenaar kwam, beving haar dezelfde vrees, die haar broeder overvallen was; het scheen haar, of iets onheilspellends en waarschuwends lag in de kalme en koude aangezichten dier gevreesde Thebaansche monsters, wier statige en van

hartstochten beroofde gelaatstrekken met zooveel kunst in het marmer gebeiteld waren; hun blikken verkondigden de wijsheid van vroeger tijden, en „de ziel der eeuwigheid lag in hun oogen."

De lange Ethiopische slaaf grinnikte, toen hij haar binnen liet. Halverwege de hal kwam Arbaces haar tegemoet in een feestgewaad, dat schitterde van juweelen. Hoewel het nog klaar dag was, waren, volgens de gewoonte der rijken, de lampen reeds aangestoken, en verspreidden haar liefelijken glans over den prachtigen vloer en langs de elpenbeenen zoldering.

„Schoone Jone!" sprak Arbaces, en boog zich om haar hand te kussen, „gij zijt het, die het licht van den dag in de schaduw hebt gesteld; het is uw oog, dat de hall doet schitteren; het is uw adem, die haar met zoeten geur vervult."

„Gij moet zoo niet spreken," zei Jone lachend; „gij vergeet, dat uw onderwijs mijn verstand genoeg verlicht heeft, om mij zulke vleierijen onaangenaam te doen zijn. Gij hebt mij die leeren verachten; wilt gij uw leerling weder achteruit doen gaan?"

Er was iets zoo ongekunstelds en lieftalligs in de wijze waarop Jone dit zei, dat de Egyptenaar verliefder werd dan ooit, en nog meer geneigd om de dwaling, die hij begaan had, te herhalen. Hij gaf haar evenwel slechts een opgewekt en vroolijk antwoord, en haastte zich het gesprek te hervatten.

Hij geleidde haar door de verschillende kamers van een huis, dat in haar oogen, slechts aan den eenvoud der Campanische steden gewoon, al de schatten der wereld scheen te bevatten.

Aan de wanden hingen schilderijen van onschatbare waarde; het licht schitterde over de fraaiste beelden uit Griekenlands besten tijd. Kastjes vol edelgesteenten, die op zichzelf pronkjuweelen waren, vulden de ruimten tusschen de pilaren; de deurposten en drempels waren belegd met het kostbaarste hout; het goud en de juweelen glinsterden aan alle kanten. Soms waren ze in deze kamers alleen, — soms liepen ze tusschen rijen van slaven die, geknield, terwijl zij voorbijgingen, haar armbanden, halskettingen en edelgesteenten aanboden, welke de Egyptenaar haar vruchteloos verzocht aan te nemen.

„Ik heb meermalen gehoord," zei zij verbaasd, „dat gij rijk zijt, doch van zulk een rijkdom had ik geen denkbeeld."

„Ik wenschte," zei de Egyptenaar, „dat ik van dat alles één kroon kon laten maken, om die op uw hoofd te zetten!"

„Helaas! haar gewicht zou mij verpletteren; ik zou

een tweede Tarpaja worden," antwoordde Jone lachend.

„Gij veracht toch den rijkdom niet. — O, Jone! zij die niet rijk zijn, weten niet, wat het leven is. Het goud is de grootste toovenaar der wereld; het geeft leven aan onze droomen, het geeft ons de macht van een God! Er is grootheid, verhevenheid in het bezit zelf; het is de machtigste, en toch de gehoorzaamste van onze slaven."

De arglistige Egyptenaar trachtte de jonge Griekin door zijn schatten en zijn welsprekendheid te verblinden; hij trachtte de begeerte in haar te wekken om alles, wat zij zag, te bezitten; hij hoopte, dat zij den eigenaar met zijn bezittingen zou begeeren en het aanlokkelijke van zijn rijkdom hemzelf zou ten goede komen. Jone werd echter eenigszins verlegen met de vleierijen, die over de lippen vloeiden van hem, die, nog zoo kort geleden, de gewone hulde, die men aan de schoonheid bewijst, scheen te verachten; en met die fijne kieschheid, welke alleen aan vrouwen eigen is, poogde zij de pijlen, die met opzet naar haar werden afgeschoten, lachend af te weren en zijn dringende woorden in den onschuldigsten zin uit te leggen.

De Egyptenaar werd door haar scherpzinnigheid meer nog dan door haar schoonheid verrukt; hij kon niet dan met moeite zijn emotie verbergen.

Eensklaps, terwijl zij in de zaal stonden, die met witte en zilveren draperiën behangen was, klapte de Egyptenaar in zijn handen, en als door tooverij rees een toebereide tafel uit den grond op; een troon, met een fluweelen hemel overdekt, stond voor Jone's voeten, en op hetzelfde oogenblik ruischte een onzichtbare en zachte muziek achter de gordijnen.

Arbaces ging aan Jone's voeten zitten, en kinderen, jong en schoon als de liefdegoden, bedienden het feestmaal.

De maaltijd was afgeloopen, de muziek ging op een zeer zachten, nauwelijks hoorbaren toon voort, en Arbaces sprak zijn schoone gast aldus aan:

„Hebt gij, mijn leerling! nimmer de begeerte gekend om in deze duistere en onzekere wereld rond te zien; den sluier der toekomst op te lichten, en in het rijk der Schikgodinnen de schaduwachtige beelden der toekomst te beschouwen? Want er zijn niet alleen beelden van het verleden; alles wat gebeuren zal, heeft ook zijn schaduwen, zijn schimmen; wanneer het uur daar is, komt er leven in; de schim word belichaamd, en wandelt op aarde. Aldus zijn er in de geestelijke wereld altijd tweeërlei onlichamelijke wezens: de dingen, die geweest zijn, en de dingen, die komen zullen! Wanneer wij door onze kennis tot die wereld kunnen doordringen, dan zien wij het een zoowel als het ander, en

wij leeren, gelijk ik die geleerd heb, niet alleen de geheimen der dooden, maar ook de bestemming der levenden kennen."

„Zooals gij geleerd hebt? Kan de wetenschap zoo ver gaan?"

„Wilt gij mijn kennis op de proef stellen, Jone, en de schaduw zien van uw eigen lot? Het is een tooneel, treffender dan dat van Aeschylus, — het is er een, dat ik voor u heb bereid, indien gij de schimmen hun werk wilt zien verrichten."

Jone beefde; zij dacht aan Glaucus, en zuchtte, terwijl zij beefde; zou hun beider lot vereenigd worden? Half ongeloovig, half geloovig, half ontsteld, half ontzet door de woorden van haar zonderlingen gastheer, zweeg zij eerst eenige oogenblikken, en antwoordde toen:

„Het zal mij mogelijk stuiten — het zal mij verschrikken — de kennis van de toekomst zal misschien het tegenwoordige slechts verbitteren!"

„Toch niet, Jone! Ik heb zelf in uw toekomstig lot gelezen, en de beelden van uw toekomst koesteren zich in de tuinen van Elyseum: tusschen de affodillen en de rozen vlechten zij de kransen voor uw gelukkige bestemming, en de Schikgodinnen, die voor anderen zoo hard zijn, weven u slechts een weefsel van geluk en liefde. Wilt gij komen en uw lot aanschouwen, opdat gij het bij voorbaat genieten moogt?"

Het hart van Jone fluisterde haar opnieuw den naam van Glaucus in. Zij gaf nauw herbaar haar toestemming; de Egyptenaar rees op, en haar bij de hand nemende, leidde hij haar dwars door de feestzaal heen; het gordijn werd als door tooverhanden weggeschoven, en de muziek klonk luider en vroolijker. Zij passeerden een zuilenrij, ter weerszijden waarvan fonteinen haar geurig water omhoog deden springen; zij klommen een breede en gemakkelijke trap af, en kwamen in een tuin. Het was avond geworden; de maan stond reeds hoog aan den hemel, en die liefelijke bloemen, die overdag slapen en de nachtlucht met heerlijke geuren vervullen waren in menigte verspreid in de lanen van het geboomte, door welks lommer de sterren flikkerden, of lagen in korfjes verzameld als zoovele offers voor de voeten der standbeelden, die hun pad versierden.

„Waarheen wilt gij mij brengen, Arbaces?" vroeg Jone verbaasd.

„Daar ginds," antwoordde hij, op een klein gebouw, aan het einde der laan, wijzende. „Het is een tempel aan de Schikgodinnen gewijd; onze godsdienstige gebruiken vereischen zulk een gewijden grond."

Zij kwamen in een kleine zaal, aan welker einde een zwart gordijn hing. Arbaces lichtte dat op, Jone ging

er onder door, en — alles rondom haar was stikdonker.

„Wees niet ongerust,” zeide Arbaces; „het licht zal weldra schijnen,” en terwijl hij nog sprak, verspreidde zich langzamerhand een zacht licht. Toen het al de voorwerpen genoegzaam verhelderde, bevond Jone zich in een vertrek van grooten omvang, rondom met zwart behangen; een rustbank van dezelfde kleur stond naast haar. Midden in de kamer zag zij een altaar, waarop een gebronsde drievoet stond. Aan de eene zijde prijkte op een hooge zuil van graniet een kolossaal hoofd van het zwartste marmer, waarin zij aan de kroon van korenaren, die het omkransde, het beeld der groote Egyptische godin herkende. Arbaces stond voor het altaar; hij had zijn krans daarop neergelegd en scheen bezig met iets uit een koperen vaas op den drievoet te leggen; plotseling rees er een heldere, flikkerende, blauwe vlam uit op. De Egyptenaar kwam weer naast Jone staan, en prevelde eenige woorden in een haar onbekende taal; het gordijn, dat achter het altaar hing, werd eerst geweldig heen en weer bewogen, daarna langzaam vaneen geschoven, een door de opening zag Jone een onduidelijk en nevelachtig landschap, dat, terwijl zij er naar keek, steeds lichter werd; ten laatste onderscheidde zij duidelijk boomen, rivieren en weiden, en dat alles in de rijkste verscheidenheid, die de aarde kan opleveren. Eindelijk gleed een duistere schim voorbij het landschap; zij bleef tegenover Jone staan: langzamerhand begon dezelfde toovermacht op deze als op de andere voorwerpen te werken; zij nam een gedaante aan, en zie! in haar gestalte en gelaatstrekken aanschouwde one — zichzelf!

Nu verdween het tooneel achter de verschijning, en werd vervangen door een luisterrijk paleis; in het midden van de zaal stond een troon; nevelige gedaanten van slaven en wachters waren er omheen geschaard, en een bleeke hand hield iets, wat naar een diadeem geleek, boven den troon.

Nu kwam een nieuw acteur te voorschijn; hij was van het hoofd tot de voeten in een zwarten tabbaard gekleed; men kon noch zijn gelaatstrekken, noch den vorm zijner gedaante duidelijk onderscheiden, doch hij knielde voor de voeten van Jone's schim, vatte haar hand, en wees naar den troon, als om haar uit te noodigen dien te bestijgen.

Jone's hart klopte geweldig. — „Wilt ge, dat de schim zich ontsluiert?” vroeg een fluisterende stem naast haar — die van Arbaces.

„Ach, ja!” antwoordde Jone zacht.

Arbaces hief zijn hand op; het spook scheen den mantel,

die het bedekte, af te werpen — en Jone gaf een gil — het was Arbaces zelf, die aldus geknield voor haar lag.

„Ziedaar inderdaad het lot, dat u is voorbeschikt !" fluisterde haar de stem van den Egyptenaar weder in het oor; „gij zijt bestemd om de bruid van Arbaces te worden."

Jone schrikte; het zwarte gordijn viel voor de geestverschijningen neer, en Arbaces zelf, de levende Arbaces, lag aan haar voeten.

„Ach, Jone !" sprak hij, haar teeder aanziende, „hoor iemand aan, die reeds lang tegen zijn liefde geworsteld heeft. Ik aanbid u ! De Schikgodinnen liegen niet; gij zijt bestemd om de mijne te zijn. Ik heb de wereld rondgezocht en niemand gevonden, die u gelijkt. Van mijn jeugd af heb ik gezocht naar een wezen als gij. Ik heb van u gedroomd voordat ik u zag; nu waak ik, en ik zie u. Wend u niet van mij af, Jone ! denk niet over mij, zoo als gij tot nu toe over mij gedacht hebt. Ik ben niet zulk een koud, koel, gevoelloos en gramstorig wezen, als waarvoor gij mij gehouden hebt. Geen vrouw had ooit zulk een toegenegen, zulk een vurig minnaar, als ik voor Jone zal zijn. Wederstreef mijn handdruk niet. Ziedaar — ik laat uw hand los. Trek haar van mij weg, zoo gij het begeert; het zij zoo ! Maar verstoot mij niet, Jone ! verstoot mij niet lichtvaardig. Oordeel over uw macht, indien gij mij zoo hebt kunnen veranderen. Ik die het noodlot beheerschte, verwacht het mijne van u. Beef niet, Jone ! gij zijt mijn koningin, mijn godheid ! word mijn bruid ! Al de wenschen, die gij voedt, zullen vervuld worden. De einden der aarde zullen u dienen: pracht, weelde en rijkdom zullen uw slaven zijn. Arbaces zal geen andere eerzucht kennen, dan die van u te gehoorzamen. Jone ! zie mij aan ! — geef mij moed door uw glimlach. Mijn ziel is duister, wanneer uw gelaat haar niet beschijnt. Schijn dan over mij, gij die mijn zon, mijn hemel zijt ! Jone ! Jone ! versmaad mijn liefde niet !"

Hoewel alleen, en zich in de macht van dien zonderlingen, vreeselijken man bevindend, was Jone toch niet angstig; de eerbiedige toon zijner woorden, de teederheid van zijn stem boezemden haar vertrouwen in, en zij achtte zich daarenboven veilig in haar onschuld. Doch zij was verbijsterd en verbaasd; het duurde eenige oogenblikken, voor zij de macht had te antwoorden.

„Sta op, Arbaces !" zei zij ten laatste, en zij reikte hem opnieuw haar hand toe, welke zij toch spoedig terugtrok, toen zij er een brandenden kus op voelde drukken. „Sta op, en als gij in ernst spreekt, als uw woorden...."

„Als," zei hij teeder.

„Luister dan naar mij. Gij zijt mijn voogd geweest,

mijn vriend, mijn raadsman; op deze verandering was ik niet voorbereid. Denk niet," voegde zij er schielijk bij, toen zij zijn donker oog van hartstocht zag gloeien, denk niet dat ik u veracht, dat ik niet met u bewogen ben, dat ik mij niet vereerd acht door uw liefde, maar zeg mij, kunt gij mij bedaard aanhooren?"

„Ja, al waren uwe woorden de bliksemstralen, die mij zouden verzengen."

„Nu dan, *ik bemin een ander!*" zei Jone blozend doch op vasten toon.

„Bij de Goden! — bij de hel!" brulde Arbaces, in zijn volle lengte oprijzend, „zeg mij dat niet, bespot mij niet aldus, dat is onmogelijk! wien hebt gij gezien? Wien hebt gij gekend? Ach, Jone, dat is een uitvlucht; het is de list der vrouwen, die door u spreekt. Gij wilt tijd winnen. Ik heb u verrast, ik heb u verschrikt. Doe met mij wat gij wilt; zeg mij, dat gij mij niet lief hebt, maar zeg mij niet, dat gij een ander bemint."

„Helaas!" zuchtte Jone, en ontsteld door zijn onverwachte drift, barstte zij in tranen uit.

Arbaces trad dichter naar haar toe; zijn borst zwoegde hevig tegen haar wangen; hij sloeg zijn arm om haar heen. Zij deinsde terug. Door die beweging viel een blad uit haar boezem op den grond. Arbaces zag het, en raapte het op — het was de brief, welken zij dien morgen van Glaucus ontvangen had. Jone zonk half dood van schrik achterover tegen de rustbank.

De Egyptenaar doorliep haastig het schrift. Jone durfde hem niet aanzien; zij zag de doodelijke bleekheid niet, die zich over zijn gelaat verspreidde; zij bemerkte het trillen zijner wenkbrauwen, het beven zijner lippen niet, noch de stuipachtige beweging van zijn borst. Hij las den brief geheel ten einde, en zei toen, terwijl hem het schrift weer uit de handen viel, op schijnbaar bedaarden toon:

„Is de schrijver van dezen brief de man, dien gij bemint?"

Jone snikte en kon niet antwoorden.

„Spreek!" riep hij haar op heftigen toon toe.

„Ja."

„En zijn naam, staat die hier geschreven? Is zijn naam Glaucus?"

Jone wrong haar handen, en zag om, alsof zij bijstand of een middel tot ontvluchten zocht.

„Hoor mij dan aan," zei Arbaces op zoo zachten toon, dat het bijna fluisteren werd; „eer zult gij in het graf zinken, dan in zijn armen. Wat? Denkt gij, dat Arbaces zulk een ellendeling als zijn medeminnaar zal dulden? Wat? Denkt gij, dat hij de vrucht tot rijpheid zal hebben aangekweekt, om haar aan een

ander af te staan? Neen, dwaas kind! dat niet! Gij zijt de mijne — geheel en al de mijne — alleen de mijne — en aldus — aldus neem ik datgene waar ik recht op heb." Na dit gezegd te hebben, hield hij Jone in zijn arnen geklemd, met al het geweld, niet meer van liefde, maar van een woeste wraakzucht.

Doch de wanhoop schonk aan Jone bovenmenschelijke kracht; zij wist zich weer van hem los te rukken, zij vloog naar den kant van het vertrek, waar zij het binnen was gekomen; zij scheurde het gordijn half open. Hij greep haar opnieuw; ten derdenmale ontworstelde zij zich, maar viel uitgeput van schrik en vermoeidheid, onder een luiden gil aan den voet der zuil eer, waarop het hoofd der Egyptischen godin stond. Arbaces stond een oogenblik stil als om tot adem te komen, en schoot vervolgens weer op zijn prooi los.

Op dit oogenblik werd het gordijn op een woeste wijze vaneengescheurd, en de Egyptenaar voelde zich met geweld bij de schouders gegrepen. Hij keerde het hoofd om en zag de bliksemende oogen van Glaucus, en het bleeke, uitgeputte, maar toch dreigende gelaat van Apaecides. „Ha!" brulde hij hen tegen, terwijl hij zijn blikken van den een op den ander vestigde, „welke furie heeft u beiden hierheen gezonden?"

„Atè!" was het antwoord van Glaucus, en hij greep den Egyptenaar vast.

Apaecides hief intusschen zijn bezwijmde zuster van den grond op. Door een langdurigen zielestrijd uitgeput, was hij te zwak om haar weg te dragen, hoe tenger zij ook van lichaam was. Hij plaatste haar daarom op de rustbank, en bleef, zijn mes zwaaiend, voor haar staan, teneinde den strijd tusschen Glaucus en den Egyptenaar aan te zien, en zoo Arbaces daarin mocht overwinnen, hem dan het mes in het hart te stooten. Er is misschien niets ter wereld zoo verschrikkelijk als de bloote en ongewapende worsteling der lichamelijke krachten, zonder andere middelen van bescherming dan die, welke de natuur aan de woede geeft. Beide tegenstanders hielden elkander met woest geweld vast; beiden zochten met achterovergebogen hoofden, flikkerende oogen, gerekte spieren, gezwollen aderen, half openstaanden mond en dichtgesloten tanden, elkanders keel te krijgen; beider krachten gingen de gewone menschelijke macht te boven; beiden werden door de onverbiddelijkste wraakzucht aangespoord. Zij wendden en wrongen zich rond elkander; zij slingerden heen en weer; zij zwaaiden van het eene einde van hun worstelperk naar het andere; zij schreeuwden en gilden van gramschap en wraaklust; — nu waren zij bij het altaar — dan weer aan den voet der

zuil, waar hun strijd een aanvang had genomen. Zij deinsden achteruit om adem te scheppen; Arbaces tegen de pilaar geleund, en Glaucus een weinig van hem af.

„O, gij machtige godin mijner vaderen!” riep Arbaces uit, de pilaar omarmende, en zijn oogen opheffende naar het gewijde beeld daarboven, „bescherm uw uitverkorene; uw wraak treffe den goddelooze, die met een gewelddadige heiligschennis uw rustplaats stoort, en zich aan uw dienaar vergrijpt.”

Terwijl hij sprak, scheen het gezicht der godin eensklaps als met leven bezield; een roode gloed flikkerde als door een doorschijnenden sluier door het zwarte marmer heen; de gloed van een vlam speelde rondom haar hoofd; haar oogen werden als vuurbollen, en haar blikken schenen zich als in een vernietigende wraak op den jongen Griek te vestigen. Verbaasd en ontsteld over deze onverwachte en onverklaarbare beantwoording der aanroeping van zijn vijand, en zelf niet vrij van de erfelijke bijgeloovigheid van zijn volk, begonnen de wangen van Glaucus te verbleeken voor die ontzettende bezieling van het marmer; zijn knieën sloegen tegen elkaar, en hij stond, door schrik bevangen, ontmoedigd tegenover zijn vijand! Arbaces liet hem den tijd niet om zich te herstellen. „Sterf, ellendeling!” brulde hij, met een stem als van den donder, terwijl hij op den Griek toesprong; „de machtige moeder eischt u als haar levend offer op.” Aldus besprongen onder de eerste werking van zijn bijgeloovige vrees, begon de Griek te wankelen; de marmeren vloer was zoo glad als een spiegel; hij gleed uit en viel; Arbaces zette zijn voet op de borst van zijn gevallen tegenstander.

Apaecides, die door zijn ambt, zoowel als door zijn omgang met Arbaces, geleerd had al zulke schijnbare wonderwerken te wantrouwen, was niet door de ontsteltenis van zijn vriend bevangen; hij schoot, zijn mes in de lucht zwaaiende, toe; de waakzame Egyptenaar weerde echter den stoot af; een enkele greep van zijn forsche hand ontwrong den zwakken priester het wapentuig, met een slag waardoor hij hem ter aarde velde; en met een gil van blijdschap zwaaide Arbaces het mes omhoog. Glaucus zag met rustige blikken en met al de kalme gelatenheid van een bezweken gladiator zijn dood tegemoet, toen in dat ontzettend oogenblik de grond door een onverwachten schok dreunde; een machtiger geest dan die van den Egyptenaar was ontwaakt; een reusachtige en verpletterende macht, voor welke al zijn driften en kunsten in het niet zonken. Zij ontwaakte — zij werkte — die geduchte macht der aardbeving, spottend zoowel

met de tooverkunsten van het menschelijk bedrog, als met de boosaardigheid der menschelijke wraakzucht. Op het oogenblik van zijn zegepraal werd Arbaces, die zich een halve God waande, aan zijn nietigheid herinnerd. Ver in het rond verspreidde zich een dof gedreun onder den grond; de gordijnen bewogen als door de kracht van een stormwind; het altaar schommelde; de drievoet kantelde; en boven de plek der worsteling schudde de hooge kolom heen en weer. Het zware hoofd der godin waggelde en viel van zijn voetstuk af; en terwijl de Egyptenaar zich over zijn slachtoffer boog, stortte de marmeren steenklomp juist tusschen zijn hals en zijn schouders, bovenop zijn lichaam neer! De schok trof hem, als een doodstuip, oogenblikkelijk en zonder dat hij zich kon verroeren of geluid geven, tegen den grond, schijnbaar verpletterd door de godin zelf, welke hij zoo godslasterlijk met een kunstmatig leven bezield en aangeroepen had.

„De aarde heeft haar kinderen behoed," sprak Glaucus, terwijl hij op zijn beenen wankelde. „Gezegend zij deze verschrikkelijke schok! Laat ons de Goden voor hun bescherming danken!"

Hij hielp Apaecides overeind en vestigde vervolgens zijn oogen op het gezicht van Arbaces; het scheen verpletterd; het bloed gutste uit den mond van den Egyptenaar over zijn schitterend wit kleed; hij viel met al zijn zwaarte uit de armen van Glaucus neer, en de roode stroom sijpelde langzaam over den marmeren vloer. Nog eens beefde de grond onder hun voeten, zoodat zij genoodzaakt waren zich aan elkaar vast te houden. De schok hield even snel op als hij begonnen was; doch zij toefden nu niet langer; Glaucus nam Jone in zijn armen en zij ontvloden de schandelijke plek. Nauwelijks hadden zij den tuin bereikt, of zij zagen van alle kanten vluchtende vrouwen en slaven toesnellen, met wier prachtige feestkleederen de ontzagwekkende schrik van dit uur als het ware den spot scheen te drijven; zij sloegen geen acht op de vreemdelingen; zij hadden genoeg met zichzelf te doen. Na een slaap van zestien jaar bedreigde hen die verraderlijke en brandende grond opnieuw met verdelging; men hoorde slechts één uitroep: „De Aardbeving! — De Aardbeving!" en ongehinderd tusschen hen doorgaande, snelde Apaecides met zijn lotgenooten, zonder het huis binnen te gaan, naar een der lanen, opende daar een kleine deur, en daarbuiten vonden zij, op een heuvel gezeten, waarover de aloëstruiken in het maanlicht hun schaduw verspreidden, jammerlijk weenend — het blinde meisje.

DERDE BOEK.

EERSTE HOOFDSTUK.

Het Forum te Pompeji. — De eerste ruwe werktuigen, waarmee het nieuwe tijdperk der wereld werd geschapen.

Het was vroeg in den morgen, en het forum 1) wemelde van bedrijvige lieden en nietsdoeners. Men leefde in dien tijd in de steden van Italië, gelijk nu te Parijs, meestal buitenshuis, en de openbare gebouwen, het forum, de portico's, de baden, de tempels zelfs konden als de eigenlijke woonhuizen beschouwd worden. Het was geen wonder dat men deze geliefkoosde plaatsen van samenkomst zoo prachtig opsierde. Het gaf niet alleen een gevoel van huiselijkheid, maar streelde ook den hoogmoed. En bijzonder levendig was inderdaad in dezen tijd het aanzien van het forum te Pompeji; op het ruime plaveisel, van groote, vierkante marmeren steenen, stonden verschillende groepen met elkaar te spreken, elk woord begeleidend door een gebaar, iets wat nu nog de zuidelijke volken kenmerkt. In zeven zetels, aan de eene zijde der colonnade, zaten de wisselaars, met hun blinkende geldstapels vóór zich; kooplieden en matrozen, in verschillende kleederdrachten, stonden er omheen. Aan den anderen kant zag men verscheidene lieden, in lange toga's 2) gewikkeld, zich met veel drukte naar een statig gebouw spoeden waar de rechtszittingen plaats hadden; het waren pleitbezorgers, pratend, schertsend en elkander steken gevend, zoo als men ze nu nog in Westminster zien kan. In het midden van het plein stonden verschillende standbeelden op voetstukken; waarvan het

1) Plein.

2) De rechtsgeleerden en hun cliënten, wanneer dezen hen vergezelden, hielden de toga nog in eere, nadat zij bij het overige deel van de burgerij reeds in onbruik was geraakt.

meest in het oog loopend was de deftige gestalte van Cicero. Rondom het plein van het gerechtshof liep een symmetrische Dorische colonnade, en daaronder waren eenige lieden, die door hun ambt vroeg naar de plaats geroepen werden, bezig een sober Italiaansch ontbijt te nemen, opgewonden sprekend over de aardbeving van den vorigen nacht, terwijl zij hun brood in hun bekers met aangelengden wijn doopten. Men zag verder op het plein eenige kleinhandelaars, bezig met hun bedrijf. Hier had er een 'n stuk lint afgerold voor het oog van een dorpsschoone, daar prees een ander een boer de deugdelijkheid van zijn schoenen aan; een derde, die een soort openbare restauratie hield, ook nu nog zoo algemeen in de Italiaansche steden, vulde menige hongerige maag met een warm hapje uit zijn draagbare keuken. Een galerij boven de colonnade, die men langs een kleine houten trap bereikte, was eveneens met menschen bezet, doch dezen hadden een kalmer en ernstiger voorkomen.

De volksmenigte, die beneden stond, week van tijd tot tijd eerbiedig uiteen, zoo vaak een lid van den Raad zich naar den tempel van Jupiter begaf (die de eene zijde van het volksplein besloeg, en voor Raadsvergaderingen diende), met deftige minzaamheid het hoofd buigend, zoo dikwijls hij een zijner cliënten onder den volkshoop waarnam. Te midden der luchtige kleeding van de hoogere standen, zag men hier en daar de forsche gestalten der landbouwers uit de nabuurschap, die zich naar de openbare korenmagazijnen begaven. Langs den tempel heen kreeg men een uitzicht op den triomfboog en de lange straat daarachter, die wemelde van voetgangers; in een der nissen van len boog sprong een fontein, waarvan de stralen vroolijk in den zonneschijn flikkerden, en boven den tempel verhief zich, somber afstekend bij de heldere zomerlucht, het donkerkleurige gebronsde ruiterstandbeeld van Caligula. Achter de tafeltjes der wisselaars was het gebouw, nu het Pantheon genoemd, en een menigte lieden uit de lagere standen van Pompeji ging door het kleine voorportaal naar binnen, met manden onder de armen, om zich naar een verhoogde plaats tusschen twee kolommen te begeven, waar de voorraad, dien de priesters van de offeranden hadden overgehouden, te koop werd aangeboden.

Aan een der openbare gebouwen, ten dienste der stad bestemd, waren de werklieden nog met de zuilen bezig, en men hoorde het gedruisch hunner gereedschappen van tijd tot tijd boven het gejoel der menigte uit; *die zuilen bleven tot op den dag van heden nog onvoltooid !*

Voor den opgang naar den tempel van Jupiter stond een man van ongeveer vijftig jaar, met zware wenkbrauwen, en de armen over elkander geslagen. Zijn kleeding was hoogst eenvoudig, niet zoozeer om haar stof, als om het gemis van al die sieraden, die door de Pompejers van allerlei stand gedragen werden. Zijn voorhoofd was hoog en kaal; de weinige haren, die nog op het achterhoofd waren overgebleven, had hij bedekt met een soort kap die een gedeelte van zijn kleed vormde, en die naar verkiezing hooger of lager over het hoofd kon getrokken worden. Hij had die nu half over het hoofd gehaald, om zich wat tegen de zon te beschutten. De kleur van zijn kleeren was bruin, iets ongewoons onder de Pompejers; en elk toevoegsel van scharlaken of purper scheen zorgvuldig vermeden te zijn. Aan zijn gordel droeg hij een kleinen inktkoker een schrijfpen en een groot aanteekenboek. Hetgeen vooral de opmerkzaamheid trok, was dat er geen beurs aan hing, die als een bijna onmisbaar aanhangsel van den gordel beschouwd werd, al ware het ook, dat zij het ongeluk had ledig te zijn.

Het gebeurde niet veel, dat de luchthartige en egoïstische Pompejers zich bemoeiden met de daden of met het uiterlijk van vreemdelingen; doch toen deze man een godsdienstigen optocht de trappen van den tempel zag beklimmen, zweefde er zulk een bittere en verachtelijke trek om zijn lippen, dat het niet kon missen, of het moest de opmerkzaamheid van vele der omstanders wekken.

„Wie is die zonderling?" vroeg een koopman aan zijn metgezel, die een juwelier was.

„Het is Olinthus," antwoordde de juwelier, „een bekend Nazarener."

De koopman rilde. „Dat is een vreeselijke secte !" fluisterde hij hem met bevende stem in. „Men zegt dat, wanneer zij des nachts hun bijeenkomsten houden, zij hun plechtigheden altijd beginnen met een eerstgeboren kind te slachten; daarenboven heerscht er onder hen gemeenschap van goederen — die ellendigen ! — gemeenschap van goederen ! Wat moet er van de kooplieden of juweliers worden, indien zulke denkbeelden veld winnen?"

„Dat is wel waar," zei de juwelier; „daarbij, zij dragen geen juweelen. Zij spreken een vloek uit, wanneer zij een slang zien; en hier te Pompeji zijn alle sieraden slangvormig."

„Zie maar eens," begon een derde, die een fabrikant van bronzen voorwerpen was, „hoe die Nazarener zich ergert over onzen godsdienstigen optocht. Gij kunt er van verzekerd zijn, dat hij een vloek tegen

onzen tempel uitbraakt. Weet gij wel, Celsinus! dat die knaap onlangs mijn winkel voorbijgaand, en ziende dat ik met een beeld van Minerva bezig was, mij norsch toevoegde, dat als het beeld van marmer was geweest, hij het zou verbrijzeld hebben; maar het brons was hem te sterk. „Een godin verbrijzelen!" riep ik uit. „Een godin?" antwoordde mij de godverzaker; „het is een duivel, een booze geest," en hij vervolgde onder verwenschingen zijn weg. Zijn dat dingen, die men mag dulden? Is het wonder, dat de aarde zoo gedreund heeft, ten einde den ongodist te verzwelgen? Wat zeg ik? Een ongodist? Hij is nog erger, hij is een verguizer van de goddelijke kunst! — Wee ons, fabrikanten in brons, als zulke menschen de maatschappij de wet zouden gaan stellen!"

„Zij zijn de brandstichters, die Rome onder Nero in brand hebben gestoken," bromde de juwelier.

Terwijl deze vriendelijke opmerkingen op het voorkomen en op de leer van den Nazarener gemaakt werden, begon Olinthus den indruk, dien hij teweegbracht, te bemerken. Hij sloeg zijn oogen in het rond, en bespeurde de opmerkzame blikken der aangroeiende menigte, die onder elkander begon te fluisteren; en na eerst een wantrouwenden, maar vervolgens een medelijdenden blik op haar geslagen te hebben, wikkelde hij zich in zijn overkleed, en begaf zich vandaar, op luiden toon zeggende: „Misleide beeldendienaars! heeft de vorige nacht u nog niets geleerd? Helaas! hoe zal de laatste dag u vinden?"

De menigte, die deze voorspellende woorden hoorde, legde die op verschillende wijzen uit, een ieder naar gelang van zijn onkunde; doch allen kwamen daarin overeen, dat er een schrikkelijke verwensching mede bedoeld werd.

Toen Olinthus door de menigte ging, en zich naar een der minder drukke uitgangen van de markt begaf, zag hij hoe iemand met een ernstig en bleek gelaat, dien hij weldra herkende, hem met opmerkzaamheid aanzag.

Het was de jonge Apaecides, die, in een mantel gewikkeld, welke zijn gewijde kleederen voor een deel bedekte, den aanhanger der nieuwe en geheimzinnige geloofsleer, waarvan hij een tijdlang een halve bekeerling was geweest, met aandacht gadesloeg.

„Is *hij* ook een bedrieger? Zou deze mensch, zoo eenvoudig in zijn levenswijze, in zijn kleeding, in zijn voorkomen, — zou hij ook, evenals Arbaces, zijn streng uiterlijk als een dekmantel der zinnelijkheid gebruiken? Zou bij hem ook de sluier van Vesta de ondeugden der losbandigheid bedekken?"

Olinthus, die gewoon was met lieden van allerlei stand om te gaan, en die aan de geestdrift voor zijn geloof groote menschenkennis paarde, zag waarschijnlijk aan de uitdrukking van het gelaat van den priester, wat er in zijn hart omging. Hij beantwoordde den opmerkzamen blik van Apaecides met een vriendelijken groet.

„Vrede zij u !" sprak hij.

„Vrede !" herhaalde de priester, op zoo doffen toon, dat de Nazarener er door getroffen werd.

„In dien wensch," ging Olinthus voort, „ligt alle goeds besloten; zonder deugd kunt gij geen vrede bezitten. De vrede is als de regenboog; hij rust op de aarde, maar zijn boog verliest zich in den hemel! De hemel dompelt hem in de kleuren van het licht, hij verschijnt te midden van tranen en wolken; hij is de weerschijn van de zon; hij is een verzekering van komende rust en een teeken van het eeuwige verbond tusschen God en mensch. *Vrede* zij u !"

„Helaas !" begon Apaecides, toen hij bespeurde, hoe opmerkzaam hij werd gadegeslagen door de ledigloopers, die nieuwsgierig schenen om te weten, wat toch wel het onderwerp van een gesprek kon zijn tusschen een alom berucht Nazarener en een priester van Isis. Hij brak daarom plotseling af, en voegde er fluisterend bij: „Wij kunnen hier niet samen spreken; ik zal u naar den oever der rivier volgen; daar is een wandelpad, dat op dezen tijd van den dag stil en onbezocht is."

Olinthus boog ten teeken van toestemming. Haastig maar met een opmerkzaam oog, doorliep hij de straten. Van tijd tot tijd wisselde hij een veelbeteekenenden blik met, of gaf hij een bijna onmerkbaar teeken aan voorbijgangers, wier kleederdracht duidelijk bewees, dat zij tot de geringere standen behoorden. Want het christendom was hierin gelijk aan alle andere en minder gewichtige omwentelingen: het mosterdzaad lag in de harten der door de fortuin misdeelden.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Het middagtochtje op de zee van Campanië.

„Maar vertel mij eens, Glaucus !" zei Jone, terwijl zij in hun overdekte boot over de rimpelende golfjes van de Sarnus gleden, „hoe kwaamt gij met Apaecides zoo juist bij tijds om mij van dien misdadigen man te verlossen ?"

„Vraag dat aan Nydia," antwoordde de Athener, terwijl hij naar het blinde meisje wees, dat op eenigen afstand van hen in een peinzende houding op haar cither leunde. „Haar moet gij het danken, niet ons. Ik geloof, dat zij aan mijn huis kwam, en toen zij mij daar niet vond, uw broeder in den tempel is gaan opzoeken. Hij ging met haar naar Arbaces. Onderweg kwamen zij mij tegen met eenige vrienden, met wie ik, door uw minzamen brief in een vroolijke stemming gebracht, was meegegaan. Haar scherp gehoor onderscheidde het geluid van mijn stem; enkele woorden waren genoeg om mij Apaecides te doen vergezellen; ik zei aan mijn gezelschap niet, waarom ik hen ging verlaten; want kon ik uw naam aan hun lichtzinnige gesprekken en hun praatzucht prijs geven? Nydia bracht ons aan de tuindeur, waardoor wij u later hebben weggedragen; wij traden binnen, en waren op het punt om al de geheimen van dat verfoeielijke huis te ontdekken, toen wij uw kreet aan den anderen kant hoorden. Het overige is u bekend."

Jone bloosde hevig. Zij vestigde haar blikken op Glaucus, en hij begreep al den dank, dien zij hem niet in woorden kon uitdrukken.

„Kom hier, Nydia !" sprak zij teeder tot het Thessalische meisje. „Heb ik u niet gezegd, dat gij mijn zuster en mijn vriendin zoudt zijn? En zijt gij niet reeds meer voor mij geworden?— mijn beschermster, mijn redster?"

„Dat beteekent niets," antwoordde Nydia koel en zonder zich te verroeren.

„Ach, ik vergat daar," ging Jone voort, „dat ik bij u moest komen !" en zij liep tusschen de banken door naar de plaats waar Nydia zat, en haar armen teeder om haar hals slaande, bedekte zij haar wangen met kussen.

Nydia was dien morgen bleeker dan gewoonlijk, en haar gezicht betrok nog meer, terwijl zij zich onderwierp aan de liefkoozingen van de schoone Napolitaansche. „Maar hoe kwaamt gij op het vermoeden, Nydia?" vroeg haar Jone fluisterend, „van het gevaar, waarin ik verkeerde? Wist gij iets van den Egyptenaar?"

„Ja, ik kende zijn misdaden."

„En hoe dan?"

„Edele Jone ! ik ben als slavin in dienst van slechte menschen geweest. Die ik diende, waren zijn gunstelingen."

„En gij kwaamt dan wel meer in zijn huis, daar gij de achterdeur zoo goed wist te vinden?"

„Ik speelde op mijn cither voor Arbaces," gaf het Thessalische meisje met zichtbare verlegenheid ten antwoord,

„En zijt gij ook aan de besmetting ontkomen, waarvoor gij Jone beveiligd hebt?" vroeg de Napolitaansche zoo zacht, dat Glaucus het niet hooren kon.

„Edele Jone ! ik bezit noch schoonheid, noch rang. Ik ben een kind, ik ben een slavin, en ik ben blind. De verachten zijn altijd veilig."

Nydia gaf dit antwoord op gedwongen, doch hoogmoedigen toon. Jone begon te gevoelen, dat zij Nydia krenkte door dit onderwerp aan te roeren. Zij zweeg dus en nu kwam de boot in zee.

„Erken, dat ik gelijk had, Jone !" zei Glaucus, „toen ik u aanried dezen schoonen namiddag niet in uw kamer te blijven. Zeg dat ik gelijk had."

„Gij hadt gelijk, Glaucus !" gaf Nydia hem eensklaps ten antwoord.

„Het lieve meisje spreekt voor u," hernam de Athener. „Doch laat ik tegenover u gaan zitten, om te zorgen, dat ons vaartuig in evenwicht blijft."

Zoo sprekende, ging hij recht tegenover Jone zitte, en zich wat voorover bukkend, verbeeldde hij zich, dat het haar adem, en niet die der zomerkoeltjes was, die zoo'n lieflijken geur over de zee verspreidde.

„Gij hebt mij beloofd te zeggen," begon Glaucus weer, waarom uw deur voor mij zoo vele dagen gesloten bleef."

„Ach ! denk daar niet langer aan," antwoordde Jone. „Ik had gehoor gegeven aan wat ik nu weet, dat niets anders was dan boosaardige laster."

„En mijn lasteraar was de Egyptenaar?"

Jone gaf door haar stilzwijgen een bevestigend antwoord.

„Spreek niet meer over hem," zei zij, haar gezicht met de handen bedekkend.

„Misschien dwaalt hij reeds aan den oever van de Styx," hernam Glaucus; „doch in dat geval zouden wij zeker van zijn dood gehoord hebben. Ik geloof, dat uw broeder nog onder den indruk van zijn somber gemoed gebukt gaat. Toen wij gisterenavond aan uw huis kwamen, verliet hij mij plotseling. Zou hij een gelofte hebben afgelegd om mijn vriend niet te zijn?"

„Hij wordt door een geheime kwelling verteerd,' antwoordde Jone met tranen in de oogen. „Ik wenschte, dat wij hem in een andere stemming konden brengen !"

„Hij zal mijn broeder zijn !" antwoordde de Griek.

„Hoe kalm schijnen de wolken aan den hemel te drijven !" zei Jone, die aan de somberheid trachtte te ontkomen, welke de gedachte aan haar broeder over haar had gebracht; „en toch zegt gij mij, want ik zelf ben er mij niet van bewust, dat er gisterenavond een aardbeving geweest is."

„Ja, dat is maar al te waar, en wel heviger dan sedert den zwaren schok van voor zestien jaar. Het land, dat wij bewonen, heeft steeds een verborgen bron van schrik, en het rijk van Pluto, dat onder onze verzengde velden liep, schijnt door een ongewone beweging beroerd te worden.... Hebt gij de aardbeving niet gevoeld, Nydia ! op de plek waar gij zat, en was het de vrees daarvoor niet, die u tranen deed storten?"

„Ik voelde den grond onder mij rijzen en dalen, als een groote slang," antwoordde Nydia; „doch daar ik niets zag, vreesde ik ook niets. Ik verbeeldde mij, dat die schok door toovenarij van den Egyptenaar veroorzaakt werd. Zij zeggen, dat hij over de elementen heerscht."

„Gij zijt een Thessalische, Nydia !" gaf haar Glaucus ten antwoord, „en hebt dus door uw geboorte het recht om aan toovenarij te gelooven."

„Toovenarij? Wie zou daaraan twijfelen ?" hervatte Nydia. „Twijfelt gij er aan?"

„Tot gisteren avond, toen een goochelaarswonder mij inderdaad verschrikte, dunkt mij dat ik aan geen andere toovenarij dan aan die der liefde geloofd heb," antwoordde Glaucus met bevende stem en zijn oogen op Jone vestigend.

„Ach !" zuchtte Nydia huiverend, terwijl zij werktuigelijk eenige tonen aan de snaren van haar cither ontlokte. Die klank paste juist bij de liefelijke kalmte van het water en de zonnige stilte van den achtermiddag.

„Speel iets voor ons, lieve Nydia !" zei Glaucus: — „speel ons een van uw oude Thessalische liederen. Het zij al of niet over toovenarij, zooals gij wilt, — maar laat het tenminste over de liefde zijn !"

„Over de liefde !" herhaalde Nydia, en zij sloeg haar groote bewegelijke oogen op, die altijd hen, die ze zagen, met een gemengde aandoening van vrees en van mededoogen vervulden: men kon zich aan hun blik niet gewennen, zoo zonderling scheen het, dat die donkere, wilde oogen het daglicht niet konden zien; en hun glans was zoo rusteloos en verward, dat men bij het aanschouwen daarvan hetzelfde huiveringwekkende gevoel kreeg, dat over ons komt bij het zien van een krankzinnige, van iemand die een uitwendig leven, evenals wij, bezit, en tevens een ander leven, waarvan wij niets weten.

„Wilt gij, dat ik u iets van de liefde zal zingen ?" vroeg zij, die oogen op Glaucus vestigend.

„Ja," gaf hij ten antwoord, terwijl hij de zijne neersloeg.

Zij ontdook een weinig den arm van Jone, die nog

om haar heen geslagen was, alsof haar die omhelzing pijn deed, en toen het licht maar bevallig instrument op haar knie zettend, zong zij na een kort voorspel het roerend liefdelied van den wind en de zonnestraal, die de roos liefhebben en waarvan maar een van beide door de roos weder bemind werd.

„Gij zingt zoo droef, mijn lieve !" zei Glaucus. „Uw jeugd gevoelt tot nu toe slechts de schaduw der liefde. Zij wekt een geheel ander gevoel, wanneer ze ons met haar stralen beschijnt."

„Ik zing zooals ik het geleerd heb," antwoordde Nydia met een zucht.

„Dan was uw meester zeker ongelukkig in zijn liefde — beproef het eens op vroolijker toon. Wacht, meisje ! geef mij uw cither eens."

Nydia's hand raakte, onder het overreiken, de zijne aan, en op die lichte aanraking begon haar borst te zwoegen en haar wang te blozen. Jone en Glaucus, die met elkaar praatten, bespeurden dit echter niet.

Nu lag de heele blauwe, kalme zee voor hen, even schoon als ik haar op dit oogenblik, zeventien eeuwen later, tegen dezelfde kust zie rimpelen. Heerlijke luchtstreek, die ons nog in een zoete betoovering vangt; die ons gevoel onmerkbaar in harmonie met de geheele omgeving brengt; de gedachten aan een meer ingespannen arbeid, de stem eener woeste eerzucht, den strijd en het gewoel van het leven verbant; die ons bevallige en wegsleepende droomen voorspiegelt, en ons doet haken naar een leven, dat niet van deze aarde is, zoodat de lucht zelf, die wij inademen, ons met het verlangen der liefde bezielt ! Wie u bezoekt, schijnt de aarde en haar zorgen te verlaten, en door ivoren deuren het land der droomen in te gaan. De jeugdige en vroolijke uren van het heden, die arme kinderen van Saturnus, welke hij verlangt te verslinden, schijnen aan zijn handen te ontsnappen. Het verleden — de toekomst — beide zijn vergeten; wij genieten alleen het oogenblik.

Onder die heerlijke luchtstreek, op die zee was het, dat de Athener op een gelaat staarde, dat een Nimf zich niet zou geschaamd hebben, zijn oogen verlustigend in de zacht wisselende tinten der liefelijke wangen, zich gelukkig voelend boven het gewone aardsche lot, wetend dat hij door Jone bemind werd !

De taal der menschelijke hartstochten, zelfs van de verst verwijderde dagen, heeft iets dat ons diep belang inboezemt. Het verheugt ons den band te voelen, die de verste tijden met ons verbindt. De menschen, de volken, de gewoonten vergaan; *de gevoelens zijn onsterfelijk.* Zij zijn wat de wisselende geslachten met elkaar gemeen hebben. Het verleden herleeft, wanneer

wij het oog op de aandoeningen vestigen, die daarin zijn ondervonden; het herleeft in onze eigen gewaarwordingen ! Wat er toen was, bestaat nog !

In zijn vruchtelooze pogingen om de blikken van Jone te ontmoeten, terwijl zij, die neerslaand of afwendend, de zijne trachtte te ontwijken, drukte de Athener op een zachten en teederen toon al zingende een gevoel uit, dat door gelukkiger gedachten verlevendigd werd, dan die, welke in den zang van Nydia doorstraalden.

Hij zong:

Zooals de gondel glijdt over de in zomerglans badende zee,
Glijdt mijn hart over de diepten van zijn liefde voor u.

Toen de klank der laatste woorden over de zee trilde, sloeg Jone haar oogen op, en zij ontmoetten die van haar geliefde. Gelukkige Nydia ! — gelukkig in uw ongeluk, dat gij dien blik niet zien kondt, die zooveel zei, die het oog en de stem der ziel was, die elke gedachte aan ontrouw bande !

Doch ofschoon het Thessalische meisje dien blik niet kon zien, ze bespeurde toch de uitwerking door hun zwijgen, door hun zuchten. Zij sloeg haar handen over haar borst samen, alsof zij haar grievende gedachten wilde smoren; daarop haastte zij zich te spreken; want het zwijgen werd haar ondragelijk.

„Ook uw lied is niet zeer opwekkend, Glaucus !" zei ze.

„Toch was het mijn bedoeling dat het vroolijk zou klinken, toen ik uw instrument opnam, mijn lieve ! Misschien is het, omdat het geluk ons niet veroorlooft luidruchtig vroolijk te zijn."

„Hoe vreemd !" viel Jone in, een onderwerp vermijdende dat haar treurig stemde, hoe het haar ook bekoorde. „Reeds eenige dagen lang heeft gindsche wolk zonder ophouden boven den Vesuvius gehangen, wel niet bewegingloos, want zij verandert van tijd tot tijd van voorkomen; doch nu, dunkt mij, neemt zij de gedaante aan van een reus, die zijn arm over de stad houdt uitgestrekt. Ziet gij het wel, of bestaat het slechts in mijn verbeelding?"

„Ik zie het ook, schoone Jone ! Het is duidelijk genoeg. De reus schijnt op den top van den berg te zitten; de schaduwen der verschillende wolken spreiden een wit en sleepend kleed over zijn breede borst en ledematen uit; hij schijnt met starenden blik op de stad neer te zien, met zijn ééne hand, gelijk gij zegt, naar de schitterende straten wijzend, en met de andere — ziet gij het wel? — naar den hoogen hemel. Hij

schijnt wel de geest te zijn van een der Titanen, peinzend over de schoone wereld, die hij verloren heeft, vol berouw over het verleden — doch met iets dreigends voor de toekomst."

„Zou die berg in eenig verband staan met de aardbeving van gisterenavond? Men zegt, dat hij eeuwen geleden vuur gebraakt heeft, evenals de Etna nu nog doet. Misschien loeien en razen de vlammen in zijn binnenste."

„Het zou kunnen zijn," gaf Glaucus haar peinzend ten antwoord.

„Gij zegt," sprak Nydia, „dat gij niet goed aan toovenarij kunt gelooven. Ik heb gehoord, dat er een machtige tooverheks woont tusschen de verzengde holen van den berg, en dan zou die wolk wel de donkere schaduw kunnen zijn van den kwaden geest, waar zij zich mede onderhoudt."

„Gij zijt vol van de fabelen van uw geboorteland Thessalië," zei Glaucus, „en een zonderling mengsel van gezond verstand en bijgeloof."

„Wij zijn in het duister altijd bijgeloovig," hervatte Nydia. „Zeg mij eens, Glaucus!" voegde zij er bij, „gelijkt alles wat schoon is op elkaar? Zij zeggen, dat gij schoon zijt, en Jone ook. Gelijken uw beider gelaatstrekken dan op elkaar? Ik verbeeld mij van neen, al geloof ik, dat het toch wel zoo zijn moet."

„Doe in uw verbeelding Jone zulk een onrecht niet aan," antwoordde Glaucus lachend. „Wij gelijken niet op elkaar, gelijk dat soms wel eens gebeurt. Jone's oogen zijn — ja, hoe zijn die, Jone? ik kan ze niet zien. Keer u een weing naar mij toe. Zijn ze zwart? neen, daar zijn ze te zacht voor. Zijn ze blauw? Neen daar zijn ze te donker voor; zij veranderen bij elken zonnestraal. Ik ken hun kleur niet, maar de mijne, lieve Nydia ! zijn grauw, en schitteren slechts als Jone's oog er op schijnt. Jone's wangen zijn —"

„Ik versta geen enkel woord van uw beschrijving," viel hem Nydia gemelijk in de rede, „ik begrijp er alleen uit, dat gij elkander niet gelijkt, en daar ben ik blij om."

„Waarom, Nydia?" vroeg Jone.

Nydia bloosde. „Omdat ik mij u altijd zeer verschillend van elkander heb voorgesteld; en men is blijde, als men ziet, dat men zich niet in zijn meening bedriegt."

„En waarop hebt gij dan gedacht dat Glaucus geleek?" vroeg Jone op zachten toon.

„Op muziek," antwoordde Nydia met nedergeslagen oogen.

„Gij hebt gelijk," dacht Jone.

„En welke gelijkenis hebt gij aan Jone toegeschreven?"

„Dat kan ik nog niet zeggen," antwoordde het blinde

meisje. „Ik ken haar nog niet lang genoeg om een gedaante voor mijn gissingen te vinden."

„Dan zal ik het u zeggen," zei Glaucus, Jone omarmend: „zij is gelijk de zon, die ons verwarmt; gelijk de golf die ons verfrischt."

„De zon verschroeit, en de golf overstelpt somtijds," zei Nydia.

„Neem dan deze roos," zei Glaucus, „en laat haar geur u Jone voorstellen."

„Helaas! de roos zal verwelken!" zei Jone schertsend.

Zoo pratende brachten zij den tijd door, de minnenden, alleen bewust van het geluk, dat de liefde schenkt, het blinde meisje slechts in het gevoel van haar smart, haar jaloezie en haar jammer.

Nu vatte Glaucus onder het varen nogmaals de cither op, en stemde met een ongedwongen hand de snaren tot zulk een wild vroolijk lied, dat zelfs Nydia uit haar droom ontwaakte en een uitroep van bewondering liet hooren.

Het was de geboorte der liefde, welke hij bezong.

„Gij ziet, mijn kind! riep Glaucus uit, dat de muziek der liefde ook een anderen klank kan hebben, en dat ik ongelijk had met te zeggen, dat het geluk niet toelaat vroolijk te zijn."

DERDE HOOFDSTUK.

De godsdienstige samenkomst.

De Nazarener bereikte, door Apaecides gevolgd, den oever van de Sarnus; van den stroom, die nu een klein riviertje geworden is, en toen vroolijk in de zee uitmondde. Hij was met talrijke vaartuigen overdekt, en in zijn golven spiegelden zich de lusthoven, de wijnbergen, de paleizen van Pompeji. Olinthus richtte van de meer bezochte en woelige wandelpaden zijn schreden naar een zijweg, die te midden tusschen een schaduwrijke laan liep, op eenigen afstand van de rivier. Deze wandelplaats was 's avonds een geliefkoosd oord voor de stedelingen, maar gedurende de hitte en de bezigheden van den dag werd zij zelden bezocht, behalve door enkele groepjes spelende kinderen, een enkelen peinzenden dichter, of eenige redetwistende wijsgeeren. Aan den kant, die het verst van de rivier verwijderd was, doorsneden talrijke boschjes van boksdoornhout het jonger gewas en waren in duizenderlei grillige gedaanten gesnoeid, soms in die van Faunen en Saters, soms in nabootsing der Egyptische pyramiden, of in

de letters, die den naam van een alom geëerd burger vormden. De slechte smaak is even oud als de goede, en de kooplieden van Hackney en Paddington dachten er, een eeuw geleden, weinig aan, dat zij in hun geschoren iepen- en kunstig gekapte boksdoorns slechts het voorbeeld navolgden uit den meest beschaafden tijd der Romeinsche oudheid, van de tuinen te Pompeji, en van het landhuis van den smaakvollen Plinius.

Op dit oogenblik, terwijl de zon nog hel door het gebladerte scheen, was het wandelpad geheel verlaten; tenminste er waren op deze eenzame plek geen andere menschen te zien dan Olinthus en de priester. Zij zetten zich neder op een der banken, op regelmatige afstanden tusschen boomen geplaatst, en keerden hun gezicht naar het koeltje, dat zachtkens van den rivierkant blies, terwijl haar golfjes voor hun oogen wemelden en glinsterden. Het was een zonderling paar menschen, dat zeer van elkaar verschilde ! — een aanhanger van de nieuwste godsdienstleer, en een priester van den oudsten eeredienst der wereld !

„Zijt gij gelukkig geweest, sedert gij mij zoo eensklaps verliet?" begon Olinthus; „heeft uw hart onder dat priesterkleed eenig geluk gekend? Hebt gij, verlangende Gods stem te hooren, troost ontvangen van de godsspraak van Isis? Uw zuchten en uw afgewend gelaat geven mij het antwoord, dat mijn ziel voorspelde !"

„Helaas !" gaf Apaecides hem droevig ten antwoord, „gij ziet een ongelukkig mensch voor u ! Van mijn kindsheid af heb ik het droombeeld der jeugd aangebeden; ik heb het lot benijd van menschen, die in eenzame tempels en onderaardsche holen vereerd werden met den omgang der hemelingen; mijn dagen zijn verteerd door vage en koortsachtige begeerten, mijn nachten door bedriegelijke verschijningen. Misleid door de geheimzinnige voorspellingen van een bedrieger, heb ik dit gewaad aangetrokken; mijn karakter, — ik beken het u openhartig, — mijn karakter was afkeerig van hetgeen ik gezien heb, en waaraan ik gedoemd was deel te nemen ! De waarheid zoekend, ben ik een dienaar van het bedrog geworden. Op den avond, toen wij elkaar het laatst hebben gezien, streelde ik mij nog met een flauwe hoop, mij door dien bedrieger gegeven, dien ik reeds beter had moeten leeren kennen. Ik heb — doch laten wij er niet meer over spreken, — het zij genoeg u te zeggen, dat ik eedbreuk en zonde gevoegd heb bij die onbezonnenheid. De sluier is voor altijd van mijn oogen opgeheven; ik zie nu een schelm in hem, dien ik eerde als een halven God: de aarde wordt donker voor mijn oogen; ik ben in den

diepsten afgrond der duisternis: ik weet niet of er Goden boven mij zijn, of wij de vrucht zijn van het toeval, of er na dit beperkte, treurige heden vernietiging of iets anders volgen zal. Verklaar mij wat uw geloof hiervan zegt, los mijn twijfel op, indien gij hiertoe inderdaad in staat zijt."

„Het verwondert mij niet," antwoordde de Nazarener, „dat gij zoo in een doolhof verward, en aan het twijfelen geraakt zijt. Nog vóór tachtig jaren had men geen zekerheid omtrent het bestaan van God of een leven na den dood. Nieuwe openbaringen zijn er sedert gedaan aan hem, die ooren heeft om te hooren; een hemel, een ware Olympus werd er voor hem, die oogen heeft om te zien, geopend. Wees aandachtig op mijn woorden, en hoor ze aan."

Met al den ijver van iemand, die van zijn geloof doordrongen is, en begeerig om aan anderen zijn heilmare mee te deelen, openbaarde nu de Nazarener aan Apaecides de beloften der Heilige Schrift. Eerst sprak hij over de wonderwerken en het lijden van Christus, en weende terwijl hij sprak: hierop stelde hij hem den luister voor der opstanding van den Zaligmaker, en de duidelijke voorspellingen daarvan in de Openbaring. Hij beschreef dien vlekkeloozen en onzinnelijken hemel, die voor den deugdzame bestemd is; het vuur en de pijnigingen, die den zondaar ten deel zullen vallen.

De twijfelingen, die in het verstand van latere denkers oprijzen over de onwaarschijnlijkheid van zulk een offer van een God voor den mensch, zijn niet van dien aard, dat zij bij een vroegeren Heiden konden opkomen. Hij was gewoon aan het geloof, dat de Goden op de aarde geleefd, de gedaante der menschen aangenomen, in hun hartstochten, werkzaamheden en rampen gedeeld hadden.

Het kwam den Heiden niet ongelooflijk voor, dat Christus van den hemel gezonden was, dat een onsterfelijk wezen sterfelijk geworden was en het bittere van den dood gesmaakt had. En het doel, waarom hij dus leed en stierf, hoeveel glansrijker scheen het aan Apaecides, dan dat, waarvoor de oude Goden de benedenwereld hadden bezocht en de poorten van den dood waren doorgegaan! Was het niet een Gode waardige zaak, in deze duistere vallei af te dalen, om de wolken te verjagen, die zich rondom den berg daarachter hadden opeengestapeld, den twijfel der verstandigen op te lossen en te bewijzen, dat de ziel niet naar iets denkbeeldigs haakte, wanneer zij meende onsterflijk te zijn? Dit laatste vooral had den machtigsten invloed op die eenvoudige menschen, die bestemd waren om de aarde te bekeeren.

Apaecides had reeds geleerd, dat het geloof der wijsgeeren niet hetzelfde was als dat der groote menigte; dat zij heimelijk geloofden aan een hooger Wezen, doch het ondienstig oordeelden, dit geloof aan de groote massa mee te deelen. Hij had reeds geleerd, dat de priesters den spot dreven met hetgeen zij aan het volk predikten; dat de overtuiging der ingewijden niet overeenkwam met die der menigte. Doch in dit nieuwe geloof kwam het hem voor, dat wijsgeeren, priesters en volk, de uitleggers van het geloof en hun aanhangers, gelijkelijk overeenstemden. Zij hielden geen afgetrokken beschouwingen of diepzinnige redeneeringen over den toekomenden staat, maar spraken daarover met volkomen zekerheid; de omvang dier geloften verbijsterde hem; haar troost verzachtte zijn leed, want het christelijk geloof vond zijn eerste belijders onder de zondaren; vele zijner voorgangers en martelaars behoorden tot hen, die het bittere der zonde kenden, en daarom door haar valschen schijn niet langer van het pad der deugd werden gelokt. De wroeging zelf, welke Apaecides gevoelde over zijn laatste afwijkingen, deed hem neigen tot iemand, die dat berouw wist te waardeeren, en die tot hem sprak van de blijdschap van den hemel over een zondaar, die zich bekeert.

„Kom," zei de Nazarener, den indruk bespeurend, dien hij teweeg had gebracht, „kom naar het eenvoudige vertrek, waar wij onze bijeenkomsten houden: hoor daar naar onze gebeden: let op ons oprecht berouw: neem deel aan onze offers, niet van dieren of bloemkransen, maar van de reine overgave van onze harten. De bloemen, die wij ten altaar brengen, zijn onverwelkbaar: zij bloeien nog als wij er niet meer zijn: wat zeg ik, zij vergezellen ons boven het graf; zij rijzen voor onze voeten op in den hemel; zij verkwikken ons door een eeuwigen geur; want zij zijn geestelijk van natuur: het zijn de overwonnen aanvechtingen des kwaads en het berouw over bedreven zonden. Kom! o kom! verlies dit oogenblik niet weer, nu gij voorbereid zijt tot den grooten, den plechtigen overgang van de duisternis tot het licht, van het leed tot de zaligheid, van het verderf tot de onsterfelijkheid! Het is vandaag de dag des Heeren, de dag, dien wij voor onze godsdienstige bijeenkomsten hebben bestemd. Hoewel wij gewoonlijk 's nachts bijeenkomen, zijn eenigen onzer evenwel op dit oogenblik tezamen. Welk een blijdschap, welk een gejuich zal het onder ons allen zijn, indien wij een verdoold schaap tot de gewijde kudde brengen!"

Apaecides, die rein van hart was, vond iets bijzonder liefderijks in den bekeeringsijver, die Olinthus bezielde; een ijver, die zijn geluk vond in het geluk van

anderen, die zich slechts verheugde over de vermeerdering van zijn aanhangers wijl het deelgenooten waren in de onsterfelijkheid. In deze stemming was hij niet geneigd om alleen te blijven; de nieuwsgierigheid paarde zich aan die verhevener motieven: hij begeerde plechtigheden te zien, waarvan zoo veel verschillende en ongunstige gesprekken in omloop waren. Hij weifelde een oogenblik, liet zijn oogen over zijn priesterkleeding gaan, dacht aan Arbaces, huiverde van afgrijzen, en hief zijn oogen op naar het gezicht van den Nazarener, waarop angstige verwachting te lezen was terwille van *zijn* heil, *zijn* behoud! Hij trok zijn mantel dichter om zich heen, om zijn overig gewaad volkomen te bedekken, en zei: „Ga voor, ik volg u."

Olinthus drukte hem blijmoedig de hand, en naar den kant van het water loopend, wenkte hij een der booten, die daar gedurig op- en afvoeren. Zij stapten er in en het gordijn, dat bestemd was om hen voor de zon te beschutten, onttrok hen tevens aan de opmerkzaamheid van anderen. Zij kliefden snel het water. Uit een der booten, die hen voorbijvoeren, klonk een lieflijke muziek, en haar voorsteven was met bloemen versierd; zij ging zeewaarts.

„Zoo," zei Olinthus droevig, „varen de slaven der weelde in hun zelfbedrog naar de groote zee der stormen en schipbreuken; wij gaan hen nederig en onbemerkt voorbij om de kust te bereiken."

Apaecides, zijn oogen opslaand, kreeg door de opening van het gordijn het gezicht te zien van een der passagiers op het vroolijke vaartuig — het was dat van Jone. — De minnenden deden de spelevaart, die wij reeds beschreven hebben. De priester zuchtte, en viel andermaal achterover op zijn zitplaats. Zij bereikten de overzijde, waar in de voorstad een reeks kleine en onaanzienlijke huisjes zich tot den oever uitstrekte, verlieten de boot en gingen aan land. Olinthus liep vooruit, ging een aantal stegen door, en bleef ten laatste staan voor de deur van een gesloten huis, dat in uiterlijk weinig van de overige verschilde. Hij klopte driemaal; zij werd geopend en dadelijk weer gesloten, toen Apaecides, zijn geleider volgend, over den drempel was gegaan.

Zij gingen een verlaten atrium door en kwamen aan een binnenkamer van matige ruimte, die, wanneer de deur gesloten was, alleen haar licht ontving door een klein venster boven de deur zelf. Doch voor den drempel van die kamer bleef Olinthus staan, en aan de deur tikkend, zei hij: „Vrede zij ulieden!" Een stem van binnen vroeg: „Vrede? met wien?" „Met de geloovigen!" was het antwoord van Olinthus, en

de deur ging open. Twaalf of veertien personen zaten er in een halven kring. Geen hunner sprak, en zij schenen geheel in hun overdenkingen verdiept tegenover een ruw houten crucifix.

Zonder iets te zeggen hieven zij hun oogen op, toen Olinthus binnenkwam. De Nazarener, alvorens zich bij hen te voegen, knielde eerst, en aan de beweging zijner lippen en zijn stijf op het crucifix gevestigde oogen zag Apaecides, dat hij een stil gebed deed. Hierna wendde Olinthus zich tot de vergadering: „Mannen broeders !" zeide hij, „wees niet bevreesd een priester van Isis in uw midden te zien; hij heeft bij de blinden gewoond, doch de geest is op hem nedergedaald, — hij verlangt te zien, te hooren en te verstaan."

„Amen !" sprak een uit de vergadering, en Apaecides ontwaarde in den spreker een man nog jonger dan hijzelf, even bleek en vervallen, en in wiens oog niet minder de werking van een vurig gemoed te lezen stond.

„Amen !" herhaalde een tweede stem; en hij die nu gesproken had, was in den bloei zijner mannelijke jaren; zijn koperkleurige huid en Aziatische gelaatstrekken deden duidelijk den zoon van Syrië zien — hij was in zijn jeugd een roover geweest.

„Amen !" hoorde men ten derde male, en de priester, ook dezen spreker aanziende, zag een ouden man met een langen, grijzen baard, in wien hij een slaaf van den ouden Diomedes herkende.

„Amen !" herhaalden tegelijk de anderen, allen menschen die, op een paar uitzonderingen na, blijkbaar tot den minderen stand behoorden. De uitzonderingen bestonden in een officier van de lijfwacht en een koopman van Alexandrië.

„Wij verplichten u niet," zoo ging thans Olinthus voort, „tot geheimhouding; wij vorderen geen eed van u, gelijk eenige onzer zwakkere broeders doen zouden, om ons niet te verraden. Het is waar, er bestaat geen stellige wet tegen ons, maar het volk, dat woester is dan zijn regeerders, dorst naar ons bloed. Zoo, mijn vrienden, was het, terwijl Pilatus weifelde, het was 't volk, dat riep: „kruisigt hem !" wij eischen niets voor onze veiligheid; neen, verraad ons aan de menigte, belaster ons zooveel gij wilt; wij zijn boven den dood verheven; blijmoedig zouden wij den leeuwenkuil betreden, blijmoedig de smarten van de pijnbank tegemoet zien. Wij kunnen de duisternis van het graf braveeren, want wat de dood is voor een misdadiger, is de eeuwigheid voor den Christen."

Een luid gejuich van goedkeuring weergalmde door de vergadering.

„Gij komt tot ons als een bezoeker; God geve dat gij

als een bekeerling onder ons blijft! Onze godsdienst? Gij ziet haar. Dat kruisbeeld is ons eenige teeken; die rol daar bevat onze geheimenissen van Caere en Eleusis. Onze zedeleer? Zij ligt in onzen levenswandel; wij allen zijn zondaars geweest; wie kan ons nu van een misdaad beschuldigen? Wij hebben door den doop het verleden afgewasschen. En denk niet, dat dit ons werk is; het is Gods werk. Kom nader, Medon," en hij wendde zich tot den ouden slaaf, die vóór de toelating van Apaecides had gesproken, „gij zijt de eenige man onder ons, die niet vrij is. Doch in den hemel zullen de laatsten de eersten zijn; zoo ook bij ons. Ontrol uw schrift, lees het en verklaar het ons."

Het zou nutteloos voor ons zijn, de voorlezing van Medon of de bemerkingen der vergadering daarbij te volgen. De leerstellingen, die toen nieuw en ongewoon waren, zijn ons nu gemeenzaam geworden. Achttien eeuwen hebben weinig onverklaard gelaten in de leer der schrift of van het leven van Christus. Er zou behalve dat voor ons in den twijfel van den Heidenschen priester weinig gelijksoortigs met de onze gevonden worden, en weinig geleerds in de antwoorden, die hij ontving van ruwe, onbeschaafde en eenvoudige menschen, die weinig meer wisten, dan dat zij grooter waren dan zij schenen.

Eén ding was er, dat den Napolitaan diep trof. Toen de voorlezing geëindigd was, hoorde men zachtjes aan de deur tikken; het wachtwoord werd gegeven en beantwoord. De deur ging open, en twee kleine kinderen, waarvan de oudste ruim zeven jaar scheen, kwamen schroomvallig binnen; zij waren de kinderen van den bewoner van het huis, dien zwarten en forschen Syriër, wiens jeugd in roof en moord was voorbijgegaan. De oudste der gemeente (het was de oude slaaf) opende zijn armen; zij vlogen er in, zij kropen tegen zijn borst op, en op zijn ruwe gelaatstrekken teekende zich een vriendelijke lach, terwijl hij hen liefkoosde. En nu verzamelden zich deze hardvochtige en stoutmoedige mannen, in gestadige lotswisseling opgekweekt, door de ruwste stormen aangegrepen, mannen van onwrikbaren moed, gereed om de gansche wereld het hoofd te bieden, bereid om pijnigingen en dood te trotseeren; mannen, die alle denkbare contrasten opleverden met de zwakke zenuwen, vroolijke harten en den teederen aard van kinderen; al die mannen verzamelden zich nu rondom de kleinen en ontplooiden hun gebaarde lippen tot een vriendelijken en liefkoozenden lach. Nu ontrolde de oude man zijn schrift, en leerde de kinderen dat schoone gebed opzeggen, dat wij ook thans nog onzen kinderen leeren, en hij verhaalde hun

in eenvoudige woorden van Gods liefde voor de kinderen, en hoe geen muschje kan vallen zonder dat Zijn oog het ziet. Die beminnelijke gewoonte van kinderlijke inzegening was lang bij de vroegste kerk in zwang, ter gedachtenis aan de woorden: „Laat de kinderen tot mij komen," en zij is misschien de oorsprong geweest van den bijgeloovigen laster, die aan de Christenen dezelfde misdaad ten laste legde, waarvan zij na hun zegepraal de Joden hebben beschuldigd, en wel, dat zij de kinderen zouden verlokken tot afgrijselijke dingen, en hen, na het volvoeren daarvan, in stilte offerden.

De forsche, berouwhebbende vader scheen in de onschuld zijner kinderen zich tot zijn vroeger leven teruggeroepen te gevoelen, in het tijdperk van zijn leven, toen hij nog niet gezondigd had. Met aandachtige blikken volgde hij de beweging hunner lippen; hij lachte, wanneer zij met eerbiedige en neergeslagen oogen de heilige woorden spraken, en toen de les was afgeloopen en zij vrij en blij naar zijn knieën huppelden, drukte hij hen aan zijn borst, kuste hen herhaalde malen, en de tranen stroomden hem over de wangen; hij schreide, doch het was niet mogelijk te onderscheiden of het van blijdschap of droefheid, van berouw of hoop, van boetvaardigheid of liefde was!

Ik zei, dat er in dit tooneel iets was, dat Apaecides diep trof, en inderdaad, het zou moeilijk vallen zich een plechtigheid te denken, die meer in overeenstemming is met den godsdienst der liefde en die gevoeliger snaar in het menschelijk hart doet trillen.

Op dit oogenblik werd de deur langzaam geopend, en een stokoud man, leunend op een staf kwam de kamer binnen. De geheele vergadering stond op, en een uitdrukking van liefdevollen eerbied stond op ieders gelaat te lezen. Apaecides gevoelde zich bij het zien naar zijn gezicht onwillekeurig tot hem aangetrokken. Niemand zou het zonder liefde hebben kunnen aanzien, want het was eenmaal bestraald geweest door goddelijk licht, door de incarnatie van de liefde Gods, en de luister daarvan was er nimmer van geweken.

„Kinderen, God zij met u!" sprak de oude man, en hij strekte zijn armen over hen uit. Toen ging hij zitten, en de kinderen snelden naar hem toe, kropen tegen hem op en nestelden zich als het ware tegen hem aan. De milde lach van dien grijsaard scheen hen allen te heiligen, het verschil der jaren uit te wisschen en over den kinderlijken zoowel als over den mannelijken leeftijd het licht te verspreiden van dien hemel, waar allen eenmaal hun woning hoopten te vinden.

„Vader!" zei Olinthus, „gij, aan wiens lichaam de

Almacht des Verlossers een wonderteeken gewrocht heeft; gij, die het graf ontkomen zijt, om een levende getuige te worden van zijn goedertierenheid en zijn macht, ziehier een vreemdeling in ons midden, — een nieuw lam tot de kudde verzameld!"

„Laat mij hem zegenen!" zei de oude man, en de gemeente maakte plaats voor hem. Apaecides naderde hem als door een natuurlijke ingeving, en knielde neer. De oude man legde zijn hand op het hoofd van den priester, en zegende hem, doch niet overluid. Terwijl zijn lippen zich bewogen, waren zijn oogen ten hemel geslagen, en tranen van blijdschap vloeiden langs zijn wangen.

De kinderen stonden aan weerskanten van den bekeerling. Zijn hart was als het hunne; hij was een dergenen geworden, wien het Koninkrijk der Hemelen is toegezegd.

VIERDE HOOFDSTUK.

De stroom der liefde vloeit voort. — Waarheen?

Dagen zijn als jaren voor een jonge liefde, als geen hinderpaal de harten scheidt; als de zon vroolijk schijnt en de stroom helder voortschiet; als de liefde voorspoedig is en op hechte grondslagen rust.

Jone ontveinsde nu voor Glaucus niet langer de genegenheid, die zij voor hem gevoelde, en hun liefde was ook het eenige onderwerp van hun gesprekken geworden.

Men was nu reeds ver in Augustus: hun huwelijk was tegen de volgende maand bepaald: de deurpost van Glaucus' woning was reeds met bloemen versierd; hij behoorde niet langer aan zijn vroolijke vrienden, maar was altijd bij Jone. Des morgens verwelkomden zij de zon met muziek; des avonds vermeden zij de vroolijke plaatsen van samenkomst, om tochtjes te maken op het water, of in de vruchtbare, met wijnbergen begroeide helling, aan den voet van den noodlottigen *Vesuvius*. De aarde schudde niet meer. De levenslustige Pompejers hadden vergeten, dat zij zulk een vreeselijke waarschuwing hadden ontvangen. Glaucus verbeeldde zich in de ijdelheid van zijn Heidensche geloofsleer, dat die schok het gevolg was geweest eener onmiddellijke tusschenkomst van de Goden, minder om zijnentwille dan om Jone te verlossen. Hij bracht de offers van zijn dankbaarheid in den tempel van zijn eeredienst, en zelfs het altaar

van Isis was met bloemkransen bedekt. Wat het wonder betrof van het bezielde marmer, hij bloosde over de uitwerking, die dit op hem had teweeggebracht. Hij geloofde dat het inderdaad door menschelijke tooverij bewerkstelligd was; de uitkomst had hem doen zien, dat het niet was te beschouwen als een bewijs van gramschap eener Godin.

Van Arbaces hoorde men niets anders, dan dat hij nog leefde. Uitgestrekt op het ziekbed, kwam hij langzamerhand bij van den schok, dien hij ondergaan had; hij liet de gelieven ongestoord, doch het was slechts om te beter over den tijd en de wijze zijner wraak na te denken. Nydia was, zoowel bij hun avondtochtjes als 's morgens in het huis van Jone, hun bestendig en meestal eenig gezelschap. Zij vermoedden niets van den gloed, die haar in 't geheim verteerde; de plotselinge vrijpostigheid, waarmede zij zich in hun gesprekken mengde, haar grillige en wel eens gemelijke luimen vonden verschooning in de herinnering aan den dienst, dien zij hun bewezen had, en in hun medelijden met haar ongeluk. Hoewel zij bleef weigeren haar vrijheid aan te nemen, werd zij toch als vrij beschouwd. Zij ging, waarheen zij wilde; noch in haar woorden, noch in haar daden werd zij gehinderd. Nydia maakte hiervan gebruik, om zich te ontslaan van het gezelschap van den slaaf, dien zij haar als oppasser hadden toegevoegd. Met den langen stok doorliep zij weer, als in haar vorigen staat, de bevolkte straten. Het was eigenaardig te zien, hoe vlug en behendig zij door een volksmenigte heendrong, elk gevaar vermeed, en haar weg vond door de meest verwarde kronkelwegen der stad. Het voornaamste genoegen bleef steeds het bezoeken van de kleine plek, die den tuin van Glaucus uitmaakte, en het opkweeken van zijn bloemen; — deze tenminste beloonden haar liefde. Soms kwam zij de kamer binnen, waar hij zat, en zocht een gesprek aan te knoopen, dat zij dan meestal plotseling afbrak, want de gesprekken van Glaucus hadden slechts één onderwerp — Jone. Dikwijls gevoelde zij berouw over den dienst, dien zij Jone bewezen had; vaak ook dacht zij bij zichzelf: „indien zij bezweken was, had Glaucus haar niet langer kunnen beminnen!" en dan kwamen sombere denkbeelden in haar op.

De jeugd van Nydia, die zonder vriendschap was voorbijgegaan, had haar gemoed vroeg verhard: misschien ook hadden wel de losbandige tooneelen, die ze had bijgewoond, hoewel schijnbaar onschadelijk voor haar, er het hunne toe bijgedragen, om haar hartstochten te ontwikkelen, hoewel zij haar reinheid niet hadden bezoedeld. De drinkgelagen van Burbo

hadden haar wel doen walgen, de gastmalen van den Egyptenaar haar met afschrik vervuld, maar mogelijk had de besmettelijke wind eenige zaden laten vallen in een hart, waarover hij zoo schielijk was heengewaaid. En daar de duisternis steeds aan de verbeeldingskracht voedsel geeft, zoo bracht ook misschien haar blindheid er toe bij, om de liefde van het ongelukkige meisje tot woeste en ijlhoofdige droomen aan te wakkeren.

Op zekeren morgen, terwijl zij haar gewone bezigheid in den tuin van Glaucus verrichtte, vond zij hem, onder de zuilen zijner galerij, met een koopman uit de stad in onderhandeling; hij zocht de juweelen uit voor zijn aanstaande bruid. Hij had haar kamer reeds doen inrichten; de juweelen, die hij nu kocht, zouden daarvoor tot sieraad dienen.

„Kom hier, Nydia ! zet uw vaas eens neer. Gij moet dezen ketting van mij aannemen, — wacht — ik zal ze u omhangen. Zie eens, Servillus ! staat hij niet goed ?"

„Voortreffelijk !" antwoordde de juwelier. „Maar wanneer deze oorringen zullen schitteren in de ooren der edele Jone, dan, bij Bacchus ! zult gij eens zien, wat mijn kunst tot verhooging der schoonheid kan bijbrengen."

„Jone !" herhaalde Nydia, die een oogenblik te voren haar dankbaarheid voor het geschenk van Glaucus door een lachje en een blos had doen blijken.

„Ja," zeide de Athener, onachtzaam met de kleinoodiën spelende; „ik wilde een geschenk voor Jone uitzoeken, maar vind er geen bij, dat harer waardig is."

Toen hij deze woorden uitgesproken had, schrikte hij door een plotselinge beweging van Nydia, zij rukte den ketting met geweld van haar hals, en wierp dien tegen den grond.

„Wat is dat ? Hoe, Nydia ! Zijt gij beleedigd ?"

„Gij behandelt mij altijd als een slavin en als een kind," gaf hem het Thessalische meisje ten antwoord, terwijl haar borst moeite had om haar snikken te onderdrukken; zij keerde zich haastig om, en ging naar den anderen hoek van den tuin.

Glaucus deed geen poging om haar te volgen of tot bedaren te brengen; hij was beleedigd; hij ging voort de kleinoodiën te beschouwen en te keuren; het eene te verwerpen, het andere te prijzen, en eindigde met zich door den juwelier te laten bepraten om alles te koopen.

Toen hij den koop gesloten en den juwelier weggezonden had, ging hij naar zijn kamer, kleedde zich, klom in zijn rijtuig, en reed naar Jone. Hij dacht noch aan het blinde meisje, noch aan haar beleediging; hij had beide vergeten.

Hij bracht den voormiddag met zijn schoone Napelsche door, ging vandaar naar het badhuis, dineerde buitenshuis, wanneer wij tenminste de Coena der Romeinen van 's middags drie uur bij ons diner kunnen vergelijken en ging naar huis om van kleeding te verwisselen, voor hij naar Jone terugkeerde. Hij kwam den *peristylus* door, in de peinzende houding van een minnaar, zoodat hij het arme blinde meisje niet gewaar werd, dat nog voorovergebukt stond op dezelfde plek, waar hij haar verlaten had. Al zag ook zij hem niet, zij herkende hem aan het geluid zijner voetstappen. Nauwelijks was hij zijn geliefkoosd vertrek binnen gegaan, dat in den *peristylus* uitkwam, en was hij in diepe gedachten op zijn rustbank gaan liggen, of hij voelde zijn kleed schroomvallig aanraken, en zijn hoofd omkeerend, zag hij Nydia geknield voor zich, terwijl zij hem een handvol bloemen aanbood — een bevallig en eigenaardig zinnebeeld van verzoening — en, met haar duistere oogen naar de zijne opgeslagen, in tranen badend.

„Ik heb u beleedigd," zei zij snikkend, „voor de eerste maal beleedigd. Ik wil liever sterven, dan u een oogenblik verdriet aandoen: zeg mij, dat gij mij vergiffenis schenkt. Zie, ik heb den ketting opgeraapt; ik heb dien omgehangen; Ik zal dien eeuwig bewaren; hij komt van u."

„Mijn lieve Nydia!" antwoordde Glaucus, en haar opbeurende, kuste hij haar voorhoofd; „denk daar niet meer aan. Maar waarom werd gij zoo boos opeens, ik kan er geen reden voor bedenken."

„Vraag er mij niet naar," antwoordde zij hevig blozend; „ik ben vol grillen en kuren; gij weet, dat ik nog maar een kind ben; gij zegt dat zoo dikwijls. Kunt gij aan een kind rekenschap vragen van elken gril?"

„Maar lieve! gij zult toch weldra geen kind meer zijn; en zoo gij wilt, dat wij u als een vrouw zullen behandelen, dan moet gij die zonderlinge invallen en driftige buien leeren beteugelen. Denk niet, dat ik u beknor; neen! ik spreek slechts tot uw eigen bestwil."

„'t Is waar," zei Nydia; „ik moet mijzelf leeren beheerschen."

„De eerste poging is steeds de zwaarste."

„Ik heb reeds vele eerste pogingen aangewend," zei Nydia. „Maar gij, mijn Mentor! vindt *gij* het dan zoo gemakkelijk uzelf te beheerschen? Kunt gij uw liefde voor Jone verbergen of bedwingen?"

„Liefde, beste Nydia! is geheel iets anders," antwoordde de jonge zedepreker.

„Dat dacht ik al!" hervatte Nydia met een treurigen lach. „Glaucus! wilt gij mijn arme bloemen aannemen?

Doe er mee, wat gij wilt; gij moogt ze, als gij het goedvindt, aan Jone geven," voegde zij er een weinig aarzelend bij.

„Neen, Nydia !" antwoordde Glaucus goedhartig, die eenige jaloezie in haar woorden meende te bespeuren, hoewel hij zich verbeeldde dat het alleen die van een ijdel en lichtgeraakt kind was; „ik wil uw lieve bloemen aan geen mensch ter wereld geven. Ga hier zitten, en maak er mij een krans van; het zal de eerste niet zijn, dien uw teedere vingers mij gevlochten hebben."

Het arme meisje zat vergenoegd aan de zijde van Glaucus. Zij haalde uit haar gordel een kluwen van veelkleurige draden of liever linten voor den dag, die men voor het vlechten van bloemkransen bezigde, en die zij, daar het haar gewone bezigheid was, altijd bij zich droeg, en begon schielijk en bevallig haar taak te verrichten. Haar tranen waren spoedig gedroogd; een onmerkbaar lachje speelde om haar lippen; inderdaad, evenals een kind had zij slechts gevoel voor het tegenwoordige. De vrede met Glaucus was weer gesloten; hij had haar vergiffenis geschonken; zij zat naast hem; hij speelde liefkozend met haar zijden lokken; zijn adem verfrischte haar wangen. Jone, de wreede Jone was er niet bij; geen ander deelde in zijn opmerkzaamheid. Ja, zij was gelukkig; het was een dier oogenblikken van haar kort en rampspoedig leven, dat zoet was in haar herinnering.

„Gij hebt fraaie lokken," zei Glaucus. „Zij zullen eenmaal de vreugd van uw moeder hebben uitgemaakt."

Nydia zuchtte; het was of zij geen geboren slavin was; doch zij sprak nooit over haar bloedverwanten; en hetzij dan gering of aanzienlijk, zeker is het dat haar afkomst nimmer bekend is geworden aan haar weldoeners, of aan iemand anders in dit verwijderd land. Een kind van de droefheid en van het geheim, verscheen en verdween zij, als een vogel, die voor een oogenblik zich in onze kamer waagt; wij zien hem om ons fladderen, zonder te weten, vanwaar hij kwam, noch waar hij heengaat.

Nydia zuchtte, en sprak na een korte poos, zonder de opmerkingen van Glaucus te beantwoorden:

„Maar vlecht ik ook te veel rozen in uw krans, Glaucus? Men heeft mij gezegd, dat zij uw geliefkoosde bloemen zijn."

„En eeuwig zullen zij de geliefkoosde bloemen blijven, Nydia ! van hen die een ziel voor poëzie hebben. De roos is de bloem van liefde en geluk, zij is ook de bloem, die wij aan het zwijgen en aan den dood wijden; in ons leven winden wij haar om ons hoofd; zij wordt op ons graf gestrooid, als wij niet meer zijn."

„Ach !" zei Nydia, „kon ik slechts, inplaats van dezen vergankelijken bloemkrans te vlechten, uw levensdraad uit de handen der Schikgodinnen rukken, om dien met deze rozen te doorvlechten !"

„Lieve ! uw wensch is in harmonie met uw schoone stem, die zoo volkomen voor den zang geschikt is: hij ademt geheel den geest van een zang, en wat ook mijn lot moge worden, ik dank u daarvoor."

„Wat ook uw lot moge worden? is het niet voor alles bestemd wat schoon en goed is? De Schikgodinnen zullen even goed voor u zijn, als ik voor u zou wezen," hernam Nydia.

„Dat zouden zij niet, Nydia ! zoo mij niet de liefde gelukkig maakte. Zoo lang mijn jeugd duurt, kan ik voor een tijd mijn vaderland vergeten. Doch welke Athener kan in zijn mannelijke jaren aan Athene denken zooals het geweest is, en tevreden zijn, dat hij gelukkig is, terwijl de dierbare vaderstad is ten onder gegaan — voor eeuwig ten onder gegaan."

„En waarom voor eeuwig?"

Evenals de asch niet opnieuw branden kan; evenals de liefde, eenmaal gestorven, niet weer kan ontwaken, zoo komt de vrijheid, één verloren, nimmer terug. Doch wij willen dit onderwerp, dat zoo weinig voor u geschikt is, laten varen."

„Weinig voor mij geschikt? O! gij bedriegt u. Ik wijd ook mijn zuchten aan Griekenland; mijn wieg stond aan den voet van den Olympus; de Goden hebben den berg verlaten, doch hun sporen zijn er nog zichtbaar, — zichtbaar in de schoonheid hunner landstreek. Men zegt mij, dat zij schoon is, en ik heb haar lucht ingeademd waarbij deze lucht zelfs kil is; haar zon gevoeld, waarbij deze hemel ijskoud blijft. Ach ! spreek mij van Griekenland ! Ik, arme verdwaalde, begrijp u volkomen ! en mij dunkt, dat had ik aan deze kust gewoond, ware ik een Grieksch meisje, welks gelukkig lot het was te beminnen en bemind te worden, ik zou zelf mijn minnaar voor een ander Marathon, voor een nieuw Platea de wapenen hebben aangegord. Ja, de hand, die u nu rozen vlecht, zou u dan een krans van olijfbladeren gevlochten hebben !"

„O ! mocht zulk een dag nog eens aanbreken !" riep Glaucus uiit, in de geestdrift van het blinde Thessalische meisje deelend, en half overeind rijzend. — „Maar neen ! de zon is ondergegaan, en de nacht noodigt ons uit den dag te vergeten en vroolijk te zijn; blijf dus uw rozen vlechten."

Doch het was op bitteren toon, dat de Athener de laatste woorden sprak; en uit het somber gepeins, waarin hij verzonk, werd hij na eenigen tijd gewekt door de

stem van Nydia, die op zachten toon een lied aanhief, dat hij haar vroeger geleerd had.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Nydia ontmoet Julia. — Bijeenkomst van de Heidensche zuster en den bekeerden broeder. — Gedachten van een Athener over het Christendom.

„Wat een geluk voor Jone wat een zegen, steeds aan de zijde van Glaucus te zitten, zijn stem te hooren — en nog daarenboven hem te kunnen zien!"

Zoo klonk de alleenspraak van het blinde meisje, terwijl zij zich alleen in de schemering naar het huis van haar nieuwe meesteres begaf, waarheen Glaucus haar reeds was voorgegaan. Zij werd plotseling in haar overpeinzingen gestoord door de stem van een vrouw.

„Blind bloemenmeisje, waar gaat gij heen? Gij hebt geen mandje onder uw arm; hebt gij al uw bloemen verkocht?"

De persoon, die Nydia met deze woorden op zijde schoot, was een dame van een schoon, maar ruw en onvrouwelijk voorkomen; het was Julia, de dochter van Diomedes. Haar sluier was, terwijl zij sprak, half opgelicht. Diomedes zelf was bij haar, en een slaaf, die een lantaarn voor hen uit droeg. De koopman ging met zijn dochter naar huis, en kwam van een maaltijd bij een der buren.

„Herinnert gij u mijn stem niet?" ging Julia voort. „Ik ben de dochter van den rijken Diomedes."

„Ach! vergeef mij! Ja, ik herinner mij den klank van uw stem. Neen, edele Julia! ik heb geen bloemen te koop."

„Ik heb gehoord, dat Glaucus, de schoone Griek, u gekocht heeft; is dat waar, schoon slavinnetje?" vroeg Julia.

„Ik ben in dienst van Jone, de schoone Napelsche," antwoordde Nydia.

„Zoo en is het dan waar, dat....?"

„Kom, vooruit!" viel haar Diomedes in de rede, zijn mantel voor zijn mond houdend „de avondlucht is koud. Ik kan hier niet blijven staan, terwijl gij met dat blinde kind praat; neem haar mee naar huis, indien gij met haar wilt spreken."

„Doe dat, mijn kind!" sprak Julia, op een toon, die genoeg te kennen gaf, dat zij aan geen weigerend antwoord gewoon was; „ik heb u veel te vragen; ga met mij mee."

„Dat kan ik van avond niet doen; het zou te laat worden," antwoordde Nydia. „Ik moet thuis zijn; ik ben niet vrij, edele Julia!"

„Hoe? zou de zachtzinnige Jone u beknorren? Ja, ik twijfelde reeds of zij niet zoo wat een tweede Thalestri was. Nu, kom morgen; denk er aan, dat ik al sedert lang uw vriendin ben."

„Ik zal aan uw verlangen voldoen," gaf Nydia ten antwoord. Diomedes werd opnieuw ongeduldig, en spoorde zijn dochter aan tot spoed. Zij was dus genoodzaakt heen te gaan, zonder dat, waar het haar om te doen was, aan Nydia gevraagd te hebben.

Wij keeren inmiddels tot Jone terug. De tijd, die er tusschen het eerste en het tweede bezoek van Glaucus lag, had niet veel reden tot blijdschap opgeleverd, want zij had bezoek gekregen van haar broeder. Sedert den avond, waarop hij haar verlossing uit de handen van den Egyptenaar had helpen bewerken, had zij hem niet terug gezien.

Met zijn eigen ernstige gedachten bezig, had de jonge priester weinig aan zijn zuster gedacht, menschen met zulk een overspannen gemoed, die zich altijd met het bovenaardsche bezig houden, zijn minder gevoelig voor en belangstellend in aardsche aandoeningen, en het was reeds lang geleden, sedert Apaecides die minzame, vriendschappelijke wisseling van denkbeelden, die zoete en vertrouwelijke gesprekken gezocht had, die hem in zijn jeugd met Jone hadden verbonden, en die zoo natuurlijk waren bij de nauwe betrekking, die tusschen hen bestond.

Jone had steeds die verwijdering betreurd, nu schreef zij die toe aan de plichten zijner strenge broederschap. En vaak te midden van haar blijde verwachtingen en haar versterkte liefde voor haar verloofde, vaak wanneer zij dacht aan het vroeg vervallen voorkomen van haar broeder, aan zijn ernstige trekken en zijn gebogen gestalte, zuchtte zij bij het denkbeeld, hoe de dienst der Goden zoo'n sombere schaduw kon werpen over de aarde, die de Goden zoo schoon geschapen hadden.

Doch toen hij haar heden bezocht, lag er een ongewone kalmte op zijn gelaat, en was er een rustiger uitdrukking in zijn ingevallen oogen, dan zij sedert eenigen tijd bespeurd had. Deze schijnbare beterschap was echter slechts kortstondig; het was een kalmte, die door 't geringste koeltje aan 't rimpelen werd gebracht.

„Dat u de Goden zegenen, lieve broeder!" zei Jone, hem omhelzend.

„De Goden! spreek niet zoo in 't algemeen; er is waarschijnlijk slechts één God!"

„Broeder !"

„Is het verheven geloof van de Nazareners dan zoo onwaarschijnlijk? Zou er niet één God kunnen zijn — die alles regeert — ondeelbaar — eeuwig? Zouden deze ontelbare Godheden, welker altaren den aardbodem overdekken, niet slechts booze geesten zijn, die ons van het ware geloof zoeken af te brengen? Dit kan zeer wel het geval zijn, Jone !"

„Helaas ! kunnen wij dat gelooven? of, indien wij het geloofden, zou het dan niet een treurig geloof zijn?" antwoordde de Napelsche. „Hoe ! zouden wij deze schoone wereld alleen bewoonbaar maken? de bergen van hun Oreaden, de wateren van hun Nimfen berooven? Die bekoorlijke leer, die alles vergoddelijkt, die de geringste bloemen heiligt, die in het zachte koeltje de fluisteringen van den hemel hoort, zoudt gij verzaken, en de aarde tot stof en klei maken? Neen, Apaecides ! wat in ons hart den schoonsten weerklank geeft is in het geloof gelegen, dat het heelal met Goden bevolkt is."

Apaecides had het Christelijk geloof nog niet voor goed omhelsd,maar hij stond op het punt dit te doen. Hij had de leer van Olinthus reeds aanvaard, hij geloofde reeds, dat de levendige verbeelding der Heidenen de ingeving was van den vijand van het menschdom. Het onschuldig en natuurlijk antwoord van Jone deed hem sidderen. Hij haastte zich haar te antwoorden, en deed dat met drift, doch tegelijk zoo verward, dat Jone meer beducht was voor het verlies van zijn verstand dan voor zijn heftigheid.

„Helaas, mijn broeder !" zei zij, „uw harde dienst heeft bijna uw verstand gekrenkt. Kom tot mij, Apaecides. Geef mij uw hand; laat mij het zweet van uw voorhoofd wisschen; doe mij geen verwijten: ik begrijp u niet goed; geloof toch dat Jone u in geen geval heeft willen beleedigen."

„Jone," zeide Apaecides, terwijl hij haar naar zich toe trok en teeder aanzag, „moet ik denken, dat deze schoone vormen, dit liefderijke hart tot een eeuwige pijn zouden veroordeeld zijn?"

„Dat verhoeden de Goden !" riep Jone uit, met de gewone woorden, waarmede haar tijdgenooten een onheilspellende uitdrukking meenden af te wenden.

Die woorden, en nog meer het bijgeloof, dat daarin lag opgesloten, waren stuitend voor het oor van Apaecides. Hij stond morrend op, en wilde heengaan, doch halverwege in de kamer staan blijvend, zag hij Jone ernstig aan, en breidde zijn armen uit.

Jone vloog verheugd naar hem toe; hij kuste haar hartelijk en zei: „Vaarwel, zuster ! wanneer wij elkaar

terug zien, zijt gij misschien niets voor mij: neem daarom deze omhelzing aan, terwijl wij nog vol zijn van al de herinneringen onzer kindsheid, toen geloof en hoop, wenschen en belangen voor ons beiden dezelfde waren; nu is de band verbroken!"

Met deze zonderlinge woorden verliet hij het huis.

Het was inderdaad de zwaarste en hardste proef der eerste Christen-bekeerlingen, dat zij van hun dierbaarste betrekkingen gescheiden werden. Zij konden geen gemeenschap hebben met menschen, wier dagelijksche spreekwijzen zelfs met afgoderij waren bezoedeld.

Glaucus vond Jone badende in tranen. Zij verhaalde hem het gesprek met haar broeder, doch bracht zijn woorden, reeds zoo moeilijk te begrijpen voor iemand die er niet op voorbereid was, zoo verward aan Glaucus over, dat hij even weinig als zijzelf wist, wat de bedoelingen van Apaecides geweest waren.

„Hebt gij ooit iets gehoord van de nieuwe sekte der Nazareners, waarvan mijn broeder sprak?" vroeg zij.

„Ik heb dikwijls genoeg van haar aanhangers hooren spreken," zei Glaucus, „doch ik weet niets van hun leerstellingen, behalve dat er iets heel sombers en droefgeestigs in moet zijn. Zij leven meest afgezonderd; zij ergeren zich zelfs aan het eenvoudig gebruik onzer bloemfestoenen; zij hebben weinig op met de vroolijkheid van het leven, zij dreigen met een toekomstige verwoesting der wereld: in één woord, zij schijnen hun somber geloof uit het hol van Trophonius te voorschijn gebracht te hebben. Desniettegenstaande tellen zij mannen van groot aanzien en van veel verstand, en het heeft hun niet aan bekeerlingen ontbroken, zelfs onder de leden van den *Areopagus* te Athene. Ik herinner mij wel mijn vader te hebben hooren spreken van een vreemdeling, die zich eenige jaren te Athene ophield. Ik meen, zijn naam was Paulus. Mijn vader stond onder een talrijke menigte op een onzer onvergetelijke heuvelen, om naar de rede van dezen Oosterschen Wijze te luisteren; geen storend geluid was er te hooren gedurende de geheele vergadering; het gejoel en het rumoer, waarmede onze redenaars meestal worden aangehoord, zweeg stil. Toen die geheimzinnige vreemdeling op den hoogsten top van den berg stond, hoog boven de aandachtige menigte beneden hem, boezemden zijn houding en zijn gelaat iedereen ontzag in, vóór nog een woord over zijn lippen gekomen was. Ik heb mijn vader hooren zeggen, dat hij geen man was van forsche gestalte, maar van een edel, indrukwekkend voorkomen. De ondergaande zon, want het was avond, bescheen hem met haar volle stralen, terwijl hij daar bewegingloos, maar in een gebiedende houding

stond; zijn gezicht scheen vervallen en afgemat, als dat van iemand, die zoowel door allerlei wederwaardigheden, als door het bezoeken van verschillende landen, is uitgeput; maar in zijn oogen schitterde een bovenaardsch vuur, en toen hij zijn arm ophief om te spreken, was het met het plechtige voorkomen van een man, op wien de geest van een God was neergedaald.

Atheensche mannen !" zoo zegt men dat hij sprak, „ik vind onder ulieden een altaar, met het opschrift: *aan den onbekenden God.* Gij aanbidt zonder het te weten denzelfden God als wij. Tot nu onbekend, worde Hij u nu geopenbaard !"

„Toen verklaarde die eerbiedwaardige man, hoe de Schepper van alle dingen, die aan den menschen hun gewesten en woonplaatsen had aangewezen — de Heer van aarde en Hemel, niet woonde in tempels door menschenhanden gemaakt; dat Zijn tegenwoordigheid, Zijn geest in de lucht was, die we inademen. „Meent gij," zeide hij, „dat de Onzichtbare gelijk is aan uw beelden van goud en marmer? Meent gij dat Hij uw offers behoeft, — Hij, die de aarde en den hemel schiep?" Vervolgens sprak hij van een verschrikkelijke toekomst, van een einde der wereld, van een opstanding der dooden.

Toen hij aldus sprak, begon het lang bedwongen gemor zich te doen hooren, en de wijsgeeren, die onder den hoop waren, gaven hun ongeloof te kennen: daar hadt gij den Stoïcijn en den Cynicus samen kunnen zien gaan; de Epicuristen, die zelfs aan ons Elyseum niet gelooven, verlieten lachend en schertsend de menigte; maar het hart van het volk was diep getroffen, en zij geloofden, hoewel zij niet wisten waarom; want inderdaad, de vreemdeling had de stem en het voorkomen van iemand aan wien de onbekende God de prediking van zijn geloof had opgedragen."

Jone luisterde met verrukking, en de ernst van den spreker getuigde van den diepen indruk, op hem gemaakt door iemand, die op den heuvel van den heidenschen Mars de eerste prediking van het woord van Christus had aangehoord.

ZESDE HOOFDSTUK.

De portier — het meisje — en de gladiator.

De deur van Diomedes' huis stond open, en Medon, de oude slaaf, zat onder aan de stoep waarlangs men

naar het huis opging. De prachtige woning van den rijken koopman van Pompeji is nog te zien buiten de poort van de stad, aan het begin van de straat der graven. De omgeving zag er, in weerwil van de nabijheid der dooden, vroolijk genoeg uit. Aan de overzijde, doch dichter bij de poort, was een groote herberg, waar ieder, die te Pompeji verbleef, gewoon was zijn genoegen te zoeken. Op het plein van het huis stonden nu eenige wagens, karren en andere rijtuigen, sommige aankomende, andere vertrekkende; kortom, men zag er heel de woelige beweging van een druk bezochte plaats van openbaar vermaak. Voor de deur zaten eenige boeren op een bank, aan een kleine ronde tafel, onder hun ontbijt, te spreken over hun zaken. Terzij van de deur zelf hing een uithangbord met het gewone teeken der dobbelaars. Beneden het dak van de herberg was een terras, waarop de vrouwen der boeren, sommige zittend, andere over de leuning gebogen, met haar vriendinnen beneden een praatje maakten. In een diepe nis, een weinig verder af, stond een bekleede bank, waarop twee of drie arme reizigers zaten te rusten of het stof van hun kleederen afschudden. Aan den anderen kant strekte zich een ruim veld uit, oorspronkelijk de begraafplaats van een vroeger geslacht dan dat der tegenwoordige bewoners van Pompeji, en dat nu gebruikt werd als *Ustrinum*, of de plaats waar de lijken verbrand werden. Daarboven verrees het terras van een vroolijk landhuis, half achter het geboomte verscholen. De graftomben zelf, met haar verschillende bevallige gedaanten, de bloemen en het lommer, die ze omringden, namen al het droefgeestige van die plaats weg.

Dicht bij de stadspoort stond, in een kleine nis, de bedaarde gestalte van een welgeoefenden Romeinschen schildwacht, op wiens blanke helm, evenals op zijn lans, de stralen der zon schitterden. De poort zelf bestond uit drie bogen, waarvan de middelste voor de rijtuigen diende en aan de kanten voor de voetgangers: en van weerszijden waren de dikke muren, die de stad omringden. Duidelijk was te zien, dat zij in verschillende tijdperken hersteld waren, al naar de oorlog, de tijd of de aardbeving zulks noodig hadden gemaakt. Op verschillende afstanden staken hooge torens er boven uit, waarvan de toppen door een schilderachtige ruwheid het regelmatige van de wallen wegnamen, en die niet onbevallig afstaken bij de nieuwere, witte gebouwen.

De bochtige weg, die in de richting van Pompeji naar Herculanum leidt, werd voor het gezicht verborgen door de hangende wijnbergen, waarboven de

top van den Vesuvius met een ontzagwekkende majesteit uitstak.

„Hebt gij het nieuws al gehoord, oude Medon?" vroeg een jong meisje met een kruik in haar hand, terwijl zij voor de deur van Diomedes staan bleef, om een oogenblik met den slaaf te keuvelen, voordat zij naar de naburige herberg ging, om de kruik te vullen en met de reizigers te schertsen.

„Het nieuws? welk nieuws?" vroeg de slaaf, zijn oogen nieuwsgierig van den grond opslaande.

„Wel, weet gij niet van dien logeergast, die hedenmorgen te Pompeji aangekomen is? Gij hebt toen zeker nog geslapen."

„Bij Hercules !" zeide de slaaf onverschillig.

„Ha, het was een geschenk van den edelen Pomponianus."

„Een geschenk? Ik meende, dat gij van een logeergast spraakt."

„Het is een logeergast en een geschenk. Weet dan, domkop ! dat het een fraaie jonge tijger is voor het aanstaande feest van het amphitheater. Hoort gij wel, Medon? O ! wat zal dat heerlijk zijn ! Ik verklaar u, dat ik geen oog kan toedoen, voordat ik het gezien heb; zij zeggen, dat hij zoo vreeselijk brult !"

„Arme zottin !" zei Medon bedroefd en gramstorig.

„Zottin? neen, ik ben geen zottin, oude vlegel ! Een tijger is een mooi dier, vooral, indien wij iemand vinden kunnen dien wij hem te eten kunnen geven. Wij hebben nu een leeuw en een tijger; maar begrijp eens, Medon ! alleen omdat wij geen twee goede misdadigers hebben, zullen zij elkander moeten verslinden. Maar, à propos, uw zoon is gladiator: hij is schoon en sterk; kunt gij hem niet bepraten om den tijger te bevechten? Doe dat, gij zult er mij een groot genoegen mee doen; ja, gij zoudt een weldoener zijn voor de geheele stad."

„Ga weg !" zei de oude slaaf bits; „denk aan uw eigen gevaar, eer gij zoo spreekt over den dood van mijn armen jongen."

„Mijn eigen gevaar !" riep het meisje uit, verschrikt rondziend. — „Mogen uw woorden op uw hoofd terug keeren !" En zoo sprekend, raakte zij een talisman aan, dien zij om haar hals had hangen. „Mijn eigen gevaar ! welk gevaar bedreigt mij dan?"

„Is dan de aardbeving, die wij gehad hebben, geen waarschuwing genoeg?" vroeg Medon. „Is dat geen stem? Roept zij ons allen niet toe: Bereidt u tot den dood; het eind der dingen is nabij?"

„Kom, gekheid !" zei het jonge meisje, terwijl zij de mouwen van haar tunica in orde bracht. „Nu

praat gij net als de Nazareners — ik zou haast denken, dat bij er toe behoort. Ik kan met u niet langer spreken, oude raaf! gij krast hoe langer hoe erger. — Vaarwel! — O Hercules, zend ons een man voor den leeuw en een voor den tijger!"

En met een heldere stem een deuntje neuriënd, en haar kleed voor het stof van den weg optillend, ging het meisje met vlugge schreden naar de herberg.

„Mijn arme zoon!" zei de slaaf, half luid, „zijn dat schepsels, waarvoor gij u zoudt laten slachten? O, Christelijk geloof! ik zou u aanbidden in alle oprechtheid, al ware het slechts om den afkeer, dien gij mij voor die bloedige schouwspelen inboezemt."

De oude liet zijn hoofd mismoedig op zijn borst zinken. Hij zat in gepeins verdiept en wischte van tijd tot tijd zijn oogen met zijn mouw af. Zijn hart was bij zijn zoon, en hij zag de gestalte niet, die op dit oogenblik met driftige schreden en met een forschen en zorgeloozen gang uit de poort naar hem toe kwam. Hij hief zijn oogen niet op, voordat die gedaante tegenover de plek, waar hij zat, bleef staan, en hem met zachte stem aansprak.

„Mijn jongen! mijn Lydon! zijt gij het inderdaad?" vroeg de oude man verheugd. „Ach! gij stondt mij juist voor den geest!"

„Ik ben blij, dat te hooren, vader!" zei de gladiator, de knieën en den baard van den slaaf eerbiedig aanrakend, „en weldra zal ik altijd in werkelijkheid bij u kunnen zijn en niet slechts in uw gedachten."

„Ja, mijn zoon! — maar niet in deze wereld," antwoordde de slaaf treurig.

„Spreek zóó niet, vader! Wees opgeruimd, want ook ik gevoel mij vroolijk — ik ben zeker, dat ik de overwinning zal behalen en voor het goud, dat ik dan verdien, koop ik uw vrijheid. O, vader, het is slechts enkele dagen geleden, dat ik berispt werd door iemand, dien ik gaarne eenige opheldering gegeven had, want hij is veel edelmoediger dan de overigen van zijn soort. Hij is geen Romein; hij is een Athener. — Ik werd door hem berispt over mijn geldzucht, toen ik hem vroeg welke som de belooning der overwinning zou zijn. Helaas! hij begreep Lydon niet!"

„Mijn jongen! mijn jongen!" zei de oude slaaf, terwijl hij langzaam de stoep opging en zijn zoon naar zijn eigen kleine kamer bracht, die in het voorportaal uitkwam (men kan die nog zien: het is de derde deur aan de linkerzijde bij het binnenkomen; de eerste deur leidt naar de trap, de tweede is slechts een nis, waarin een gebronsd beeld stond), „hoe edel, ouderlievend en braaf uw beweegredenen ook zijn, uw daad zelf is

schuldig, — gij zult uw bloed wagen voor de vrijheid van uw vader, — dat moge vergeeflijk zijn, maar de prijs der overwinning is het bloed van een uwer naasten. O, *dat* is een doodelijke zonde: zij kan door niets gerechtvaardigd worden. Doe het niet! doe het niet! liever wil ik eeuwig slaaf blijven, dan tot dien prijs mijn vrijheid koopen!"

„Stil, vader!" hernam Lydon eenigszins ongeduldig. „Gij hebt dat uit die nieuwe geloofsleer — waarvan ik u bid mij niet te spreken, want de Goden, die mij mijn lichaamssterkte gaven, hebben mij wijsheid onthouden, en ik versta geen woord van hetgeen gij mij zoo dikwijls voorpredikt; — gij hebt uit dat nieuwe geloof zeer vreemde gedachten omtrent goed en kwaad opgedaan. Vergeef mij zoo ik u beleedig, maar denk hier eens aan. Tegen wien zal ik strijden? O! kendet gij die ellendigen, met wie ik om uwentwil verkeer, dan zoudt gij begrijpen, dat ik de aarde zuiver door er een van uit den weg te ruimen. Het zijn beesten, wier lippen van bloed druipen; woeste schepselen zonder eenige beginselen, hoe groot hun moed ook wezen moge; wreed, gevoelloos, dom; geen band kan hen aan het leven hechten: zij kennen geen vrees, dat is waar — maar zij kennen ook noch dankbaarheid, noch liefde: zij deugen voor niets dan voor hun handwerk, om zonder mededoogen te slachten en zonder vrees te sterven. Kunnen uw Goden, hoe die ook zijn mogen, den strijd tegen zulke wezens en met zulk een bedoeling niet zonder gramschap aanzien? O, vader! vanwaar ook de allerhoogste machten op de aarde neerzien, zij beschouwen geen plicht zoo heilig en zoo vereerend als het offer, door de liefde van een dankbaren zoon aan een bejaarden vader gebracht!"

De arme, oude slaaf, zelf van het licht der kennis ontbloot, en eerst onlangs tot het geloof der Christenen bekeerd, kon het betoog van zijn zoon niet weerleggen. Gehoor gevend aan zijn eersten indruk wierp hij zich aan de borst van zijn zoon: vervolgens sprong hij terug — wrong zijn handen, en terwijl hij pogingen deed om hem te berispen, loste zijn stem zich op in een smartelijk geween.

„En indien," hernam Lydon, „indien uw God (want ik geloof, dat gij er slechts één erkent) inderdaad zulk een weldadig en mededoogend Wezen, bestaat, als gij mij verzekert, dan zal Hij ook weten, dat uw geloof in Hem mij het eerste bevestigde in het besluit, dat gij afkeurt."

„Hoe! wat meent gij daarmee?" vroeg de slaaf.

„Wel, gij weet dat ik, in mijn kindsheid als slaaf verkocht, te Rome door mijn meester vrij verklaard

werd, omdat ik het geluk had hem te behagen. Ik haastte mij naar Pompeji, om u te zien — ik vond u, reeds bejaard en verzwakt, onder het juk van een grilligen meester — gij hadt onlangs dit nieuwe geloof aangenomen, en dat maakte uw slavernij dubbel hard: het nam al het verzachtende der gewoonte weg, die ons dikwijls met het ergste verzoent. Beklaagdet gij u niet bij mij, dat gij gedwongen waart tot diensten, die u niet alleen als slaaf tegenstonden, maar die u als Nazarener schuldig maakten? Verteldet gij mij niet, dat uw ziel door berouw gemarteld werd, wanneer gij u gedwongen zaagt om een stuk brood te plaatsen voor de huisgoden, die gindschen regenbak bewaken? Verhaaldet gij mij niet, dat gij bij het plengen van wijn voor den huisdrempel en bij het noemen van den naam eener Grieksche Godheid, beducht waart daardoor een straf te verdienen, zwaarder dan die van Tantalus? Hebt gij mij dat alles niet gezegd? Ik verwonderde mij er over — ik kon het niet begrijpen, en bij Hercules! dat kan ik nog niet; maar ik was uw zoon, en mijn eenige plicht was medelijden met u te hebben en u verlichting te geven. Kon ik uw verzuchtingen aanhooren, getuige zijn van uw vrees, uw aanhoudenden angst, en werkeloos blijven? Neen! bij de onsterfelijke Goden! neen: het denkbeeld kwam als een straal van den Olympus in mijn ziel op: ik had geen geld, maar ik was jong en sterk — dat had ik u te danken — ik kon daarvan op mijn beurt te uwen behoeve gebruik maken. Ik vernam den prijs van uw vrijheid, en hoorde dat de gewone belooning van een overwinnenden gladiator meer dan het dubbele daarvan bedroeg. Ik werd dus gladiator — ik begaf mij onder het gespuis, dat ik verachtte en verfoeide — ik verwierf mij hun bekwaamheid — gezegend mogen mijn lessen zijn! — zij hebben mij geleerd mijn vader te bevrijden!"

„Ach, dat gij Olinthus kondt hooren!" zuchtte de oude man, meer en meer getroffen door de deugd van zijn zoon, maar niet minder overtuigd van het misdadige van zijn voornemen.

„Ik wil er de geheele wereld over hooren spreken," zeide de gladiator blijmoedig, „maar niet voordat gij een vrij man zijt. Onder uw eigen dak, vader, zult gij dit onverstandig hoofd alle dagen, en alle nachten als gij er genoegen in vindt, daarover kunnen onderhouden. O, ik heb een beste plek voor u uitgezocht — het is een der negenhonderd-negen-en-negentig winkels van de oude Julia Felix, in het zonnigste gedeelte van de stad, waar gij u voor de deur in de zon zult koesteren — en ik zal den wijn en de olie voor u verkoopen, vader! en dan, als het Venus behaagt (of

als het haar niet behaagt, omdat gij niet van haar naam houdt), ik wil maar zeggen, dan zult gij misschien nog een dochter op den koop toe krijgen, om u op uw ouden dag te verplegen, en gij zult kinderstemmetjes aan uw knieën hooren, die u „Lydon's vader" zullen noemen! O, wij zullen zoo gelukkig zijn! voor den prijs der overwinning is dat alles te koop. Verheug u daarom, verheug u vader! — En nu moet ik weg; de dag loopt ten einde, de schermmeester wacht mij. Kom, geef mij uw zegen."

Terwijl Lydon aldus sprak, had hij de donkere kamer van zijn vader reeds verlaten en hartstochtelijk sprekend, hoewel fluisterend, stonden zij nu op dezelfde plek, waar wij den portier op zijn post ten tooneele hebben gevoerd.

„O! ik zegen u! ik zegen u! mijn brave jongen!" riep Medon met vuur uit; „moge de Almachtige, die de harten kent, de edelaardigheid van het uwe zien, en u uw dwaling vergeven!"

De gladiator ging heen; de oogen van den slaaf volgden hem zoover zij konden, en toen op zijn bank neervallend, hield hij zijn oogen stijf naar den grond geslagen. Hij zat zoo roerloos als een steen.

„Mag ik binnenkomen?" vroeg een zachte stem. „Is uw meesteres Julia thuis?

De slaaf maakte werktuigelijk een gebaar tegen de bezoekster, om haar te kennen te geven dat zij binnen zou komen; doch zij, die hem had aangesproken, kon die beweging niet zien; zij herhaalde haar vraag schroomvallig, doch iets luider.

„Heb ik het u niet gezegd?" zei de slaaf gemelijk. „Ga maar binnen."

„Ik dank u," zei de spreekster weemoedig, en de slaaf, door dien toon opmerkzaam geworden, zag op, en herkende het blinde bloemenmeisje. Zorg en ongeluk gevoelen zich tot elkaar aangetrokken: de slaaf stond op, en bracht haar tot boven aan de trap, die naar Julia's kamer voerde, en een slavin roepende, droeg hij aan deze op het blinde meisje verder te geleiden.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

De kleedkamer van een Pompejaansche schoone. — Belangrijk onderhoud van Nydia en Julia.

De elegante Julia zat in haar kamer, van haar slavinnen omringd. Die kamer was, evenals het slaap-

vertrekje daarnaast, slechts klein, maar toch nog veel grooter dan de slaapvertrekken gewoonlijk waren; want deze waren zoo ellendig bekrompen, dat weinig lieden die deze slaapkamers niet gezien hebben, zelfs in de vroolijkste huizen, zich een denkbeeld kunnen vormen van de kleine duivenhokken, waarin de bewonners van Pompeji het blijkbaar genoegelijk vonden den nacht door te brengen. Ook was inderdaad bij de Ouden een bed niet dat deftige, ernstige en belangrijke voorwerp van huiselijke zorg als bij ons. De legerstede zelf geleek een nauwe en smalle sofa, licht genoeg om gemakkelijk vervoerd te worden; en zij werd ook zonder twijfel gedurig van de eene kamer naar de andere overgebracht, naar keuze van den bewoner of zooals de verandering der seizoenen het eischte. In een gedeelte van het huis, dat in de eene maand bewoond werd, kwam men mogelijk in de volgende in het geheel niet, zoo gevoelig waren de bewoners van die schoonste landstreek der wereld voor de geringste afwisseling van warmte of koude, die door ons Noordelijken, aan een guurder hemelstreek gewoon, ternauwernood zou opgemerkt worden. Er heerschte ook bij de Italianen van dien tijd een zonderlinge vrees voor een al te sterk daglicht; hun donkere vertrekken, die ons op het eerste gezicht voorkomen als gewrochten eener achtelooze bouwkunde, waren in tegendeel met overleg aldus ingericht. In hun colonnades en tuinen zochten zij, wanneer het zoo met hun smaak overeenkwam, veel zonlicht te brengen; maar in het binnenste hunner huizen hielden zij meer van schaduw en koelte.

In dezen tijd van het jaar was Julia's kamer in het benedenste gedeelte van het huis, vlak onder de eetzaal, met een uitzicht op den tuin, waarmede ze gelijkvloers was. De stralen der morgenzon vielen door de breede glazen deur; doch haar oog, aan een zekere donkerheid gewoon, was scherp genoeg, om met juistheid te beoordeelen welke kleuren haar het meest vleiden, welke tint van het mollig blanketsel haar levendige oogen het best zouden doen schitteren en den jeugdigen glans over haar wangen verspreiden.

Op de tafel, waaraan zij zat, stond een kleine, ronde spiegel van fijn gepolijst staal, waar rondom in de volmaakste orde al de zalven en reukwaters gerangschikt stonden, de juweelen en de kammen lagen, met de linten en de gouden spelden, die bestemd waren om aan het bekoorlijke der Natuur al de hulp der kunst en de grillige sieraden der mode te paren. De levendige en afwisselende kleuren der fresco's, naar Pompejaansche smaak op de muren geschilderd, schitterden vroolijk in het halfduister van het vertrek. Voor de toilettafel en

onder Julia's voeten was een karpet gespreid, op Oostersche weefgetouwen vervaardigd. Dicht bij de hand, op een andere tafel, stond een zilveren waschkom, een uitgebluschte lamp van keurig maaksel, met een Cupido er in, rustend onder de takken van een mirtenboom, en een kleine rol papier, met de teederste minnedichten van Tibullus beschreven. Voor de deur, die toegang tot het slaapkamertje gaf, hing een gordijn, rijk met gouden bloemen geborduurd. Ziedaar de beschrijving van de kleedkamer eener schoone van voor ruim achttienhonderd jaren !

De schoone Julia leunde achteloos in haar zetel, terwijl de ornatrix (de kapster), langzaam een menigte kleine krulletjes boven elkander maakte, behendig de echte door de valsche vlechtende, en het geheel tot een hoogte opwerkende, die het hoofd eer in het midden, dan aan den top van het menschelijk lichaam plaatste.

Haar tunica van donkere amberkleur, die goed afstak bij haar donker haar en eenigszins bruine kleur, sleepte in breede plooien tot over haar voeten, die in schoenen staken, welke boven den teederer enkel met witte riemen waren vastgemaakt, terwijl de schoenen zelf, die purperkleurig en, evenals de Turksche van dezen tijd, een weinig naar boven gebogen waren, fonkelden van diamanten. Een oude slavin, door langdurige ondervinding ervaren in allerlei geheimen, stond naast de kapster, met een breeden en sierlijken gordel van haar meesteres over haar arm geslagen, en onderrichtte van tijd tot tijd de kapster, waarbij het niet aan vleitaal jegens haar meesteres ontbrak.

„Steek die speld wat meer rechts, lager, onhandige ! Ziet gij niet hoe gelijk de schoone wenkbrauwen staan ? Men zou denken dat gij Corinna kleedt, die haar heele gezicht aan één kant heeft. Steek er nu de bloemen in; neen, zottin ! niet die ellendige anjelier; het zijn de doffe wangen van Chloris niet, waarvoor gij de kleuren schikt; het moeten de schitterendste bloemen zijn, die bij de wangen der jonge Julia passen."

„Wat zachter," riep de dame, driftig met den kleinen voet op den grond stampende „gij trekt aan mijn haren, alsof ge bezig waart onkruid te wieden."

„Dom schepsel !" ging de opzichtster voort. „Weet ge dan nog niet, hoe teeder uw meesteres is? Gij kapt het paardenhaar van de weduwe Fulvia niet. Nu, hier is het lint; zoo is het goed. Schoone Julia ! hier is de spiegel. Hebt gij ooit iets schooners gezien, dan uzelf?"

Nadat onder tal van terechtwijzingen en bestraffingen de kunstig gevlochten toren eindelijk voltooid was, kwam het er op aan, aan de oogen die zachte kwijning te geven, die door het strooien van een donker

poeder over de oogleden en over de wenkbrauwen verkregen werd; een klein moesje, in den vorm van een halve maan en naar de regelen der kunst vlak bij de rooskleurige lippen geplaatst, vestigde de aandacht op hun kuiltjes en op de tanden, waarvoor reeds alle kunst was gebruikt, teneinde de natuurlijke vastheid en glans daarvan te verhoogen.

Aan een andere slavin, die tot dusverre den arbeid werkeloos had aangezien, werd nu de taak opgedragen de juweelen te schikken: de oorringen van parelen (twee in elk oor), de zware gouden armbanden, den halsketting, uit ringen van hetzelfde metaal, waaraan een talisman van geslepen kristal was bevestigd; de smaakvolle gesp over den linkerschouder, met een keurige camee van Psyche ingezet; de gordel van purper lint, rijk met gouden draden doorweven en met kronkelende slangen vastgemaakt en eindelijk de verschillende ringen, voor elk der leden van de blanke en slanke vingers een. Het toilet naar den laatsten Romeinschen smaak was nu voltooid. De schoone Julia beschouwde zichzelf met een blik vol zelfbehagen, en achterover leunend, gebood zij op lusteloozen toon den jongste harer slaven, haar de verliefde zangen van Tibullus voor te lezen. Deze was hiermede nog bezig, toen een andere slavin Nydia binnenleidde.

„Salve, Julia !" zei het bloemenmeisje, en bleef staan op eenigen afstand van de plek, waar Julia zat, met haar arm over de borst geslagen: „ik heb aan uw verzoek voldaan !"

„Daar hebt gij wel aan gedaan, bloemenmeisje !" antwoordde Julia, „kom naderbij, gij moogt wel gaan zitten."

Een der slavinnen plaatste een stoel naast Julia, en Nydia zette zich daarop neer.

Julia zag het Thessalische meisje eenigen tijd wat verlegen aan; zij gaf vervolgens aan haar bedienden een teeken om zich te verwijderen en de deur te sluiten. Toen zij alleen waren, zei zij, werktuigelijk haar oogen van Nydia afwendend, en er niet aan denkend, dat zij met iemand was, die haar gezicht niet zien kon:

„Gij zijt in dienst van Jone, de Napelsche?"

„Ik woon tegenwoordig bij haar," was Nydia's antwoord.

„Is zij zoo schoon, als men zegt?"

„Ik weet het niet; hoe kan ik daarover oordeelen?"

„O ja ! ik moest daaraan denken, maar zoo gij al geen oogen hebt, gij hebt toch ooren. Zeggen uw medeslavinnen, dat zij schoon is? Wanneer de dienstboden onder elkaar zijn, vleien zij niet."

„Zij zeggen mij, dat zij schoon is."

„Hm ! zeggen zij, dat zij een fraaie leest heeft?"

„Ja."

„Hoe dan wel? Ongeveer zooals ik? Heeft zij donkere haren?"

„Ik hoor van ja."

„Die heb ik ook. En komt Glaucus veel bij haar?"

„Dagelijks," antwoordde Nydia met een half onderdrukten zucht.

„Dagelijks, werkelijk? Vindt hij haar ook schoon?"

„Dat denk ik wel, daar zij binnen kort zullen trouwen !"

„Trouwen !" riep Julia uit, verbleekend niettegenstaande den valschen blos, die haar wangen bedekte, en van haar rustplaats opspringend. Nydia bespeurde natuurlijk de emotie niet, die zij veroorzaakt had. Julia zweeg even, doch haar zwoegende borst en haar flikkerend oog zou aan iemand, die kon zien, ten duidelijkste getoond hebben hoe gekrenkt zij in haar ijdelheid was.

„Men heeft mij gezegd, dat gij van Thessalië zijt," hernam zij eindelijk, het stilzwijgen weer verbrekend.

„Ja, dat is zoo."

„Thessalië is het land der toovenarij en der tooverheksen, der talismans en der liefdedranken," zei Julia.

„Het is altijd vermaard geweest om zijn tooverheksen," hernam Nydia beschroomd.

„Kent gij dan ook eenige dier liefdedranken?"

„Ik?" zei het bloemenmeisje blozend. „Ik? Hoe zou ik die kennen ! Neen, waarlijk niet."

„Zooveel te erger voor u. Als gij er iets van geweten hadt, zou ik u goud genoeg gegeven hebben om er uw vrijheid voor te koopen."

„Maar," vroeg Nydia, „wat kan de schoone en rijke Julia bewegen, om aan mij die vraag te doen? Is zij niet rijk? Is zij niet jong en beminnelijk? Zijn dat geen liefdedranken om alle toovenarij overbodig te maken?"

„Voor iedereen in de wereld, behalve voor één," antwoordde Julia hoogmoedig; „maar mij dunkt dat uw blindheid besmettelijk is, en — doch dat doet er niet toe."

„En die éene persoon?" vroeg Nydia driftig.

„Is Glaucus *niet*," antwoordde Julia. „Neen, Glaucus niet."

Nydia ademde ruimer, en na een korte poos hernam Julia:

„Doch terwijl wij zoo over Glaucus en zijn sympathie voor de Napelsche spreken, moet ik aan den invloed der liefdedranken denken, die zij hem misschien heimelijk ingegeven heeft. Blind meisje ! ik bemin, en — ik

word niet weder bemind! Dit vernedert, neen, het vernedert mijn hoogmoed niet, maar het voedt dien aan. Toen zij mij zeiden, dat gij uit Thessalië waart, meende ik, dat gij misschien in de geheimen van uw land ingewijd zoudt zijn."

„Helaas! neen," mompelde Nydia, „ik wenschte wel, dat ik het was!"

„Ik dank u tenminste voor dien wensch," zei Julia, onkundig van hetgeen er in het hart van het bloemenmeisje omging. „Maar vertel mij eens, gij hoort toch de gesprekken der slaven, die veel waarde aan dergelijke geheimzinnige dingen hechten, en altijd gereed staan om de toovenarij bij hun liefdesaangelegenheden te gebruiken: hebt gij nooit gehoord van zekeren Egyptischen toovenaar hier in de stad, die de kunst verstaat, waarvan gij niets weet? Geen ijdele goochelaar, geen kwakzalver van de markt, maar een machtig en ervaren toovenaar uit Indië of uit Egypte?"

„Uit Egypte? ja zeker," antwoordde Nydia en huiverde. „Welk inwoner van Pompeji heeft niet hooren spreken van Arbaces?"

„Arbaces; dat is ook zoo!" hernam Julia, zich bezinnend. „Zij zeggen dat hij een man is verheven boven al de kleine en valsche bedriegerijen van de andere domme goochelaars; dat hij bedreven is in de leer der sterren en in de geheimen van de oude Nox: waarom zou hij het dan ook niet in die der liefde zijn?"

„Indien er een toovenaar leeft, wiens kunst boven die der anderen verheven is, dan is het die vreeselijke man," zeide Nydia, en zij tastte naar haar talisman, terwijl zij sprak.

„Hij is zeker te rijk om voor geld te tooveren?" ging Julia glimlachend voort. „Zou ik hem niet kunnen bezoeken?"

„Het is een slechte woning voor iemand, die jong en schoon is," antwoordde Nydia. „Ik heb daarbij ook gehoord dat hij ziek is."

„Een slechte woning?" vroeg Julia, die alleen naar het eerste gedeelte harer woorden had geluisterd, „en waarom?"

„Zijn nachtelijke drinkgelagen zijn onrein en schandelijk, ten minste zoo gaat het gerucht."

„Bij Ceres, bij Pan en bij Cybele, gij wekt mijn nieuwsgierigheid op, inplaats van mij af te schrikken," antwoordde de eigenzinnige Julia: „Ik wil hem gaan opzoeken en over de liefde raadplegen. Speelt de liefde een rol bij zijn feesten, dan is het zooveel te waarschijnlijker, dat hij haar geheimen kent."

Nydia gaf geen antwoord.

„Ik wil hem nog vandaag opzoeken," hernam Julia

weer. Waarom zou ik het ook niet terstond doen?"

„Bij dag en in den toestand waarin hij zich nu bevindt, hebt gij zeker minder te vreezen," antwoordde Nydia, gehoor gevend aan haar eigen stil verlangen om te weten, of de Egyptenaar inderdaad de kunst verstond om liefde in te boezemen, waarvan het Thessalische meisje zooveel had hooren spreken.

„En wie zou de rijke dochter van Diomedes een haar durven krenken?" zei Julia hooghartig. „Ik ga er heen."

„Mag ik u naderhand bezoeken, om naar de uitkomst te vernemen?" vroeg Nydia bekommerd.

„Daar hebt gij een kus voor uw belangstelling in Julia's eer," antwoordde zij. „Zeker moogt gij. Hedenmiddag eten wij niet te huis; kom morgen om dezen tijd terug, en gij zult alles hooren. Ik zou ook nog iets voor u te doen kunnen hebben; voor nu is het genoeg. Wacht, daar hebt gij een paar armringen voor de idee, waar gij mij op gebracht hebt; denk er aan, dat, zoo gij Julia een dienst bewijst, zij ook dankbaar en edelmoedig is."

„Ik kan uw geschenk niet aannemen," zei Nydia, de armringen terzij schuivend; „maar daar ook ik jong ben, kan ik medelijden hebben met haar die vruchteloos beminnen."

„Spreekt gij zoo?" hernam Julia; „gij spreekt als een vrije vrouw; en gij zult zeker nog eenmaal vrij worden — vaarwel!"

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Julia bezoekt Arbaces. — Het resultaat van het onderhoud.

Arbaces zat in een kamer, die uitkwam op een soort balcon, dat in den tuin uitzag. Zijn wangen waren bleek en afgemat van het lijden, dat hij had doorstaan, doch zijn sterk gestel was de gevolgen van het ongeval reeds weer te boven gekomen. De lucht, die hem verkwikte, bracht nieuw leven in zijn gemoed, en zijn bloed vloeide sneller dan het sedert eenige dagen gedaan had.

„Zoo is dan," was de loop zijner gedachten, „de storm van het noodlot gebroken en overgedreven; het onheil, dat mijn liefde en zelfs mijn leven bedreigde, is gekomen en ik leef! Het kwam zooals de sterren het mij voorspelden, en nu lacht mij de lange, voorspoedige

loopbaan toe, die, indien ik het onheil overleefde, volgen moet. Het eerste genoegen, dat ik zal smaken, zelfs vóór dat der liefde, zij de wraak! Die Grieksche knaap, die mijn liefde gedwarsboomd heeft, die mij in mijn plannen heeft gehinderd, die mij ontsnapte op het oogenblik, dat het lemmet op het punt stond zijn verwenscht bloed te drinken, zal mij niet ten tweeden male ontkomen. Doch hoe zal ik mij op hem wreken?" De Egyptenaar verzonk in een diepe overpeinzing, die hem toch geen voldoend middel aan de hand scheen te doen. Hij veranderde telkens van houding, als hij, na een ontwerp gereed te hebben, het weer verwierp. Verscheidene keeren sloeg hij zich op zijn borst, en zuchtte, terwijl zijn wraakzucht streed met zijn onmacht om er aan te voldoen. Nog steeds bleef hij op een middel peinzen, toen een jonge slaaf schroomvallig zijn kamer binnenkwam.

„Een vrouw, blijkbaar van hoogen rang, naar haar kleeding te oordeelen, en naar die der slavin, die haar vergezelt, wacht beneden en verzoekt gehoor bij Arbaces."

„Een vrouw?" Zijn hart klopte. „Is zij jong?"

„Haar gelaat is met een sluier bedekt, maar haar gestalte schijnt jeugdig te zijn."

„Laat haar binnenkomen," zei de Egyptenaar; zijn hoogmoed deed hem denken, dat het Jone kon zijn.

De eerste blik, dien hij op de binnentredende wierp, was voldoende om hem uit den droom te helpen. Zij was wel ongeveer even lang als Jone en wellicht van denzelfden leeftijd. Zij bezat een even tengere en bekoorlijke gestalte, maar waar was de bevalligheid, die de minste beweging der onvergetelijke Napelsche kenmerkte; waar was die zedige, sierlijke tooi, zoo eenvoudig zelfs in de wijze van zijn schikking; waar die deftige, kalme gang; waar die edele en zedige houding?

„Vergeef mij, dat ik eenige moeite heb om op te staan," zei Arbaces, de onbekende aanziend, „ik ben pas van een ziekte hersteld."

„Geef u geen moeite, groote Egyptenaar!" antwoordde Julia, de vrees, die haar reeds overviel, verbergend door als gewoonlijk haar toevlucht te nemen tot vleierij, „en houd het een ongelukkig meisje ten goede, dat zij troost komt zoeken bij uw wetenschap."

„Kom nader, schoone onbekende!" hernam Arbaces, „en spreek vrij uit zonder vrees of achterhoudendheid."

Julia ging naast den Egyptenaar zitten, en sloeg haar oogen verbaasd rond door een vertrek, welks rijke pracht zelfs die van haars vaders huis verre overtrof. Te gelijk staarde zij vol vrees naar de geheimzinnige teekenen op den muur; naar de zonderlinge gezichten

der beelden, die uit elken hoek naar haar loerden; naar den drievoet dicht bij haar, en meer dan dit alles, naar het sombere en bijzondere voorkomen van Arbaces zelf. Een lange, witte tabbaard bedekte, als een sluier, ten halve zijn gitzwarte lokken en hing tot aan zijn voeten; zijn gelaat was nog indrukwekkender geworden door de bleekheid, die er over verspreid lag, en zijn somber en doordringend oog scheen door de bedekking van haar sluier heen de geheimen van haar ziel uit te vorschen.

„En wat is er," vroeg eindelijk zijn doffe stem, „dat u naar het huis van den Oosterschen vreemdeling voert?"

„Zijn groote naam," was Julia's antwoord.

„Waarin heb ik mij dan dien naam verworven?" hernam hij met een eigenaardigen glimlach.

„Kunt gij dat vragen, wijze Arbaces? Is uw kunst niet het onderwerp der gesprekken van geheel Pompeji?"

„Ik heb mij, wel is waar, eenige kennis verzameld, doch in welk opzicht kunnen die ernstige en diepzinnige geheimen het oor der schoonheid streelen?"

„Helaas!" sprak Julia, een weinig tot bedaren gekomen door den toon der vleierij, waaraan zij gewoon was, „neemt de kommer zijn toevlucht niet tot de wetenschap, en zijn zij, die zonder wederliefde beminnen, niet de jammerlijkste slachtoffers van het verdriet?"

„Hoe!" zei Arbaces, „kan een onbeantwoorde liefde het lot zijn van deze schoone gestalte, welker onvergelijkelijk fraaie vormen zich zelfs door de plooien van uw bevallig kleed verraden? Verwaardig u, bevallige maagd! uw sluier op te lichten, opdat ik ten minste zien kan, of het gelaat aan de beminnelijkheid der gestalte beantwoordt!"

Misschien niet ongenegen om haar lieftalligheden te laten zien, en denkende, dat zij waarschijnlijk den toovenaar in haar lot belang zou doen stellen, hief Julia na een oogenblik aarzelens haar sluier op, en liet een schoonheid zien, die, ware zij niet zoo gekunsteld geweest, inderdaad veel aanlokkelijks voor den Egyptenaar zou gehad hebben.

„Gij komt mij dus om raad vragen voor uw ongelukkige liefde?" zeide hij; „welnu, laat slechts uw gezicht aan den ondankbare zien; welk ander toovermiddel zou ik u aan de hand kunnen doen?"

„Ach, houd op met die vleitaal," antwoordde Julia. „Het is een werkelijk toovermiddel, dat ik van uw bedrevenheid verlang."

„Schoone onbekende!" hernam Arbaces, een weinig geraakt, „de toovermiddelen om liefde in te boezemen behooren niet tot de geheimen, aan wier nasporing ik de olie mijner nachtlampen besteed heb."

„Inderdaad. Vergeef mij dan, groote Arbaces, en vaarwel!"

„Wacht," zei Arbaces, die, in weerwil van zijn hartstocht voor Jone, niet ongevoelig was voor de schoonheid zijner bezoekster, „wacht even: hoewel ik erkennen moet, dat ik de tooverkracht der liefdedranken aan hen heb overgelaten, die uit zulk een wetenschap voordeel trekken, ben ik echter niet zoo ongevoelig voor de schoonheid, dat ik in mijn vroegste jeugd niet voor mijn persoonlijk gebruik daarvan werk zou gemaakt hebben. Ik zou u tenminste goeden raad kunnen geven, indien gij oprecht met mij te werk gaat. Zeg mij dan vooreerst: zijt gij ongehuwd, gelijk uw gewaad schijnt aan te duiden?"

„Ja," zei Julia.

„En wilt gij, daar gij van tijdelijke middelen ontbloot zijt, u een rijken minnaar verwerven?"

„Ik ben rijker dan hij, die mij veracht."

„Hoe langer hoe vreemder! en gij bemint iemand, die u niet weder bemint?"

„Ik weet niet, of ik hem bemin," antwoordde Julia op hooghartigen toon; „maar ik weet wel, dat ik gaarne over een mededingster wilde zegevieren, — ik wilde gaarne hem, die mij versmaadt, mijn minnaar zien worden, en haar, aan wie hij de voorkeur geeft, op haar beurt zien veronachtzamen."

„Een zeer natuurlijk verlangen in een vrouw!" sprak de Egyptenaar op een toon, die te ernstig was voor spotternij, „doch ik moet meer weten, schoone maagd! Wilt gij mij den naam van uw minnaar toevertrouwen? Kan hij een inwoner van Pompeji zijn, en uw rijkdom verachten, al ware hij dan ook blind voor uw schoonheid?"

„Hij is een Athener," antwoordde Julia, haar oogen neerslaande.

„Ha!" riep Arbaces driftig uit, terwijl hem het bloed naar de wangen schoot, „er is in Pompeji maar één jonge en aanzienlijke Athener. Is het Glaucus niet, van wien gij spreekt?"

„O! verraad mij niet. Ja, gij hebt zijn naam genoemd."

De Egyptenaar zonk achterover, hield zijn blikken strak gevestigd op het afgewende gelaat van de koopmansdochter, en dacht bij zichzelf na, of dit onderhoud, dat hij tot dusverre niet anders dan beuzelarij had geacht, waarbij hij zich vermaakte met de lichtgeloovige ijdelheid zijner bezoekster, zijn wraaklust niet zou kunnen bevorderen.

„Ik zie wel, gij kunt mij niet helpen," zei Julia, door zijn langdurig stilzwijgen beleedigd. „Bewaar dan tenminste mijn geheim. — Nog eens, vaarwel!"

„Meisje !" begon de Egyptenaar op plechtigen en ernstigen toon, „uw verzoek treft mij; ik zal u ter wille zijn. Luister naar mij; ik zelf heb mij met die weinig beteekenende geheimen nimmer opgehouden, maar ik ken iemand, die het doet. Beneden aan den Vesuvius, iets minder dan een kwartier van de stad verwijderd, woont een machtige toovenares. Onder de neveldampen van de nieuwe maan heeft zij de kruiden verzameld, die de kracht bezitten om de liefde in eeuwige kluisters te slaan. Haar kunst kan uw minnaar tot u brengen. Zoek haar op, en noem haar den naam van Arbaces: zij vreest dien naam, en zal u den krachtigste van haar liefdedranken afstaan."

„Helaas !" antwoordde Julia, „ik ken den weg niet naar het huis van haar, die gij mij aanbeveelt; de weg, hoe kort ook, is lang voor een meisje, dat nooit haars vaders huis voor een tocht in de omgeving verliet. De landstreek is overal met wilde wijnranken bezet, en gevaarlijk wegens de steile afgronden. Ik durf mij aan geen vreemde geleiders toevertrouwen, de goede naam van een vrouw van mijn stand staat spoedig op het spel, en hoewel het mij weinig aangaat, of men weet dat ik Glaucus bemin, zoo wilde ik toch niet gaarne, dat men zou weten, dat ik mijn liefde heb verworven door een toovermiddel."

„Ware ik nog slechts drie dagen verder met mijn herstel," zeide de Egyptenaar, opstaande en door de kamer loopend, als om zijn krachten te beproeven, „dan zou ik u vergezellen. Wacht dan tot zoo lang."

„Maar Glaucus staat op het punt van met die hatelijke Napelsche te trouwen."

„Te trouwen?"

„Ja, in het begin van de volgende maand."

„Zoo spoedig? weet gij dat zeker?"

„Van haar eigen slavin."

„Dat zal niet gebeuren," riep de Egyptenaar driftig uit. „Vrees niets ! Glaucus zal de uwe zijn. Doch hoe zult gij hem den drank ingeven, wanneer gij u dien bemachtigd hebt?"

„Mijn vader heeft hem en, ik geloof haast, de Napelsche ook, tegen overmorgen ten eten gevraagd: dan zal ik de gelegenheid waarnemen."

„Het zij zoo !" riep de Egyptenaar uit, met oogen flikkerend van zulk een woeste blijdschap, dat Julia de hare bevend neersloeg.

„Houd dan tegen morgenavond uw draagkoets gereed; gij hebt er toch zeker een?"

„Ja zeker," was het antwoord van de op haar rijkdom hoogmoedige Julia.

„Laat uw draagkoets gereed maken. Op twee mijlen

afstands van de stad is een gelegenheid, die om zijn voortreffelijke baden en zijn schoonen aanleg menigmaal door de aanzienlijke stedelingen bezocht wordt. Gij kunt zeggen, dat gij u daarheen begeeft; daar zal ik u, al ware het half stervend, vinden bij het beeld van Silenus, in het kreupelboschje naast den tuin, en ik zal u zelf naar de toovenares brengen. Wij zullen wachten, totdat met het opkomen der avondster, de geiten der herders naar de stallen zijn gebracht, de duisternis ons verbergt en niemand ons tegenkomt. Ga naar huis en vrees niets. Arbaces, de toovenaar van Egypte, zweert u bij den Hades, dat Jone nimmer met Glaucus trouwen zal."

„En dat Glaucus de mijne zal zijn?" voegde Julia er bij, tot aanvulling van den onvoltooiden eed.

„Gij hebt het gezegd!" antwoordde Arbaces, en Julia, half verschrikt over het zonderlinge onderhoud, doch door haar jalouzie geprikkeld, besloot aan zijn verzoek te voldoen.

Toen Arbaces zich alleen bevond, barstte hij los:

„Flonkerende sterren, die nimmer liegen! gij begint uw beloften reeds te vervullen; voorspoed in de liefde en zegepraal over mijn vijanden voor het overige van mijn gelukkig leven! Juist op het oogenblik, dat mijn geest het kluwen van mijn wraakzucht niet kon ontwarren, hebt gij mij deze dwaze schoone tot hulp gezonden!" Hij zweeg.

„Neen," begon hij even later weer, maar op bedaarden toon, „ik zelf kon haar het vergif niet geven, dat inderdaad een tooverdrank zou wezen! Zijn dood zou aan mij worden toegeschreven. Maar de heks, ja! die is de beste tusschenpersoon, die ik mij wenschen kan!"

Hij riep een van zijn slaven en beval hem ijlings de voetstappen van Julia te volgen, en te vernemen wie en van welken stand zij was. Na dit gedaan te hebben, ging hij naar zijn galerij. De hemel was helder, doch hij, die gewoon was de veranderingen daarin gade te slaan, las in de wolken, die zich ver aan den gezichteinder samenpakten en langzaam door den wind bewogen werden, dat er een storm op handen was.

„Het is als mijn wraak," zei hij; „de hemel is helder, maar de storm nadert."

NEGENDE HOOFDSTUK.

Een storm in het Zuiden. — Het hol der tooverheks.

Terwijl de warmte van den middag langzamerhand begon op te trekken, begaven Glaucus en Jone zich op weg, om de koele en aangename buitenlucht te genieten. Er waren in dien tijd verschillende soorten rijtuigen onder de Romeinen in gebruik; de rijke burgers, die geen geleider noodig hadden, maakten gebruik van de *biga*, die wij in een vorig deel van dit werk beschreven; dat, wat meer voor vrouwen geschikt was, heette *carpentum*, en had in den regel twee wielen 1). Ook gebruikten de Ouden nog een soort draagkoetsen, die gemakkelijker waren ingericht dan die van den lateren tijd, dewijl de eigenaar er op zijn gemak in kon gaan liggen, in plaats van er rechtstandig in op en neer gehotst te worden. Doch op reis en op tochtjes in den omtrek, maakten zij nog van een ander soort rijtuig gebruik. Deze waren gemakkelijk ingericht, voor drie of vier personen, met een kap er op, die naar goedvinden kon opgeslagen worden, en hoewel zij in vorm er van verschilden, bewezen zij denzelfden dienst als de moderne *britska*. Van zulk een rijtuig nu maakten onze gelieven gebruik voor hun uitstapje, waarbij zij zich door een der slavinnen van Jone lieten vergezellen. Er was in dien tijd, ongeveer drie uur van de stad af, een oude bouwval, bestaande uit de overblijfselen van een tempel, die blijkbaar van Griekschen oorsprong was; en daar voor Glaucus en Jone alles, wat Grieksch was, een bijzondere bekoring had, besloten zij op hun rijtochtje die ruïne eens te gaan bezichtigen.

Hun weg leidde langs wijnbergen en olijfboschjes totdat hij, naarmate hij den top van den Vesuvius naderde, meer en meer door struikgewas omzoomd werd; de muilezels konden niet dan met moeite langzaam vooruit komen, en tusschen elke opening in het bosch zagen zij die grauwe en ijzingwekkende spelonken van den gevaarlijken berg, die Strabo beschreven heeft, doch die de verschillende veranderingen van den tijd en van den vulkaan nu hebben doen verdwijnen. De zon, die ten ondergang neigde, wierp lange, donkere schaduwen over den berg; hier en daar hoorden zij nog de rietpijp van een herder tusschen de woeste bosschen van beuken- en eikenhout. Soms kregen zij de gedaante

1) Voor de openbare feesten of spelen gebruikten zij een prachtiger en kostbaarder rijtuig, *pilentum* geheeten, met vier wielen.

in het oog van een bevallige klipgeit, met haar gekronkelde horens en haar vurig oog, die ook nu onder den hemel van Ausonië halverwege van den berg graast, en ons de herdersdichten van Virgilius in herinnering brengt; de druiventrossen, reeds gepurperd door den gloed der najaarszon, rijpten aan de gebogen festoenen, die van den eenen boom tot aan den anderen hingen. Boven hen dreven lichte wolkjes aan den helderen hemel, en zweefden zoo langzaam door het luchtruim, dat zij zich nauwelijks schenen te bewegen, terwijl zij ter rechterzijde nu en dan het uitzicht hadden op de vlakke zee, op een licht vaartuigje, dat over haar oppervlakte gleed, en op het zonlicht, dat in tallooze zachte tinten boven de diepte schemerde.

„Hoe treffend juist,” zei Glaucus op bijna fluisterenden toon, „is toch de beeldspraak, die de aarde onze moeder noemt. Met welk een weldadige en overvloedige liefde stort zij haar zegeningen over haar kinderen uit! Zelfs deze onvruchtbare plaatsen, waaraan de Natuur alle schoonheid ontzegd heeft, vervroolijkt zij door haar milden lach. De *arbutus* en de wijngaard getuigen het, die zich boven den dorren, verschroeiden grond van gindschen, uitgebluschten krater samenstrengelen. Ach! in zoo'n uur en bij zulk een tooneel als dit, mogen wij ons wel verbeelden, dat het lachende gezicht der Faunen door deze groene takken gluurt, of dat wij de voetstappen der bergnimfen door de dichtste doolpaden van het bosch ontwaren. Doch met het rijk der Nimfen was het uit, schoone Jone, toen gij geboren werd!”

Zij kwamen bij de ruïne en zij toefden er, totdat de avondster aan den rooskleurigen hemel verscheen, en vervolgens in de schemering naar huis keerend, waren ze stilzwijgender dan te voren; in de duisternis en bij het schijnsel der sterren scheen het gevoel hunner wederkeerige liefde op hen te drukken.

Op dit oogenblik overviel hun de storm, dien de Egyptenaar voorspeld had. Een doffe donderslag gaf in de verte de eerste waarschuwing van den naderenden strijd der elementen, en nu begonnen de donkere wolken driftig boven hun hoofden te jagen. Het onverwachte van een storm in die landstreek is haast iets bovennatuurlijks, en kan zeer goed de aanleiding geweest zijn tot het vroegere bijgeloof, dat er aanstonds een goddelijke werking in zag. Eenige dikke druppels vielen op de struiken, die halverwege over hun weg hingen, en spoedig verblindde een flikkerende bliksemstraal hun oogen om weer gevolgd te worden door volkomen duisternis.

„Wat harder, rijknecht!” riep Glaucus, „er komt een storm opzetten.”

De slaaf dreef de muildieren aan: zij draafden over het oneffen en hobbelige steenen pad: de wolken pakten zich samen, de donder ratelde al dichter en dichter bij en de regen viel bij stroomen neer.

„Zijt gij bevreesd?" fluisterde Glaucus, terwijl hij in den storm een verontschuldiging vond om dichter bij Jone te gaan zitten.

„Bij u niet," fluisterde zij.

Op dit oogenblik kreeg het rijtuig, licht en slecht gemaakt, een geweldigen schok in een diep spoor, waarover een blok geveld hout lag; de drijver spoorde de beesten onder een vloek nog harder aan; het wiel werd uit de as gerukt en het rijtuig sloeg om.

Glaucus wist er zich schielijk uit te redden en haastte zich Jone ter hulp te komen, die zich gelukkig niet bezeerd had. Zij brachten met eenige moeite het rijtuig weer overeind, maar ontdekten, dat het buiten staat was hen zelfs voor het weder te bedekken; de veeren van de kap waren losgesprongen, en de regen viel er gutsend op neder.

Wat moest nu gedaan worden? Zij waren nog vrij ver van de stad af; in de nabijheid was geen huis en geen hulp.

„Ongeveer een mijl van hier woont een smid," zei de slaaf, „dien zal ik kunnen opzoeken, om het rad weer in orde te maken; maar bij Jupiter! hoe geweldig gutst de regen! mijn meesteres zal doornat zijn, voordat ik weer terug ben."

„Ga er in ieder geval heen," zei Glaucus; „wij moeten ons zoo goed verschuilen als wij kunnen, totdat gij terugkomt."

Aan weerskanten van den weg stonden boomen en naar den hoogsten er van spoedde zich Glaucus met Jone. Hij poogde, door zijn eigen overkleed los te maken, haar beter voor den nederstortenden regen te beveiligen, doch deze stroomde met een geweld, dat alles wat hem in den weg stond vernielde, en eensklaps, terwijl Glaucus zijn geliefde nog moed influisterde, sloeg de bliksem in een der boomen voor hen, en spleet met vreeselijk gekraak zijn stam van boven tot beneden.

Dit schrikwekkend voorval deed hen zien hoe gevaarlijk hun schuilplaats was en Glaucus zag hulpeloos rond naar een beter toevluchtsoord. „Wij zijn nu halfweg van den opgang naar den Vesuvius," zeide hij: „er moet wel de een of andere spelonk of grot in de met wijngaarden bedekte rotsen wezen, — wisten wij haar slechts te vinden, — die vroeger de Nimfen tot schuilplaats heeft gediend. Terwijl hij, dit zeggende, onder den boom vooruittrad en aandachtig naar den berg keek, ontdekte zijn oog door den nevel heen, op een

niet zeer verwijderden afstand, een rood en flikkerend licht. „Dat moet zeker van de haardstede van een schaapherder of een wijngaardenier komen," zeide hij. „Wilt gij hier blijven, terwijl ik — neen, dan liet ik u aan gevaar over."

„Ik zal gaarne met u gaan," zei Jone, „het is op die open vlakte beter dan onder deze gevaarlijke boomtakken."

Jone half geleidend en half voortsleepend, stapte Glaucus, door de bevende slavin gevolgd, naar den kant van het licht, dat nog steeds met een flauwen gloed en zonder flikkering brandde. De vlakte bleef ten laatste niet langer open: de wilde wingerdranken begonnen hun schreden weder te belemmeren, en de lichtstraal, die hun tot een baken verstrekt had, werd niet dan bij tusschenpoozen zichtbaar. De regen viel harder en geweldiger en de bliksemstralen vertoonden zich in hun verschrikkelijkste en meest ontzettende gedaante. Zij werden zoo gestadig voorwaarts gedreven, hopende, indien het licht hen al begaf, toch een herbergzame hut of spelonk te zullen bereiken. De wingerdranken werden nu al dichter en dichter in elkaar gestrengeld, en zij zagen het licht in het geheel niet meer doch een smal voetpad, dat zij met angst en moeite volgden, terwijl niets dan de gestadig terugkeerende bliksemstralen hun schreden verlichtten, strekte hun tot wegwijzer. Eensklaps hield de regen op: steile en ruwe punten van verdroogde lava staken voor hen uit, nog afzichtelijker dan gewoonlijk door het weerlicht, dat dien duisteren en gevaarlijken grond bedekte. Somtijds speelde de vlam rondom de ijzergrauwe klompen gedroogde asch, gedeeltelijk met oude mosplanten of gedroogde bladeren bedekt, alsof zij vergeefs naar iets op aarde zocht dat haar gramschap waardig was, en dan weer het geheele gedeelte van de landstreek in het stikdonker latend, schoten de bliksemstralen een rooden gloed op den ver onder hen woelenden oceaan, zoodat zijn baren een poel van vuur schenen en een zoo helderen glans verspreidden, dat de scherpe omtrek van de ver verwijderde bochten der baai, van den eeuwigen Misenum met zijn hooge kruin af, tot den bevalligen Sorentum met zijn reusachtige heuveltoppen toe, duidelijk zichtbaar waren!

Onze gelieven bleven in angst en onzekerheid staan, toen zij plotseling, op een oogenblik, waarin de diepste duisternis hen weer omgaf, dicht nabij maar in de hoogte het geheimzinnige licht weder in het oog kregen. Een bliksemstraal, welks gloed den hemel en de aarde verlichtte, spreidde de gansche omliggende plek voor hun gezicht ten toon. Er was geen huis in de nabijheid,

maar juist waar zij het licht gezien hadden, meenden zij in de diepte van een spelonk den omtrek van een menschelijke gestalte waar te nemen. De duisternis nam op dit oogenblik weer toe: het licht, niet langer door het vuur des hemels verbleekt, bleef steeds voortglimmen; zij besloten er naar toe te gaan. Zij moesten een pad bestijgen tusschen zware steenbrokken, die hier en daar met dicht kreupelhout bedekt waren, doch zij kwamen steeds nader bij het licht en bevonden zich eindelijk voor den ingang van een soort grot, blijkbaar gevormd door hooge rotsklompen, die dwars door en over elkander waren gevallen. Het binnenste van het duistere hol van nabij opnemend, sprongen beiden met een onwillekeurig gevoel van schrik en bijgeloovigheid weer achteruit.

In het diepst van het hol brandde een vuur, waarboven een kleine ketel hing. Op een lange en dunne ijzeren kolom stond een ruwe lamp; aan dat gedeelte van den muur, aan welks benedeneinde het vuur brandde, hing een groote voorraad planten en kruiden, als om te drogen in regelmatige rijen.

Een vos, voor het vuur uitgestrekt, hield zijn roode en flikkerende oogen op de vreemdelingen gevestigd; hij stak zijn haren op en begon, met zijn tanden vast op elkaar geklemd, overluid te huilen; in het midden van het hol stond een aarden standbeeld, dat drie hoofden had van een zonderlinge en grillige gedaante, gemaakt van de schedels van een hond, een paard en een wild zwijn, en een lange drievoet stond voor dit ruwe afbeeldsel van de onder het volk zoo bekende godin Hekate.

Doch het waren deze toevoegsels en aanhangsels van de grot niet, die hun het bloed in de aderen deed verstijven; het was het gelaat van de bewoonster. Een hoog bejaarde vrouw zat voor het vuur, waarvan het volle schijnsel op haar gelaatstrekken viel. Er worden misschien in geen land ter wereld zoo veel leelijke oude vrouwen gevonden als in Italië; nergens wordt de schoonheid door den ouderdom in zulk een stuitende en afzichtelijke leelijkheid veranderd. Doch de oude vrouw, die zij nu voor zich zagen, was zulk een voorbeeld van leelijkheid niet: integendeel — haar voorkomen verried haar eertijds regelmatige trekken. Door de strakke oogen, die zij stijf op hen gevestigd hield, met een blik, die den hunne als het ware betooverde, maakte die schrikwekkende gedaante den indruk van een lijk! — hetzelfde verstijfde en doffe oog; dezelfde blauwe en ingevallen lippen; dezelfde saamgetrokken en holle kaken; dezelfde lange, dorre haren van een bleekgrijze kleur; dezelfde akelige, bleeke huid, alles scheen met de kleur van het graf overtogen!

„Het is een doode !" zei Glaucus.

„Neen, het beweegt zich; het is een geest of een spook," stotterde Jone, terwijl zij zich aan de borst van den Athener klemde.

„O weg ! weg !" kermde de slavin, „het is de heks van den Vesuvius."

„Wie zijt gij?" riep een doffe, heesche stem. „Wat doet gij hier?"

Het geluid van die stem, zoo somber en akelig, dat ze volmaakt in overeenstemming was met de gedaante der spreekster, en eer van een onlichamelijken omzwerver van den Styx, dan van een levend mensch scheen voort te komen, zou Jone weer in de onmeedoogende woestheid van den storm hebben teruggedreven, indien Glaucus haar niet, echter niet zonder bezorgdheid, met zich in de spelonk getrokken had.

„Wij zijn inwoners van de naburige stad, en door het onweer overvallen," zeide hij. „Door het licht hierheen gelokt, verzoeken wij een schuilplaats en verkwikking bij uw haardstede."

Terwijl hij sprak, stond de vos van den grond op, en naderde de vreemdelingen, terwijl hij zijn tanden liet zien en hoe langer hoe harder begon te huilen.

„Koest, jongen !" riep de heks, en op het horen van dat woord kroop het dier schielijk achteruit, zijn snoet met zijn borstels bedekkende, en alleen met zijn felle, vurige oogen zijn rustverstoorders bewakend. „Komt bij het vuur, als gij wilt," zei de heks, zich tot Glaucus en de anderen keerend. „Ik heet nimmer eenig levend schepsel welkom, behalve een uil, een vos, een pad en een adder, en dus kan ik u ook niet welkom heeten, maar komt bij het vuur; wat doen die plichtplegingen er toe?"

De taal, die het oude wijf bezigde, was een zonderling en barbaarsch Latijn, vermengd met een aantal woorden van een ruwen en ouderen tongval. Zij stond niet van haar stoel op, doch bleef hen strak aankijken, terwijl Glaucus de bovenkleederen van Jone afnam, en, na haar een plaats te bereiden op een blok hout, dat de eenige zitplaats was, die hij zag, nu met zijn adem het vuur een weinig sterker aanblies. De slavin, bemoedigd door de bedaardheid van haar meester, ontdeed zich nu ook van haar langen mantel, en kroop angstig in den anderen hoek van de haardstede.

„Ik vrees dat wij u storen," zeide de liefelijke stem van Jone, als om haar te bevredigen.

De heks gaf geen antwoord; zij scheen als iemand, die slechts een oogenblik uit den dood herrezen was en daarna weer in de eeuwige sluimering verzonken.

„Zeg mij," vroeg zij eensklaps, na langdurig stilzwijgen, „zijt gij broeder en zuster?"

„Neen !" zei Jone blozend.

„Zijt gij dan getrouwd?"

„Neen !" gaf haar Glaucus ten antwoord.

„O ! verliefden ! — ha ! ha ! ha !" en de heks lachte zoo hard, dat het luid door de spelonk weergalmde.

Jone's hart verstijfde bij die zonderlinge vroolijkheid. Glaucus mompelde schielijk een bezweringsformule tegen het voorteeken, en de slavin werd zoo bleek als de wangen van de tooverheks zelf.

„Waarom lacht gij, oud wijf?" zeide hij, wat forsch, toen hij zijn bezwering had uitgesproken.

„Heb ik gelachen?" vroeg de heks, diep in gedachten.

„Zij mijmert," fluisterde Glaucus; en terwijl hij dit zei, vestigde hij zijn oogen op het oude wijf, dat te gelijker tijd een fellen en boosaardigen blik op hem sloeg.

„Gij liegt," zei zij eensklaps.

„En gij zijt een onbeleefde gastvrouw," gaf haar Glaucus ten antwoord.

„Stil, Glaucus ! terg haar niet," fluisterde Jone.

„Ik zal u vertellen, waarom ik lachte, toen ik vernam dat gij elkander bemint," zei het oude wijf. „Het was omdat het voor oude en afgeleefde menschen een genoegen is, harten, gelijk de uwe, te zien, en dan te weten, dat er een tijd zal komen, waarin gij elkander verfoeien zult — verfoeien — ha ! ha ! ha !"

Nu was het Jone's beurt om zulk een voorspelling door een bede af te weren.

„Goden, verhoedt zulks !" zei zij. „Maar, arme vrouw ! gij kent de ware liefde niet, of gij zoudt weten, dat zij nimmer verandert."

„Denkt gij, dat ik ook niet jong geweest ben?" hernam het oude wijf heftig, „al ben ik nu leelijk en afschuwelijk. Zooals de gedaante is, zoo is ook het hart," en met deze woorden verzonk zij weer in zoo'n diep stilzwijgen, alsof zij had opgehouden te leven.

„Hebt gij hier al lang gewoond?" vroeg Glaucus na een poos, daar dat langdurige zwijgen een drukkend gevoel bij hem teweegbracht.

„O, heel lang ! ja."

„Het is een akelig verblijf."

„Ja, dat moogt gij wel zeggen. De hel is onder ons !" antwoordde het oude wijf, met haar dorren vinger naar den grond wijzend, „en luister, ik zal u een geheim vertellen: de duistere dingen daar beneden zijn bezig met iets verschrikkelijks voor te bereiden tegen ulieden, tegen ulieden, die zoo jong, zoo zorgeloos en zoo schoon zijt."

„Gij spreekt niets dan onheilspellende woorden," zei Glaucus, „die niet zeer vriendelijk zijn, en in het

vervolg wil ik mij liever aan het onweder blootstellen dan aan uw onderhoud."

„Daar zult gij wel aan doen. Geen mensch moest mij opzoeken, behalve de ellendigen."

„En waarom de ellendigen?" vroeg de Athener.

„Ik ben de toovenares van den berg." antwoordde de heks met een akeligen lach; „mijn werk is hoop te geven aan de hopeloozen; voor hen, die de liefde dwarsboomt, heb ik minnedranken; voor de gierigaards beloften van rijkdom; voor de boosaardigen dranken voor hun wraakzucht; voor de goeden en gelukkigen heb ik, wat het leven alleen oplevert — mijn vloek! — Verontrust mij niet langer."

Hierop zonk de norsche bewoonster der spelonk weder in zulk een stug en hardnekkig zwijgen, dat al de pogingen van Glaucus, om een gesprek met haar voort te zetten, vruchteloos waren. Zij gaf zelfs niet door eenige verandering van haar stuursche en strakke gelaatstrekken blijk, dat zij hem aanhoorde.

Gelukkig begon de storm, die even kort van duur als hevig was geweest, te bedaren; de regen hield langzamerhand op, en ten laatste, nadat de wolken uiteen waren gedreven, drong de maan tusschen hun gepurperde randen te voorschijn, en verspreidde haar vol en helder schijnsel over dit woest verblijf. Zij had mogelijk nimmer een groep verlicht, die zoozeer verdiende door de schilderkunst te worden weergegeven. De jeugdige, schoone Jone, bij die ruwe haardstede zittend; haar minnaar, de aanwezigheid van het oude wijf reeds vergetend, naast haar, teedere woorden fluisterend, terwijl hij haar in de oogen zag; de bleeke, verschrikte slavin op eenigen afstand en het spookachtige oude wijf, dat haar strakke oogen op hen gevestigd hield. Nog waren de beide schoone gelieven uiterlijk wel te moede en onbevreesd te midden van deze sombere en nare spelonk met heel haar akelige omgeving. De vos gluurde met zijn felle en kwaadaardige blikken naar hen van uit den hoek waar hij gedoken lag, en toen Glaucus weer naar den kant der oude vrouw zag ontdekte hij voor het eerst onder haar zitplaats den gekuifden kop en den vurigen blik van een grooten slang. Misschien was het de gloeiend roode kleur van Glaucus' mantel, dien hij over den schouder van Jone geslagen had, welke de gramschap van het monster opwekte; althans het begon zijn kam op te steken en zich in de hoogte te verheffen, alsof hij dreigende op Jone toe te springen. Glaucus greep in allerijl een brandend stuk hout uit het vuur, en alsof de woede van het dier daardoor nog meer werd gaande gemaakt, kroop het uit zijn schuilhoek te voorschijn, en onder een

luid gesis richtte het zich overeind op zijn staart, zoodat het bijna de plaats van Glaucus bereikte.

„Heks !" schreeuwde Glaucus; „pas op uw beest, of gij ziet het dood voor u liggen !"

„Het heeft geen venijn meer," zeide de tooverheks, door zijn bedreiging uit haar overpeinzingen gewekt; doch voordat de woorden over haar lippen waren, had de slang Glaucus besprongen. Vlug en behoedzaam deed de behendige Griek een zijwaartschen sprong, en bracht de slang een zoo geweldigen en welgemikten slag op haar kop toe, dat zij kronkelend in de asch van het vuur nederstortte.

Het oude wijf sprong op, en ging tegenover Glaucus staan met een gezicht, of zij de felste der furiën was, zoo hevig was de wraakzucht, die er uit sprak.

„Gij hebt," zeide zij met een langzame en vaste stem die door haar kalmte in volkomen tegenspraak was met de uitdrukking van haar gelaat, „gij hebt een schuilplaats gevonden onder mijn dak en warmte bij mijn haardstede. Gij hebt goed vergolden met kwaad. Gij hebt het schepsel, dat ik beminde en dat mijn eigendom was, ja meer dan dat, het schepsel dat boven alle andere aan de Goden gewijd en door de menschen vereerd wordt 1), van het leven beroofd. Hoor nu uw straf. Bij de maan, die de beschermster is der toovenaressen; bij den Orkus, wien de wrake toekomt, ik vloek u ! en gij zijt vervloekt ! Dat de plant uwer liefde verwelke ! dat uw naam tot schande worde ! dat de machten der hel u omringen ! dat uw hart verschroeie en verdorre ! dat uw laatste uur u de voorspelling der waarzegster van den Vesuvius herinnere ! En gij," wilde zij, zich heftig naar Jone wendend, en haar rechterarm opheffend, er bij voegen, toen Glaucus haar driftig in de rede viel:

„Houd op, oude heks !" riep hij uit; „mij hebt gij vervloekt, en ik stel mijn lot in de handen der Goden. Ik tart en ik veracht u; maar spreek één woord tegen deze maagd, en ik zal den vloek uwer walgelijke lippen in den laatsten gil van uw leven doen veranderen; wees op uw hoede !"

„Ik heb gedaan," antwoordde de heks, wild lachend, „want met uw vloek is ook zij vervloekt, die u liefheeft. Zoo veel te eerder, omdat ik *haar* lippen uw naam heb hooren uiten, en weet door welken naam ik u aan de helsche machten kan wijden. Glaucus ! Gij zijt vervloekt !" Na dit gezegd te hebben, keerde zich de tooverheks van den Athener af, en naast haar gewonde lieve-

1) De Romeinen, evenals andere volken der oudheid, hielden de slangen in hooge eere.

ling nederknielend, die zij van de haardstede wegnam, zag zij niet meer naar hem om.

„O, Glaucus !" zei Jone, vreeselijk verschrikt, „wat hebben wij gedaan? laten wij ons van hier spoeden! de storm heeft opgehouden. Goede, oude vrouw! vergeef hem; herroep uw woorden; hij was slechts van plan zich te verdedigen; neem dit vredesgeschenk aan om het gezegde ongedaan te maken," en zich vooroverbuigende, legde Jone haar beurs in den schoot van het oude wijf neer.

„Weg !" zeide zij op bitteren toon, „weg ! Den vloek, die eens is uitgesproken, kunnen de Schikgodinnen alleen vernietigen. Weg !"

„Kom, liefste !" zeide Glaucus ongeduldig. „Meent gij dat de Goden boven of beneden ons naar de machtelooze beuzeltaal van deze waanzinnige luisteren? Kom !"

Langen tijd en luide weergalmde de spelonk van het vreeselijk gelach der waarzegster; zij verwaardigde zich niet hen verder toe te spreken.

De gelieven ademden ruimer, toen zij in de vrije lucht waren gekomen, doch het tooneel, waarvan zij getuige waren geweest, de woorden en het gelach der tooverheks bleven Jone nog met schrik bij, en zelfs Glaucus kon den indruk, dien zij op hem gemaakt had, niet geheel van zich afzetten. De storm was bedaard; nu en dan liet zich in de verte nog het geraas van den donder hooren. Zij bereikten met eenige moeite den weg, waar zij het rijtuig, dat intusschen voldoende hersteld was om de reis te kunnen voorzetten, vonden, en ook den muilezeldrijver, die Hercules luide aanriep, om te hooren waar zijn passagiers gebleven waren.

Glaucus trachtte vruchteloos het bedrukte gemoed van Jone op te beuren en ook zijn eigen natuurlijke opgeruimdheid van geest terug te krijgen. Zij kwamen weldra voor de stadspoort; terwijl zij openging, belemmerde een draagkoets, door eenige slaven gedragen, den doortocht.

„Het is te laat om uit te gaan," riep de schildwacht den man toe, die er in zat.

„Neen, neen," antwoorddde een stem, waarvoor de gelieven schrikten, en die zij maar al te goed herkenden. „Ik ga naar het landhuis van Marcus Polybius. Ik ben Arbaces de Egyptenaar."

De zwarigheid was uit den weg geruimd, en de draagkoets ging het rijtuig voorbij.

„Arbaces ! op dit uur ! nog nauwelijks hersteld — waarheen en waarom kan *die* nu de stad verlaten?" zei Glaucus.

„Helaas !" antwoordde Jone in tranen uitbarstend,

„mijn ziel voorspelt mij hoe langer hoe meer dat ons onheil dreigt. Behoedt ons, gij Goden ! of ten minste," fluisterde zij er stil bij „behoedt mijn Glaucus."

TIENDE HOOFDSTUK.

De heer van den vurigen gordel en zijn gunsteling. — Het noodlot schrijft haar voorspellingen met roode letters, doch wie zal ze lezen?

Arbaces had slechts op het ophouden van het onweder gewacht, om zich onder begunstiging van den nacht naar de waarzegster van den Vesuvius te begeven. Gedragen door zijn meest vertrouwde slaven, die hij tot de geheimste diensten placht te gebruiken, lag hij uitgestrekt in de draagkoets, zijn driftig gemoed vervuld van de gedachte aan zijn wraak, en aan het voorwerp van zijn hartstocht. De slaven, hoewel zij slechts een korten weg hadden af te leggen, gingen weinig langzamer dan de gewone stap der muildieren, en Arbaces bereikte weldra het begin van een smal voetpad, dat de gelieven zoo gelukkig niet waren geweest te ontdekken, maar dat langs de dichte wijngaarden opeens naar de woning der toovenares bracht. Hier liet hij de draagkoets wachten, en na den slaven bevolen te hebben zichzelf en het voertuig tusschen de wijngaarden te verbergen, om door geen toevalligen voorbijganger te worden opgemerkt, begon hij het voetpad met zwakke schreden, waarbij hij op zijn staf leunde, te bestijgen.

Voor zich zag Arbaces hetzelfde licht, dat de voetstappen zijner voorbestemde slachtoffers tot wegwijzer had gediend, maar nu niet langer tegen de zwarte wolken afstekend, flikkerde het minder duidelijk.

Hij hield even op, toen hij ten laatste voor den ingang der spelonk kwam, om op adem te komen, en vervolgens stapte hij met zijn gewone deftige en bedaarde houding den drempel over.

De vos sprong bij het binnenkomen van dezen nieuwen bezoeker opnieuw op, en verkondigde door een luid gehuil de komst van den vreemdeling aan zijn meesteres.

De tooverheks was met haar gewone norschheid weer op haar oude plaats gaan zitten. De gewonde slang lag op een bed van gedroogde kruiden, waarmede zij half overdekt was, voor haar voeten; maar het vlugge oog van den Egyptenaar zag terstond haar schubben

glinsteren door het schijnsel van het vuur, terwijl zij zich afwisselend samentrekkend en uitrekkend, in pijn en doodsangst kronkelde.

„Stil, beest!" zei de heks, evenals te voren, tot den vos, en het dier kroop weer, stom maar waakzaam, naar zijn hoek.

„Sta op, dienaresse van den nacht en van de hel!" zei Arbaces op bevelenden toon; „uw meester in uw kunst groet u. Sta op, en verwelkom hem."

Op deze woorden sloeg het oude wijf haar oogen op de lange gestalte en sombere trekken van den Egyptenaar. Zij zag hem lang en stijf aan, terwijl hij, in zijn Oosterschen mantel gehuld, met over elkander geslagen armen en trotsche blikken voor haar stond. „Wie zijt gij?" vroeg zij eindelijk, „die u zelf grooter in wetenschap noemt dan de waarzegster der brandende velden en de dochter van den uitgestorven Etrurischen stam?"

„Hij," antwoordde Arbaces, „hij, voor wien al de beoefenaars der tooverkunst van het Noorden tot het Zuiden, van het Oosten tot het Westen, van den Ganges en den Nijl tot aan de valleien van den zandigen Tiber, zich vernederen, om van hem te leeren."

„Er is in deze streken slechts één mensch," antwoordde de heks, „dien de slaven der zichtbare wereld, zijn hoogen rang en grootheid niet kennend, Arbaces den Egyptenaar noemen; wij, die aan een hoogere natuur en grooter wetenschap deel hebben, wij noemen hem bij zijn rechten naam: Hermes met den vlammenden gordel."

„Zie mij aan," hernam Arbaces, „ik ben het."

Dit zeggende deed hij zijn mantel los, en vertoonde een gordel, schijnbaar van vuur, die rondom zijn middel liep, vastgehecht met een plaatje, waarop een merk gesneden was, dat de tooverheks zeker kennen moest. Zij stond vlug op en wierp zich aan de voeten van Arbaces. „Zoo heb ik dan," zei zij op ootmoedigen toon, „den Heer van den machtigen gordel gezien; ontvang mijn hulde."

„Sta op," zei de Egyptenaar, „ik heb u noodig."

Dit zeggende, plaatste hij zich op hetzelfde blok, waarop Jone te voren gezeten had, en gaf aan de tooverheks een teeken om haar plaats weer in te nemen.

Toen zij hieraan gehoorzaamd had, zei hij:

„Gij zegt mij, dat gij een dochter zijt van den ouden Etrurischen stam, van wiens steden, op rotsen gebouwd, de muren neerzien op het geslacht der roovers, die hun aloude heerschappij hebben overweldigd. Die volksstam is gedeeltelijk uit Griekenland gekomen, en gedeeltelijk bestond hij uit ballingen van eeu ouderen en meer verzengenden grond. In beide gevallen zijt gij van Egyptischen oorsprong; want de Grieksche mees-

ters der oorspronkelijke slaven behoorde tot de rustelooze kinderen, welke de Nijl verstiet. Gij zijt in allen gevalle afkomstig, o waarzegster ! van voorouders, die aan de mijne onderworpen waren en trouw zwoeren. Gij zijt door uw geboorte zoowel als door uw bedrevenheid een onderdaan van Arbaces. Hoor dan naar mij, en doe wat ik wensch !"

De tooverheks boog het hoofd.

„Hoe groot onze ervaring in de tooverkunst moge zijn," voer Arbaces voort, „worden wij toch soms er toe gedreven, door natuurlijke middelen ons doel te bereiken. De ring en het glas, de asch en de kruiden leveren geen onfeilbare voorspellingen op; ja de diepzinnige geheimen van de maan ontslaan den bezitter van den vlammenden gordel niet van de noodzakelijkheid, om soms, ter bereiking van een menschelijk doel, ook tot menschelijke maatregelen zijn toevlucht te nemen; let op mijn woorden; gij zijt, meen ik, grondig bekend met de giftigste kruiden; gij kent die, welke het leven vernietigen, de ziel uit haar vesting drijven, die welke het warme bloed in een ijskorst veranderen, welke geen zonnestraal kan smelten. Heb ik uw bekwaamheid te hoog geschat? Antwoord mij naar waarheid !"

„Ja, machtige Hermes ! zoo ver reikt inderdaad mijn kennis. Verwaardig u deze doodsche en spookachtige trekken aan te zien; het vuur van het leven is er in uitgebluscht, alleen door het waken over de schadelijke kruiden, die nacht en dag in gindschen ketel staan te koken."

De Egyptenaar schoof, terwijl de tooverheks sprak, zijn zitplaats wat van die ongezonde plaats af.

„Het is goed," zei hij, laat ons nu overgaan tot hetgeen gij te doen hebt. Morgenavond, wanneer de sterren schijnen, zal een lichtzinnig meisje tot u komen, en u verzoeken een liefdedrank te bereiden, ten einde een paar oogen tot zich te trekken, die zich bij voorkeur op een ander richten; geef haar, in plaats van uw liefdedrank, een uwer sterkwerkende vergiften, opdat de minnaar zijn liefdeklachten naar het rijk der schimmen moge overbrengen."

De heks trilde van het hoofd tot de voeten.

„O ! vergeef mij ! vreeselijke meester !" zei zij stotterend, „dat durf ik niet. De wet is in deze gewesten scherp en waakzaam; zij zullen mij gevangen nemen en om het leven brengen."

„Waartoe dienen u dan uw kruiden en tooverdranken, waarzegster?" vroeg Arbaces met spottenden lach.

De heks bedekte het afschuwelijk gelaat met haar handen.

„Vele jaren geleden," sprak zij met een stem, die

geheel van haar gewonen toon verschilde, zoo klagend en zoo zacht klonk zij, „was ik niet wat ik nu ben; ik beminde, en meende dat ik bemind werd."

„En wat heeft uw liefde te maken met mijn bevelen?" vroeg Arbaces barsch.

„Geduld," antwoordde de tooverheks; „geduld, ik bid u. Ik beminde, doch een andere, minder schoon dan ik, ja, bij Nemesis! minder schoon, lokte mijn minnaar van mij weg. Ik was van dien Etrurischen stam, wien alle geheimen der duistere tooverkunst bekend waren. Mijn moeder zelf was een waarzegster. Zij deelde in de gramschap van haar kind; ik ontving van haar hand den drank, die mij zijn liefde zou teruggeven, en van haar ook het vergif, dat mijn medeminnares moest dooden. Verplettert mij, vreeselijke muren! mijn sidderende hand bedroog zich in de flesschen, en mijn minnaar viel dood neer! dood! Wat is sinds dien het leven voor mij geweest? Ik veranderde en wijdde mij geheel aan de tooverkunsten van mijn geslacht, door een onweerstaanbaren prikkel gedreven, legde ik mijzelf die vervloekte straf op; nog zoek ik steeds de schadelijke kruiden, nog kook ik de vergiften; nog verbeeld ik mij, dat ik ze aan mijn gehate mededingster geven zal; nog giet ik ze in fleschjes over; nog verbeeld ik mij, dat zij haar schoonheid zullen doen verwelken; nog zie en bewaak ik dat stuiptrekkend lichaam, die schuimende lippen, die flikkerende oogen van mijn Aulus, vermoord, vermoord door mijzelf."

De magere gestalte der tooverheks werd bij die woorden door een hevige stuiptrekking bewogen.

Arbaces zag haar met een nieuwsgierigen, maar verachtelijken blik aan.

„Ook dit afzichtelijke geraamte heeft nog menschelijke aandoeningen," dacht hij bij zichzelf.

Hij sprak haar niet weer aan, voor zij een weinig tot bedaren was gekomen en nu heen en weer zat te schuiven op haar plaats, haar glazige oogen naar de vlam gekeerd, terwijl groote tranen haar langs de wangen rolden.

„Uw geschiedenis is treurig," begon Arbaces; „doch die aandoeningen passen alleen aan de jeugd; de ouderdom moet ons voor alles onverschillig maken, behalve voor onszelf; — gelijk elk jaar een nieuwe schub aan de schelpvisch geeft, zoo behoort elk jaar een nieuwe korst om ons hart te leggen. Hoor mij nu aandachtig aan! Ik gebied u bij de wraak, die u zoo dierbaar was, mij te gehoorzamen! het is uit wraak, dat ik u heb opgezocht. Deze jongeling, dien ik uit den weg wil ruimen, heeft mij gedwarsboomd, in weerwil van mijn tooverkunsten; die in purper gedoste knaap, met zijn spotternijen en schimpscheuten, zonder ziel en zonder

verstand, zonder andere verdiensten dan zijn schoonheid, vervloekt zij hij, die worm, die Glaucus ! Ik zeg u, bij den Orkus en bij Nemesis, sterven moet hij !"

En terwijl hij zich bij elk woord al hooger en hooger verhief, liep de Egyptenaar, vergetend hoe zwak hij was en in welk gezelschap hij zich bevond, alles vergetend behalve zijn wraak, met groote stappen door de spelonk heen en weder.

„Glaucus zegt gij, machtige meester?" vroeg de tooverheks eensklaps; en op het noemen van dien naam fonkelden haar oogen van haat bij de herinnering aan de doorgestane beleedigingen.

„Ja, zoo heet hij: doch wat doet zijn naam er toe ! Dat hij drie dagen na heden niet meer onder de levenden geteld worde !"

„Hoor mij aan !" zei de tooverheks, „hoor mij aan ! Ik ben uw eigendom en uw slavin ! spaar mij ! Indien ik aan het meisje, waarvan gij spreekt, iets geef, dat het leven aan Glaucus ontneemt, dan zal ik zeker ontdekt worden; want de wraak volgt op de misdaad. Ja zelfs, vreeselijke man ! indien men uw bezoek bij mij op het spoor kwam, indien uw haat tegen Glaucus bekend werd, dan zouden de kunsten van uw toovenarij u wel eens in den steek kunnen laten."

„Ha !" riep Arbaces plotseling uit, en ten bewijze der blindheid, waarmede de hartstocht zelfs de scherpste oogen treft, was dit de eerste keer, dat het gevaar, dat hij door het voldoen aan zijn wraakzucht kon loopen, in zijn anders zoo omzichtigen en behoedzamen geest opkwam.

„Maar," ging de tooverheks voort, „indien ik u eens, inplaats van een drank, die het hart doet ophouden te slaan, er een gaf, die het brein verwart, zou dan uw wraak niet even voldaan, en uw doel niet evengoed bereikt zijn?"

„O, gij toovenaarster ! niet langer de dienares, maar de zuster van Arbaces ! hoeveel levendiger is toch der vrouwen vernuft in de wraak dan het onze ! hoeveel beter is zulk een ongeluk dan zijn dood !"

„En," ging de keks voort, zelf meer en meer ingenomen met haar helsch plan, „hier is ook geen gevaar aan verbonden, want ons slachtoffer kan door tienduizend oorzaken, die voor het onderzoek der menschen verborgen blijven, krankzinnig worden. Hij kan in een wijngaard geweest zijn en een Nimf gezien hebben; de wijngaard zelf kan die uitwerking gehad hebben; dat wordt nooit zoo nauwkeurig nagevorscht; daar kunnen de Goden de hand in hebben gehad. En laat het ergste gebeuren, laat het bekend worden, dat het een liefdedrank is geweest, welnu ! daar is krank-

zinnigheid het gewone gevolg van, en zelfs de schoone, die hem dien gaf, acht zich verontschuldigd door het doel, waarmee zij hem toediende. Machtige Hermes, is mijn raad niet goed?"

„Gij zult er twintig jaar langer om leven," antwoordde Arbaces. „Ik wil ten tweeden male het tijdstip van uw geboorte op het schijnsel der sterren schrijven; gij zult den heer van den vlammenden gordel niet vruchteloos gediend hebben. En hier, waarzegster, laat u voor dit gouden speelgoed een warmer hol uit deze duistere spelonk houwen. Eén dienst, aan mij bewezen, zal tegen duizend voorspellingen opwegen, door uw gewone toovermiddelen aan de boeren gedaan." Dit zeggende, wierp hij een zware beurs op den grond, die in de ooren van het oude wijf niet onwelluidend klonk; zij verheugde zich in het bezit van de middelen, die haar in staat konden stellen om zich de gemakken aan te schaffen, welke zij toch verachtte. „Vaarwel!" zei Arbaces, „verzuim niets; wees waakzamer dan de sterren onder het koken van uw drank; gij zult u dubbel geëerd zien door uw zusters bij den walnotenboom, wanneer gij haar verteld, dat Hermes, de Egyptenaar, uw beschermer en uw vriend is. Morgenavond zien wij elkaar weer."

Hij wachtte het vaarwel of den dank der tooverheks niet af, maar ging met snelle stappen naar buiten, en spoedde zich bij het schijnsel der maan het bergpad af.

De heks, die hem tot aan den drempel had uitgeleid, bleef lang voor den ingang van de spelonk staan om hem na te zien en toen nu de maan haar treurig schijnsel over haar spookachtige gestalte en haar doodsbleek gezicht verspreidde, scheen het inderdaad alsof een geest, met bovennatuurlijke tooverkracht bezield, den Orcus ontvloden was en, aan den ingang staande, vruchteloos poogde zich weer bij de andere schimmen te voegen. Toen zij weer in haar hol teruggekeerd was, raapte zij steunend de zware beurs op, nam de lamp van haar plaats en begaf zich naar het binnenste der spelonk, waar een duistere en diepe gang voor haar gaapte, die niet dan van zeer nabij zichtbaar was, daar hij door de omringende scherpe en puntige stukken klipsteen aan het oog onttrokken werd; zij ging eenige schreden ver dit duistere pad op, dat langzamerhand naar bededen helde, als naar de ingewanden der aarde, en een steen oplichtend, borg zij haar rijkdom in een kuil, daaronder verscholen, die, zooals de lamp verried, reeds eenige muntstukken van verschillende waarde, welke zij aan de bijgeloovigheid of dankbaarheid harer bezoekers te danken had, scheen te bevatten.

„Ik zie u gaarne," zei zij, haar alleenspraak tot het geld

richtend; „want wanneer ik u zie, gevoel ik dat ik inderdaad machtig ben. En nu zal ik nog twintig jaar te leven hebben om u te vermeerderen. O! gij groote Hermes!"

Zij legde den steen weer op zijn plaats en ging nog eenige stappen verder, maar bleef toen voor een diepe en onregelmatige scheur in de aarde staan. Terwijl zij zich hier voorover bukte, hoorde zij nu en dan een vreemd loeiend, dof en dreunend gedruisch in de verte, tegelijk met een sterk krassend geluid, dat, om een alledaagsche maar toch treffende vergelijking te bezigen, veel overeenstemming had met de wrijving van het staal tegen een rad; een dichte wolk van dampen en donkeren rook steeg er uit op en verspreidde zich schroefsgewijze door de spelonk.

„De schimmen hebben meer te doen dan gewoonlijk," zei het oude wijf, haar grauwe lokken schuddend, en door de spleet starend, zag zij zeer diep beneden zich den glans van een lange, vuurroode lichtstreep. „'t Is vreemd," zeide zij, „dat is nu sedert twee dagen, dat zulk een licht daar te zien is. Wat mag dat voorspellen?"

De vos, die de schreden zijner meesteres gevolgd was, hief een akelig gehuil aan, en snelde naar het binnenste van het hol; op het gejank van het dier werd het oude wijf zelf door een koude rilling bevangen. Zij hield het in haar bijgeloovig gemoed als een voorteeken van iets kwaads. Zij prevelde haar onheil afwendende woorden, en waggelde heen, om te midden harer kruiden en tooverkunsten de bevelen des Egyptenaars ten uitvoer te brengen.

„Hij zei, dat mijn verstand verbijsterd is," sprak zij in zichzelf, terwijl de damp uit den kokenden ketel opsteeg; „wanneer de tanden uitvallen en de kaken hol worden, en het hart bijna niet klopt, dan is de verstandsverbijstering een ellendig ding; maar," voegde zij er met een woesten zegepralenden lach aan toe, „wanneer men, jong, schoon en sterk, zoo op eenmaal aan die verstandsverbijstering ten prooi valt, *dat* is verschrikkelijk! Stijgt, vlammen! zingt, gij kruiden! verschroeit, gij padden! ik heb hem vervloekt, en vervloekt zal hij zijn!"

In hetzelfde uur dat het onderhoud tusschen Arbaces en de waarzegster plaats had, werd Apaecides gedoopt.

ELFDE HOOFDSTUK.

Voortgang der gebeurtenissen. — De knoop wordt gelegd. — Het net wordt gespannen, maar komt in andere handen.

„En hebt gij den moed, Julia! om vanavond de heks

van den Vesuvius op te zoeken, en dat in gezelschap van dien vreeselijken man ?"

„Wel, Nydia," vroeg Julia schroomvallig, op haar beurt, „denkt gij dan, dat ik inderdaad iets te vreezen heb? Die oude vrouwen met haar tooverspiegels, haar trillende zeven en haar kruiden, die zij in den maneschijn plukken, zijn, verbeeld ik mij, slechts behendige bedriegsters, die misschien niets geleerd hebben dan de geheimen der tooverkracht, die uit de kennis der kruiden en planten geput is. Waar zou ik voor vreezen?"

„Zijt gij niet bevreesd voor uw geleider ?"

„Voor Arbaces? Bij Diana, ik heb nooit hoffelijker minnaar gezien, dan diezelfde toovenaar, en als hij maar niet zoo somber keek, zou men hem zelfs schoon kunnen noemen."

Zoo blind als zij was, bespeurde Nydia weldra, dat het gemoed van Julia niet van dien aard was, dat het spoedig door de beleefdheden van Arbaces zou verschrikt worden. Zij ontried het haar daarom niet langer, doch voelde in haar bewogen hart het vurig verlangen, om te weten of de toovenarij inderdaad een middel bezat om liefde met wederliefde te doen beantwoorden.

„Laat ik met u gaan, edele Julia !" zei zij ten laatste: „mijn bijzijn geeft u geen bescherming, maar ik zou gaarne van den uitslag getuige zijn."

„Uw aanbod is mij zeer welkom," antwoordde de dochter van Diomedes. „Doch hoe kunt gij daarop aandringen? — wij zullen misschien heel laat terugkomen en men zal u missen."

„Jone is inschikkelijk," hernam Nydia. „Indien gij mij wilt vergunnen onder uw dak te slapen, dan zal ik zeggen dat gij, die mijn oude beschermster en vriendin zijt, mij uitgenoodigd hebt om den dag met u door te brengen en u mijn Thessalische liederen voor te zingen."

„Neen, vraag het voor u zelf," hernam de hoogmoedige Julia. „Ik bedank er voor om een gunst van die Napelsche te vragen !"

„Nu, goed dan. Ik neem afscheid van u en ga haar mijn verzoek doen."

„Doe dat, uw bed zal in mijn eigen kamer gespreid worden."

Hiermede verliet Nydia de schoone van Pompeji.

Op haar weg naar Jone ontmoette haar het rijtuig van Glaucus, op wiens vurige en dartele paarden de oogen van alle voorbijgangers gevestigd waren.

Hij bleef een oogenblik stilstaan om zich met het bloemenmeisje te onderhouden.

„Zoo frisch als uw eigen rozen, mijn lieve Nydia ! en hoe gaat het met uw meesteres? Zij is, hoop ik, reeds hersteld van de gevolgen van den storm?"

„Ik heb haar van morgen niet gezien," antwoordde Nydia, „maar...."

„Wat maar? ga wat achteruit, Nydia! de paarden staan vlak voor u."

„Zoudt gij denken, dat Jone mij zal willen vergunnen den dag door te brengen bij Julia, de dochter van Diomedes ? Zij zou dit gaarne zien, en was zeer goed voor mij, toen ik nog maar weinig vrienden had."

„Dat de Goden uw dankbaar hart zegenen! Ik sta voor Jone's toestemming in."

„Mag ik er dan van nacht blijven en morgen terugkomen?" vroeg Nydia, beschaamd over de loftuiting, die zij zoo weinig verdiend had.

„Zooals gij en de schoone Julia verkiest. Breng haar mijn groeten over, en luister eens, Nydia! als gij haar hoort spreken, let dan eens op het onderscheid tusschen haar stem en de zilveren stem van Jone. Vale!"

Zijn geest, geheel hersteld van de onrust van den vorigen avond, zijn lokken golvend in den wind, met een blijmoedig hart, van vreugde kloppend bij elken sprong zijner Parthische paarden, vol jeugd en liefde, spoedde Glaucus zich naar het huis van zijn geliefde.

Toen de avond begon te vallen, begaf Julia zich in haar draagkoets, die ruim genoeg was om ook haar gezellin een plaats te bieden, op weg naar het badhuis, haar door Arbaces opgegeven; haar aangeboren lichtzinnigheid vond in haar onderneming minder reden tot vrees, dan aanleiding tot vermaak; zij verheugde zich vooral bij de gedachte aan haar toekomstige zegepraal op de gehate Napelsche.

Een klein, maar vroolijk gezelschap stond bij de deur van het badhuis, toen haar draagkoets die voorbijging naar den afzonderlijken ingang der vrouwenvertrekken.

„Mij dunkt," zei een der omstanders, „dat ik in het schemerlicht de slaven van Diomedes herkende."

„Dat was ook zoo, Clodius!" zei Sallustius. „Het is waarschijnlijk de draagkoets van zijn dochter Julia. Zij is rijk, vriendje! waarom legt gij uw offers niet aan haar voeten?"

„Wel, er is een tijd geweest, waarin ik meende, dat Glaucus haar zou trouwen. Zij verbergt haar genegenheid voor hem niet, en in dat geval, daar hij een speler is, en wel een ongelukkig speler...."

„Ha! ha! dan zou haar goud toch weldra in uw handen vallen. Fijn berekend, slimme Clodius! een vrouw is goed, wanneer zij aan een ander toebehoort."

„Doch," voer Clodius voort, „daar ik hoor dat Glaucus de Napelsche zal trouwen, denk ik toch nog een kansje bij de afgekeurde maagd te wagen. De bruiloftslamp zal ten minste verguld zijn en kan

iemand den reuk van de vlam vergoeden. Ik heb er alleen tegen, Sallustius ! dat Diomedes u misschien tot voogd over het vermogen zijner dochter zal aanstellen" 1).

„Ha ! ha ! — Kom vriend ! laten wij naar binnen gaan. De wijn en de bloemkransen wachten ons."

Julia zond haar slaven naar dat gedeelte van het huis, dat voor hun ontvangst was ingericht; zij ging met Nydia het badhuis binnen, en de aanbiedingen der oppassers afwijzend, ging zij door een afgelegen deur naar den tuin.

„Zij heeft zeker een afspraak," zei een der slaven.

„Wat gaat u dat aan," antwoordde een der oppassers gemelijk. „Zij betaalt voor de baden en verbruikt de saffraan niet. Zulke afspraakjes zijn het beste deel van onze nering. Hoor ! de weduwe Fulvia klapt in haar handen; er naar toe, vlug ! er naar toe !"

Julia en Nydia ontweken het meer bezochte gedeelte van den tuin en kwamen op de plek, door den Egyptenaar aangewezen. Op een klein, rond grasveld wierpen de sterren haar schijnsel op een beeld van Silenus; de dartele God leunde tegen een stuk rots, met de lynx van Bacchus aan zijn voeten met uitgestrekte arm een druiventros boven zijn mond, dien hij, vóór het gebruik, met zijn lach scheen te begroeten.

„Ik zie den toovenaar niet," zeide Julia rondziend; doch terwijl zij nog sprak, kwam de Egyptenaar stil uit het lommer te voorschijn.

„Goeden avond, schoone maagd ! maar hoe ! wie hebt gij daar? wij moeten alleen blijven."

„Het is het blinde bloemenmeisje slechts, wijze toovenaar !" antwoordde Julia. „Zij is zelf ook uit Thessalië."

„Zoo ! Nydia?" zei de Egyptenaar. „Ik ken haar wel." Nydia dook huiverend achteruit.

„Doch," voegde hij er in zichzelf bij; „waarom meer vertrouwen dan noodig is, zelfs in een blinde gesteld? Julia ! durft gij u niet alleen met mij vertrouwen? Geloof mij, de toovenaar is minder verschrikkelijk dan hij schijnt."

Terwijl hij sprak, trok hij Julia beleefd ter zijde.

„De toovenares heeft niet graag zooveel bezoekers tegelijk," ging hij voort; „laat Nydia hier, totdat wij terugkomen; zij kan ons nergens in van dienst zijn;

1) Tengevolge eener oude Romeinsche wet, mocht niemand een vrouw tot erfgenaam maken. Die wet werd door de ouders echter ontdoken door hun vermogen aan den een of anderen vriend, ten behoeve van hun dochter te vermaken, doch die het, desverkiezende, als zijn eigendom mocht behouden. — Deze wet was echter reeds eenigen tijd vóór dien waarin ons verhaal speelt, vervallen.

en wat uw veiligheid aangaat, daarvoor zorgt uw eigen schoonheid en uw rang, Julia ! — ja, Julia ! ik ken uw naam en uw geboorte. Kom, vertrouw u aan mij, schoone mededingster der Najaden !"

De lichtzinnige Julia was, zooals wij reeds opgemerkt hebben, niet spoedig bevreesd. Zij liet zich door de vleitaal van Arbaces overhalen, en stemde er bereidwillig in toe, dat Nydia haar terugkomst zou afwachten. Deze drong er ook niet sterk op aan hen te vergezellen. Op het geluid van de stem van den Egyptenaar scheen haar angst voor hem plotseling weer levendig te worden, en zij gevoelde een gewaarwording van blijdschap, toen zij hoorde, dat zij den tocht in zijn gezelschap niet zou meemaken.

Zij ging naar het huis en wachtte in een der bijzondere vertrekken hun terugkomst af. Velerlei en bitter waren de gedachten van het meisje, toen zij daar in haar eeuwige duisternis zat. Zij bracht zich haar eigen droevig lot voor den geest, ver van haar geboorteland, ver van de liefkoozende zorgen, die voorheen den kommer harer kinderdagen verzachtten.

De natuur had in het hart van dit arme meisje zaden van deugd gestrooid, die bestemd waren om nimmer tot ontwikkeling te komen. De lessen van den tegenspoed zijn niet altijd heilzaam — soms verbeteren zij, maar ook even vaak verharden zij en hebben een verderfelijk effect. Wanneer wij onszelf harder door het lot behandeld zien dan hen, die ons omringen, en in onze eigen daden geen reden ontdekken, om die onbillijkheid te rechtvaardigen, zijn wij spoedig geneigd om de wereld als onzen vijand te beschouwen, wantrouwend te worden, en toe te geven aan de verkeerde neigingen, die zoo dikwijls uit het gevoel van verongelijking geboren worden. Zeer jong als slavin verkocht, in de handen eener geldzuchtige meesteres gevallen, — en daarna in een beteren toestand geraakt, doch alleen met het gevolg dat zij de bitterheid van haar lot nu dubbel gevoelde, waren al de zachte gewaarwordingen, die aan Nydia's hart van nature eigen waren, uitgewischt en bedorven. Haar besef van goed en kwaad werd in verwarring gebracht door een genegenheid, waaraan zij zichzelf had overgegeven, en diezelfde woeste en felle driften, die wij aan de vrouwen van den fabeltijd zien toegeschreven, aan een Myrrha of Medea — en waardoor zij zich geheel lieten meesleepen, nadat zij zich eenmaal aan de heerschappij der liefde hadden overgegeven, diezelfde driften woedden en raasden in Nydia's gemoed.

De tijd verliep; eindelijk hoorde Nydia iemand met vlugge stappen de kamer binnen komen, waarin zij

zich aan haar treurige gedachten had overgegeven.
„Gedankt zijn de onsterfelijke Goden !" riep Julia uit. „Hier ben ik terug uit die sombere spelonk: kom, Nydia ! laten wij dadelijk heengaan."
Julia sprak geen woord meer, voordat zij in de draagkoets zaten.
„O !" zei zij toen bevend, „dat was een tooneel! dat waren toovenarijen ! en dat bestorven gelaat van die oude vrouw ! Doch laten wij er niet meer over spreken ! Ik heb den drank. — Zij staat voor zijn werking in. Mijn mededingster zal hem eensklaps onverschillig worden, en ik, ik word alleen de godin van Glaucus !"
„Glaucus !" riep Nydia uit.
„Och, ja, meisje ! ik heb u eerst wijs gemaakt dat het de Athener niet was, dien ik beminde, — maar ik heb nu gezien, dat ik ten volle staat op u kan maken. Het is de schoone Griek."
Wat moest Nydia thans gevoelen? Zij had er in toegestemd, ja, er de hand toe geleend, om Glaucus van Jone af te scheuren ! en dat alleen nog om hopeloozer dan te voren zijn genegenheid, door de kracht der tooverkunst, voor goed op een ander te vestigen. Zij stikte bijna van aandoening, — zij hijgde naar adem in de duisternis der draagkoets. Julia bemerkte haar ontroering niet; zij weidde in den breede uit over de beloofde uitwerking van het toovermiddel, en over haar aanstaande zegepraal op Jone, terwijl zij haar woorden nu en dan afbrak door een uitroep van ontzetting over de tooneelen, waarvan zij getuige was geweest, het onveranderlijke gelaat van Arbaces, en zijn heerschappij over de vreeselijke waarzegster.
Nydia kreeg intusschen haar kalmte van geest terug; — daar schoot haar een gedachte door de ziel; zij sliep in de kamer van Julia; zij kon zichzelf in het bezit van dien drank stellen !....
Zij kwamen aan het huis van Diomedes, en gingen naar Julia's kamer, waar haar het eten wachtte.
„Drink, Nydia ! gij zult wel koud zijn; het was vanavond guur; wat mij aangaat, mijn aderen zijn nog zoo verstijfd als ijzer."
Julia dronk zonder te aarzelen eenige teugen kruidenwijn.
„Gij hebt dus den drank," zeide Nydia; „laat ik dien eens in de handen houden ! — hoe groot is het fleschje wel? hoe ziet de drank er uit?"
„Zoo helder als kristal," antwoordde Julia, terwijl zij den liefdedrank weer aannam; „men kan hem niet van water onderscheiden. De tooverheks heeft mij verzekerd.... dat er geen smaak aan is. De hoeveelheid is klein, maar groot genoeg voor een levens-

langen trouw; men moet den drank onder eenig ander vocht mengen, en Glaucus zal alleen door de uitwerking ontdekken, wat hij gedronken heeft."

„Gelijkt hij op water?"

„Volkomen; even glinsterend en zonder kleur. Wat schijnt hij helder! hij is zoo glanzend als het schijnsel der maan. Heerlijk vocht! hoe flikkert mijn hoop door uw helder glas!"

„En hoe is het dicht gemaakt?"

„Slechts met een klein stopje.... trek het er maar eens af — en is geen geur aan. Het is zonderling, dat iets wat volstrekt tot geen der zinnen spreekt, ze geheel en al overmeesteren kan."

„Zal de werking oogenblikkelijk zijn?"

„Dat is gewoonlijk, maar soms blijft zij eenige uren weg."

„Deze geur is veel aangenamer!" zei Nydia, terwijl zij een klein reukfleschje van de tafel opnam, en er den geur van opsnoof.

„Dunkt u dat? Het fleschje is met kostbare steenen omzet.... gisterenmorgen hebt gij de armbanden niet willen hebben; wilt gij nu dit fleschje aannemen?"

„Het moet zulk een geur als deze zijn, die iemand die niet zien kan, aan de edelmoedige Julia zal doen denken. Indien het fleschje niet te kostbaar is...."

„O! ik heb er honderd, die kostbaarder zijn; daar, mijn kind! neem het gerust!"

Nydia boog zich dankbaar, en stak het fleschje bij zich.

„En zou nu zulk een drank die uitwerking hebben, om het even wie hem toedient?"

„Al werd hij ook door de leelijkste oude vrouw onder de zon toegediend, dan zou zijn uitwerking nog zoo krachtig zijn, dat Glaucus haar, en haar alleen, voor schoon zou houden!"

Julia, door den wijn en de geprikkelde stemming van haar gemoed verhit, was nu een en al geest en leven. Zij lachte hardop en praatte honderd dingen door elkaar, en niet voordat de nacht grootendeels voorbij was, riep zij haar slavinnen en ontkleedde zich.

Toen zij deze had weggezonden, zei zij tot Nydia:

„Ik wil van den kostbaren drank niet scheiden voor het uur, waarin ik er gebruik van zal maken. Lig onder mijn hoofdkussen, zoete drank! en schenk mij een gelukkigen droom!"

Zoo sprekende legde zij het fleschje onder haar kussen. Nydia's hart klopte hevig.

„Waarom drinkt gij het koude water, Nydia? Neem wat wijn. De wijnkruik staat er naast."

„Ik ben koortsig," antwoordde het blinde meisje,

„en het water verfrischt mij. — Ik zal deze flesch naast mijn bed zetten; het verkwikt in de zomernachten, wanneer men niet slapen kan. Schoone Julia ! ik moet u morgen vroeg verlaten — dat heeft Jone mij bevolen, misschien voor gij wakker zijt; neem daarom nu mijn dank aan.”

Zij waren naar bed gegaan, en Julia, door de spanning waarin zij zich dien dag bevonden had, zwaar vermoeid, viel weldra in slaap. Angstige en kommervolle gedachten pijnigden daarentegen het Thessalische meisje. Zij luisterde aandachtig naar de geruste ademhaling van Julia, en haar gehoor, aan de zachtste trillingen van het geluid gewoon, verzekerde haar weldra van de diepe sluimering harer gezellin.

„Nu, Venus! schenk mij uw hulp !” bad zij zachtjes. Zij stond langzaam op, en stortte het reukwater van Julia’s geschenk over den marmeren vloer uit, spoelde het fleschje verscheidene malen om met het water, dat naast haar bed stond, en vervolgens gemakkelijk het bed van Julia vindend (want nacht en dag waren haar volkomen gelijk), stak zij bevend haar hand onder het kussen en nam den drank weg. Julia bewoog zich niet, maar elke ademtocht van haar verkoelde de brandende wangen van het blinde meisje. Nydia opende het fleschje, goot het vocht over in haar reukfleschje, dat het gemakkelijk kon bevatten, en het andere vullende met het zuivere water, waarop het, volgens Julia’s zeggen, zooveel geleek, legde zij het op zijn vorige plaats neer. Hierna begaf zij zich weer te bed, en wachtte, — met welke gedachten ! — den dag af.

De zon was opgegaan; Julia sliep nog; Nydia kleedde zich in stilte, stak haar schat zorgvuldig bij zich, nam haar stok en haastte zich het huis uit.

De portier Medon groette haar vriendelijk, toen zij de trap af en de straat op ging; zij hoorde hem niet, zoo was haar gemoed van onstuimige gedachten vervuld, waarvan elk op zichzelf een hartstocht was. Zij voelde de zuivere morgenlucht op haar wangen, doch deze bekoelde den gloed harer aderen niet.

„Glaucus,” mompelde zij, „al de liefdedranken der wildste tooverkunst kunnen niet bewerken, dat gij mij zóó bemint, als ik u doe. Jone ! — weg, aarzeling ! weg, berouw ! Glaucus ! mijn lot ligt in uw lach, en het uwe — o hoop ! o blijdschap, o verrukking ! — *uw* lot ligt in deze handen !”

EINDE VAN HET EERSTE DEEL.

DE LAATSTE DAGEN VAN POMPEJI

LORD EDWARD BULWER LYTTON

DE LAATSTE DAGEN VAN POMPEJI

TWEEDE DEEL

UITGEVERSMAATSCHAPPIJ „MINERVA"
AMSTERDAM

VIERDE BOEK.

EERSTE HOOFDSTUK.

Opmerkingen over den ijver der eerste Christenen. — Twee menschen komen tot een gevaarlijk besluit. — De muren hebben ooren. — Vooral gewijde muren.

Al wie de vroegste geschiedenis van het Christendom nagaat, zal erkennen, hoe noodzakelijk voor zijn zegepraal de nobele geestesgesteldheid was, die, met voorbijzien van alle gevaar, zijn grondleggers bezielde en zijn martelaars bijstond.

Niet de minst stoutmoedige en vurige van deze karakters was Olinthus. Apaecides was niet zoodra door de plechtigheid van den doop in den schoot der kerk opgenomen, of de Nazarener bracht hem de onmogelijkheid onder het oog om bij den dienst en in het kleed van zijn heidensch priesterschap te blijven. Het was duidelijk, dat hij God niet kon aanbidden, en tegelijk naar den uitwendigen schijn de afgodische altaren des duivels vereeren.

En dit was nog niet alles; het driftig en vurig gemoed van Olinthus begreep dat Apaecides nu de middelen in handen had, om aan het misleide volk het goochelspel der geheimen van Isis te openbaren. Naar zijn meening moest de hemel hem tot het werktuig zijner bedoelingen gekozen hebben, om de menigte de oogen te openen, en misschien den weg te banen tot de bekeering der geheele stad. Hij aarzelde geen oogenblik de nieuwe geestdrift van Apaecides aan te vuren, zijn moed op te wekken en zijn ijver te prikkelen. Den avond nadat hij gedoopt was kwamen zij, volgens een te voren gemaakte afspraak, in het boschje van Cybele samen.

„Ga zelf," zei Olinthus in het vuur van zijn gesprek, „bij de eerste de beste gelegenheid, dat het orakel geraadpleegd wordt, naar het hek, en vertel aan het volk de wijze, waarop men het bedriegt; noodig hen

uit binnen te komen en ooggetuige te zijn van de grove, maar kunstige werktuigen, die gij mij beschreven hebt. Vrees niet, want de Heer, die Daniël beschermde, zal ook u behoeden; *wij*, de gemeente der Christenen, wij zullen ons onder de menigte bevinden: *wij* zullen van den eersten indruk gebruik maken, en bij het uitbreken van de verontwaardiging van het volk, zal ik zelf op het altaar den palmtak, het zinnebeeld van ons Evangelie, planten, en de geest van den levenden God zal mij bezielen."

Vurig en opgewonden van gemoed als Apaecides was, lachte dit plan hem buitengewoon toe. Hij verheugde zich zoo spoedig in de gelegenheid te zullen zijn om de oprechtheid van zijn nieuw geloof te toonen, en aan dit heilig gevoel paarde zich de afkeer, dien hij zelf over het bedrog, dat men met hem gepleegd had, koesterde, en het verlangen om zich te wreken. In de blijdschap van hun gemoed vergaten beiden de bezwaren, die zij zouden ontmoeten in den bijgeloovigen eerbied van de menigte zelf, die zeker afkeerig zou zijn om voor het gewijde altaar der groote Egyptische Godin de getuigenis van haar eigen priester tegen haar macht aan te nemen.

Apaecides nam het voorstel aan met een gretigheid, die Olinthus verheugde. Zij verlieten elkaar met de afspraak, dat Olinthus met de aanzienlijksten der broeders over hun gewichtige onderneming zou spreken, hun raad zou inwinnen, en zich van hun bijstand verzekeren op den belangrijken dag. Het gebeurde juist, dat twee dagen na dit gesprek een der feesten van Isis moest gevierd worden. Dit feest bood een voortreffelijke gelegenheid aan voor de uitvoering van hun plan. Zij bepaalden nog een bijeenkomst tegen den volgenden avond op dezelfde plek, om alle maatregelen te beramen voor de onderneming op den daarop volgenden dag.

Toevallig was het laatste gedeelte van hun gesprek gehouden nabij de kleine kapel, die ik in een vorig deel van dit werk beschreven heb; en zoodra de Christen en de priester verdwenen waren, kwam er een wanstaltige gedaante van achter de kapel voor den dag.

„Wel zoo, broertje!" zei de luistervink, „het is dus niet vergeefsch geweest, dat ik uw spoor eens gevolgd heb. Gij, een priester van Isis, hebt niet zonder reden een gesprek gehouden met dien somberen Christen. Helaas! waarom heb ik niet alles van uw kostelijken aanslag gehoord? Maar ik weet genoeg. Ik weet tenminste dat gij voornemens zijt de heilige geheimen te verraden, en dat gij, om over de plaats en den tijd te spreken, u morgen weer hier zult bevinden. Dat Osiris

dan mijn gehoor scherpe, om het heele weefsel van uw stoutmoedig plan te ontdekken! Zoodra ik meer weet, ga ik naar Arbaces. Wij zullen u vinden, hoe fijntjes gij het ook meent aan te leggen. Voor het oogenblik is mijn hart het gesloten kastje, waarin uw geheim bewaard wordt."

Met deze woorden wikkelde Calenus (want hij was het) zich in zijn tabbaard, en ging peinzend naar huis.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Een klassiek gastheer, zijn kok en keuken. — Apaecides zoekt Jone op. — Hun onderhoud.

Het was nu de dag van het gastmaal dat Diomedes zijn beste vrienden aanbood. De bevallige Glaucus, de schoone Jone, de ambtenaar Pansa, de hooggeboren Clodius, de onsterfelijke Fulvius, de pronkzieke Lepidus en de Epicurist Sallustius waren de eenige gasten niet. Hij verwachtte nog een voormalig Raadsheer uit Rome , een man van groot aanzien en een grooten naam aan het hof, en een overste van Herculanum, die met Titus tegen de Joden gestreden had, en na zich in dien oorlog zeer verrijkt te hebben, steeds gewoon was van zijn vrienden te hooren, dat zijn vaderland de grootste verplichting aan hem had voor zijn belangelooze diensten! Het gezelschap was echter veel grooter; want hoewel het, naar de letter der oude geschriften gesproken, bij de Romeinen voor onwelvoegelijk gehouden werd, minder dan drie, of meer dan negen vrienden aan hun tafels te noodigen, sloegen de aanzienlijken weinig acht op die bepaling. En inderdaad, de geschiedenis vermeldt dat een der weelderigste van die gastheeren gewoonlijk een getal van driehonderd vrienden bij zich ten eten ontving. Diomedes evenwel, wat bescheidener, vergenoegde zich met het getal der Muzen te verdubbelen. Zijn gezelschap bestond uit achttien personen, een fatsoenlijk getal in die dagen.

Het was in den voormiddag, en Diomedes zelf, hoewel hij steeds den man van aanzien en den geleerde uithing, bezat toch als koopman ondervinding genoeg om te weten, dat het oog van den meester het paard vet maakt. Hij liep dientengevolge op een paar losse pantoffels, zonder gordel om zijn dikken buik, en met een stokje in de hand, waarmede hij van tijd tot tijd

den rug van een onhandigen bediende kastijdde, van de eene kamer naar de andere.

Hij achtte het zelfs niet beneden zich ook dat vertrek een bezoek te brengen, waar de priesters van het gastmaal gewoon zijn hun offers te bereiden. Bij het binnenkomen van de keuken werden zijn ooren liefelijk gestreeld door het gerinkel van komforen, potten en pannen en door het vloeken en schelden. Hoe klein dit onmisbaar vertrek in al de huizen van Pompeji ook schijnt te zijn geweest, was het toch gewoonlijk vol van dien verbazenden voorraad van stoof- en braadpannen en sauskommen, zonder welke het een bekwamen kok in vroeger tijd, evenmin als tegenwoordig, ondoenlijk is u eten te geven. En daar de brandstof, toen zoowel als nu, in die streken duur en schaars te krijgen was, schijnt de bedrevenheid ook groot geweest te zijn om zooveel mogelijk eten met zoo weinig mogelijk vuur toe te bereiden. Men kan nog een bewonderenswaardige uitvinding daarvan in het Napelsche Museum aanschouwen, te weten een draagbare keuken, nagenoeg van de grootte van een gewoon folio deel, bevattende komforen voor vier schotels, benevens een toestel om water en andere dranken te warmen.

Door de kleine keuken ging een aantal menschen heen en weer, die het scherpe oog van den meester niet herkende.

„Hm ! hm !" bromde hij bij zichzelf, „ik zie het al. Die verwenschte Congrio heeft weer een legioen koks te hulp geroepen. Die zullen dat ook niet voor niemandal doen; dat maakt dus een nieuwe item in het totaal der uitgaven van dezen dag. Bij Bacchus ! driewerf gelukkig zal ik mij noemen, indien de slaven zich maar niet van een der bekers meester maken — want handgauw zijn zij, en hun tunica's zijn ruim. Me miserum !"

De koks gingen intusschen hun gang, en schenen niet eens op Diomedes te letten.

„Hola, Euclio ! waar is uw eierpan? Wat, is dit uw grootste? daar gaan maar drie-en-dertig eieren in; in de huizen, die *ik* gewoonlijk bedien, gaan er vijftig in de kleinste."

„Die gewetenlooze schelm !" bromde Diomedes. „Dat praat over de eieren, alsof men er honderd voor een sesterts had."

„Bij Mercurius !" schreeuwde een onbeschaamde koksmaat, die nog nauwelijks zijn loopbaan begonnen was, „wie heeft ooit in zijn leven zulke banketvormen gezien? Men kan onmogelijk eer inleggen met zulk ellendig tuig. Wel, op de gemeente vormen van Sallustius vindt men de geheele geschiedenis van den Trojaanschen oorlog, Hector met Paris en Helena — met

den kleinsten Astyanax en het houten paard op den koop toe !"

„Zwijg, zot !" zeide Congrio, de kok van het huis, die zijn bondgenooten, zoo het scheen, het heetste van den veldslag had overgelaten, — „mijn meester Diomedes behoort niet tot de verkwisters, die alles moeten hebben naar het laatste fatsoen, het koste wat het wil."

„Gij liegt slaaf !" riep Diomedes in groote drift uit, — „gij kost mij zooveel, dat genoeg zou zijn om Lucullus zelf in den grond te helpen ! — kom hier uit uw hol ! ik heb u wat te zeggen !"

De slaaf gehoorzaamde met een sluwen wenk aan zijn kameraden.

„Man van drie letters !" 1) ging nu Diomedes boos voort, „hoe hebt gij het durven wagen al dat schelmenpak in mijn huis te halen? Het woord dief staat hun in elken trek van hun gezicht geschreven."

„Ik verzeker u toch meester ! dat het allen knappe menschen zijn — de beste koks uit de stad — het is een groote gunst ze te kunnen krijgen — wat mij betreft."

„Wat u betreft ! armzalige Congrio !" viel hem Diomedes in de rede. „En door hoeveel gestolen geld van mij — door hoeveel afdingen op het gekochte — door hoeveel kostelijk eten in de voorsteden verkocht — door hoeveel valsche rekeningen van gesoldeerd koperwerk en gebroken potten en pannen zijt gij in staat om u door hen te laten bedienen?"

„Maar vooruit op uw post en overtref uzelf — laat men Diomedes zijn kok benijden; laten de slaven van Pompeji u Congrio den groote noemen ! Ga nu — maar wacht eens — gij hebt toch al het geld, dat ik u heb meegegeven, niet op de markt besteed?"

„Ja, alles ! Helaas ! de nachtegaaltongetjes en de Romeinsche tomacula en de Britsche oesters, en verscheidene andere dingen, te veel om op te noemen, zijn nog niet eens betaald: maar wat komt dat er op aan? iedereen geeft crediet aan den *archimagirus* 2) van den rijken Diomedes."

„O, gewetenlooze verkwister ! — Wat een verspilling! — Wat een kosten ! — Ik ga te gronde — maar ga heen en haast u, zie op alles toe, proef alles, doe uw best, overtreft uzelf ! Laat toch de Romeinsche raadsheer den koopman van Pompeji niet verachten, — voort, slaaf ! en denk vooral aan de Phrygische hoenders !"

De chef-kok zocht zijn rijk weer op, en Diomedes waggelde met zijn zwaarlijvig lichaam naar de staatsie-

1) De gewone bedekte term voor den scheldnaam *fur*, dief.
2) Chef-kok.

vertrekken. Alles was naar zijn zin: de bloemen waren frisch, de fonteinen sprongen helder, de mazaïekvloeren waren zoo glad als spiegels.

„Waar is mijn dochter Julia?" vroeg hij.

„Naar het bad."

„O ! dat is waar ook ! de tijd verloopt, en ik moet mij ook nog baden."

Ons verhaal keert nu naar Apaecides terug. — Bij het ontwaken uit zijn afgebroken en koortsachtigen slaap, op den morgen van den dag, waarop hij een leer had aangenomen, zoo geheel en al verschillend van die waarin hij in zijn jeugd was opgevoed, kon de jonge priester zich ternauwernood voorstellen, dat hij niet droomde; hij was de scheidingsrivier overgetrokken; het verleden kon van nu af met het toekomende niet meer in overeenstemming zijn: het waren twee verschillende werelden: dat wat geweest was en dat wat komen zou. Tot welk een stoute en gewaagde daad had hij zich verbonden ! de geheimen te openbaren, waaraan hij deel had genomen ! de altaren te ontwijden, die hij gediend had ! de Goden te verraden, wier dienstkleed hij droeg ! Langzamerhand kwamen hem de haat en de afkeer voor den geest, dien de vromen voor hem zouden krijgen, zelfs na het slagen van zijn plan, en faalde hij in de uitvoering, welke straf stond hem dan niet te wachten voor een tot dusverre ongehoord wanbedrijf, waarop geen bepaalde wet betrekking had en waarop dus waarschijnlijk een voorbeeld uit de strengste oude rechtspleging zou worden toegepast ! Zijn vrienden — de zuster zijner jeugd — kon hij, al wekte hij ook hun medelijden, verontschuldiging van hen verwachten? Zijn heldhaftige daad zou wellicht door hun heidensche oogen als een verfoeilijke afval — op zijn best als een gevolg van droeve verstandsverbijstering beschouwd worden.

Doch hij durfde in deze wereld alles ondernemen, in de verwachting van de zaligheid in die andere wereld.

Daar elk der priesters verscheidene nachten lang in de vertrekken van den tempel sliep, was de beurt van Apaecides nog niet ten einde, en toen hij van zijn legerstede opstond, kleedde hij zich, als naar gewoonte, in zijn tabbaard, verliet zijn kamer, en bevond zich voor de altaren in den tempel.

Vermoeid door zijn laatste aandoeningen, had hij tot laat in den morgen geslapen, en de zon stond reeds op haar hoogtepunt, vanwaar zij haar stralen recht op de gewijde plaats neerzond.

„Salve Apaecides !" sprak een stem, welker natuurlijke scherpheid door langdurige oefening tot een haast

onaangename zachtheid van toon veranderd was. „Gij gaat laat uit; heeft de Godin zich in een visioen aan u geopenbaard?"

„Kon zij zich, zooals zij inderdaad is, aan het volk vertoonen, Calenus ! hoe weinig wierook zou er op deze altaren branden."

„Dat moge waar zijn," antwoordde Calenus, „maar de Godin is verstandig genoeg om zich met niemand dan met haar preisters te bemoeien."

„Er zal mogelijk een tijd komen, waarin zij zonder haar eigen toestemming zal ontsluierd worden."

„Dat is niet waarschijnlijk; haar heerschappij is al eeuwen gevestigd, en wat zoo lang den toets des tijds heeft doorstaan, bezwijkt zelden voor de begeerte naar iets nieuws. Maar luister eens, broeder ! uw uitdrukkingen zijn onbescheiden."

„Het past althans u niet, die tot zwijgen te brengen," gaf Apaecidus uit de hoogte ten antwoord.

„Wat loopt ge warm ! Maar ik wil niet met u twisten. Heeft de Egyptenaar u niet genoeg op het hart gedrukt. dat onze broederschap in onderlinge eensgezindheid leven moet? Heeft hij u niet de noodzakelijkheid doen inzien om het volk te blinddoeken en zelf te genieten? Zoo niet, broeder ! dan is hij ook de groote toovenaar niet, waar men hem voor houdt."

„Hebt gij ook van zijn lessen geprofiteerd?" vroeg Apaecides met hollen lach.

„O, ik had die minder noodig dan gij. De natuur heeft mij vanzelf toegerust met den zin voor het vermaak en de begeerte naar rijkdom en macht. De weg, die den wellustige tot den ernst van het leven voert, is lang; maar van het vermaak der zonde tot de huichelarij is slechts één stap. Hoed u voor de wraak der Goden, wanneer de kortheid van dien stap ontdekt wordt."

„En hoed gij u voor het uur, waarin het graf opengescheurd en de rotheid zichtbaar zal worden," gaf Apaecides plechtig ten antwoord. „Vale !"

Met deze woorden liet hij den priester aan zijn overdenkingen over. Een paar stappen van den tempel af keerde hij zich om. Calenus was reeds verdwenen in de algemeene kamer der priesters, want de tijd naderde nu van den maaltijd, die, bij de Ouden *prandium* geheeten, overeenkomt met het moderne ontbijt. De witte, smaakvolle tempel schitterde vroolijk in den glans der zon. Van de altaren rees de wierook omhoog en de geur der bloemkransen. De priester zag nog lang met belangstelling naar dat tooneel; het was voor het laatst, dat hij het aanschouwde !

Nu keerde hij zich om, en vervolgde langzaam zijn weg naar het huis van Jone; want voordat de laatste

band die hen nog vereenigde, misschien voor altijd verbroken werd, voordat hij zich aan het onzekere gevaar van den volgenden dag blootstelde, begeerde hij zijn laatst overgebleven bloedverwante, zijn liefste en vroegste vriendin te zien.

Hij bereikte haar huis, en vond haar met Nydia in den tuin.

„Dat is goed van u, Apaecides," riep Jone vroolijk uit; „hoe vurig heb ik naar u verlangd ! hoe traag zijt gij geweest dat gij mijn brieven niet hebt beantwoord en niet hier zijt gekomen om mijn dank te hooren ! Gij zijt behulpzaam geweest bij het redden van de eer uwer zuster. Wat zal zij zeggen om u te danken, nu gij gekomen zijt?"

„Mijn lieve Jone ! gij zijt mij daarvoor geen dank schuldig; want uw zaak was ook de mijne; laten wij dat onderwerp niet meer aanroeren; laten wij dien onreinen mensch vergeten, die ons beiden met afschuw vervult ! Ik zal weldra in de gelegenheid zijn om aan de wereld den aard zijner geheime wetenschap te ontsluieren. Doch laten wij gaan zitten, mijn zuster ! de hitte der zon hindert mij. Laten wij in de schaduw ginds gaan, en een oogenblik voor elkaar zijn wat ook wij voorheen waren !"

Onder een breeden plataan, welks stam dicht met *cestus* en *arbatus* begroeid was, met een springende fontein voor hen, de groene zoden onder hun voeten waar de zingende cicade, eens zoo dierbaar aan Athene, over het gras vloog; waar de vlinder, het schoone zinnebeeld der ziel, aan Psyche gewijd, en waaraan de Christendichter nog steeds zijn beelden ontleent, prijkend in den glans zijner kleuren, door den Siciliaanschen hemel opgeluisterd, zelf als een gevleugelde bloem, boven de goudgele bloemen dartelde; op die plek, te midden van zoo'n tooneel, zaten zuster en broeder voor den laatsten keer op deze aarde bijeen.

Zij gingen zitten, en Nydia, verheugd dat zij alleen kon zijn, begaf zich naar het achterste gedeelte van den tuin.

„Jone, mijn zuster," sprak de jonge bekeerling, „leg uw hand op mijn voorhoofd; laat mij de koelte er van voelen. Spreek tot mij; uw lieve stem is als het koeltje, dat zoowel verfrischt als streelt. Spreek met mij, maar *zegen mij niet.* Laat u geen van die spreekwijzen ontvallen, die wij in onze kindsheid geleerd hebben als heilig te beschouwen !"

„Helaas ! en wat zal ik u dan zeggen? De taal onzer liefde is zoo doorweven met die onzer aanbidding dat de woorden koud worden, wanneer ik elke toespeling op onze Goden daaruit verban."

„*Onze Goden!*" morde Apaecides rillend „gij hebt mijn verzoek reeds veronachtzaamd."

„Zal ik dan alleen over Isis tot u spreken?"

„Die booze geest? Neen, wees liever voor eeuwig sprakeloos, zoo gij niet kunt nalaten.... doch weg — weg met die taal! Wij willen nu twisten noch krakeelen; wij willen elkaar op dit oogenblik niet gestreng beoordeelen, gij, die mij als een afvallige beschouwt, en ik, die vol kommer en schaamte u als een dienares der afgoderij aanzie. Neen, mijn zuster, wij willen die gesprekken en die onderwerpen laten varen. In uw bijzijn komt weer kalmte over mijn ziel. Voor een korte poos vergeet ik alles. In u, zuster! zie ik een veredeld beeld van mijzelf. Zal de spiegel eeuwig leven, en de vorm zelf gebroken worden, als het leem van den pottenbakker? Neen, o neen! gij zult naar mij luisteren! Herinnert gij u nog, hoe wij door de velden van Bajae hand aan hand gingen, om de bloemen der lente te plukken? zoo zullen wij hand aan hand den eeuwigen lusthof betreden, en onszelf bekransen met de onvergankelijke *affodillen!*"

Verwonderd en verbijsterd over een taal, die zij niet verstond, maar tot tranen toe bewogen door de teederheid van zijn stem, luisterde Jone naar hem. Apaecides was inderdaad in een veel teederder stemming dan gewoonlijk, daar zijn uiterlijk voorkomen meestal stug of onstuimig was. De oorzaak daarvan lag in zijn karakter.

„Dan wil ik met u spreken over onze vroegere jaren," zei Jone. „Wil dat blinde meisje over de kindsche dagen voor u zingen? haar stem is zacht en welluidend, en zij kent een lied, dat er betrekking op heeft, waarin geen dier toespelingen voorkomt, die voor uw gevoel zoo hinderlijk zijn."

„Herinnert *gij* u de woorden, mijn zuster?" vroeg Apaecides.

„Ik denk het wel, want de melodie, die zeer eenvoudig is, heeft zij mij in het geheugen geprent."

„Zing mij die dan zelf voor. Mijn gehoor is nu niet geschikt voor een vreemde stem en de uwe, Jone, zoo vol van onze herinneringen, is mij altijd zoeter geweest, dan al de gehuurde stemmen van Lycië of Kreta. Zing zelf het lied voor mij!"

Jone riep een slavin, die in de galerij stond, om haar luit te halen, en daarna zong zij, roerend en eenvoudig het lied der gelukkige kinderjaren: „Onze vroege hemel kende ook zijn Aprilbuien."

Geroerd door de stem, die hem het verleden voor den geest riep en het verdriet van het tegenwoordge voor de helft verminderde, vergat Apaecides een oogenblik

de bittere bron zijner sombere gedachten. Hij bracht eenige uren door met nu eens Jone te hooren zingen, dan weer zich met haar te onderhouden; en toen hij eindelijk opstond om afscheid van haar te nemen, was het met een getroost en versterkt gemoed.

„Jone!" zei hij, haar hand teeder drukkend, „indien gij te eeniger tijd een vlek op mijn naam geworpen ziet, zult gij aan zulk een aantijging geloof hechten?"

„Neen, mijn broeder, nooit!"

„Meent gij niet, volgens de leer, die gij nu beleidt, dat de ondeugd hierna gestraft en de deugd beloond zal worden?"

„Kunt gij hieraan twijfelen?"

„Denkt gij dan niet, dat hij, die waarlijk deugdzaam is, in zijn ijver voor het goede elk eigenbelang kan opofferen?"

„Hij die dat doet, is het beeld der Goden."

„En gelooft gij, dat zijn aandeel in de zaligheid hiernamaals zal geëvenredigd zijn aan den moed en de reinheid der bedoelingen, waarmede hij aldus gehandeld heeft?"

„Dat heeft men ons geleerd te hopen."

„Geef mij een kus, zuster! Nog één vraag. Gij zult met Glaucus trouwen; het is mogelijk, dat uw huwelijk ons nog verder van elkander zal scheiden, doch daarvan spreek ik nu niet; gij zult met Glaucus in den echt vereenigd worden, hebt gij hem lief?"

„Ja!" fluisterde Jone, terwijl zij bloosde.

„Gevoelt gij, dat gij om zijnentwil uw hoogen rang zoudt kunnen opofferen, oneer trotseeren en den dood ondergaan? Ik heb wel gehoord dat, wanneer vrouwen waarlijk liefhebben, haar liefde tot alles in staat is."

„Mijn broeder! dat alles zou ik voor Glaucus kunnen doen, en ik gevoel, dat het mij geen opoffering zou kosten. De liefde kent geen opoffering zoo zij lijdt voor wien zij liefheeft."

„Genoeg! Indien een vrouw dit voor een mensch kan gevoelen, zal dan een man minder kunnen doen voor zijn God?"

Hij sprak niet meer; hij scheen door een goddelijken geest bezield, zijn borst zwol, zijn oogen gloeiden; op zijn voorhoofd stond de majestueuze uitdrukking te lezen van een man, die gereed staat een edele daad te verrichten. Hij keerde zich nog eens naar Jone om en zag haar ernstig, minzaam en bezorgd aan; hij kuste haar teeder, drukte haar innig aan zijn hart, en een oogenblik daarna had hij het huis verlaten.

Jone bleef langen tijd sprakeloos en peinzend op dezelfde plaats zitten. Haar dienstboden kwamen haar waarschuwen, dat het tijd werd om zich naar het gast-

maal van Diomedes te begeven. Eindelijk ontwaakte zij uit haar overdenkingen en maakte zich treurig en lusteloos gereed om naar het feest te gaan; één denkbeeld echter was er, dat haar met haar gegeven woord verzoende. Zij zou er Glaucus ontmoeten. Zij kon hem haar bezorgdheid en haar angst voor haar broeder meedeelen.

DERDE HOOFDSTUK.

Een aanzienlijk gezelschap en een diner à la mode te Pompeji.

Ondertusschen wandelden Glaucus en Sallustius langzaam naar het huis van Diomedes. In weerwil van zijn gewone levenswijze bezat Sallustius menige goede eigenschap. Hij had een welmeenend vriend, een nuttig burger, om kort te gaan, een voortreffelijk mensch kunnen zijn, zoo hij maar niet in het hoofd had gekregen een wijsgeer te willen worden. Opgekweekt in de scholen waar de Romeinen in hun zucht tot navolging den naklank der Grieksche wetenschap aanbaden, had hij zich de denkbeelden eigen gemaakt door welke de latere Epicuristen de eenvoudige grondstellingen van hun grooten meester hadden verbasterd. Hij gaf zich geheel en al aan het vermaak over, en verbeeldde zich, dat er geen grooter wijsgeer was, dan een vroolijk tafelvriend. Hij bezat evenwel een groote kennis en was geestig en goedaardig van natuur. De gulle oprechtheid zijner ondeugden scheen deugd te zijn in vergelijking met de volslagen verdorvenheid van Clodius en de lage verwijfdheid van Lepidus; en daarom was onder al zijn vrienden Sallustius aan Glaucus het liefst. Sallustius, die op zijn beurt de edele hoedanigheden van den Athener waardeerde, hield bijna even veel van hem als van een bowl besten Falernischen wijn.

„Hij is een gemeene oude vent, die Diomedes," sprak Sallustius, „maar hij heeft eenige goede eigenschappen in zijn kelder."

„En eenige bekoorlijke — in zijn dochter."

„Dat is waar, Glaucus ! doch op u hebben deze toch, dunkt mij, weinig indruk gemaakt. Ik verbeeld mij, dat Clodius er lust in heeft, uw opvolger te worden."

„Dat mag hij; van den feestdisch harer schoonheid zal voorwaar geen enkele gast geweerd worden."

„Gij beoordeelt haar streng, maar zij heeft inderdaad iets van een Corinthische; het zou zulk een kwaad paar

niet wezen. Wij zijn toch eigenlijk een paar al te goedhartige lui, om ons zoo met dien speler druk te maken !"

„Hij amuseert me," antwoordde Glaucus.

„En hij vleit u, maar betaalt zichzelf; hij bestrooit zijn vleierij met goudpoeder."

„Gij geeft hem meermalen schimpscheuten op zijn valsch spel; gelooft gij daar wezenlijk aan?"

„Mijn waarde Glaucus ! een Romeinsch edelman heeft zijn aanzien op te houden, en aanzien kost geld. Clodius moet bedriegen als een schurk, om te leven als een edelman.

„Ha ! ha ! — Nu, ik heb sinds eenigen tijd niet gespeeld. Ach ! Sallustius ! wanneer ik met Jone getrouwd ben, geloof ik, dat ik een jeugd vol dwaasheden zal hebben goed te maken. Wij beiden zijn voor iets beters geboren, dan voor de dingen, die ons tot dusverre hebben bezig gehouden; geboren om onze offers in edeler tempels te brengen, dan in het varkenskot van Epicurus."

„Helaas !" antwoordde Sallustius, bijna op weemoedigen toon; „waar weten wij anders van? het leven is kort; achter het graf is alles duisternis. Er is geen betere wetenschap, dan die ons toeroept: geniet !"

„Bij Bachus ! ik twijfel er soms aan, *of* wij het genoegen, dat het leven geven kan, wel genieten."

„Ik ben een matig man," hernam Sallustius, „en begeer het *uiterste* niet. Wij zijn als de misdadigers, en bedwelmen onszelf met wijn en myrrhe, terwijl wij op den rand van het graf staan; deden wij zoo niet, waarlijk, de afgrond zou ons nog vreeselijker voorkomen. Ik voor mij verklaar, dat ik op het punt stond somber te worden, voordat ik mij zoo van harte tot den wijn heb gewend, die mij een nieuw leven heeft geschonken, Glaucus !"

„Ja, maar het brengt ons den volgenden morgen tot een nieuwen dood."

„Ja, de volgende morgen is onaangenaam, dat erken ik; maar was dat zoo niet, dan zou men ook nooit eens lust hebben in lezen; ik studeer in de vroegte, want, bij de Goden ! tot aan den middag ben ik nergens anders goed voor."

„Foei, gij Scythier !"

„Bah ! het noodlot van Pentheus treffe hem, die Bacchus verzaakt !"

„Hoor, Sallustius ! met al uw gebreken zijt gij nog de beste losbol, dien ik ooit heb aangetroffen; en waarlijk, indien mijn leven gevaar liep, zoudt gij de eenige man in geheel Italië zijn, die een hand uitstak om mij te redden."

„Dat zou ik misschien niet, als het midden onder een

gastmaal was. Doch het is waar, dat wij Italianen ontzettende egoïsten zijn."

„Zoo zijn alle menschen, die niet vrij zijn," hernam Glaucus met een zucht. „De vrijheid alleen maakt dat de eene mensch zich voor den anderen wil opofferen."

„Dan moet de vrijheid wel een lastig ding zijn voor een Epicurist," zei Sallustius. „Doch hier zijn wij aan het huis van onzen gastheer."

Het landhuis van Diomedes was, wat zijn uitgestrektheid betreft, een der voornaamste, die tot nog toe te Pompeji ontdekt zijn, en daarenboven aangelegd naar de bijzondere regelen, door den Romeinschen bouwmeester voor een woning in de voorstad vastgesteld.

Beneden, en gelijk met den tuin, liepen de vertrekken, die voornamelijk door Julia in gebruik waren genomen.

In de groote zaal ontving Diomedes zijn gasten.

De koopman ontving Glaucus met bijzondere onderscheiding.

„Gij ziet, mijn vriend !" zei hij, met de hand zwaaiend, „dat ik hier min of meer klassiek, zelfs een beetje Cecropisch ben geweest.... Ja, de zaal, waarin wij eten zullen, is in Griekschen stijl gebouwd. Het is een Oecus Cyzicene. Edele Sallustius ! men heeft, naar ik vernomen heb, zulk soort vertrekken te Rome nog niet."

„O !" gaf Sallustius even glimlachend ten antwoord, „gij Pompejers, weet altijd het keurigste van Griekenland met het keurigste van Rome te vereenigen. Ik hoop, Diomedes ! dat uw schotels niet bij uw bouwkunst zullen achter staan."

„Gij zult zien, gij zult zien, Sallustius !" antwoordde de koopman. „Wij hebben smaak te Pompeji en wij hebben geld ook."

„Dat zijn twee voortreffelijke dingen," hernam Sallustius. „Maar zie, daar is Julia !"

Een groot verschil tusschen de levenswijze der Atheensche en der Romeinsche vrouwen was, dat bij de eerste de fatsoenlijke vrouwen zelden of nooit deelnamen aan de gastmalen, bij de laatste schitterden zij aan elk feest, doch woonden zij het bij, dan was het meestal vroeg afgeloopen.

Prachtig in het wit gekleed, en schitterend van parelen en gouddraad, kwam de schoone Julia de kamer binnen.

Zij had nauwelijks de begroetingen der twee genoodigden beantwoord, toen Pansa met zijn vrouw, Lepidus, Clodius en de Romeinsche Raadsheer bijna tegelijk binnenkwamen; hierop volgde de weduwe Fulvia, daarna de dichter Fulvius, alleen in naam op de weduwe gelijkend; de krijgsoverste van Herculanum, vergezeld van zijn schaduw, liet zich niet lang wachten,

en werd spoedig gevolgd door de overigen. Alleen Jone liet op zich wachten.

Het was onder de Ouden gebruik te vleien waar het maar te pas kwam, en bijgevolg streed het met een goede opvoeding, te gaan zitten zoodra men in het huis van den gastheer gekomen was. Na de eerste begroeting, die gewoonlijk, evenals bij ons, bestond in het hartelijk schudden van de rechterhand, en soms in een meer gemeenzame omhelzing, bracht men gewoonlijk eenige minuten door met het beschouwen van het vertrek en met het bewonderen van de beelden, schilderijen of meubelen, waarmee het versierd was, een manier zeer verschillend van onze denkbeelden, waar de goede opvoeding zich door onverschilligheid kenmerkt.

„Een fraai beeld, die Bacchus !" sprak de Romeinsche Raadsheer.

„Och, een bagatel !" antwoordde Diomedes.

„Welke heerlijke schilderijen !" riep Fulvia uit.

„Louter beuzelingen !" zei de eigenaar.

„Prachtige kandelaars !" riep de krijgsoverste.

„Prachtig !" herhaalde zijn schaduw.

„Niet de moeite waard," herhaalde de koopman.

Inmiddel stond Glaucus bij een der vensters van de galerij, die op de terrassen uitliep, en de schoone Julia naast hem.

„Is het een Atheensche deugd, Glaucus," vroeg de dochter van den koopman, „hen te vermijden, die men placht op te zoeken?"

„Zeker niet, schoone Julia !"

„Het schijnt mij toe toch een der eigenschappen van Glaucus te zijn."

„Glaucus vermijdt nimmer een vriendin," antwoordde de Griek met eenigen nadruk op het laatste woord.

„Mag Julia zich tot zijn vriendinnen rekenen?"

„Het zou zelfs den keizer vereeren, een vriendin te hebben, die zoo schoon is."

„Gij ontwijkt mijn vraag," hervatte de verliefde Julia; „maar vertel mij eens, is het waar, dat gij een bewonderaar zijt van Jone de Napelsche?"

„Boeit de schoonheid onze bewondering niet?"

„O, gij slimme Griek ! alweer ontwijkt gij de bedoeling mijner woorden. Maar zeg mij, mag Julia inderdaad uw vriendin zijn?"

„Indien gij mij met uw vriendschap wilt vereeren, zal ik er de Goden voor danken. De dag, waarop mij dat gebeurt, zal door mij met een witten steen gemerkt worden."

„Toch, terwijl gij spreekt is uw oog onrustig; gij verandert telkens van kleur, gij wacht vol ongeduld tot gij Jone kunt gaan begroeten."

Op dit oogenblik was Jone binnengekomen, en Glaucus had inderdaad de gevoelens verraden, die de jaloersche schoone had opgemerkt.

„Kan mij de bewondering van de eene vrouw de vriendschap van de andere onwaardig maken?"

„Nu, gij hebt gelijk — of ik wil ten minste leeren gelooven dat het zoo is. Glaucus ! nog een oogenblik. Gij gaat met Jone trouwen, niet waar?"

„Indien het lot het wil; ik leef in die gelukkige verwachting."

„Neem dan als blijk onzer nieuwe vriendschap een geschenk voor uw verloofde van mij aan. Gij weet, het is altijd het gebruik aan den bruidegom en de bruid een bewijs van achting bij de gelukwensch aan te bieden.

„Julia ! ik kan van iemand als gij, geen bewijs van vriendschap afslaan. Ik neem uw geschenk aan als een voorteeken van de Fortuin zelf."

„Kom dan, als de maaltijd afgeloopen is en de gasten heengaan, bij mij beneden in mijn kamer, om het uit mijn hand te ontvangen. — Denk er aan !" zei Julia, terwijl zij zich bij de vrouw van Pansa ging voegen en Glaucus haar verliet om Jone op te zoeken.

De weduwe Fulvia en de vrouw van den aedilis waren in een ernstig onderhoud gewikkeld.

„O, Fulvia ! ik verzeker u, dat de laatste mode uit Rome meebrengt, om het haar niet meer in krulletjes te kappen; men draagt het nu alleen gevlochten als een toren, zooals dat van Julia, of ook wel als een helm als het mijne, ziet gij? Het staat niet onaardig. Ik verzeker u dat Vespius het zeer bewondert."

„En draagt niemand het haar op de Grieksche manier, gelijk de Napelsche daarginds?"

„Hoe ! van voren gescheiden, met een knoop van achteren? Wel neen, geen sterveling. Wat staat het belachelijk ! het doet iemand aan een beeld van Diana denken. Maar die Jone is schoon, niet waar?"

„Men beweert het tenminste, en rijk is zij. Zij gaat trouwen met den Athener; wel moge het haar bekomen. Ik denk niet, dat zij van zijn trouw veel last zal hebben; op de trouw van die vreemdelingen valt nooit veel te roemen."

„Zoo, Julia," zei Fulvia, toen de dochter van den koopman zich bij haar kwam voegen; „hebt gij den tijger al gezien?"

„Neen."

„Wel, al de dames zijn hem gaan zien. O, hij is zoo mooi !"

„Ik hoop, dat wij voor hem en voor den leeuw den een of anderen misdadiger zullen vinden," antwoordde Julia; „uw man (terwijl zij zich naar de vrouw van

Pansa keerde) legt wat dat betreft niet zooveel ijver aan den dag als verwacht mocht worden."

„Het zijn de wetten, die te zacht zijn," antwoordde de gehelmde dame; „er zijn zoo weinig misdaden, waarop de straf van het amphitheater staat en daarbij, met de gladiatoren begint het ook al minder te worden. De stoutste *bestiarii* verklaren ronduit, dat zij moed genoeg hebben om een wild zwijn of een stier te bevechten, maar dat zij, wat een leeuw of een tijger aangaat, voor het spel bedanken."

„Zij zijn geen knip voor den neus waard," zei Julia verachtelijk.

De krijgsoverste kwam op de dames toe drentelen.

„Het verzoent mij weer met den vrede, wanneer ik zulke gezichten zie."

„O ! gij helden zijt altijd vleiers," antwoordde Fulvia, zich haastend om haar aandeel in het compliment niet te missen.

„Ik zweer u bij dezen ketting, dien ik uit de eigen hand van den keizer ontvangen heb," hernam de krijgsman, spelend met een korten ketting, die hem als een kraag om den hals zat inplaats van over zijn borst te hangen naar de wijze der burgers, „ik zweer u bij dezen ketting, dat gij mij onrecht doet; ik maak geen complimenten, dat past een soldaat niet."

„Hoe vindt gij de dames van Pompeji over het algemeen? vroeg Julia.

„Bij Venus ! zeer schoon; het is waar, zij begunstigen mij nog al, en dat maakt dat mijn oog haar bekoorlijkheden verdubbelt."

„Wij houden veel van een krijgsman," zeide Pansa's vrouw.

„Dat zie ik wel. Het is zelfs eenigszins onaangenaam, in een stad te veel in het oog te vallen. Te Herculanum klommen zij op het dak van de voorzaal, om door het *compluvium* een blik op mij te kunnen werpen; de bewondering der medeburgers doet in het begin genoegen, maar wordt naderhand lastig."

Dat is waar, Vespius !" riep de dichter, terwijl hij zich bij de groep voegde, „ik ondervind dat ook."

„Gij?" sprak de hoovaardige krijgsman, den dichter met de grootste verachting van het hoofd tot de voeten bekijkend.

„Gij kunt mijn zegeteekenen op het marktplein zelf zien," zei de dichter met veelbeteekenenden wenk naar de vrouwen; „ik heb tot de contuburnales van den grooten Mantuaan zelf behoord."

„Ik ken geen generaal van Mantua," hernam de krijgsman ernstig. „Welken veldtocht hebt gij meegemaakt?"

„Dien van den Helikon!"
„Daar heb ik nooit van gehoord."
„Neen, Vespius! hij schertst," zei Julia lachend.
„Schertsen! Bij Mars! ben ik een man om mee te schertsen?"
„Zeker! Mars zelf werd verliefd op de moeder van den scherts," zei de dichter een beetje beangst. „Weet dan, Vespius! dat ik de dichter Fulvius ben. Ik ben de man, die de krijgshelden onsterflijk maakt."
„Dat verhoeden de Goden!" fluisterde Sallustius Julia in het oor. „Indien Vespius onsterflijk gemaakt werd, met welk een lastigen snoever zou de nakomelingschap dan opgescheept zitten."
De krijgsman keek ietwat op zijn neus, maar tot zijn overgroote blijdschap en die der overige gasten, werd het teeken tot den maaltijd gegeven.
Diomedes, die zeer op de etiquette gesteld was, had de plaats van elk der genoodigden met een kaartje aangeduid.
De lezer stelle zich een tafel voor, bestaande uit drie bladen; een in het midden, en een aan elk der vleugels. Alleen aan de buitenzijde van deze tafels lagen de gasten op rustbanken geleund; de binnenste ruimte was opengelaten, opdat de oppassers en bedienden zich daar konden bewegen. De uiterste hoek van den eenen vleugel werd ingenomen door Julia, als de dame des huizes, en die naast haar door Diomedes. Aan den eenen hoek van de middelste tafel was de aedilis geplaatst, en aan den anderen de Romeinsche Raadsheer; dit waren de eereplaatsen. De andere gasten waren zoodanig gerangschikt, dat de jongeren, zoowel mannen als vrouwen, bij elkaar zaten, en de meergevorderden in jaren insgelijks; een vrij goede schikking, maar die dikwijls tot ergernis strekte aan hen, die nog gaarne voor jong wenschten door te gaan.
De stoel van Jone stond naast de bank van Glaucus 1) De stoelen waren met schildpad ingelegd en bedekt met veeren kussens, bewerkt met de kostbaarste Oostersche sieraden. Al het tafelgereedschap was in den vorm van Godenbeelden bewerkt, en van brons, zilver of ivoor. Het gewijde zoutvat en de huisgoden waren niet vergeten. Boven de tafel en de zitplaatsen hing een kostbare troonhemel, die aan den zolder was vastgemaakt. Aan elken hoek der tafels stonden hooge kandelaars; want hoewel het niet noodig was, had men de lichten reeds aangestoken, terwijl uit verschillende

1) Bij gastmalen zaten de vrouwen op stoelen, en de mannen lagen. Alleen in hun eigen huis werd hetzelfde gerief aan de beide seksen vergund de reden hiervan kent men niet.

gedeelten van de zaal de geur van myrrhe en wierook uit de drievoeten opsteeg, en op de aanrechttafels groote bekers en verschillende andere sieraden van zilver gerangschikt stonden, met dezelfde pronkzucht als men bij een hedendaagsch gastmaal aantreft.

Nadat het plengen aan de Goden volbracht was, strooiden de slaven bloemen over den vloer, en kroonden de gasten met rozenkransen, doorvlochten met linten, samengebonden met lindenschors en vermengd met klimopbladeren en amethysten, die men als behoedmiddelen tegen de uitwerking van den wijn beschouwde. De kransen der vrouwen misten die bladeren, want haar fatsoen bracht mee, *in het openbaar* geen wijn te drinken. Nu achtte de voorzitter Diomedes het noodzakelijk een koning of ceremoniemeester van het feest te benoemen, een gewichtige post, soms door het lot aangewezen, of ook wel, als bij deze gelegenheid, door den gastheer zelf.

Diomedes was met de keuze niet weinig verlegen. De zwakke Romeinsche Raadsheer was te deftig en niet vlug genoeg voor het vervullen van dien plicht; de aedilis Pansa was er beter voor berekend, maar iemand kiezen, die in rang beneden den Raadsheer stond, zou een beleediging voor den laatste geweest zijn. Terwijl hij zijn gedachten liet gaan over de anderen, trof hem de vroolijkheid, die over het gelaat van Sallustius verspreid lag, en als door een plotselinge ingeving benoemde hij den luchthartigen Epicurist tot een rang van ceremoniemeester of *arbiter bibendi.*

Sallustius aanvaardde die waardigheid met passende nederigheid.

„Ik zal een genadig meester zijn," zei hij, „voor degenen, die veel drinken; voor hem die weigerachtig is zal zelfs Minos minder onverbiddelijk wezen; past dus allen op!"

De slaven boden de kommen met welriekend water aan, want met deze reiniging nam het feest een aanvang, en daarop kraakte de tafel onder den last van het eerste gerecht.

Het gesprek, dat eerst over allerlei onderwerpen liep, stelde Glaucus en Jone in de gelegenheid om elkander die zoete woordjes in te fluisteren, waartegen de welsprekendheid der geheele wereld niet opweegt. Julia hield hen met fonkelende blikken in het oog.

„Hoe spoedig zal haar plaats de mijne zijn! dacht zij.

Clodius, die aan de middelste tafel zat, zoodat hij Julia juist in het oog had, raadde haar gemoedsaandoeningen, en besloot er zijn voordeel mee te doen. Hij richtte aanhoudend zijn complimenten tot haar, en daar hij van hooge geboorte was en er niet ongunstig

uitzag bleef de lichtzinnige Julia, niettegenstaande haar verliefdheid, niet ongevoelig voor zijn beleefdheden.

De slaven werden intusschen door den opmerkzamen Sallustius dapper aan den gang gehouden. Hij stelde den eenen dronk voor, den anderen na in, met een haast, alsof het zijn voornemen was de ruime kelders, die de lezer nog onder het huis van Diomedes vinden kan, geheel ledig te maken. De goede koopman begon eenig berouw over zijn keus te krijgen, toen de eene kruik na de andere opengestoken en leeggeschonken werd. De slaven, die allen nog beneden den mannelijken leeftijd waren (de jongsten hunner waren even tien jaren oud, en deze waren het die den wijn schonken; de oudsten, nagenoeg vijftien jaar, vermengden hem met water), schenen in den ijver van Sallustius te deelen, en het gezicht van Diomedes begon te gloeien van gramschap, toen hij de tergende bereidvaardigheid bespeurde, waarmede zij den koning van het feest in zijn bediening behulpzaam waren.

„Vergeef mij, Raadsheer!" zei Sallustius, „„ik zie dat gij verflauwt, maar uw purperen mantel helpt u hier niets; kom aan, drink!"

„Zoo waar als de Goden leven!" zei de Raadsheer kuchend; „mijn longen staan reeds in vuur en vlam; gij holt zoo verschrikkelijk door, dat Phaeton zelfs nog bij u achter zou blijven. Ik ben ongesteld, mijn goede Sallustius! gij moet van mij wat door de vingers zien."

„Neen, bij Vesta! Ik ben een onpartijdig vorst; kom, drinken!"

De arme Raadsheer, door de tafelwetten gebonden, moest wel toegeven. Helaas! elke beker bracht hem een stap nader bij den poel van den Styx.

„Zoetjes aan! zoetjes aan! mijn koninkje!" bromde Diomedes, „wij beginnen reeds te...."

„Verraad!" viel hem Sallustius in de rede; „geen norsche Brutus hier! geen aanranding van de koninklijke macht!"

„Maar onze vrouwelijke genoodigden?"

„Houden wel van een drinker! — Was Ariadne niet dol op Bacchus?"

Het feestmaal werd voortgezet, de gasten werden hoe langer hoe luidruchtiger; het nagerecht stond reeds op de tafel en de slaven droegen water met myrrhe en hysop rond voor de laatste reiniging. Op dit oogenblik scheen zich een kleine ronde tafel, die in de ruimte tegenover de gasten geplaatst was, als bij tooverslag in het midden te openen en verspreidde een geurigen regen over de tafel en de aanzittende gasten;

toen het ophield, werd het gordijn, dat boven hen hing weggeschoven, en nu zagen zij, dat er een koord dwars onder de zoldering gespannen was, en dat een dier vlugge dansers, waarvoor Pompeji zoo vermaard was, en wier namomelingen zulk een bevalligheid weten bij te zetten aan de vermakelijkheden van Asley of Vauxhall, in de maat boven hun hoofd zijn bewegingen uitvoerde.

Deze kunstenaar, slechts door een koord van de hoofden der aanzittenden gescheiden, en die de geweldigste sprongen ten uitvoer bracht, met de schijnbare bedoeling op den een of anderen gast terecht te komen, zou waarschijnlijk door een hedendaagsch gezelschap met niet weinig vrees beschouwd worden; maar onze Pompejaansche gasten zagen hem met de vroolijkste nieuwsgierigheid zijn kunsten verrichten en juichten hem steeds luider toe, naarmate hij met grooter behendigheid zijn evenwicht herstelde op het oogenblik, waarin hij op het hoofd van den een of ander scheen te zullen vallen. Hij bewees den Raadsheer in het bijzonder de eer van letterlijk van het koord te vallen, en dit weer met zijn handen te grijpen, juist toen het geheele gezelschap zich verbeeldde, dat de hersenpan van den Romein zou verpletterd worden.

Eindelijk, tot groot genoegen van Jone ten minste, die aan dergelijk vermaak weinig gewoon was, hield de koorddanser op, toen men het geluid van muziek van buiten hoorde. Nu begon hij weer een veel wilderen dans, de maat veranderde en de danser rustte andermaal. Hij stelde voor, een krankzinnige die slechts door één melodie kon worden genezen. Ten laatste scheen de muzikant de juiste melodie getroffen te hebben, de danser deed een sprong, zwaaide zich van het koord, zweefde over den vloer en verdween.

Een andere kunst verving nu de vorige en de muzikanten, die buiten op het terras stonden, hieven een zachte haast onhoorbare melodie aan.

Bij het einde van dit lied bloosde Jone sterker dan te voren, en Glaucus had onder de bedekking der tafel getracht haar hand te vatten.

„Het is een fraai lied," zeide Fulvius op den toon van een kenner.

„Ach ! indien *gij* ons wilde verplichten," fluisterde de vrouw van Pansa.

„Verlangt gij dat Fulvius zal zingen?" vroeg de koning van het feest, die juist de gasten had uitgenoodigd de gezondheid van den Romeinschen Raadsheer te drinken met een beker voor elken letter van zijn naam.

„Kunt gij dat nog vragen?" zei de dame met een vleienden blik op den dichter.

Sallustius klapte met zijn vingers, en toen hij den slaaf, die zijn bevelen kwam vernemen, iets ingefluisterd had, verdween deze, doch kwam na weinige oogenblikken terug, met een harp in de eene, en een mirtentak in de andere hand.

De slaaf naderde den dichter, en bood hem meteen diepe buiging de harp aan.

„Helaas ! ik kan niet spelen," zei de dichter.

„Dan moet gij met den mirtentak in uw hand zingen. Dat is een Grieksche mode: Diomedes bemint de Grieken — ik bemin de Grieken, — gij bemint de Grieken, — wij allen beminnen de Grieken, en onder ons gezegd, dit is het eenige niet, dat wij van hen gestolen hebben. Evenwel, ik voer nu dit gebruik in, ik, de koning. — Zing, onderdaan, zing."

Met een bedeesden lach nam de dichter den mirtentak aan, en na een kort voorspel zong hij zijn lied met een vroolijke, heldere stem.

Dit stond de vroolijke en levendige verbeelding der Pompejers bijzonder wel aan en het werd algemeen toegejuicht; de weduwe drong er sterk op aan, dat haar naamgenoot bekranst zou worden met denzelfden mirtentak, dien hij zingende in de hand had gehouden. Deze werd gemakkelijk tot een krans gevlochten, en de onsterfelijke Fulvius werd onder een daverend handgeklap en gejuich van „*Io triumphe*" bekroond. De harp ging nu in ieders handen over, en er werd een andere mirtentak gehaald, om door elk der genoodigden vastgehouden te worden, die zich had laten overhalen om te zingen.

De zon begon te dalen, hoewel de gasten, die reeds eenige uren bijeen waren geweest, het in de zaal niet bespeurden, en de Raadsheer, die moede was, en de krijgsman, die nog naar Herculanum moest, stonden op en gaven het teeken tot het algemeene afscheid.

„Wacht nog een oogenblik vrienden !" zei Diomedes; „indien gij zoo spoedig vertrekken wilt, moet gij tenminste nog eerst uw aandeel nemen in ons laatste spel."

Dit zeggende wenkte hij een der bedienden, en fluisterde hem iets in; de slaaf ging heen, en kwam terstond terug met een kleine kom vol pakjes, die zorgvuldig gezegeld en volkomen aan elkaar gelijk waren. Elk der genoodigden zou een daarvan koopen voor den prijs van het geringste der in omloop zijnde zilveren munten, en het aardigste van deze loterij (het geliefkoosde vermaak van Augustus, die het invoerde) bestond in de ongelijkheid en soms in de ongeschiktheid der prijzen, die in de pakjes gesloten waren. Zoo trok bijv. de dichter een scheef gezicht, toen hem een van zijn eigen dichtstukken te beurt viel. De krijgsman trok een

naaldenkoker, wat aanleiding gaf tot eenige zinspelingen op Hercules en het spinrokken; de weduwe Fulvia kreeg een grooten beker; Julia een mannengordelgesp, en Lepidus een moesjesdoos. Het eigenaardigste lot werd getrokken door den speler Clodius, die rood van gramschap werd, toen hem een paar valsche dobbelsteenen te beurt vielen. De vroolijkheid, waartoe dit spel de gasten gestemd had, werd eenigszins getemperd door een ongelukkig toeval, dat als zeer onheilspellend werd beschouwd. Glaucus namelijk trok den hoogsten prijs, een klein marmeren beeldje van de *Fortuin*; onder het overreiken daarvan liet de slaaf het uit zijn handen vallen, en het brak in stukken.

Een huivering deed het gezelschap rillen, en allen riepen tegelijk uit: „Goden ! wendt het voorteeken af !"

Glaucus alleen, hoewel niet minder bijgeloovig dan de anderen, deed of hij er zich niets van aantrok.

„Lieve Napelsche," fluisterde hij Jone, die zoo bleek was geworden als het gebroken marmer zelf, toe, „ik aanvaard het voorteeken. Het beteekent, dat de *Fortuin*, nadat zij mij u geschonken heeft, mij niets meer geven kan. Zij breekt haar beeld, wanneer zij mij zegent met het uwe."

Om den indruk uit te wisschen, dien dit voorval had teweeggebracht bekranste Sallustius nu zijn beker met bloemen en stelde de gezondheid van den gastheer in. Deze toast werd gevolgd door een dergelijken voor den Keizer, en hierop werd de maaltijd besloten, na nog een dronk van afscheid op Mercurius geledigd te hebben, ten einde een gerusten slaap te erlangen en na een laatste plenging ging het gezelschap uiteen.

Er werd te Pompeji weinig gebruik gemaakt van rijtuigen, omdat de straten over het algemeen zeer nauw waren en de stad niet groot was. De meeste gasten verlieten dus na hun schoenen weer te hebben aangetrokken en hun mantels te hebben omgeslagen, het huis te voet, door hun slaven gevolgd.

Nadat Glaucus zijn geliefde had zien vetrekken, begaf hij zich naar de trap, die naar Julia's vertrekken leidde, en werd daar opgewacht door een slaaf, die hem in een kamer bracht, waar hij de dochter van den koopman reeds vond wachten.

„Glaucus !" zei zij, de oogen neerslaand, „ik zie, dat gij Jone inderdaad bemint. Zij is werkelijk schoon."

„Julia is bekoorlijk genoeg om edelmoedig te zijn," antwoordde de Griek. „Ja, ik bemin Jone; en ik hoop, dat gij onder de jongelingen, die u omringen, een even oprecht aanbidder vinden zult !"

„Ik bid de goden, dat dit zoo zijn moge. Zie, Glaucus ! dit zijn de paarlen, die ik voor uw bruid heb bestemd.

Juno schenke haar gezondheid, opdat zij die juweelen lang moge dragen!"

Dit zeggende gaf zij hem een kastje in de hand, dat een snoer paarlen bevatte van hooge waarde. Het was een zoo algemeene gewoonte voor aanstaande echtgenooten om die geschenken te ontvangen, dat Glaucus geen bezwaar maakte, om het sieraad aan te nemen, maar tegelijk nam de hooghartige Athener zich voor, om dat geschenk met een ander van driedubbele waarde te beantwoorden. Julia schonk, na zijn dankbetuigingen te hebben afgewezen, wat wijn in een kleinen beker.

„Gij hebt nu zooveel bekers met mijn vader gedronken," zei zij lachend; „drink er nu een met mij. Gezondheid en geluk met uw bruid!"

Zij raakte den beker met haar lippen aan, en bood hem vervolgens Glaucus aan. De gewoonte bracht mee, dat Glaucus den geheelen beker ledigen moest. En dus deed hij dit ook. Julia, die niets wist van den streek, dien Nydia haar gespeeld had, zag hem met flikkerende oogen aan. Hoewel de tooverheks haar gezegd had, dat de werking misschien niet oogenblikkelijk zou zijn, verwachtte zij toch de onmiddellijke werking te zullen bespeuren. Zij was vreeselijk teleurgesteld, toen zij zag, dat Glaucus den beker kalm neerzette en het gesprek met haar op denzelfden bedaarden, maar beleefden toon als te voren vervolgde en hoewel zij hem zoo lang bij zich hield, als de welvoegelijkheid maar gedoogde, had er niet de minste verandering in zijn voorkomen plaats.

„Maar morgen," dacht zij, blijmoedig haar teleurstelling onderdrukkend, „morgen! Wee dan Glaucus!"

Inderdaad wee Glaucus!

VIERDE HOOFDSTUK.

Ons verhaal blijft voor een oogenblik staan bij een episode.

Gejaagd en angstig bracht Apaecides den dag door met wandelen door de omstreken der stad. De zon was langzaam aan het ondergaan, toen hij bleef stilstaan aan een eenzaam deel van den Sarnus, voordat deze zich slingert tusschen de woonplaatsen der weelde en van den rijkdom. Door enkele openingen tusschen het geboomte en de wijngaarden had hij uitzicht op de witte en glinsterende stad, waarvan op

dien afstand geen gerucht, geen geluid, noch druk gewoel van menschen doordrong. Aan de groene oeverkanten kropen de hagedis en de sprinkhaan, en hier en daar tusschen de doornstruiken rees het gezang van een eenzaam vogeltje, om even spoedig te zwijgen. Een diepe stilte heerschte alom, doch het was die van den avond niet: de lucht was nog vol van de beweging en het leven van den dag; het gras bewoog zich nog onder het gewemel der insecten, en aan den anderen oever der rivier liep de vlugge, witte capella in het veld te grazen, en bleef, om te drinken, nu en dan aan den kant staan.

Terwijl Apaecides peinzend naar het water stond te staren, hoorde hij dicht bij zich het doffe gegrom van een hond.

„Stil arme vriend!" zei een stem, „de stap van den vreemdeling deert uw meester niet." De bekeerling herkende de stem, en zich omkeerende, zag hij den ouden geheimzinnigen man, dien hij in de vergadering der Nazareners had aangetroffen.

De oude man zat op een brok steen met mos begroeid; naast hem lag zijn staf; voor zijn voeten een klein ruigharig hondje.

Het gezicht van den ouden man was als een balsem voor het opwonden gemoed van den bekeerling; hij naderde hem en, om zijn zegen biddend, ging hij naast hem zitten.

„Gij zijt voorzien als voor een reis, mijn vader!" zei hij. „Wilt gij ons weer verlaten."

„Mijn zoon!" antwoordde de grijsaard, „kort en gering is de spanne levens, die op aarde nog voor mij is weggelegd. Ik besteed die zooals het behoort, reizend van de eene plaats naar de andere, hen vertroostend, die God in Zijn naam vergaderd heeft, en de eer van zijn Zoon verhoogend, gelijk die is geopenbaard aan zijn dienaar."

„Men zegt mij, dat gij het aanschijn van Christus gezien hebt?"

„Ja, zijn aanschijn deed mij van den dood herleven. Weet, jonge aanhanger van het ware geloof! dat ik degene ben, van wien gij in de schrijfrol der Apostelen leest. In het verwijderde Judea en in de stad Naïn woonde een weduwe, ootmoedig van geest en verslagen van hart, want van alles wat haar aan het leven hechtte was haar slechts één zoon overgebleven. Hem had zij lief met een groote liefde, want hij was het evenbeeld van haar overleden echtgenoot. Die zoon stierf. De staf waarop zij leunde, werd verbroken, en de olie was verdroogd in de kruik der weduwe. Zij brachten den doode weg op zijn lijkbaar, doch nabij de poort van

de stad, waar de menigte bijeenstond, werden eensklaps hun weeklachten gestuit, want de Zoon Gods ging daar voorbij. De moeder, die de lijkbaar volgde, weende zonder misbaar, maar ieder zag, dat haar hart gebroken was. En de Heer had medelijden met haar en Hij raakte de baar aan, en sprak: „Ik zeg u, jongeling sta op!" En de doode ontwaakte en zag het aangezicht des Heeren. O, die onbeschrijfelijke glimlach! dat treurig en bezorgd gelaat, opgeklaard door de goedertierenheid Gods, het verdreef de schaduw van het graf! Ik rees op, ik sprak, ik leefde in de armen van mijn moeder; ja, ik ben de verrezen doode! Het volk juichte! de hoornen klonken vroolijk; er was een geroep van: „God heeft zijn volk bezocht!" Ik hoorde het niet; ik voelde, ik zag niets dan den aanschijn des Verlossers!"

De oude man zweeg diep bewogen stil, en de jongeling voelde zijn bloed stollen en zijn haren ten berge rijzen. Hij stond voor iemand, die de geheimen kende van den dood!

„Tot dien tijd," ging de zoon der weduwe voort, „was ik geweest zooals de andere menschen, lichtzinnig, hoewel geen booswicht; nergens aan denkend, dan aan de liefde en het genot van het leven; ja, ik had mij overgegeven aan het geloof der wereldsche Sadduceërs! Doch nu uit den doode verrezen, uit ontzettende en woeste droomen, die deze lippen nimmer durven openbaren, op aarde teruggeroepen, om van de macht des hemels te getuigen; hoewel getuige der onsterflijkheid, ten tweeden male het sterflijk kleed dragend, stond ik als een ander wezen uit het graf op. O! verdorven Jeruzalem! Hem, die mij opnieuw het leven gegeven had, zag ik veroordeeld tot den pijnlijksten en smadelijksten dood! Van verre staande onder de vreeselijke menigte, zag ik het licht schijnen boven het kruis. Ik hoorde het gejoel van het volk; ik begon overluid te roepen, ik ijlde, ik dreigde, niemand sloeg acht op mij, mijn stem ging verloren onder het geschreeuw en getier der duizenden! Doch toen zelfs, gedurende mijn doodsangst en den Zijne, scheen het mij toe, dat het oog van den Zoon des menschen mij zocht. Om zijn lippen zweefde een lach, alsof Hij den dood overwonnen had; dit bracht mij tot bedaren, en ik werd geruster. Hij, die het graf voor anderen trotseerde, wat was het graf voor Hem? De zon schoot haar stralen over zijn bleeke gelaatstrekken en verdween. Duisternis kwam over de aarde; hoe lang zij duurde weet ik niet. Er rees te midden daarvan een luid geroep, een jammerlijke en akelige gil op — en alles was stil!

„Doch hoe zal ik u het verschrikkelijke van dien nacht beschrijven? Ik liep door de stad; de aarde schudde heen en weder, en de huizen waggelden op hun grondvesten; de levenden hadden de straten verlaten, maar de *dooden niet*; door de duisternis heen zag ik hen zweven, spookachtige gedaanten. Zij zweefden mij voorbij; zij zagen mij aan; ik was hun broeder geweest; en zij bogen de hoofden ten teeken van herkenning. Zij waren verrezen om aan de levenden te melden, dat de dooden kunnen verrijzen !"

De oude man zweeg weer en ging toen kalmer voort:

„Sedert dien nacht heb ik het aardsche afgezworen, om *Hem* alleen te dienen. Ik heb als pelgrim en als prediker de verst afgelegen streken der aarde doorreisd, om Zijn Goddelijkheid te verkondigen en nieuwe bekeerlingen tot Zijn kudde te verzamelen. Ik kom als de wind, en ga als de wind weer heen, zaaiende, gelijk de wind, het zaad, dat de wereld verrijkt.

„Mijn zoon ! op aarde zullen wij elkaar niet weerzien. Vergeet nimmer dit uur. Wat is de vreugde, wat is de kracht des levens? Terwijl de lamp schijnt, flikkert het leven voor een uur, maar het licht der ziel is de ster, die altijd schittert in het hart der oneindige ruimte."

„En thans," zei hij, toen hij eindelijk opstond, terwijl de zon in het westen verdween, „thans, in de koelte der avondschemering, vervolg ik mijn weg naar het keizerlijke Rome. Daar wonen nog eenige heilige menschen, die gelijk ik, het aanschijn van Christus hebben gezien; hen verlang ik te bezoeken, voor ik sterf."

„Maar de nacht is te koud voor iemand op uw leeftijd, mijn vader ! en de weg is lang en roovers maken hem onveilig. Blijf hier tot morgen."

„Mijn goede zoon ! wat is er in dezen zak, dat de begeerte van roovers kan opwekken? De nacht en de eenzaamheid zijn juist de ladder, waarlangs de engelen zweven." Met deze woorden drukte de grijsaard Apaecides aan zijn borst, en zijn zak en staf opnemende, terwijl de hond hem vroolijk vooruitsprong, vervolgde hij met langzame schreden en neergeslagen oogen zijn weg.

De bekeerling bleef staan, om de gebogen gestalte na te staren, totdat de boomen hem geheel en al voor zijn blikken verborgen, en toen hij, terwijl de sterren aan den hemel verschenen, uit zijn overpeinzingen ontwaakte, herinnerde hij zich zijn afspraak met Olinthus.

VIJFDE HOOFDSTUK.

De minnedrank. — Zijn uitwerking.

Toen Glaucus thuiskwam, vond hij Nydia onder de portico van zijn tuin. Zij had inderdaad zijn woning opgezocht, in de hoop dat hij misschien vroeg terug zou komen. Bezorgd, angstig en vol verlangen besloot zij de eerste gelegenheid waar te nemen, om zich van den drank te bedienen, terwijl zij tevens half hoopte, dat die tijd nog ver verwijderd mocht zijn.

Met gloeiende wangen en met een beklemd hart zat Nydia de terugkomst van Glaucus af te wachten. Juist toen de sterren begonnen te schijnen en de hemel vol purperen avondrood schemerde, kwam hij de galerij in.

„Zoo, mijn kind, zit gij op mij te wachten?"

„Neen, ik heb de bloemen begoten, en bleef slechts wat zitten om uit te rusten."

„Het is warm geweest," zei Glaucus, terwijl hij op een der zetels onder de galerij neerviel.

„Ja, zeer warm."

„Wilt gij Davius roepen? Ik ben verhit van den wijn, en verlang naar een verkoelenden dronk."

Hier was nu eensklaps en onverwacht de gelegenheid, waar Nydia op hoopte; hij zelf bracht die. Nydia's hart klopte hevig. „Ik zal u zelf dien frisschen drank bereiden, waar Jone zooveel van houdt," zei zij, „wat honig en wijn in sneeuw gekoeld."

„Gaarne," zei Glaucus, niets kwaads vermoedend; „indien Jone er van houdt, is hij ook mij welkom. Hij zou mij goed doen, al bevatte hij ook vergift."

Nydia fronste het voorhoofd, en begon te lachen. Zij ging even heen, en kwam toen met den beker, die den drank bevatte, terug. Glaucus nam hem aan. Wat had Nydia er niet voor willen geven, zoo zij slechts voor een uur het voorrecht had bezeten te kunnen zien, hoe zijn liefde begon te ontwaken. Zooals zij daar nu stond waren haar gedachten van geheel anderen aard, dan die welke de hoovaardige Julia, toen zij in dezelfde onzekerheid dobberde, gekoesterd had. Welke armzalige en beuzelachtige hartstochten waren Julia's drijfveeren geweest! Welke kleingeestige wrok, welke onedele wraaklust, welk verlangen naar een laaghartige zegepraal hadden dat gevoel gekenmerkt, dat zij met den naam van liefde had durven bestempelen! In het verbijsterde hart van het Thessalische meisje was daarentegen alles zuivere, onbedwongen hartstocht, wel van het rechte spoor

afgedwaald, onvrouwelijk, grenzend aan razernij, doch door geen onteerend gevoel verlaagd. Daar haar leven louter liefde was, had zij de verzoeking niet kunnen weerstaan, om zich van wederliefde te verzekeren.

Zij moest zich aan den muur vasthouden, en haar gelaat, te voren gloeiend rood, was nu zoo wit als een doek; zij hield haar teere handen stuipachtig in elkander geslagen, haar lippen half geopend, haar oogen op den grond gevestigd, en in die houding wachtte zij de eerste woorden af, die Glaucus zou spreken.

Glaucus had den beker naar zijn lippen gebracht, en bijna een vierde deel van het vocht gedronken. toen hij plotseling zijn oog op Nydia's gelaat vestigde, en zoo geweldig getroffen werd door de verandering, dat hij eensklaps ophield te drinken, en met den beker nog aan de lippen, uitriep:

„Nydia ! Nydia ! wat deert u? Zijt gij ongesteld of verschrikt? Neen, uw gelaat spreekt te duidelijk. Wat scheelt u, mijn arm kind?" Dit zeggend, zette hij den beker neer, en stond op om naar haar toe te gaan, toen eensklaps een doodelijke benauwdheid naar zijn hart schoot, die door een verwarde, duizelige en verbijsterende woeling in zijn hersenen gevolgd werd. De grond scheen onder zijn voeten te bewegen; het was hem, of hij met zijn voeten op de lucht liep; een onnatuurlijke vroolijkheid maakte zich meester van zijn geest; het was als zweefde hij boven de aarde; hij verlangde naar vleugels, ja, het scheen hem zelfs toe, dat hij die werkelijk had. Hij barstte onwillekeurig in een luid en daverend gelach uit. Hij klapte in de handen; hij sprong in de hoogte; hij was als een bezetene, maar even plotseling als dat onnatuurlijk gevoel opgekomen was, verdween het ook weer voor een deel. Nu voelde hij zijn bloed hoorbaar door zijn aderen stroomen: het scheen te zwellen, te springen, te woelen, als een rivier, die, buiten haar oevers getreden, naar den oceaan snelt.

Het steeg met een dof geluid naar zijn ooren. Hij voelde de aderen zijner slapen er door gezwollen en gespannen, alsof zij den geweldigen aandrang niet langer konden tegenhouden; een mist kwam voor zijn oogen, doch het was niet de duisternis van den nacht, want hij kon nog altijd de muren tegenover hem zien, en de beelden er op geschilderd schenen hem als geesten door elkaar te woelen. Het vreemdste was, dat hij zich niet ziek gevoelde en niet ineenzakte onder de verschrikkelijke razernij, die hem overmeesterde. De gewaarwording van zijn nieuwen toestand scheen vroolijk en levendig; het was hem alsof

een nieuwe jeugd zijn lichaam doorstroomde. Hij ging de krankzinnigheid tegemoet, en wist het niet!

Nydia had op zijn eerste vraag geen antwoord gegeven; zij was er niet toe in staat geweest; zijn verwilderd lachen had den loop harer hartstochtelijke gedachten gestuit. Zij kon zijn woest voorkomen niet zien; zij kon zijn waggelende stappen niet aanschouwen, maar zij hoorde de onsamenhangende, afgebroken, ijlhoofdige woorden, die over zijn lippen vloeiden. Zij werd beangst en verschrikt; zij haastte zich naar hem toe, met haar armen tastende totdat zij zijn knieën aanraakte, en toen op den grond vallend, omhelsde zij die, schreiend van schrik en aandoening.

„O! spreek tot mij! Gij haat mij immers niet? Spreek! spreek!"

„Bij de schitterende Godin, een heerlijk land, dat Cyprus! Het vult onze aderen met wijn inplaats van bloed! Kom hier, schoone oude God! gij rijdt op een geit! nietwaar? Wat heeft zij lang fijn haar! Zij is zoo goed als de paarden uit Perzië. Doch een woordje met u. Die wijn, die gij ons geeft, is te zwaar voor ons stervelingen. O! hoe schoon! de bosschen zijn doodstil! de groene baren van het woud hebben Zefir gevangen en hem onder water gedompeld! Geen windje beweegt de bladeren, en ik zie de droomen met nedergeslagen vleugels slapen op de roerlooze eikenboomen; ik zie rondom mij: daar schittert een blauwe stroom op den stillen middag, een fontein, een hoogspringende fontein. Ach! mijn fontein! gij zult de stralen toch niet dooven van mijn Grieksche zon, hoewel gij met uw vlugge zilveren armen daar uw best toe doet. Welke gedaante is het die daar ginds onder de takken sluipt? Zij glijdt voort als een manestraal. Zij draagt een krans van eikenbladeren op het hoofd. Zij houdt een omgekeerde vaas in de hand, waaruit zij anjelieren en kleine schelpen en flikkerende waterdroppels giet. Nooit voorheen heeft iemand zoo iets aanschouwd. Zie, wij zijn alleen; zij en ik in het groote bosch. Er zweeft geen glimlach om haar lippen; stil en treurig beweegt zij zich! het is een der wilde Napaeën. Al wie haar ziet wordt krankzinnig; vlug! zie, zij ontdekt mij."

„Glaucus! Glaucus! Kent gij mij niet? IJl toch zoo niet, uw woorden zullen mij dooden!"

De zielstoestand van den ongelukkigen Athener scheen een andere fase in te treden. Hij legde zijn hand op Nydia's zachte haren; hij streelde haar lokken, zag haar nieuwsgierig aan, en toen scheen het of in den verbroken samenhang zijner denkbeelden nog een of twee schakels ongedeerd waren gebleven en het zien

van Nydia hem Jone voor den geest riep, want bij die herinnering kreeg zijn ijlhoofdigheid nieuw voedsel en hij riep uit:

„Ik zweer bij Venus, bij Diana en bij Juno, dat hoewel ik nu de wereld op mijn schouders draag, zooals mijn landgenoot Hercules vóór mij gedaan heeft, ik zou haar in den chaos laten vallen voor een lach van Jone. Ach ! schoone aangebedene," voegde hij er op een onbeschrijflijk zachten toon bij, „gij bemint mij niet. Gij zijt boos op mij. De Egyptenaar heeft mij bij u belasterd: gij weet niet hoe lang ik onder uw venster heb gestaan: gij weet niet, hoe dikwijls ik de sterren heb zien uitdooven, in de hoop dat gij, mijn zon, ten laatste zoudt opkomen; en gij bemint mij niet, gij verzaakt mij ! Ach, verlaat mij nu niet ! ik voel dat mijn leven niet lang zal duren, laat mij voor het laatst in uw oogen zien. Ik ben van het roemrijke land uwer voorvaderen; ik heb de hoogte van Phyle betreden, ik heb de hyacinthen en de rozen in de olijfbosschen van den Ilyssus verzameld. Zij zeggen wel dat dit land schoon is en de lucht zuiver, maar ik zal u meenemen. — Ha, duistere gestalte ! waarom treedt gij als een donkere wolk tusschen ons? De dood troont met afschuwelijke kalmte op uw gezicht; de lach van uw lippen is doodelijk; uw naam is de Orcus, maar de menschen der aarde noemen u Arbaces. Ja, ik ken u: weg, sombere schim !"

„Glaucus! Glaucus!" barstte Nydia los, den muur waar zij tegen leunde loslatend, en door droefheid, angst en wroeging overmeesterd, viel zij buiten kennis op den grond.

„Wie roept mij?" zei hij zacht. „Jone? Zij is het. Zij hebben haar weggesleept; doch wij zullen haar redden; waar is mijn dolk? Ha, daar heb ik hem ! Ik kom, Jone ! ik kom u verlossen ! ik kom, ik kom !"

Dit zeggende, ijlde de Athener met een sprong de galerij uit, liep het huis door en stoof met haastige maar waggelende stappen, en in zichzelf sprekend, de straat op. De verschrikkelijke drank brandde als vuur in zijn aderen. De voorbijgangers, aan de buitensporigheden der nachtzwervers gewoon, gingen lachend en hoofdschudden voor hem uit den weg. Zij meenden, dat hij onder den invloed van Bacchus was die te Pompeji niet weinig geëerd werd; doch zij, die hem met meer opmerkzaamheid aanzagen, werden door schrik bevangen en de glimlach bestierf hen op de lippen. Hij ging de meest bezochte straten door, en werktuigelijk den weg naar Jone's huis inslaande, kwam hij in een stiller stadsdeel en ten laatste in het afgelegen bosch van Cybele, waar Apaecides zijn bijeenkomst met Olinthus had.

ZESDE HOOFDSTUK.

Een samenkomst van verschillende acteurs. — Rivieren, die in schijn een verschillenden weg gaan, komen in een bedding samen.

Ongeduldig om te vernemen of de wreede drank reeds door Julia aan zijn gehaten medeminnaar was toegediend, en hoe zijn uitwerking was geweest, besloot Arbaces dien avond haar huis te bezoeken ten einde uit zijn onzekerheid verlost te worden. Het was, gelijk ik reeds gezegd heb, in dien tijd de gewoonte, dat men, wanneer men uitging, zijn schrijfbladen met den *stilus*, aan zijn gordel vastgemaakt, bij zich droeg, en te huis komend, die met den gordel ook weer aflegde. Onder den schijn van een onschuldig schrijftoestel, droegen de Romeinen in dienzelfden *stilus* een scherp en gevaarlijk wapen bij zich. Het was daarmede, dat Cassius in den Senaat Caesar de borst doorstiet. Den gordel om zijn mantel slaande, verliet Arbaces zijn woning, en op zijn stok leunend, daar zijn schreden nog een weinig wankel waren (hoezeer hoop en wraakzucht, gepaard aan de uitwerking zijner eigen geneesmiddelen, veel hadden bijgebracht tot het herstel zijner krachten) begaf hij zich op weg naar het landhuis van Diomedes.

De maneschijn is in Italië buitengewoon schoon. De nacht volgt onder die luchtstreek zoo spoedig op den dag, dat de schemering, die er den overgang van uitmaakt, bijna niet bemerkt wordt. Een oogenblik, waarin het purper van de lucht iets donkerder is, waarin zich duizend rozenkleurige tinten over het water verspreiden, waarin de schaduw over het licht zegeviert, waarin de tallooze sterren op eens te voorschijn komen, waarin de maan is opgegaan — en de nacht heeft zijn intrede gedaan.

Helder en lieflijk goot de maan haar schijnsel over het oude boschje, aan Cybele gewijd. De zware boomen, die daar vroeger waren geplant dan de overlevering wist aan te duiden, wierpen hun schaduw op den grond, terwijl de sterren door de takken flikkerden. De witheid van den kleinen koepel in het midden van het boschje stak bevallig af tegen het donkere loof, en herinnerde tevens aan het doel, waarvoor het was geheiligd.

Met vluggen en geheimzinnigen tred sloop Calenus onder de schaduw der boomen, bereikte de kapel, en voorzichtig de takken wegschuivend, die de kapel van achteren geheel bedekten, verborg hij zich in

zijn schuilhoek, waar hij, van voren door den tempel en van achteren door de boomen bedekt, zoo volkomen verborgen was, dat geen voorbijganger hem zou kunnen ontdekken. Alles was weer stil in het boschje; in de verte hoorde men het gedruisch van luidruchtige feestgangers, of van muziek.

Van de hoogte af waarop het boschje stond, zag men door de boomen de breede purperen zee, de witte landhuizen van Stabiae aan de bochtige kust en haar heuveltoppen, die tot in de wolken reikten. Nu ging de lange gestalte van Arbaces, op zijn weg naar het huis van Diomedes, het uiterst einde van het boschje binnen en juist op dat oogenblik ging hem Apaecides, door zijn belofte aan Olinthus verbonden, voorbij.

„Ha ! Apaecides !" zei Arbaces, die hem terstond herkende, „toen wij den laatsten keer zoo tegenover elkander stonden, was het als vijanden. Ik heb na dien tijd verlangd u te zien; want ik zou gaarne weer mijn vriend en mijn leerling terug winnen."

Apaecides schrikte bij het vernemen van de stem van den Egyptenaar, en eensklaps stilstaande, zag hij hem aan met een gezicht, waarop de bitterste en hevigste aandoeningen te lezen waren.

„Bedrieger !" zei hij eindelijk, „zijt gij dus aan de kaken des doods ontkomen? Denk niet, dat gij mij ten tweeden male in uw net zult lokken. Ik ben tegen u gewapend."

„Stil !" zei Arbaces zeer zacht, — doch het beven van zijn lippen en de blos op zijn getaande wangen verrieden ten volle de diepte der wond, die aan den hoogmoed van hem, die zich beschouwde als een afstammeling van Vorsten, door de beleediging van Apaecides was toegebracht. „Stil ! spreek zachter ! Gij zoudt kunnen beluisterd worden, en indien andere ooren dan de mijne die woorden gehoord hadden...."

„Dreigt gij mij? Wat zou het zijn, als de geheele stad mij gehoord had?"

„Dan zouden de schimmen mijner voorvaderen niet dulden, dat ik ze u vergaf. Doch luister. — Gij zijt verstoord, omdat ik uw zuster geweld heb willen aandoen. Neen, stil ! luister even ! Gij hebt gelijk, het was de razernij van den hartstocht; ik heb bitter berouw over die dwaasheid. Vergeef ze mij. Ik die nog nooit iemand om vergeving vroeg, ik bid u mij te vergeven. Ik wil meer doen dan dat, ik wil de beleediging weer goed maken. Ik vraag u uw zuster ten huwelijk: ontstel niet, maar neem in overweging wat een verbintenis met dien Griekschen pronker beteekent in vergelijking van een huwelijk met mij ! Onbeperkte rijkdom, een afkomst, waarbij al uw Grieksche en Romeinsche namen dingen zijn van gisteren en eer-

gisteren; kennis — gij weet zelf hoe groot! Geef mij uw zuster, en mijn geheele leven zal een enkel oogenblik van dwaling weer goed maken!"

„Egyptenaar! al stemde ik er in toe, dan verfoeide mijn zuster nog de lucht, die gij inademt. Maar ik heb u ook mijn eigen leed te danken. Ik kan u vergeven, dat gij mij tot een werktuig uwer bedriegerijen gebruikt hebt; maar nooit kan ik u vergeven, dat gij mij er toe verleid hebt, om aan uw ondeugden de hand te leenen; dat gij mij tot een meineedige hebt gemaakt. Beef! op ditzelfde oogenblik bereid ik het uur voor, waarin gij met uw valsche Goden zult ontmaskerd worden. Uw liederlijk leven zal aan den dag komen; uw valsche Godsspraken zullen openbaar worden. Beef!"

De blos op het gelaat van den Egyptenaar was in een doodelijke bleekheid veranderd. Hij keek naar voren, naar achteren, rondom zich, om zich te verzekeren, dat er niemand in de nabijheid was, en nu vestigde hij zijn strakken, fellen blik zoo dreigend op den priester, dat ieder ander, die niet met zulk een brandenden godsdienstijver bezield was als Apaecides, dien niet zou hebben kunnen trotseeren. De jonge bekeerling bleef hem onbewogen aanzien, en beantwoordde hem met een blik van stoutmoedige terging.

„Apaecides!" zei de Egyptenaar met bevende stem, „neem u in acht. Wat hebt gij in den zin? Spreekt gij, — bedenk u wel, voordat gij mijn vraag beantwoordt, — spreekt gij zoo uit wraakzucht, of hebt gij een bepaald plan?"

„Ik spreek op bevel van den waren God, wiens dienaar ik ben," antwoordde de Christen kloekmoedig, „en wetend dat door Zijn genadige bijstand de menschelijke mond het einde van uw huichelarij en van de aanbidding van uw afgodsbeeld reeds heeft besloten. Eer de zon driemaal is opgekomen, zult gij alles weten! Beef, geveinsde toovenaar, en vaarwel!"

Al de blakende en felle hartstochten van den Egyptenaar ontwaakten eensklaps. De eene gedachte verdrong de andere; hij zag daar vóór zich den hardnekkigen tegenstander van zijn wettige verbintenis met Jone; den helper van Glaucus onder de worsteling, die zijn bedoelingen in duigen had doen spatten; den beleediger van zijn naam; den verrader der Goden, die hij diende zonder in hen te gelooven; den toekomstigen verrader van zijn bedriegerijen en ondeugden. Zijn liefde, zijn goede naam, ja zijn leven zelfs kon in gevaar zijn, want de dag en het uur schenen reeds bepaald, waarop een aanslag tegen hem gesmeed werd. Hij had uit de woorden van Apaecides begrepen, dat deze het Christelijk geloof omhelsd had; hij kende den ontembaren

ijver, dien de aanhangers van dat geloof bezielde. Hij greep naar zijn dolk: deze vijand was in zijn macht! Zij stonden nu voor de kapel; nog eenmaal zag hij haastig naar alle kanten rond; hij zag niemand; de stilte en de eenzaamheid samen dreven hem tot de daad.

„Sterf dan in uw onbezonnenheid," mompelde hij; „weg, gij hinderpaal van mijn toekomstig geluk!"

Terwijl de jonge Christen zich had omgekeerd om heen te gaan, hief Arbaces zijn arm hoog over den linker schouder van Apaedices, en stiet hem tot tweemaal toe zijn dolk in de borst.

Apaecides viel in het hart getroffen, op den grond; sprakeloos lag hij zelfs zonder een zucht te slaken, naast den muur der kapel.

Arbaces vestigde voor een oogenblik met al de woeste blijdschap over een verslagen vijand zijn blik op hem, doch nu kwam hem eensklaps de gedachte aan het gevaar, waaraan hij zich blootgesteld had, voor den geest; hij wischte den dolk zorgvuldig in het hooge gras af, en droogde hem met de eigen kleederen van zijn slachtoffer, sloeg zijn mantel om, en stond op het punt heen te gaan, toen hij op het pad recht voor zich uit de gedaante zag aankomen van een jongeling, die waggelde en wankelde. Het maanlicht viel vol op zijn gelaat, dat door de bleeke stralen zoo wit was als marmer. De Egyptenaar herkende weldra de gestalte en de gelaatstrekken van Glaucus. De ongelukkige zinnelooze Griek zong een onsamenhangend en ijlhoofdig lied, samengesteld uit fragmenten van gewijde lierzangen en andere liederen, alle verward door elkander gemengd.

„Ho!" dacht de Egyptenaar, oogenblikkelijk zijn toestand en de oorzaak daarvan vermoedend, „de helsche drank werkt en het Noodlot heeft u dezen weg doen kiezen, om mij twee vijanden tegelijk te doen verpletteren."

Schielijk, zelfs eer die laatste gedachte nog in hem opkwam, was hij naar den kant van de kapel geweken, en had zich daar tusschen het geboomte verborgen; vandaar loerde hij als een tijger in zijn hol, op de komst van zijn tweede slachtoffer. Hij bespeurde de rustelooze en wilde beweging van de schoone en levendige oogen van den Athener, de stuiptrekkingen, die zijn edel gelaat misvormden en zijn doodsbleeke lippen verwrongen. Hij zag dat de Griek volkomen van zijn verstand beroofd was. Niettemin, toen Glaucus bij het doode lichaam van Apaecides kwam, waaruit het donkerroode bloed langzaam over het gras stroomde, liet dit akelig schouwspel, hoe verbijsterd zijn zinnen ook waren, niet na zijn opmerkzaamheid te trekken. Hij bleef

staan, legde de hand tegen het voorhoofd, als om zich iets te herinneren, en zei toen:

„Wat? hoe? Endymion! slaapt gij zoo diep? Wat heeft de maan u gezegd? Gij maakt mij jaloersch, het is tijd om te ontwaken," en hij boog zich voorover, met het voornemen het lichaam op te heffen.

Zijn eigen zwakte vergetend, althans haar niet gevoelend, sprong de Egyptenaar uit zijn schuilhoek en gaf den Griek, terwijl hij zich vooroverbukte, een zoo geweldigen slag, dat hij hem boven op het lichaam van den Christen deed nedervallen, en vervolgens zijn stem zoo hard verheffende als hij kon, schreeuwde hij:

„Helpt! burgers! helpt! — helpt! hierheen! Moord! — een moord bij uw heiligen tempel! Helpt, of de moordenaar ontsnapt!" Terwijl hij gerucht maakte, zette hij zijn voet op de borst van Glaucus; een overbodige voorzorg, want de val, en de werking van den drank deed den Griek bewusteloos op den grond liggen, behalve dat hij van tijd tot tijd eenige ijlende woorden stamelde.

Terwijl hij hier nu stond te wachten op de komst van hen, die zijn misbaar bij elkaar zou roepen, begon er een soort berouw, of ten minste een gewaarwording van medelijden in zijn hart op te komen. De wezenlooze toestand van Glaucus, zijn verwarde taal, zijn gekrenkt verstand troffen hem meer dan de dood van Apaecides, en hij zei ten halve hoorbaar bij zichzelf:

„Arme klei! arme menschelijke rede! *Waar is nu de ziel*? Ik kon u sparen, mijn medeminnaar! maar het noodlot eischt gehoorzaamheid; mijn veiligheid vordert, dat ik u opoffer." Na deze woorden, en als het ware om zijn medelijden te verstikken, schreeuwde hij nog harder, en den dolk van Glaucus uit zijn gordel halende, doopte hij dien in het bloed van den vermoorden Apaecides, en legde hem naast het lijk neer.

Nu kwamen er verscheidene burgers buiten adem naar de plaats toegeloopen, sommigen met fakkels, die het maanlicht eigenlijk overbodig maakte, maar welker licht rood en flikkerend tegen de duisternis van het geboomte afstak. Zij omringden de plek.

„Neemt dit lijk op," zei de Egyptenaar, „en houdt den moordenaar goed vast."

Zij hieven het lichaam op, en groot was de ontzetting en de heilige verontwaardiging, toen zij in dien levenlooze een priester ontdekten van de alom vereerde en aangebeden Isis; maar nog grooter was de verbazing, toen zij in den beschuldigde den alom bewonderden Athener herkenden.

„Glaucus!" riepen de omstanders als uit één mond. „Is het mogelijk!"

„Ik zou eer kunnen gelooven," fluisterde de een den ander in, „dat het de Egyptenaar zelf is geweest."

Nu drong een overste van de lijfwacht met een gebiedend voorkomen door de menigte.

„Wat! Is hier bloed vergoten? Wie is de moordenaar?"

De omstanders wezen op Glaucus.

„Hij? — bij Mars, hij ziet er eer uit of hij het slachtoffer was! Wie is zijn beschuldiger?"

„Ik," zei Arbaces, zich in zijn volle lengte oprichtend en de juweelen, die zijn kleeding versierden en den krijgsman in de oogen glinsterden, overtuigden dezen van den aanzienlijken rang van den getuige.

„Vergeef mij. — Uw naam?" vroeg hij.

„Arbaces. Mij dunkt dat hij genoeg bekend is in Pompeji. Toen ik door het boschje ging, zag ik den Griek in een hevige woordenwisseling met den priester. Ik was getroffen door de wankelende bewegingen van den eerste, door zijn hevig gebaren en het luide van zijn stem; het scheen mij toe, dat hij dronken of gek was. Eensklaps zag ik hem zijn dolk te voorschijn halen; ik sprong toe, doch te laat om den stoot af te wenden. Hij had zijn slachtoffer twee steken toegebracht, en boog zich over hem heen, waarop ik in mijn verontwaardiging den moordenaar tegen den grond heb geworpen. Hij viel zonder tegenstand te bieden; en dit versterkt mij in mijn vermoeden, dat hij niet goed bij zijn verstand is geweest, toen hij de daad pleegde; want daar ik eerst onlangs van een zware ziekte hersteld ben, was mijn hulp slechts zwak, en zooals gij ziet, Glaucus is jong en sterk."

„Zijn oogen zijn nu open; hij beweegt zijn lippen," zei de krijgsman. „Spreek gevangene! wat hebt gij in te brengen tegen deze klacht?"

„De aanklacht? — ha! ha! Wel, het was goed gedaan; toen het oude wijf haar slang tegen mij aanhitste, en Hekate er bij stond te lachen, waarbij haar mond van het eene oor tot het andere openscheurde, wat zou ik anders doen? Maar ik ben ziek; ik ben flauw; de vurige tong van de slang heeft mij gebeten. Breng mij naar bed, en laat uw geneesheer komen; de oude Esculapius zelf zal mij helpen, als gij hem zegt dat ik een Griek ben. O, genade! genade! — ik brand — merg en been gloeien!"

De Athener viel met een trillenden en hevigen gil in de armen der omstanders.

„Hij ijlt," zei de overste medelijdend, „en in zijn ijlhoofdighsid zal hij den priester hebben omgebracht Heeft iemand hem vaandaag ook gezien?"

„Ja," antwoordde een der omstanders, „ik zag hem nog vanmorgen. Hij ging mijn winkel voorbij, en sprak

mij aan. Hij scheen zoo frisch en gezond als een van ons."

„En ik ben hem een half uur geleden tegengekomen," zei een ander, „door de straat loopend, en in zichzelf sprekend, met zonderlinge gebaren, juist zooals de Egyptenaar beschrijft."

„Een bevestiging voor den getuige! het is maar al te waar. Hij moet in elk geval naar den Praetor gebracht worden; het is jammer, zoo jong en zoo rijk; maar de misdaad is ontzettend; een priester van Isis, en dat zelfs in zijn tabbaard en vlak onder den muur van onze oudste kapel!"

Bij deze woorden kwam de menigte, bij wie tot nu toe de nieuwsgierigheid de overhand had gehad, ten volle tot het besef van het schrikwekkende dier heiligschennis. Zij rilde van vrome huivering.

„Het is geen wonder, dat de aarde geschud heeft," zeide er een, „als zij zulk een monster droeg."

„Weg met hem! naar de gevangenis! — weg!" schreeuwde de menigte, en een stem werd boven alle andere uit gehoord, die riep: „Nu hebben wij iemand om de wilde dieren te bevechten!"

Het was de stem van het jonge meisje, welks gesprek met Medon wij beschreven hebben.

„Dat is waar; het komt juist van pas voor de spelen," riepen er verscheidenen uit, en bij die gedachte scheen ook alle medelijden met den beschuldigde verdwenen. Zijn jeugd, zijn schoonheid maakten hem slechts te geschikter voor het worstelperk.

„Breng hier eenige planken, of een draagbaar, als die bij de hand is, om den doode weg te halen," beval Arbaces. „Een priester van Isis kan niet als een gestorven gladiator door gemeene handen naar zijn tempel vervoerd worden."

Hierop legden de omstanders het lijk van Apaecides eerbiedig op den grond, met het gezicht naar boven en eenigen gingen iets opzoeken om het lichaam, dat niet door ongewijde handen aangeraakt mocht worden, weg te dragen.

Op dit oogenblik week de menigte links en rechts uit elkander, en stoutmoedig drong een forsche gedaante door haar heen. Olinthus, de Christen, stond tegenover den Egyptenaar. Doch zijn blik bleef eerst met onuitsprekelijke smart en droefheid op Apaecides rusten.

„Vermoord!" riep hij uit. „Is het uw blakende ijver die u dit gebracht heeft? Hebben zij uw edel voornemen ontdekt, en zich door uw dood voor de schande beveiligd?"

Hij keerde het hoofd plotseling om, en zijn blikken vielen op het gelaat van den Egyptenaar, dat een plechtige uitdrukking had aangenomen.

Terwijl hij hem aanzag, kon men op zijn gelaat, en zelfs in de lichte huivering van zijn lichaam, den afkeer lezen, dien de Christen gevoelde voor iemand, dien hij als gevaarlijk en misdadig kende. Het was inderdaad de blik van den vogel op den *basiliscus*, even zwijgend en langdurig. Doch de verkilling als het ware afschuddend, die hem bevangen had, strekte Olinthus zijn rechterarm naar Arbaces uit, en zei met luide stem:

„Op dat lichaam is een moord gepleegd ! Waar is de moordenaar? Treed voor, Egyptenaar ! want, zoo waar als de Heere leeft, ik geloof dat *gij* de man zijt."

Er mocht al voor een oogenblik een trek van verlegenheid op de sombere trekken van den Egyptenaar komen, deze maakte aanstonds plaats voor een uitdrukking van verontwaardiging, terwijl de toeschouwers, door het nadrukkelijke der beschuldiging getroffen, al dichter en dichter om de twee hoofdpersonen heendrongen.

„Ik weet," zei Arbaces op hoogen toon, „wie mijn beschuldiger is, en ik vermoed ook waarom hij mij aldus aanvalt. Mannen burgers ! aanschouwt in dezen man den bittersten der Nazareners. Is het wel wonder, dat hij in zijn boosaardigheid een Egyptenaar durft beschuldigen van den moord op een priester van Egypte bedreven?"

„Ik ken dien hond !" schreeuwden verscheidenen. „Het is Olinthus, de Christen, de godslasteraar; hij verloochent de Goden !"

„Vrede, broeders !" zei Olinthus met waardigheid, „en luistert. Deze vermoorde priester van Isis had het Christelijk geloof omhelsd; hij had mij de bedriegerijen van dien Egyptenaar, de toovernarijen en goochelarijen van den tempel van Isis geopenbaard. Hij stond op het punt om die ter algemeene kennis te brengen. *Hij* een vreemde, die niemand kwaad deed, en geen vijand kende ! Wie anders zou zijn bloed storten, dan iemand, die zijn getuigenis vreesde? en wie moest die getuigenis het meest vreezen? Arbaces de Egyptenaar."

„Gij hoort het !" riep Arbaces uit, „gij hoort het. Hij lastert de Goden ! Vraagt hem of hij aan Isis gelooft !"

„Zou ik in een boozen geest gelooven?" gaf Olinthus stoutmoedig ten antwoord.

Een huivering overviel de menigte; doch onbevreesd, daar hij altijd op het gevaar was voorbereid, en zijn tegenwoordige gemoedsgesteldheid hem alle voorzichtigheid deed vergeten, voer de Christen voort:

„Terug, afgodendienaars ! — dit lijk is niet voor uw bezoedelde begrafenisplechtigheid bestemd — het behoort ons. — Ons, navolgers van Christus, komt

het toe den laatsten dienst aan een Christen te bewijzen. Ik eisch dit stof op in den naam van den Schepper, die de ziel tot zich heeft genomen."

De Christen sprak deze woorden met een zoo plechtige en gebiedende stem dat zelfs de vergaderde menigte zich onthield van overluid den haat en de vrees, die zij in hun harten koesterden, te toonen. En nimmer misschien, sedert Lucifer en de Aartsengel om het lichaam van den machtigen Wetgever streden, was er treffender tooneel voor den schilder, dan dat, wat wij nu beschrijven. Het donkere geboomte, de statige tempel, de maan, die het lijk van den vermoorde bescheen, de fakkels, op den achtergrond wild heen en weder geschud, de verschillende gelaatstrekken der bonte menigte, de bewustelooze gestalte van den Athener, op eenigen afstand door eenige omstanders ondersteund, op den voorgrond de gestalten van Arbaces en van den Christen, de eerste in zijn volle lengte boven de menigte uitstekend, met over elkaar geslagen armen, gefronst voorhoofd, onafgewende oogen, en een uitdrukking van wantrouwen en verachting op zijn lippen; de laatste op zijn vermoeid en gerimpeld gelaat dezelfde gebiedende uitdrukking dragend, met forsche maar eerlijke trekken, met onbevreesden blik, met zijn linkerhand op het lijk wijzend, met zijn rechter naar den hemel.

De hoofdman trad weer naar voren.

„In de eerste plaats, hebt gij, Olinthus ! of hoe uw naam moge zijn, eenig bewijs voor de aanklacht tegen Arbaces, behalve uw onzeker vermoeden?"

Olinthus gaf geen antwoord; de Egyptenaar lachte met verachting.

„Eischt gij het lichaam van een priester van Isis op, als van een der Nazareners of Christenen?"

„Dat doe ik."

„Zweer dan bij gindschen tempel, bij dit beeld van Cybele, bij deze oudste kapel van Pompeji, dat de doode uw geloof had aangenomen !"

„Onnadenkend mensch ! Ik erken uw afgoden niet ! Uw tempels zijn mij een gruwel. Hoe kan ik bij Cybele zweren?"

„Weg, weg met den ongodist ! weg ! — de aarde zal ons verzwelgen, indien wij deze godslasteringen dulden in een gewijd bosch! Weg met hem, ter dood!"

„*Naar de beesten !*" voegde er een vrouwenstem uit het midden der menigte bij; „dan hebben we nu voor den leeuw en voor den tijger een hapje !"

„Indien gij dan, o Nazarener! in Cybele niet gelooft, wien onzer goden erkent gij dan?" hervatte de krijgsoverste, zonder zich aan het getier der menigte te storen.

„Niet een !"

„Hoort ! hoort !" schreeuwde het volk.

„O gij onbedachtzamen en blinden !" voer de Christen met luider stemme voort. „Kunt gij gelooven in beelden van hout of steen? Denkt gij dat zij oogen hebben om te zien, of ooren om te hooren, of handen om u te helpen? Is dat ding daar, dat door menschenhanden gemaakt is, een Godin? Heeft dat de menschen geschapen? Overtuigt u van zijn nietigheid en van uw dwaasheid !"

Zoo sprekend liep hij naar den tempel toe, en eer iemand der omstanders zijn bedoeling had kunnen raden, rukte hij in zijn ijver het houten beeld van het voetstuk af.

„Ziet !" riep hij uit, „uw Godin kan zichzelf niet wreken. Is dit een ding om te aanbidden?"

Hij werd verhinderd verder te spreken; zulk een schennis van een der meest gewijde plaatsen hunner aanbidding vervulde zelfs de alleronverschilligsten met afschuw en woede. In een oogenblik viel het volk op hem aan, greep hem, en ware de hoofdman niet tusschenbeide gekomen, men zou hem in stukken hebben getrokken.

„Stil !" zei de krijgsman, op een toon van gezag. „Laten wij den onbeschaamde voor een behoorlijke rechtbank brengen; er is reeds te veel tijd verspild. Plaatst het lijk van den priester op een draagbaar, en brengt hem naar zijn eigen huis."

Op dit oogenblik trad een priester van Isis naar voren en zei: „Ik eisch deze overblijfselen op, in naam van de broederschap."

„Den priester zij gehoorzaamd !" beval de hoofdman. „Hoe is het met den moordenaar?"

„Hij is bewusteloos, of hij slaapt."

„Als zijn misdaad niet zoo zwaar was, zou ik medelijden met hem hebben."

Arbaces keerde zich om en ontmoette den blik van dien priester van Isis: het was Calenus. Er lag zoo iets veelbeduidends en arglistigs in, dat de Egyptenaar bij zichzelf dacht: „zou hij er meer van weten?"

Uit het midden der volksmenigte sprong een meisje te voorschijn, dat Olinthus vrijpostig in de oogen keek.

„Bij Jupiter ! een flink borstje ! Nu hebben we er ook een voor den tijger; één voor elk beest; triomf !"

„Triomf ! juichte de menigte: „een man voor den leeuw en een voor den tijger. Wat een geluk ! Triomf !"

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Waarin de lezer den toestand van Glaucus verneemt. — Vriendschap beproefd. — Vijandschap verzacht. — De liefde blijft dezelfde.

Het was reeds laat in den avond, en nog waren de levendige verzamelplaatsen van Pompeji vol. Op de gelaatstrekken der nietsdoeners was meer ernst dan gewoonlijk te lezen. Zij stonden in talrijke groepen en clubjes te spreken, alsof zij het angstwekkend gevoel van het smartelijke, half vermakelijke onderwerp, dat hen bezig hield, door hun getal zochten te verdrijven; het was een kwestie van leven of dood.

Een jonge man ging driftig voorbij de smaakvolle colonnade van den tempel der Fortuin, zóó driftig zelfs dat hij met alle macht tegen den eerwaardigen Diomedes, die naar zijn landhuis ging, aanliep.

„Hola !" bromde de koopman, met moeite zijn evenwicht bewarend, „hebt gij geen oogen? of denkt gij dat ik geen gevoel heb? Bij Jupiter ! gij hebt er het goddelijke deel haast uitgestooten. Nog zulk een schok, dan is mijn ziel naar den Hades !"

„Ach, Diomedes ! zijt gij daar? Vergeef mij mijn lompheid. Ik was in gedachten verdiept over de wisselvalligheid van het leven. Onze arme vriend Glaucus ! Wie had dat kunnen denken !"

„Is het waar, Clodius, dat hij door den Raad verhoord zal worden?"

„Ja, zeker. Men zegt dat de misdaad zoo buitengewoon is, dat de Raad zelf vonnis moet wijzen; dus moeten de Lictoren hem formeel voor den Raad brengen."

„Heeft hij dan een openbare aanklager?"

„Zeker. Waar zijt gij geweest, dat gij dit niet weet?"

„Wel, ik kom zoo juist van Napels, waar ik den morgen na de misdaad voor zaken zijn moest; het is afschuwelijk, en dat is gebeurd op denzelfden avond, dat hij bij mij thuis was geweest."

„Er is geen twijfel aan zijn schuld," zei Clodius, de schouders ophalende, „en daar zijn misdaad alle kleinere misdrijven in de schaduw stelt, zullen zij zich haasten, om het vonnis te vellen, vóór den aanvang der spelen."

„Der spelen? Goedertieren Goden !" riep Diomedes met een rilling uit, „zouden zij hem tot de beesten veroordeelen, — hem, zoo jong, zoo rijk?"

„Dat is wel waar, maar hij is toch maar een Griek. Was hij een Romein, ja, dan zou het te bejammeren

zijn. Wij mogen die vreemdelingen dulden in hun voorspoed, maar in hun tegenspoed moeten wij niet vergeten, dat zij niets meer dan onze slaven zijn. Doch wij, die tot den hoogeren stand behooren, zijn altijd weekhartig; als het van ons afhing, zou hij er nog tamelijk goed afkomen, want onder ons gezegd, wat beteekent zulk een armzalige priester van Isis? Wat is Isis zelf? Maar het gemeene volk is bijgeloovig; het dorst naar het bloed van een heiligschenner, en het is gevaarlijk de volksopinie niet te ontzien."

„En de godslasteraar, de Christen, of de Nazarener, of hoe hij anders heeten mag?"

„Och, die arme schelm! als hij aan Cybele of aan Isis een offer wil brengen, dan zal hij genade krijgen, zoo niet, dan wacht hem de tijger. Ten minste dat denk ik; doch na het verhoor zal eerst de beslissing vallen. Wij spreken terwijl de stembus nog ledig is. Nu moge de Griek zien, hoe hij het noodlottige vonnis ontkomt. Doch laten wij van dat akelige onderwerp afstappen. Hoe gaat het met de schoone Julia?"

„Goed, geloof ik."

„Doe haar mijn groeten. Maar hoor, daar knarst een deur, het is aan het huis van den Praetor. Wie komt daar uit? Bij Bacchus! Het is de Egyptenaar! Wat kan die met onzen vriend, den ambtenaar uit te staan hebben?"

„Ongetwijfeld hadden ze een onderhoud over den moord," antwoordde Diomedes; „doch wat gist men toch wel dat hem tot die misdaad heeft kunnen brengen? Glaucus zou met de zuster van den priester getrouwd zijn."

„Ja, sommigen zeggen dat Apaecides hiertegen was. Misschien zijn zij eensklaps met elkaar slaags geraakt. Glaucus was dronken en wel zoo erg, dat hij bewusteloos is weggedragen, en ik hoor dat hij nog ijlt; of het van den wijn, van schrik, van berouw, van de Furiën of van de Bacchanaliën is, kan ik niet zeggen."

„De arme kerel! heeft hij een goeden verdediger?"

„Den besten die er is: Cajus Pollio, een welsprekend redenaar. Pollio heeft al de voorname lieden en aanzienlijke verkwisters van Pompeji gehuurd om overal in armoedige kleeding rond te gaan en hun vriendschap voor Glaucus te betuigen en de steenen harten der burgers tot medelijden te bewegen. Doch het zal hem niet helpen. Men heeft daartoe juist op dit oogenblik te veel met den dienst van Isis op."

„A propos, ik heb eenige goederen te Alexandrië liggen. Ja, de dienst van Isis moet niet verwaarloosd worden."

„Dat is ook waar. Nu, vaarwel, oude heer! wij zullen

elkaar weldra terugzien; anders moeten wij in het amphitheater een kleine weddenschap aangaan. Al mijn berekeningen zijn door deze ellendige misdaad van Glaucus in de war gebracht. Hij had voor Lydon den Gladiator gewed. Ik moet zien, dat ik elders klaar kom. Vaarwel'"

Clodius liet Diomedes naar zijn landhuis gaan en vervolgde zijn eigen weg onder het neuriën van een Grieksch deuntje.

„Indien Glaucus," dacht hij bij zichzelf, „door den leeuw wordt verslonden, weet ik al geen beteren minnaar voor Julia, dan mijzelf. Zij zal dol op mij worden; — en het zal dus wel mijn lot wezen, in het huwelijk te treden. Bij de Goden ! de dobbelsteenen beginnen mij in den steek te laten; de menschen kijken mij vol wantrouwen op de handen. Die helsche Sallustius heeft hen zoo wijs gemaakt; en betrappen zij mij eenmaal op valsch spelen, vaarwel dan, vroolijke gastmalen en uitnoodigingen ! dan is het met Clodius gedaan ! Neen, dan is het beter te trouwen, terwijl ik het nog met fatsoen doen kan; het spel vaarwel zeggen, en mijn geluk, of liever dat van de schoone Julia, aan het Keizerlijk Hof te beproeven."

Zoo in zijn eerzuchtige plannen verdiept, indien men aan de bedoelingen van Clodius dien naam mag toekennen, werd de speler onverwachts door iemand op den schouder getikt; hij keek om en zag het ernstige gezicht van Arbaces.

„Ha ! edele Clodius ! vergeef mijn vrijpostigheid, en wees zoo goed mij te zeggen, waar ik het huis van Sallustius vinden kan."

„Een paar stappen hier vandaan, wijze Arbaces ! Geeft Sallustius heden een maaltijd?"

„Dat weet ik niet," antwoordde de Egyptenaar, „en ik behoor ook misschien niet tot hen, wier gezelschap hij zou zoeken. Maar gij weet dat de moordenaar Glaucus bij hem aan huis is."

„Zoo ! die goedhartige Epicurist houdt den Griek voor onschuldig. Gij herinnert mij daar, dat hij zijn borg geworden is, en bij gevolg tot aan den tijd van zijn verhoor voor hem moet instaan. Nu, het huis van Sallustius is beter dan een gevangenis, vooral dan dat ellendige hok op het volksplein. Maar waarvoor wenscht gij Glaucus op te zoeken?"

„Wel, edele Clodius, indien wij hem van den dood konden redden, zou dat immers beter zijn. Een vonnis tegen zulk een aanzienlijk man is een smet op de maatschappij zelf. Ik wenschte hem gaarne te spreken, nu ik hoor dat hij weer bij zijn verstand is, en de reden van zijn misdaad te vernemen; die kan misschien tot zijn verontschuldiging strekken."

„Gij zijt zeer welwillend, Arbaces!"

„Welwillendheid is de plicht van ieder die naar wijsheid streeft," antwoordde de Egyptenaar zedig. „Waar is het huis van Sallustius?"

„Ik zal het u wijzen," zei Clodius, „indien gij mij vergunnen wilt u een paar stappen te vergezellen. Maar, ik bid u, wat is er geworden van het arme meisje, dat met Glaucus zou trouwen, de zuster van den vermoorden priester?"

„Helaas! zij is half krankzinnig. Soms uit zij verwenschingen tegen den moordenaar; dan zwijgt zij weer plotseling, en roept uit: „Doch waarom zou ik hem vloeken? Ach, mijn broeder! Glaucus was uw moordenaar niet, ik zal het nooit gelooven!" Dan begint zij opnieuw, en zwijgt weer, en mompelt in stilte bij zichzelf: „Als hij het toch eens was."

„Ongelukkige Jone!"

„Het is zeer goed voor haar, dat de plechtige zorgen voor de dooden, die de godsdienst ons oplegt, tot hiertoe haar gedachten zoo zeer van Glaucus en van haar eigen lot hebben afgetrokken, en in den nevel, die haar verstand verduistert, schijnt zij er niet eens aan te denken, dat Glaucus in hechtenis is en op het punt staat verhoord te worden. Wanneer de begrafenis is afgeloopen, zal zij wat gebeurt in zijn volle beteekenis beseffen, en dan vrees ik zeer dat haar vrienden de ergernis niet bespaard wordt, dat zij den moordenaar haars broeders ter hulp snelt."

„Zoo'n schandaal dient voorkomen te worden."

„Ik hoop hiervoor reeds gezorgd te hebben. Ik ben haar wettige voogd, en heb juist de vergunning gekregen, om haar na de begrafenis van Apaecides naar mijn huis te brengen; daar zal zij, indien het den Goden behaagt, veilig zijn."

„Gij hebt zeer goed gedaan, wijze Arbaces! en nu, daar is het huis van Sallustius. De Goden mogen u beschermen!"

„Ik zou den Griek gaarne redden," zei de Egyptenaar, toen Clodius vertrokken was, in zichzelf, indien hij, door de misdaad te bekennen, voor altijd van Jone wilde afzien, en mij verlossen van de kans om ontdekt te worden, en ik *kan* hem redden door Julia te overreden om te bekennen wat zij gedaan heeft, in welk geval de tooverdrank tot zijn verontschuldiging zal strekken; maar bekent hij de misdaad niet, dan moet Julia van die bekentenis worden teruggehouden, en moet hij sterven! Wil hij bekennen dat hij in zijn ijlhoofdigheid den moord bedreven heeft, dan zou dat voor mij zelfs nog veiliger zijn dan zijn dood. Wij moeten de proef wagen!"

Arbaces ging de nauwe straat door naar het huis van Sallustius, toen hij een sombere gedaante, in een mantel gewikkeld, in haar geheele lengte voor den drempel uitgestrekt zag liggen.

De gedaante lag zoo stil, dat ieder ander dan Arbaces door een bijgeloovige vrees zou zijn bevangen, dat hij een van die booze geesten zag, die, liever dan ergens anders rondom de drempels der huizen, die zij voorheen bewoonden, komen spoken; doch zulke waanvoorstellingen werkten op de verbeelding van Arbaces niet.

„Wie zijt gij?" riep de gedaante op doordringenden toon, en toen zij van den grond oprees, viel het schijnsel der sterren op het bleeke gelaat en op de strakke en blinde oogen van de Thessalische Nydia. „Wie zijt gij? Ik ken den zwaren klank van uw stem."

„Blind meisje, wat doet gij hier zoo laat? Foei! betaamt dit uw sekse of uw jaren? Ga naar huis!"

„Ik ken u," zei Nydia, zacht, „gij zijt Arbaces, de Egyptenaar," en vervolgens als door een plotselinge ingeving bezield, wierp zij zich voor hem neer, en zijn knieën omvattend, riep zij op wanhopigen en tevens vleienden toon uit: „O, gij gevreesde en machtige man! red hem! hij is niet schuldig, ik ben de schuldige! Hij ligt hier binnen ziek, stervend, en ik ben er de oorzaak van. Zij willen mij niet bij hem laten: zij jagen het blinde meisje het huis uit. O! genees hem! gij kent wel de een of andere plant, een toovermiddel, een tegengift; want het is de drank, die zijn krankzinnigheid veroorzaakt heeft!"

„Stil, kind! Ik weet alles; gij hebt vergeten, dat ik Julia naar de woning van de waarzegster vergezeld heb. Zij heeft hem ongetwijfeld den drank toegediend, doch haar goede naam eischt, dat gij uw geheim bewaart. Verwijt het uzelf niet; wat gebeuren moet, is niet te veranderen; intusschen, ik zoek den misdadiger; hij is mogelijk nog te redden. Sta mij niet in den weg!"

Zoo ontwrong zich Arbaces aan de armen van de wanhopende Nydia, en klopte aan de deur.

Binnen enkele oogenblikken hoorde men de zware bouten wegnemen, en de portier, na de deur half te hebben geopend, vroeg wie er was.

„Arbaces. Ik heb iets gewichtigs aangaande Glaucus met Sallustius te bespreken. Ik kom van den Praetor."

De portier liet half geeuwend, half grommend den Egyptenaar binnen. Nydia sprong vooruit. „Hoe is het met hem?" riep zij, „zeg het mij, zeg het mij!"

„Hoe zottin! zijt gij daar nog? Schaam u wat. Wel, zij zeggen, dat hij weer bij zijn verstand is."

„Ik dank u, o Goden! — Wilt gij mij niet binnen laten? Ach, toe."

„U binnenlaten! neen. Mijn schouders zouden het mij weinig dank weten, als ik zulk volk als u en uw gelijken binnenliet. Ga naar huis!"

„Hij wierp de deur toe, en Nydia ging met een diepen zucht weder op de koude steenen zitten, wikkelde zich in haar mantel en bleef opnieuw de deur bewaken.

Intusschen had Arbaces het vertrek reeds bereikt, waar Sallustius met zijn begunstigden vrijgemaakten slaaf het avondeten nuttigde.

„Hoe? Arbaces? zoo laat? neem dezen beker wijn."

„Neen goede Sallustius! het is om een zaak van belang, en niet voor mijn genoegen, dat ik het waag u te storen. Hoe gaat het uw vriend? men zegt in de stad, dat hij weer bij zijn verstand is gekomen."

„Ja helaas! dat is zoo," zei de zorgelooze, maar goedhartige Sallustius, terwijl hij een traan uit zijn oogen wischte. „Maar zijn zenuwen en zijn heele gestel zijn zoo geschokt, dat ik den vroolijken makker van vroeger nauwelijks meer herken.

En het is iets zonderlings, hij weet geen oorzaak op te geven voor de plotselinge krankzinnigheid, die hem bevangen heeft; hij heeft slechts een flauwe herinnering aan hetgeen er met hem gebeurd is; en hij houdt, in weerwil van uw getuigenis, wijze Egyptenaar! stijf en sterk staande, dat hij onschuldig is aan den dood van Apaecides."

„Sallustius!" sprak Arbaces op heftigen toon, „er is veel in het geval van uw vriend, dat een bijzondere toegeeflijkheid verdient en wanneer wij van zijn lippen de bekentenis en de aanleiding van zijn misdaad konden vernemen, zou er wellicht veel van de goedertierenheid van den Raad te verwachten zijn. Want gij weet het, de Raad bezit de macht om de wet in haar toepassing te verzachten of te verzwaren. Daarom heb ik een gesprek gehouden met den hoogsten ambtenaar van de stad, en zijn vergunning verkregen om dezen nacht een afzonderlijk onderhoud met den Athener te hebben. Gij weet, dat morgen het verhoor een aanvang neemt."

„Het is mij wel," zei Sallustius; „gij zult uw Oosterschen roem en vermaardheid volkomen verdienen, indien gij in staat zijt iets uit hem te krijgen; beproef het wat mij aangaat. Arme Glaucus! — hij had altijd zulk een eetlust — nu eet hij niets!"

De goedhartige Epicurist werd door deze gedachte gevoelig aangedaan. Hij zuchtte, en beval zijn slaven zijn beker weer te vullen.

„De tijd verstrijkt," sprak de Egyptenaar. „Vergun mij nu uw vriend te bezoeken."

Sallustius gaf door een knik zijn toestemming, en wees hem den weg naar een kleine kamer, van buiten door een paar vadsige slaven bewaakt. De deur werd geopend; op verzoek van Arbaces verwijderde Sallustius zich, en de Egyptenaar bleef met Glaucus alleen.

Naast het bed van Glaucus stond een lamp te branden op een dier ranke en bevallige kandelaars, die nog getuigen van den goeden smaak dier tijden. Haar licht viel schemerend over het bleeke gelaat van den Athener, en Arbaces zelf was bewogen door de verandering, die hij er op ontwaarde. De gezonde blos was verdwenen, de wangen waren ingevallen, de lippen bleek en misvormd, zoo sterk was de worsteling tusschen het verstand en de zinneloosheid, tusschen den dood en het leven geweest. De jeugd en het sterke gestel van Glaucus hadden de overhand behouden, maar de frischheid van zijn bloed en van zijn ziel, het leven van het leven, zijn glans en geur, waren voor altijd verdwenen.

De Egyptenaar ging kalm naast het bed zitten; Glaucus lag zonder te spreken en bemerkte zijn tegenwoordigheid niet. Ten laatste, en na een tijdje gewacht te hebben, sprak Arbaces hem aldus aan:

„Glaucus ! wij zijn vijanden geweest. Ik kom alleen en in de stilte van den nacht tot u, als uw vriend, en wellicht als uw redder."

Gelijk een paard uit den weg springt voor een tijger, zoo sprong Glaucus ademloos en verschrikt op bij het zien van zijn vijand en het hooren van diens stem. Hun blikken ontmoetten elkaar, en geen van beiden had gedurende eenigen tijd het vermogen om dien van den ander af te wenden. De Athener werd beurtelings rood en bleek, en op de getaande wangen van den Egyptenaar was dezelfde afwisseling van kleur te zien. Eindelijk keerde Glaucus zich met een diepen zucht van hem af, legde zijn hand voor zijn hoofd, zonk achterover, en zei: „Droom ik nog?"

„Neen, Glaucus, gij waakt. Bij deze rechterhand ! bij het hoofd van mijn vader ! gij ziet iemand voor u, die misschien uw leven kan redden. Hoor ! ik weet wat gij gedaan hebt, maar ik weet ook een reden van verontschuldiging, die uzelf onbekend is. Gij hebt een moord bedreven, het is waar, een moord, gepaard met heiligschennis; frons uw voorhoofd niet, spring niet op; deze oogen hebben het gezien. Doch ik kan u redden; ik kan bewijzen, dat gij van uw verstand beroofd, en geen vrijdenkend, geen vrijhandelend man waart. Doch zult gij gered worden, dan moet gij tot bekentenis komen. Teeken dit papier slechts, beken uw schuld aan den dood van Apaecides, en morgen zal men u vrijspreken."

„Welke woorden zijn dat? een moord op Apaecides? Zag ik hem niet bloedend op den grond uitgestrekt? en wilt gij mij wijsmaken, dat *ik* dat gedaan heb? Mensch, gij liegt! — Weg van mij!"

„Wees niet onbezonnen, Glaucus! wees niet driftig! Uw schuld is bewezen; kom! men kan u wel vergeven, dat gij u niet herinnert, wat gij gedurende uw ijlhoofdigheid deed en wat gij, bij uw volle verstand, zelfs niet zoudt hebben kunnen aanzien. Maar laat ik trachten uw herinnering te hulp te komen. Gij weet, dat gij met den priester hebt gewandeld en in twist met hem geraakt zijt over zijn zuster; gij weet dat hij onverdraagzaam was en een halve Nazarener; dat hij u poogde te bekeeren, en dat gij samen hevige woorden kreegt; dat hij uw levenswijze berispte, en zwoer niet te zullen toelaten, dat gij zijn zuster zoudt huwen, en dat gij in uw gramschap hem toen den doodelijken stoot hebt toegebracht. Kom! kunt gij u dat alles niet herinneren? Daar, lees dat papier, het staat er alles in vermeld; teeken het, en gij zijt gered."

„Geef mij den geschreven leugen, barbaar! dat ik hem in stukken scheure! Ik de moordenaar van Jone's broeder! Zou ik bekennen, dat ik een haar gekrenkt heb op het hoofd van hem, dien zij beminde? Ik wil liever duizendmaal sterven!"

„Neem u in acht!" zei Arbaces fluisterend. „Gij hebt slechts te kiezen: uw bekentenis en uw onderteekening, of het amphitheater en den leeuwenmuil."

Terwijl de Egyptenaar zijn oogen op den lijder sloeg, zag hij met blijdschap de zichtbare teekenen der aandoening, waardoor deze bij het hooren zijner woorden aangegrepen werd. Het lichaam van den Athener sidderde, zijn lippen klemden zich op elkaar, een plotselinge uitdrukking van vrees en ontzetting kwam in zijn oogen en over zijn gelaat.

„Groote Goden!" riep hij met zachte stem, „welk een ommekeer! Mij dunkt, het is slechts enkele dagen geleden, dat het leven mij als van tusschen de rozen toelachte, dat Jone de mijne was, dat jeugd, rijkdom en liefde hun schatten over mij uitstortten, en nu smart, zinneloosheid, schande en dood! En waarom? Wat heb ik gedaan! Ach! ik ben nog krankzinnig!"

„Teeken, en gij zijt behouden!" fluisterde de stem van den Egyptenaar.

„Nooit, verleider!" riep Glaucus uit in een nieuwe vlaag van woede. „Gij kent mij niet; gij kent de moedige ziel van een Athener niet. De onverwachte aanblik van den dood mag mij voor een oogenblik ontsteld hebben, maar de vrees is voorbij. Oneer verschrikt voor eeuwig! Wie zou zijn naam onteeren, om zijn leven

te redden? Wie zou zichzelf tot schande brengen, en gebrandmerkt willen staan in de oogen der geliefde? Indien er om het genot van eenige geschandvlekte levensjaren, zulk een laaghartige bloodaard gevonden werd, denk niet, helsche barbaar uit het Oosten ! dat gij dien zult vinden in iemand, die hetzelfde gras als Harmodius betreden, dezelfde lucht als Socrates ingeademd heeft. Ga ! laat mij leven zonder zelfverwijt, of sterven zonder vrees."

„Bedenk u wel ! denk aan de klauwen van den leeuw, aan het gejouw van het pleps, aan de woeste blikken, waarmee het uw doodsangst aanschouwen zal en uw vaneen gescheurde ledematen, aan uw onbegraven lijk, aan de schande, die gij wilt vermijden, en die voor altijd op uw naam zal kleven."

„Gij zijt het die ijlt. Gij zijt de krankzinnige. De schande ligt niet in het verlies van de achting van anderen, maar in dat van onszelf. Wilt gij gaan? gij zijt een gruwel in mijn oogen ! Ik heb u altijd gehaat, nu veracht ik u !"

„Ik ga," zei Arbaces verbitterd, doch doordrongen van medelijden en bewondering voor zijn slachtoffer, „ik ga; tweemaal zullen wij elkaar nog terugzien, eens bij uw verhoor, en nog eens in uw sterfuur. Vaarwel !"

De Egyptenaar stond langzaam op, sloeg zijn mantel om zich heen, en verliet de kamer. Hij begaf zich daarop voor een oogenblik naar Sallustius, wiens oogen begonnen te duizelen van het waken en het drinken. „Hij is nog bewusteloos of hardnekkig: er is geen hoop meer voor hem."

„Zeg dat niet," gaf deze ten antwoord, die slechts weinig afkeer voor den beschuldiger van den Athener gevoelde, want met zijn weinige vastheid van beginselen, was hij meer aangedaan over de rampen van zijn vriend, dan overtuigd van zijn onschuld. „Zeg dat niet Egyptenaar ! Wij zullen doen wat wij kunnen, om zulk een knappen drinker te redden, Bacchus tegen Isis !"

„Wij zullen zien," zei de Egyptenaar.

De bouten werden weder weggesnomen en de deur geopend. Arbaces liep de straat in, en de arme Nydia sprong weer te voorschijn.

„Kind ! volg mij naar mijn huis; ik moet u spreken; ik vraag het u om zijnentwil."

„Gij wilt hem dan redden?"

Het verlangend oor van het blinde meisje kreeg geen antwoord. Arbaces was reeds een eind vooruit de straat in. Zij aarzelde een oogenblik en volgde toen zwijgend zijn voestappen.

„Ik moet mij ook van haar verzekeren," zei hij na-

denkend; „anders brengt zij de geschiedenis van den drank onder de menschen. Wat de lichtzinnige Julia aangaat, die zal zichzelf niet verraden.”

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Een klassieke begrafenis.

Terwijl Arbaces bezig was zijn maatregelen te nemen, heerschten droefheid en rouw in het huis van Jone. Het was nu de avond vóór dien, waarop de gewone plechtigheden bij de begrafenis van het lichamelijk overschot van den vermoorden Apaecides zou plaats hebben. Het lijk was uit den tempel van Isis naar het huis van de naaste bloedverwante gebracht, en Jone had in een en hetzelfde oogenblik den dood van haar broeder en de aanklacht tegen haar verloofde vernomen. Die eerste hevige schrik, die verstompt voor elk ander gevoel, en de omzichtige voorzorg harer slavinnen, hadden de bijzonderheden van het onheil, dat haar geliefde dreigde, nog voor haar verborgen gehouden. Zijn ziekte, zijn krankzinnigheid en het verhoor, dat hij moest ondergaan, waren haar nog onbekend. Zij wist alleen van de beschuldiging tegen hem, en verwierp die met minachting; ja, toen zij hoorde, dat Arbaces zijn aanklager was, was zij er heilig van overtuigd, dat de Egyptenaar zelf de misdadiger was. Doch het omslachtige en alle aandacht vragende gewicht, door de Ouden gehecht aan de volbrenging van elke plechtigheid, die met den dood van een nabestaande in verband stond, hadden haar smart en droefheid nog steeds bij de treurkamer bepaald. Helaas ! het was haar niet vergund geweest den laatsten en teedersten der plichten te vervullen die den naasten bloedverwant opdroeg, zoo mogelijk den laatsten ademtocht van den geliefde op te vangen. Doch het was haar taak, zijn strakke oogen en misvormde lippen te sluiten; het heilige stoffelijke deel te bewaken, terwijl het gereinigd en gezalfd in een feestelijk gewaad op de elpenbeenen sponde lag, zijn doodsbed met bladeren en met bloemen te bestrooien en den droevigen cypressentak aan den drempel van de deur te vernieuwen. En onder die droeve bezigheden, door rouwklachten en gebeden afgebroken, vergat Jone haar eigen leed. De gewoonte der Ouden bracht mee, dat de lijken der jeugdige gestorvenen bij de morgenschemering verbrand werden, want wijl zij zich den dood gaarne in den minst afschrikwekkenden vorm

voorstelden, huldigden zij algemeen de poëtische opvatting, dat Aurora, die de jeugd beminde, hen tot zich nam.

De sterren verbleekten de een na de andere aan den grauwen hemel, en de nacht begon langzamerhand voor de nadering van den morgen te wijken, toen een sombere menigte volks voor de deur van Jone verzameld stond. Hooge en ranke lichtfakkels, vaal glimmend tegen den opkomenden dageraad, verspreidden hun schijnsel over de bleeke aangezichten, waarop de uitdrukking van hoogen ernst te lezen stond. Nu klonk een langzame treurmuziek, die volkomen met de plechtigheid overeenkwam en ver door de eenzame en stille straten klonk, terwijl een koor van vrouwenstemmen (de *praeficae*, zoo dikwijls door de Romeinsche dichters vermeld), dat zich aan de tonen van de Mysische fluit paarde, den lijkzang aanhief:

„De dood is uw gastheer....kom!"

Toen de muziek ophield, vertrok de stoet, waarin de volgers paarsgewijs achter elkaar liepen, en het lijk van Apaecides werd op een rustbed, met purperen kleed behangen, geplaatst en met de voeten naar voren gekeerd weggedragen. De *designator*, of aanvoerder der sombere plechtigheid, vergezeld van zijn fakkeldragers, in het zwart gekleed, gaf het teeken, en de stoet zette zich in beweging.

De muzikanten gingen voorop, een langzamen marsch spelend, terwijl de zachte tonen der andere speeltuigen van tijd tot tijd door het luide geschal der trompetten werden overstemd; hierop volgden de gehuurde treurparen, hun rouwklachten zingend, waarbij de vrouwenstemmen zich paarden aan die van eenige knapen, wier jeugdige leeftijd het contrast van het leven en den dood des te treffender maakte. De tooneelspelers, de grappenmakers en de *archimimus* (wiens plicht het was den doode na te bootsen), die de gewone lijkstaties vergezelden, waren geweerd van deze rouwplechtigheid, waaraan zoovele verschrikkelijke herinneringen verbonden waren.

Hierop volgden de priesters van Isis in hun sneeuwwitte tabbaarden, barrevoets, en korenhalmen dragend, terwijl voor het lijk uit de beeltenissen van den doode zelf en van zijn Atheensche voorvaderen gedragen werden. Achter de lijkbaar volgde, van haar vrouwen omringd, de eenige bloedverwante van den overledene, blootshoofds, met loshangende haren, met een gezicht zoo bleek als marmer, maar stil en bedaard, behalve als, gelijk bij enkele tusschenpoozen het geval was, een teedere gedachte, door de muziek gewekt, haar ziel trof, waarbij zij, haar aangezicht met haar handen

bedekkend, heimelijk snikte; want haar droefheid was niet luidruchtig, haar gebaren waren niet buitensporig, gelijk bij hen vaak het geval is, wier smart minder uit den grond van het hart voortspruit. De kommer van het diep geroerde hart was in dien tijd, als door alle tijden heen, zacht en zonder uiterlijk vertoon.

In die volgorde ging de stoet voort, totdat zij de straten door buiten de stadspoort gekomen was, en aldaar het plein der graven bereikt had, dat de tegenwoordigen reiziger nog kan zien.

In den vorm van een altaar van dennenhout, waartusschen brandbare stoffen, stond de brandstapel. Er omheen stonden de sombere cypressen door zoovele zangen aan het graf gewijd.

Zoodra de lijkbaar op den stapel was geplaatst, week de menigte ter rechter- en linkerzijde uiteen, en Jone klom naar het rustbed, waar zij eenige oogenblikken roerloos en in het diepste stilzwijgen bleef staan. De gelaatstrekken van den overledene hadden niet meer de eerste uitdrukking van hun worstelstrijd tegen een plotselingen dood. Schrik en vertwijfeling, de strijd der harsttochten, die van het verleden met het tegenwoordige, de hoop en de vrees voor de toekomst, alles zweeg ! Zijn zuster staarde hem aan, en er werd geen geluid onder de menigte vernomen ! Er was iets ontzettends, maar tegelijk aandoenlijks in die stilte; en toen zij werd afgebroken was het door het geluid van hartstochtelijk gejammer, de plotselinge uitbarsting van lang onderdrukte wanhoop.

„Mijn broeder ! mijn broeder !" riep de arme wees uit, op het rustbed neervallend; „gij, wien de worm op uw pad niet vreesde, welken vijand zoudt gij ooit gedeerd hebben? Ach ! is het inderdaad zoo ver gekomen? Ontwaak ! ontwaak ! wij zijn samen opgegroeid! Worden wij zoo van elkaar gerukt? Gij zijt niet dood — gij slaapt. Ontwaak ! ontwaak !"

Het geluid van haar luide stem wekte de droefheid der weeklagers, die in luide en ruwe klachten uitbarstten. Dit bracht Jone weer tot zichzelf; zij zag haastig en in verwarring op, alsof zij nu eerst het bijzijn van hen, die haar omringden bespeurde.

„Ach !" fluisterde zij met een huivering, *„zijn wij dan niet alleen?"*

Na een korten tijd stond zij op, en haar bleek maar schoon gelaat was weer kalm en ernstig. Met haar teere, bevende handen ontsloot zij de oogleden van den doode; doch toen zij de strakke en verstijfde blikken, door geen leven en geen liefde meer bezield, aanschouwde, gaf zij een luiden gil, alsof zij een spook gezien had. Andermaal tot zichzelf komende, kuste zij

bij herhaling zijn oogleden, zijn lippen en zijn voorhoofd, en nam toen, als werktuigelijk, de lijktoorts uit de hand van den Hoogepriester aan.

Eensklaps verkondigden het geluid der muziek en de zang der klagers de eerste vlammen van het plechtige vuur, en weldra sloeg de welriekende vlam hoog in de schemerende lucht uit; zij flikkerde helder tusschen de donkere cypressen, steeg ver boven de dikke muren van de naburige stad, en de vroeg ontwaakte visschers verwonderden zich over de weerkaatsing van den gloed in de golven der zee.

Jone zat van de overigen afgezonderd, met het hoofd op de hand geleund; zij zag de vlam niet en hoorde niet de weemoedige tonen der muziek; zij gevoelde slechts haar verlatenheid; zij was nog niet tot dien heiligen troost gekomen, die ons toeroept, dat wij *niet* alleen — dat de dooden bij ons zijn !

De wind wakkerde de vlam, die langs de brandbare stoffen van den lijkstapel lekte, nog aan. Soms golfde de vlam, verminderde, stak weer op, en verdween, als een zinnebeeld van het leven zelf; overal waar te voren gloed en beweging was, lag nu de doode en verstikkende asch.

De laatste vonken werden door de omstanders uitgebluscht, en de asch bijeenverzameld. Die overblijfselen werden in den zeldzaamsten wijn en de kostbaarste reukwerken geweekt, en in een zilveren lijkbus geplaatst, die daarop plechtig in een der naburige graven langs den weg werd neergelaten, nadat men er het gewone traanfleschje, benevens het muntstukje, dat de poëzie nog aan den norschen schepper van den Styx wijdde, had neergelegd. Het graf werd met bloemen en kransen bestrooid, reukwerk op het altaar gebrand, en het grafteeken met tallooze lampen behangen.

Maar den volgenden dag, toen de priester met zijn versche offers naar het graf ging, vond hij, bij de teekenen van het Heidensche bijgeloof, door een onbekende hand een groenen palmtak gevoegd. Hij liet dien daar blijven, niet wetend dat hij het zinnebeeld was van het Christendom.

Toen nu de boven beschreven gebruiken vervuld waren, besprenkelde een der Praeficae de klagers driemaal met den zuiverenden lauwertak, onder het uitspreken van het laatste woord: *Ilicet* — (gij kunt gaan !) — en de plechtigheid was afgeloopen.

Doch eerst hielden zij stil, om onder weeklacht en gejammer den begravene in hun afscheidszang een aandoenlijk „vaarwel !" toe te roepen, het „Salve Eternum !"

NEGENDE HOOFDSTUK.

Waarin Jone een avontuur beleeft.

Terwijl er eenigen achterbleven, om met de priesters aan het begrafenismaal deel te nemen, nam Jone met haar dienstmaagden den droevigen terugtocht naar huis aan. En nu, nu de laatste plichten aan haar broeder volbracht waren, ontwaakte haar geest uit zijn verdooving en zij dacht aan haar verloofde en de vreeselijke beschuldiging, die tegen hem was ingebracht. Geen geloof slaande aan die onwaarschijnlijke beschuldiging, zooals wij reeds gezegd hebben, en het somberste vermoeden tegen Arbaces koesterend, voelde zij dat de rechtvaardigheid jegens haar minnaar en haar vermoorden broeder van haar eischte, dat zij den Praetor opzocht, om dien haar vermoeden, hoezeer ook op geenerlei bewijs gegrond, mee te deelen. Toen zij haar maagden ondervroeg, die, gelijk ik zei, uit een goedhartige bezorgdheid zich tot hiertoe onthouden hadden haar omtrent den toestand van Glaucus iets mee te deelen, vernam zij, dat hij gevaarlijk ziek was, dat hij in het huis van Sallustius in hechtenis zat, en dat de dag van zijn verhoor naderde.

„Groote Goden !" riep zij uit; „heb ik hem zoolang kunnen vergeten? Heb ik althans den schijn niet op mij geladen? O ! laat ik mij haasten, om hem recht te doen wedervaren, om te toonen, dat ik, die de naaste bloedverwante van den vermoorde ben, hem voor onschuldig aan de daad houd. Vlug ! Laat mij gaan ! Laat mij hem bewaken, hem vertroosten, hem opbeuren! En indien zij mij niet willen gelooven, indien zij aan mijn woorden gehoor weigeren, indien zij hem tot ballingschap of tot den dood verwijzen, laat ik dan in zijn lot deelen !"

Zij versnelde haar stap, en wist in haar verbijstering haast niet waar zij ging, nu eens was zij voornemens den Praetor op te zoeken, dan weer besloot zij naar de ziekenkamer van Glaucus te gaan. Zij spoedde zich voort; zij ging door de stadspoort; zij was in de lange straat, die naar het midden der stad voert; de huizen waren reeds open, doch er was nog nergens beweging: de inwoners waren nog nauwelijks ontwaakt, toen zij eensklaps een troepje menschen zag, staande rondom een overdekte draagkoets. Een lange gestalte trad uit hun midden naar voren, en Jone gaf een luiden gil bij het herkennen van Arbaces.

„Schoone Jone !" zei hij beleefd, en schijnbaar zonder haar ontsteltenis te bemerken, „mijn kind !

vergeef mij dat ik u stoor; doch de Praetor, voor uw eer bezorgd, en wenschend te voorkomen, dat gij u onbezonnen in het ophanden zijnde verhoor mengt; wetende hoe zonderling uw toestand is, daar gij gerechtigheid voor uw broeder zoekt, maar vreest voor de straf van den misdadiger; daarenboven vervuld van medelijden met uw eenzaamheid, daar gij geen nabestaanden bezit, die zich u kunnen aantrekken, heeft u wijselijk aan de vaderlijke zorg van uw wettigen voogd toevertrouwd. Zie hier het geschrift, dat u aan mijn bewaking aanbeveelt."

„Egyptische huichelaar !" riep Jone, zich hoogmoedig van hem keerende, „pak u weg ! Gij zijt het, die mijn broeder vermoord hebt ! Is het aan uw zorg, in uw handen, nog rookend van zijn bloed, dat zij de zuster willen overleveren? Ha, booswicht ! gij verbleekt, uw geweten verraadt u ! gij beeft voor den bliksemstraal der wrekende Goden ! Ga heen, en laat mij aan mijn droefheid over !"

„Het verdriet heeft uw verstand gekrenkt, Jone !" sprak Arbaces, die tevergeefs trachtte zijn gewone bedaardheid te behouden. „Ik vergeef het u. Gij zult in mij nu, evenals altijd, een oprechten vriend vinden. Doch de openbare straat is geen geschikte plaats voor ons onderhoud, of voor mij om u te troosten. Hier, slaven ! Kom, mijn beschermelinge ! de draagkoets wacht u."

De verbaasde en verschrikte dienstmaagden drongen zich om Jone heen, en omhelsden haar knieën.

„Arbaces," sprak de oudste, „dit is toch zeker niet volgens de wet. Staat er niet geschreven, dat geen der nabestaanden de eerste negen dagen na de begrafenis in zijn huis vervolgd, of in zijn eenzame droefheid gestoord mag worden?"

„Vrouw !" antwoordde Arbaces, gebiedend met zijn hand zwaaiend, „iemand onder de bescherming van haar voogd te plaatsen, strijd niet met de wetten der begrafenis. Ik zeg u, dat ik een volmacht van den Praetor heb. Dit oponthoud betaamt u niet. — Zet haar in de draagkoets."

Dit zeggende sloeg hij zijn stevigen arm rondom de verschrikte Jone. Zij sprong achteruit, zag hem ernstig aan, en barstte in een zenuwachtigen lach uit.

„Ha ! — het is fraai ! — zeer fraai ! — Een voortreffelijke beschermer ! een vaderlijke wet !.... Ha ! ha !" — en zelf verschrikt over den nagalm van haar gelach, zeeg zij bewusteloos op den grond neer.... Nog een minuut, en Arbaces had haar in de draagkoets getild. De dragers spoedden zich voort, en de ongelukkige Jone was weldra buiten het bereik en uit het gezicht harer troostelooze dienstmaagden.

TIENDE HOOFDSTUK.

Wat er van Nydia wordt in het huis van Arbaces. — De Egyptenaar heeft medelijden met Glaucus. — Het medelijden is dikwijls nuttig voor een schuldige.

Men zal zich herinneren dat Nydia den Egyptenaar op zijn bevel naar zijn huis volgde. Hier vernam hij door de bekentenis van haar berouw en door haar wanhoop, dat het haar hand, en niet die van de schoone Julia was geweest, die aan Glaucus den noodlottigen drank had toegediend. Op een anderen tijd zou de Egyptenaar er een wijsgeerig belang in gesteld hebben, om de diepte en den oorsprong te onderzoeken van den vreemden en alles overheerschenden hartstocht, dien dit zonderlinge meisje in haar blindheid en in haar slavernij had durven koesteren, doch hij had op dit oogenblik slechts aan zichzelf te denken. Toen de arme Nydia, na haar bekentenis, voor hem neerknielde en hem bad Glaucus te genezen en zijn leven te redden, luisterde Arbaces gretig naar de nieuwe reden die hem gegeven werd, om Nydia in verzekerde bewaring te houden, totdat het verhoor afgeloopen en het lot van Glaucus beslist zou zijn. Reeds voor de zekerheid, dat hij zijn wraakzucht zou kunnen botvieren, had hij het gevaarlijk geoordeeld haar in vrijheid te laten, toen hij in haar slechts een medeplichtige van Julia bij het verkrijgen van den drank beschouwde, die misschien als getuige zou optreden, en kon vertellen waardoor Glaucus van zijn verstand beroofd was, ten einde zoo de inschikkelijkheid der rechters te winnen bij hun beoordeeling van de misdaad, waarvan hij beschuldigd werd. Hoeveel waarschijnlijker was het dan, dat zij vrijwillig de getuigenis zou afleggen, nu zij zelf hem den drank gegeven had, om door haar eigen schande haar dwaling goed te maken en haar geliefde te redden? Behalve dat, hoeveel zou de naam en het aanzien van Arbaces er niet door lijden, wanneer men wist, dat hij de hand had geleend aan de listen en de schandelijke streken der tooverheks van den Vesuvius?

Wat Nydia betrof, die door haar blindheid natuurlijk in het leven in onkunde verkeerde en die, als een slavin en een vreemdelinge, niets wist van de Romeinsche wetten, deze dacht meer aan de ziekte en de krankzinnigheid van haar Athener, dan aan de misdaad, waarvan zij hem losweg had hooren betichten,

of aan de mogelijke gevolgen daarvan. De arme ongelukkige, wie niemand toesprak, om wie niemand zich bekommerde, wat kon zij weten van den Raad en van een vonnis, van de wetten, van de woede des volks, van het worstelperk en het leeuwenhok? Zij was gewoon aan haar voorstelling van Glaucus alles te paren, wat gelukkig en luisterrijk was; zij kon zich niet verbeelden, dat zijn dierbaar leven een ander gevaar boven het hoofd hing, dan dat door haar dwaze liefde was veroorzaakt. Zij beschouwde hem als een bijzonder wezen, dat slechts bestemd was de zegeningen van het leven te genieten. Zij alleen had den loop van zijn geluk gestuit. Zij dacht er niet aan, zij vermoedde niet, dat die stroom, eenmaal zoo helder, nu voortspoedde naar de duisternis van den dood. Het was dus om dat verstand te herstellen, dat *zij* verstoord had, om dat leven te redden, dat *zij* in gevaar had gebracht, dat zij den grooten Egyptenaar om hulp smeekte.

„Mijn dochter!" zei Arbaces, uit zijn gepeins ontwakende, gij moet hier blijven; het is niet goed voor u om langs de straat te loopen en door de ruwe voeten der slaven van de drempels te worden weggejaagd. Ik heb diep medelijden met uw misdaad; ik zal het onmogelijke doen om die te herstellen. Wacht hier eenige dagen en Glaucus zal hersteld zijn." Dit zeggende haastte hij zich zonder haar antwoord af te wachten, uit de kamer, legde den bout voor de deur, en droeg de bewaking en de verzorging zijner gevangene op aan den slaaf, die over dat gedeelte van het huis gesteld was.

Zich vervolgens in de eenzaamheid aan zijn overpeinzingen overgevend, wachtte hij het morgenlicht af, en ging toen, zooals wij gezien hebben, uit, om zich van Jone meester te maken.

Zijn voornaamste bedoeling met de ongelukkige Napelsche was inderdaad die welke hij aan Clodius had geopenbaard, namelijk om te voorkomen, dat zij zich in de zaak van Glaucus mengen zou, en om haar aldus te verhinderen hem te beschuldigen van hetgeen hij vroeger jegens haar misdreven had; de redenen van wraakzucht, die hij tegen Glaucus had, aan den dag te brengen, de schijnheiligheid van zijn karakter te ontmaskeren, en twijfel te wekken aan de waarheid van zijn aanklacht tegen den Athener. Niet voordat hij haar op dien morgen ontmoet had, niet voordat hij haar luide beschuldigingen gehoord had, was hij tot het inzicht gekomen, dat hem ook nog een ander gevaar, door het vermoeden van zijn schuld, van haar kant te wachten stond. Hij verheugde zich nu in de gedachte, dat hij zijn doel bereikt had, en dat zij, tegelijk het voorwerp van zijn hartstocht en

zijn vrees, in zijn macht was. Hij geloofde meer dan ooit aan de gunstige voorspellingen der sterren; en toen hij Jone in haar vertrek opzocht, dat in het binnenste gedeelte van het huis was, en hoorde, dat zij van de eene bewusteloosheid in de andere viel, dacht hij meer aan haar bekoorlijkheden, die door geen razernij verstoord konden worden, dan aan het leed, dat hij over haar gebracht had. In dat zelfbehagen, dat hun gewoonlijk eigen is, die hun geheele leven door in den rijkdom en in de liefde gelukkig zijn geweest, vleide hij zich dat, wanneer Glaucus er niet meer zijn zou, en de herinnering aan hem, besmeurd door den smet van een wettelijk vonnis en zijn aanspraak op haar liefde verbeurd zou zijn door een doodvonnis wegens een moord aan haar eigen broeder gepleegd, haar liefde in afgrijzen zou veranderen; en dat dan zijn genegenheid en zijn hartstocht, geholpen door al de kunstgrepen, waarmede hij op de verbeelding der vrouwen wist te werken, hem op den troon van haar hart zouden plaatsen, waaruit zijn medeminnaar op zulk een vreeselijke wijze verdrongen was. Dat was zijn hoop: doch werd hij daarin teleurgesteld, dan, fluisterde hem zijn onreine hartstocht in het oor, is zij toch *nu* in mijn macht!

Hij gevoelde, niettegenstaande dat alles, die schroomvalligheid, die altijd de kans der ontdekking vergezelt, al is ook de schuldige ongevoelig voor de stem van het geweten: dien onverklaarbaren angst voor de gevolgen der misdaad, die dikwijls met het berouw daarover verward wordt. De heldere hemel van Campanië was drukkend voor zijn hart; hij verlangde een tooneel te verlaten, waar mogelijk het gevaar niet altijd in het graf zou sluimeren; en nu hij Jone in zijn bezit had, besloot hij heimelijk, zoodra hij de laatste doodstuipen van zijn medeminnaar zou aanschouwd hebben, zijn geheelen rijkdom, met haar, die de kostbaarste van al zijn schatten was, naar een verwijderd land te brengen.

„Ja,” zei hij, terwijl hij zijn kamer op en neer liep, „ja, de wet, die mij haar in handen gaf, heeft mij een bruid geschonken. Ver over de ruime zee zullen wij nieuwe genoegens zoeken. Door mijn sterren verblijd, door de voorspellingen mijner ziel opgebeurd, zullen wij ons naar die heerlijke werelddeelen begeven, die mijn wetenschap mij verzekert dat nog onontdekt aan de uiterste einden der wereld liggen. Daar zal mijn hart, van liefde vervuld, weer eerzucht kennen; daar, te midden van volkeren, die onder geen Romeinsch juk gebogen gaan, in wier oor de naam der Romeinen nimmer geklonken heeft, zal ik mij een rijk stichten

en er het geloof mijner vaderen overplanten, de Egyptische heerschappij doen herleven, de heerschappij mijner gekroonde voorvaderen voortzetten, en in het edel hart van Jone de dankbare bewustheid wekken, dat zij het lot deelt van iemand, die ver van de bedorvenheid dezer slaafsche beschaving, de aloude kenteekenen van grootheid herstelt en in zijn veelomvattende ziel de eigenschappen van een profeet en van een koning vereenigt."

Arbaces werd in deze eerzuchtige gedachten gewekt toen hem te binnen schoot, dat het tijd was om het verhoor van den Athener te gaan bijwonen.

De afgematte en bleeke wangen van zijn slachtoffer troffen hem minder dan de sterkte zijner zenuwen en de fierheid van zijn gelaat; want Arbaces had weinig medelijden met het ongeluk, maar hij gevoelde zich aangetrokken tot alles, wat van moed getuigde. De verwantschap, die wij met anderen gevoelen, zal altijd op de gelijkenis met ons eigen karakter gegrond zijn. De held wordt minder getroffen door de rampen van zijn vijand, dan door den moed, waarmede hij die draagt, en Arbaces, hoe misdadig hij ook was, deelde in die algemeene geaardheid der menschen. Had hij slechts van Glaucus de geschreven bekentenis van zijn misdaad kunnen verkrijgen die, zekerder dan het vonnis van anderen, Jone aan hem ontrukt zou hebben, en hem voor de kans der ontdekking had beveiligd, dan zou hij alles in het werk hebben gesteld om hem te redden. Zelfs nu was zijn haat voorbij; zijn dorst naar wraak was gelescht; hij vertrad zijn prooi niet uit vijandschap, maar als een hinderpaal op zijn weg. Doch hij was hierom niet minder vast besloten, den weg te blijven bewandelen, dien hij had ingeslagen om iemand te verdelgen, wiens dood een noodzakelijkheid was geworden voor het bereiken van zijn doel; en terwijl hij met schijnbaren weerzin en medelijden de bewijzen tegen Glaucus bijbracht, die hem moesten doen veroordeelen, werkte hij in het geheim en door middel van de priesterschap op de woede van het volk, die inderdaad een krachtige hindernis was voor het mededoogen van den Raad. Hij had Julia opgezocht; hij had haar de bekentenis van Nydia meegedeeld, en op die wijze haar geweten in slaap gesust, daar zij er anders misschien toe zou zijn overgegaan de daad van Glaucus te verontschuldigen, door te bekennen welk aandeel zij aan zijn krankzinnigheid had gehad, te meer omdat haar ijdel hart den glans en den voorspoed van Glaucus bemind had, en niet Glaucus zelf; zij gevoelde geen liefde voor een ongelukkige, ja zelfs verheugde zij zich bijna over een ongeluk, dat de

hatelijke Jone zoo zeer moest vernederen. Kon Glaucus haar slaaf niet zijn, hij was tenminste ook niet langer de aanbidder van haar mededingster. Dit was voldoende troost voor elke schaduw van droefheid over zijn lot. Lichtzinnig, als zij was, begon zij zich reeds eenigszins gestreeld te gevoelen met het onverwachte aanzoek van Clodius, en wilde er zich in het geheel niet aan blootstellen haar verbintenis met dien laaghartigen maar aanzienlijken jongen man op het spel te zetten, door het ruchtbaar maken van haar vorige zwakheid en haar zedeloozen hartstocht voor een ander. Alles was in Arbaces' voordeel; alle vooruitzichten waren donker voor den Athener.

ELFDE HOOFDSTUK.

Nydia speelt voor tooverheks.

Toen het Thessalische meisje bemerkte, dat Arbaces niet bij haar terugkwam, toen zij uren achtereen overgelaten bleef aan al de folteringen van de onzekerheid, die haar door haar blindheid nog ondragelijker werd, begon zij met uitgestrekte armen in haar gevangenis rond te tasten om een uitweg te zoeken, waarlangs zij zou kunnen ontkomen; maar toen zij ontdekte, dat de eenige deur gesloten was, begon zij overluid te roepen, met al het geweld van een van nature driftig gemoed, nu door een angstig ongeduld nog meer getergd.

„Ho ! meisje !" riep de slaaf, die buiten op wacht stond, terwijl hij de deur opendeed, „zijt gij door een schorpioen gebeten?"

„Waar is uw meester? Waarom houdt men mij hier opgesloten? Ik heb de lucht en de vrijheid noodig; laat mij gaan !"

„Helaas, lieve kleine ! hebt gij nog niet genoeg van Arbaces gezien, om te weten, dat zijn wil oppermachtig is? Hij heeft bevolen, dat gij opgesloten zoudt blijven: daarom blijft gij ook opgesloten, en ik ben uw cipier. Gij kunt nu de lucht en de vrijheid niet genieten, maar gij kunt iets veel beters krijgen — eten en wijn."

„Bij Jupiter !" riep het meisje uit, haar handen wringend, „waarom word ik gevangen gehouden? Wat kan de groote Arbaces voor hebben met een onbeteekenend meisje als ik ben?"

„Dat weet ik niet; misschien is het om uw nieuwe meesteres te bedienen, die hier heden gebracht is."

„Hoe? Is Jone hier?"

„Och ja, die arme dame ! ik vrees dat het haar slecht zal aanstaan, ofschoon, bij den tempel van Castor ! Arbaces gedienstig is voor de vrouwen. Gij weet dat hij de voogd is van Jone."

„Wilt gij mij bij haar brengen?"

„Zij is ziek, razend van gramschap en spijt. Daarenboven, ik heb daar geen bevel voor en ik durf niets uit mijzelf doen. Toen Arbaces mij tot oppasser dezer vertrekken aanstelde, zei hij: „Ik heb u slechts één les te geven, als gij mij dient, moet gij niet zien, niet hooren, niet spreken, niet denken, gij moet slechts één ding doen: gehoorzamen."

„Maar wat kwaad kan het dan, dat ik Jone zie?"

„Dat weet ik niet, doch zoo gij iemand verlangt om mee te praten, dan wil *ik* dat wel doen, lieve kleine ! want ik heb het eenzaam genoeg in mijn ellendig slaaphok; en gij zijt immers een Thessalische? Weet gij niet het een of ander grappig tijdverdrijf met de zeven of scharen, eenig kunstje van waarzeggerij, zooals de meesten uit uw land?"

„Stil, slaaf ! houd u stil ! of zoo gij praten wilt, vertel mij dan wat men gehoord heeft van den toestand van Glaucus den Athener."

„Wel, mijn meester is naar het verhoor van den Athener geweest. Glaucus zal er voor moeten bloeden."

„Waarvoor?"

„Wel, voor het vermoorden van den priester Apaecides."

„Ach !" zei Nydia, de hand aan het voorhoofd brengende, „ik heb daar iets van gehoord, maar begreep het niet. Maar wie zou een haar van zijn hoofd durven krenken?"

„Ik vrees dat de leeuw dat wel zal durven."

„Dat de Goden het verhoeden ! wat zegt gij daar?"

„Wel, niet anders dan dat als hij schuldig bevonden wordt, de leeuw, of misschien de tijger, zijn beul zal worden."

Nydia vloog op, alsof een pijl door haar hart geschoten werd; zij gaf een luiden gil, en toen voor den slaaf neerknielend, riep zij op een toon, die het ruwste hart tot medelijden moest bewegen:

„Ach ! zeg mij, dat gij schertst; gij zegt immers de waarheid niet?"

„Op mijn eer, blind meisje ! ik heb geen verstand van de wetten; het is misschien zoo erg niet als men zegt, Maar Arbaces is zijn aanklager, en het volk is belust op een slachtoffer voor het worstelperk. Kom, kalmeer u wat ! Wat gaat u het lot van dien Athener aan?"

„Ach niets — niets — maar hij is altijd goed voor mij

geweest. Gij weet dus niet, wat zij met hem zullen doen? En is Arbaces zijn aanklager? O, noodlot! Het volk — het volk? Ach! *zij* kunnen zijn gelaat zien! Wie zou er wreed voor den Athener kunnen zijn? En toch, was zelfs de liefde niet wreed voor hem?"

Dit zeggende liet zij het hoofd op haar borst zinken; heete tranen biggelden langs haar wangen, en al de goedhartige pogingen van den slaaf waren niet in staat om haar te troosten of uit haar droevige mijmering te wekken.

Nadat de slaaf door zijn huiselijke bezigheden geroepen, het vertrek verlaten had, begon Nydia haar gedachten weer bijeen te verzamelen. Arbaces was de aanklager van Glaucus; Arbaces hield haar gevangen; was dat geen bewijs dat haar vrijheid Glaucus van dienst kon zijn? Ja, het was duidelijk, dat zij in een strik gevallen was; zij verhaastte het ongeluk van hem, dien zij beminde! Ach! hoe snakte zij naar haar vrijheid! Gelukkig was het voor haar smart, dat al het gevoel daarvan door haar verlangen naar vrijheid verdrongen werd, en toen zij de mogelijkheid daarvan begon in te zien, werd zij bedaarder en nadenkend. Zij bezat veel van de slimheid van haar sekse, en deze was nog gescherpt geworden door haar vroegtijdige slavernij. Welke slaaf miste ooit slimheid? Zij besloot een list tegen haar gevangenbewaarder te beproeven en zich eensklaps zijn bijgeloovige vraag herinnerend ten opzichte van haar Thessalische kunsten, begon de hoop haar toe te lachen daarin een middel te vinden om te ontsnappen. Zij bleef den geheelen dag en de vervelende uren van den nacht met die gedachten bezig, en toen Sosia haar den volgenden morgen bezocht, haastte zij zich het gesprek op het onderwerp te brengen, dat hij reeds den vorigen dag had aangeroerd.

Zij begreep echter, dat zij geen andere gelegenheid om te ontvluchten zou vinden, dan gedurende den nacht, en was bijgevolg genoodzaakt met een smartelijk gevoel van ongeduld het bereiken van haar doel tot dien tijd uit te stellen.

„De nacht," zei zij, „is de eenige tijd, waarin wij het noodlot goed kunnen ondervragen, — dan moet gij bij mij komen. Maar wat wilt gij gaarne weten?"

„Bij Pollux! ik zou gaarne zooveel weten als mijn meester; doch dat is beslist onmogelijk. Laat ik dan ten minste weten, of ik genoeg bij elkaar zal krijgen om mijn vrijheid te koopen, dan of deze Egyptenaar mij haar voor niet geven zal. Hij doet soms zulke vreemde dingen! Vervolgens, in de veronderstelling dat dit gebeuren zal, of ik dan ook in het bezit zal komen van dat aardige winkeltje in reukwaren, waarin ik sedert

lang zoo'n zin heb. Het is zoo'n aardige handel en past wel voor een vrijgemaakten slaaf, die de kunst verstaat zich als heer voor te doen."

„Zoo? En wilt gij daar een stellig antwoord op hebben? Dan zijn er verschillende manieren om u te bevredigen. Vooreerst de *Lithomanteia*, of de sprekende steen, die uw gebeden met een kinderlijke stem beantwoordt, maar dien steen bezitten wij niet; hij is zeldzaam en kostbaar. Dan hebben wij de *Gastromanteia*, waardoor de geest bleeke en nevelachtige spoken boven het water doet opkomen, die de toekomst voorspellen. Doch deze kunst vereischt glazen van bijzonderen vorm om het heilige water te bevatten en die hebben wij ook niet. Ik geloof dat de beste manier om u te bevredigen zal zijn de toovenarij van de lucht."

„Ik hoop toch niet," zei Sosia bevend, „dat er iets schrikwekkends in die kunst is. Is houd niet van spoken."

„Vrees niets; gij zult niets zien; gij zult alleen door het bobbelen van het water vernemen, of uw verzoek al of niet ingewilligd wordt. Zorg er dan eerst voor dat gij bij het opkomen van de sterren, de tuindeur op een kier laat staan, opdat de geest zien kan, dat hij verwacht wordt. Zet dan bij de deur wat vruchten en een beetje water neer, ten teeken van een gastvrije ontvangst; kom vervolgens, drie uur na de schemering, hier met een kom vol van het helderste en zuiverste water dat ge kunt vinden, en dan zal ik u alles zeggen, wat gij verlangt te weten, volgens de kunst, die ik van mijn moeder geleerd heb. Maar vergeet de tuindeur niet, daar komt alles op aan. Zij moet drie uur, voordat gij bij mij komt, reeds hebben opengestaan."

„Geloof mij," zei Sosia, die geen kwaad vermoedde, „ik weet wat het zeggen wil voor iemand, wanneer hij de deur gesloten vindt, zooals voor mij met de deur van de keuken dikwijls het geval is geweest en ik begrijp dus ook heel goed, dat een aanzienlijk persoon zooals een geest, groot behagen zal scheppen in een bewijs van beleefde gastvrijheid. Ondertusschen, lieve meid! hier is uw ontbijt."

„En hoe is het met het verhoor?"

„O, daar zullen de rechters nog over beraadslagen — laat eens zien — tot morgen."

„Tot morgen? Weet gij dat zeker?"

„Zoo hoor ik."

„En Jone?"

„Bij Bacchus! die moet vrij goed zijn, want zij was tenminste van morgen genoeg bij de hand om mijn meester op de lippen te doen bijten en met zijn voeten

te doen stampen. Ik zag hem uit haar kamer komen met een gezicht als een donderbui."

„Is haar kamer hier dichtbij?"

„Neen; die is boven. Doch ik kan nu niet langer staan praten — Vale!"

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Een wesp waagt zich in het spinneweb.

De tweede nacht van het verhoor was begonnen, en het was omstreeks den tijd, waarin Sosia den vreeselijken onbekende zou trotseeren, toen door dezelfde deur die de slaaf even open had laten staan, niet een der geheimzinnige geesten van de lucht of de aarde binnensloop, maar de zwaarlijvige en zeer menschelijke gedaante van Calenus, den priester van Isis. Hij sloeg ternauwernood acht op het offer van eenige vruchten en den hem nog onverschilliger drank, die de vrome Sosia goed genoeg geoordeeld had om er den onzichtbaren onbekende mee te lokken. „Dat is," dacht hij bij zichzelf, „een armzalig offer voor den tuingod. Bij het hoofd van mijn vader! wanneer deze nooit beter gediend wordt, zou hij er wel aan doen zijn goddelijk beroep maar op te geven. Ach! waren wij priesters er niet, dan zou het er met de goden slecht uitzien — Maar nu, Arbaces! ik loop over drijfzand, doch er ligt een goudmijn onder. Het leven van den Egyptenaar is in mijn hand — hoeveel zou het hem wel waard zijn?"

Onder deze alleenspraak ging hij de plaats over naar den *peristylus*, waar eenige lampen hier en daar de heerschappij der flikkerende sterren verbraken, en uit een der vertrekken bij de galerij komende, was daar Arbaces zelf.

„Ho, Calenus! zoekt gij mij?" vroeg de Egyptenaar en er klonk ongerustheid in zijn toon.

„Ja, wijze Arbaces! ik hoop dat u mijn bezoek niet ongelegen zal komen."

„O, neen! juist op dit oogenblik heeft mijn vrijgemaakte slaaf Callias driemaal aan mijn rechterhand geniesd, en dus begreep ik wel dat mij wat goeds te wachten stond — en kijk! daar zenden mij de Goden Calenus."

„Zullen wij naar uw kamer gaan, Arbaces?"

„Zooals gij wilt, maar de nacht is anders helder en frisch. Ik voel, dat mijn zwakte nog niet geheel

voorbij is; de lucht doet mij goed; laten wij in den tuin wandelen, daar zijn wij ook alleen."

„Met genoegen," antwogdde de priester, en de twee *vrienden* gingen langzaam naar een der terrassen, die, met marmeren vazen en bloemen bezet, den tuin doorsneden.

„Het is een heerlijke nacht," zei Arbaces, „even blauw en schoon, als die, waarin ik twintig jaren geleden voor het eerst de kusten van Italië aanschouwde. Calenus! we worden ouder: laten wij tenminste er voor zorgen, dat wij geleefd hebben."

„Daar kunt gij u althans wel op beroemen," antwoordde Calenus, een aanleiding zoekende om het geheim, dat hem drukte, lucht te geven, en het ontzag, dat Arbaces hem gewoonlijk inboezemde, nog sterker voelende, door den vriendelijken en minzamen toon, vol inschikkelijke toenadering, dien deze aansloeg — „Gij bezit een onuitputtelijken rijkdom, een lichaamsgestel, dat door geen ziekte ondermijnd wordt. — Gij zijt gelukkig in de liefde, gij geniet telkens nieuwe vermaken, en zelfs op dit oogenblik zegepraalt uw wraak over uw vijand."

„Gij bedoelt den Athener? Ja, morgenochtend wordt zijn doodvonnis geveld. De Raad kan niet toegeeflijk zijn. Doch gij dwaalt, zijn dood schenkt mij geen ander voordeel, dan dat ik van een mededinger naar het hart van Jone bevrijd raak. Ik werd overigens door geen gevoel van vijandschap tegen dien ongelukkigen moordenaar bezield."

„Moordenaar?" herhaalde Calenus op langzamen, veelbeteekenenden toon, en zag Arbaces strak aan. De sterren schoten haar glans over het gelaat van, hun profeet, doch verrieden geen verandering daarop; Calenus sloeg teleurgesteld en beschaamd zijn oogen neer. „Moordenaar, — gij hebt gelijk dat gij hem van die misdaad beticht. Doch indien er iemand is, die weet dat hij geen schuld heeft, zijt gij het."

„Hoe weet gij dat?" vroeg Arbaces bedaard, want zijn heimelijke vrees deed hem op zijn hoede zijn.

„Arbaces!" antwoordde Calenus, fluisterend, „ik zat in het gewijde bosch verscholen, achter de kapel, en tusschen het lommer dat haar overschaduwt. Ik heb alles gehoord en gezien. Ik zag uw dolk het hart van Apaecides doorboren. Ik veroordeel daarom uw daad niet. Gij hebt de aarde van een vijand en van een afvallige bevrijd."

„Hebt gij alles gezien?" vroeg hem Arbaces droogweg. „Dat dacht ik reeds; en gij waart alleen?"

„Ja, alleen!" hervatte Calenus, ten zeerste verbaasd over de kalmte van den Egyptenaar.

„En waarom hadt gij u op dat oogenblik achter de kapel verstoken?"

„Omdat ik de bekeering van Apaecides tot het Christelijk geloof vernomen had, — omdat ik wist, dat hij daar ter plaatse een bijeenkomst zou hebben met Olinthus, — omdat zij voornemens waren daar hun plannen te beramen om de geheimen van onze Godin aan het volk te verraden, en ik had mij dus verstoken om hen te besluisteren en hun doel te verijdelen."

„En hebt gij aan eenig levend mensch verteld wat gij van hen vernomen hebt?"

„Neen, meester. Het geheim is in het hart van uw dienaar bewaard gebleven."

„Weet zelfs uw neef Burbo er niet van? Kom, zeg mij de waarheid!"

„Zoowaar de Goden leven —"

„Stil! wij kennen elkaar; wat beteekenen de Goden voor ons?"

„Dan zweer ik u, bij de vrees voor uw wraak, neen."

„En waarom hebt gij tot op dit oogenblik dit geheim voor mij verborgen gehouden? Waarom hebt gij gewacht tot het oogenblik, waarop de Athener ter dood veroordeeld wordt, om Arbaces te verwijten dat hij een moordenaar is? En waarom, na zoo lang gewacht te hebben, zegt gij het hem nu?"

„Omdat — omdat—" stotterde Calenus, in verwarring gebracht en sterk blozend.

„Omdat," viel Arbaces hem met een minzamen lach in de rede, terwijl hij den priester vriendelijk en gemeenzaam op den schouder tikte, „omdat — (zie, mijn Calenus, ik zal in uw hart lezen en uw bedoelingen verklaren) omdat gij mij onherstelbaar en zonder kans van redding in het verhoor wildet wikkelen; omdat ik onloochenbaar voor een meineedige, voor een boosdoener, voor een moordenaar te boek zou staan; omdat ik, die de woede des volks en zijn bloeddorst geprikkeld heb, noch door rijkdom, noch door aanzien beveiligd zou zijn tegen het gevaar het slachtoffer te worden; en nu vertelt gij mij uw geheim, voordat het verhoor afgeloopen en de onschuld veroordeeld is, om mij te doen gevoelen, hoe een enkel woord van u morgen dat behendig weefsel van boosheid kan verbreken; om uw prijs door uw uitstel te verhoogen; om mij te doen zien, dat mijn list in het aanvuren der wraak van het volk, door een woord van u, op mijn hoofd kan neerkomen; en dat de leeuwenmuil, niet voor Glaucus, maar voor *mij* zou gapen! Is het zoo niet?"

„Arbaces!" riep Calenus, al de woeste stoutmoedigheid van zijn natuurlijk karakter verliezend, „waarlijk,

gij zijt een toovenaar; gij leest in iemands hart alsof het een rol papier was."

„Dat is immers mijn roeping?" zei Arbaces, vriendelijk lachend. „Nu, Calenus, gezwegen! en als alles voorbij is, zijt gij rijk."

„Houd het mij ten goede," hernam de priester, terwijl de geldzucht, die zijn hoofdondeugd was hem aanspoorde om op geen *toekomstige* kans der milddadigheid van den Egyptenaar te vertrouwen. „Houdt het mij ten goede, maar gij hadt gelijk met te zeggen, dat wij elkaar kennen. Indien gij wilt dat ik zal zwijgen, zoo moet er bij voorbaat een klein offer aan Harpocrates 1) gebracht worden. Indien de roos, dat zinnebeeld der bescheidenheid wortel zal schieten, bevochtig haar dan in dezen nacht met een stroom van goud!"

„Hoe vernuftig en dichterlijk!" antwoordde Arbaces op dienzelfden vleienden toon, die zijn metgezel bemoedigde en verblijdde, in plaats van hem zooals hij had moeten doen, te verschrikken en te verontrusten. „Wilt gij niet wachten tot morgen?"

„Waartoe zulk een uitstel? Misschien zult gij mijn recht vergeten, wanneer ik mijn getuigenis niet langer kan afleggen, zonder mij te moeten schamen dat ik het niet deed voordat de onschuldige is geofferd; waarlijk uw weifeling voorspelt mij weinig goeds voor uw toekomstige mildheid."

„Nu goed, Calenus, goed! hoeveel wilt gij dat ik u zal betalen?"

„Uw leven is kostbaar en uw rijkdom groot," gaf hem de priester grijnzend ten antwoord.

„Hoe langer hoe geestiger! — Maar spreek op dan, hoe groot zal de som zijn?"

„Arbaces! ik heb wel gehoord dat gij in uw verborgen schatkamer, in die ruwe Oscaansche gewelven onder uw prachtige zalen, schatten van goud, vazen en juweelen bezit, die den rijkdom van den vergoden Nero evenaren. Gij kunt daar gemakkelijk zooveel van nemen, als noodig is om Calenus tot den rijksten priester van Pompeji te maken, zonder dat gemis te gevoelen."

„Kom, Calenus!" zei Arbaces op innemenden en rondborstigen toon, „gij zijt mijn oude vriend en mijn trouwste dienaar. Gij kunt niet verlangen mij het leven te verkorten, en ik niet uw belooning te beperken. Wij zullen naar de schatkamer gaan, waar gij van spreekt; gij zult uw oogen vergasten aan den gloed van ontelbare goudstapels en aan den glans van onschatbare juweelen, en gij zult er tot uw belooning dezen nacht van medenemen zooveel als gij in uw kleed bergen

1) De God van het zwijgen.

kunt. Ja Calenus ! wanneer gij den rijkdom van uw vriend zult zien, dan zult gij bespeuren, hoe dwaas gij handelen zoudt met iemand ongelukkig te maken, die zooveel geven kan. Als Glaucus er niet meer is, zult gij een tweede bezoek aan de schatkamer brengen. Spreek ik nu openhartig?"

„O gij grootste en beste der menschen !" riep Calenus uit, en schreide van blijdschap. „Kunt gij mij den twijfel aan uw rechtvaardigheid en edelmoedigheid vergeven?"

„Stil! bij een andere gelegenheid daarover! Laten wij nu naar de Oscaansche gewelven gaan."

DERTIENDE HOOFDSTUK.

De slaaf raadpleegt het orakel. — Twee nieuwe gevangenen in een nacht.

Ongeduldig wachtte Nydia op de komst van den niet minder angstigen Sosia. Na zijn moed versterkt te hebben met eenige teugen van een krachtiger drank dan dien, welken hij voor den geest had neergezet, begaf de lichtgeloovige slaaf zich naar de kamer van het blinde meisje.

„Wel Sosia ! is alles gereed. Hebt gij de kom met helder water?"

„Ja, ja, maar ik beef waarachtig een beetje. Zijt gij er zeker van, dat ik het spook niet zien zal? Ik heb wel eens gehoord dat die gasten bij lange na niet beleefd of vriendelijk zijn."

„Wees gerust ! Hebt gij de tuindeur opengelaten?"

„Zeker, ik heb er eenige noten en wat appelen op een klein tafeltje bij gezet."

„Dan is het goed. Staat de deur wijd genoeg open, dat de Geest er door kan komen?"

„Ja, zeker."

„Nu, zet hier dan de deur ook op een kier, en geef mij de lamp, Sosia !"

„De lamp? waarom? Gij zult die immers niet uitblazen?"

„Neen, maar ik moet de stralen van haar licht met mijn adem betooveren. In het vuur zit ook een geest. Ga nu zitten."

„De slaaf deed het, en Nydia, zich voor eenige oogenblikken over de lamp heen buigend, rees vervolgens weer overeind, en zong op kunstelooze wijze een aanroeping van den geest der lucht: „Door vuur en lucht gelijkelijk bemind...."

„Het spook komt zeker," zei Sosia, „ik voel het om mijn haren zweven."

„Zet de waterkom op den grond! — Geef mij nu een servet, om u voor de oogen te doen."

„Och! dat is altijd zoo met die kunsten. Zoo stijf niet! — zacht wat!"

„Zoo — kunt ge nog iets zien?"

„Zien? bij Jupiter! 't Is alles pikzwart om mij heen."

„Vraag nu met zachte stem driemaal wat gij wenscht te weten." Indien gij een bevestigend antwoord krijgt, zult gij het water hooren bruisen en bobbelen, doordat de geest er over blaast; is het ontkennend, dan zal het water stil blijven."

„Maar gij denkt mij immers met het water geen poets te bakken?"

„Laat mij de kom tusschen uw voeten zetten, zoo. Nu zult gij zien, dat ik het niet kan aanraken, zonder dat gij het merkt."

„Ja, dat is goed. Nu dan, Bacchus! help mij. Gij weet dat ik u altijd meer gediend heb dan de andere Goden, en ik zal u dien zilveren beker wijden, dien ik verleden jaar van den dikken slager gestolen heb, indien gij mij slechts dezen watergeest tot vriend wilt maken. En gij, o geest! hoor mij aan! Zal ik volgend jaar in staat zijn om mijn vrijheid te koopen? Gij weet het (want daar gij in de lucht leeft, hebben de vogels u zonder twijfel al de geheimen van dit huis verteld, gij weet dat ik zooveel gesmokkeld heb in de laatste drie jaren, als ik op eerlijke, dat is op veilige manier, doen kon; doch ik kom nog tweeduizend sestertiën te kort. Zal ik in den loop van dit jaar in staat zijn, goede geest, om het ontbrekende aan te vullen? Spreek dan! — Ha! Bobbelt het water? — Och neen, alles is zoo stil als het graf. — Nu dan, zoo niet in dit jaar, dan binnen twee jaar? — Wacht, ik hoor iets: de geest kraakt aan de deur; nu zal hij wel hier zijn. Binnen twee jaar, beste vriend, kom dan; dat is immers een redelijke tijd. — Hoe? alles is doodstil! Twee en een half jaar? — drie jaar? — vier? — Dat u de.... Gij zijt geen vrouw; dan zoudt gij zoo lang niet kunnen zwijgen. — Vijf, — zes — zestig jaar?.... Loop naar Pluto! Ik wil niets van u weten," en Sosia wierp in zijn gramschap het water over zijn voeten. Onder veel frommelen en vloeken trok hij het servet weg, waar zijn hoofd geheel en al ingewikkeld was, keek rond, en zag, dat hij in het donker zat.

„Wat is dat? Nydia! de lamp is uit. O gij verraderlijke heks! en daarenboven weggeloopen! — Ja ik zal u wel krijgen, dat zult gij mij betalen."

De slaaf stommelde naar de deur: de bout was er

van buiten voor, en *hij* was de gevangene inplaats van Nydia. Wat zou hij doen? Hard kloppen durfde hij niet; schreeuwen evenmin; Arbaces mocht hem hooren, en ontdekken, hoe hij zich had laten foppen, en Nydia had waarschijnlijk de tuindeur reeds bereikt en was al buiten.

„Maar," dacht hij, „zij zal naar huis gegaan zijn, of ergens anders hier in de stad. Morgenochtend, als de slaven in de galerij aan het werk zijn, zal ik gerucht maken, dan kan ik uitgaan om haar te zoeken. Ik zal wel een middel bedenken om haar te vinden en terug te brengen, voordat Arbaces er iets van gewaar wordt. Ja, dat is het beste. Gij kleine verraderlijke heks ! de handen jeuken mij om u.... Mij daar te laten zitten boven een pot met water ! Was het wijn geweest, dan kon ik mij nog eenigszins troosten."

Terwijl Sosia in den val zijn lot bejammerde, en verschillende plannen maakte om Nydia terug te krijgen, was het blinde meisje met die opmerkelijke zekerheid en behendige vlugheid van beweging, die haar, zooals wij hebben opgemerkt, bijzonder eigen waren, snel de galerij doorgeloopen, en de gang door die naar de deur leidde. Zij stond met kloppend hart op het punt naar de deur te gaan, toen zij onverwacht getroffen werd door het geluid van naderende voetstappen, en de gevreesde stem van Arbaces herkende. Zij bleef een oogenblik vol schrik en twijfel staan; toen schoot haar te binnen, dat er nog een andere gang was, waarvan weinig gebruik werd gemaakt, dan alleen voor den toegang der deelgenooten aan de nachtfeesten van den Egyptenaar en die naar een deur liep, die eveneens in den tuin uitkwam. Deze kon door een gelukkig toeval openstaan. Dit bedenkend keerde zij zich schielijk om, ging een smalle trap af, en stond weldra aan de deur van de gang. Helaas ! deze was gesloten. Terwijl zij bezig was zich te verzekeren dat hij inderdaad dicht was, hoorde zij de stem van Calenus achter zich, en onmiddellijk daarop die van Arbaces. Staan blijven kon zij niet, want zij gingen waarschijnlijk naar de deur toe. Zij sprong vooruit, en voelde zich op een haar onbekenden grond neerkomen. De lucht werd vochtig en koud: dit stelde haar gerust. Zij dacht, dat zij zich in den kelder van het groote huis zou bevinden, of ten minste op een plaats, die door den hoogmoedigen bewoner zoo gemakkelijk niet bezocht zou worden, toen haar scherp gehoor opnieuw voetstappen en het geluid van stemmen hoorde. Voort vloog zij weer, met uitgestrekte armen, die nu dikwijls tegen dikke en zware pilaren aanstieten. Met een behendigheid, die door haar vrees werd verscherpt, ontkwam zij aan deze hinderpalen, en vervolgde

haar weg, terwijl de lucht steeds vochtiger rondom haar werd, en toch hoorde zij, van tijd tot tijd stil staande om adem te scheppen, de voetstappen naderen, en het onduidelijk geluid der stemmen. Eindelijk werd zij in haar gang gestuit door een muur, die verder voortgaan onmogelijk scheen te maken. Was hier geen plek, waar zij zich kon verbergen? Geen opening? geen holte? Neen ! zij bleef staan en wrong van wanhoop haar handen: en opnieuw haar krachten inspannend, terwijl de stemmen naderbij kwamen sprong zij zijwaarts en toen plotseling tegen een der scherpe vooruitstekende punten van den muur stootende, viel zij op den grond. Hoewel gekneusd, behield zij toch het bewustzijn. Zij gaf geen geluid; ja, zij verheugde zich zelfs over dit onheil, dat haar het middel aan de hand gaf om zich te verbergen; en dicht naar den hoek van den muur kruipend, zoodat zij ten minste van één kant voor het oog verborgen was, kromp zij, zoo dicht als zij slechts kon, in dien hoek ineen en wachtte alzoo haar noodlot af.

Arbaces en de priester vervolgden intusschen hun weg naar de geheime kamer, waarvan de rijkdom zoo door den Egyptenaar was opgehemeld. Zij bevonden zich in een grooten onderaardschen gang, waarvan de lage zoldering steunde op korte dikke pilaren, van een bouworde die zeer ver achterbleef bij de Grieksche bevalligheid der bouwkunst van dien tijd. Het bleeke lamplicht, dat Arbaces droeg, verspreidde slechts een flauwen straal over de ruwe naakte muren, waarvan de steenen zonder kalk los en in wanorde over en op elkander lagen. De verstoorde vleermuizen gluurden de bezoekers kwaadaardig aan, en kropen vervolgens in de gaten van den muur.

Calenus begon te trillen, toen hij rondzag en de vochtige lucht inademde.

„En toch," zei Arbaces lachend, toen hij zijn huivering zag, „uit deze ruwe verblijven komt de weelde van boven voort. Zij zijn gelijk de werkezels in de wereld: wij verachten ze, hoewel zij het zijn, die ons het genot van het leven geven."

„En waar gaat die duistere gang linksaf heen?" vroeg Calenus. „Het schijnt in deze donkere diepte alsof er geen einde aan is, en of hij naar den Hades voert."

„Integendeel, hij loopt naar boven," zei Arbaces onverschillig; *wij* moeten rechts af."

De gang verdeelde zich aan het einde, gelijk in de meeste woonhuizen van Pompeji het geval was, in twee zijvleugels of dwarsgangen, welker diepte grooter scheen dan ze in werkelijkheid was, door den akeligen damp, waardoor het lamplicht slechts flauw heendrong.

De twee nachtwandelaars richtten hun schreden naar den rechterkant van deze twee vleugels.

„De vroolijke Glaucus zal morgen niet veel droger liggen, en bij lange na niet zooveel ruimte hebben als hier," zei Calenus, terwijl zij de plek voorbijgingen, waar het Thessalische meisje volkomen in de schaduw van den vooruitstekenden muurhoek verborgen was.

„Ja, maar op den dag daarna zal hij het droog genoeg en in het Amphitheater ruim genoeg hebben, en denk nu eens," vervolgde Arbaces langzaam en op een zeer beraden toon, „dat één woord van u hem kan redden, en Arbaces in zijn plaats doen veroordeelen!"

„Dat woord zal nimmer gesproken worden," zei Calenus.

„Goed zoo, Calenus ! dat zal het ook niet," antwoordde Arbaces, gemeenzaam zijn arm op den schouder van den priester leggend; „en nu, halt, wij zijn aan de deur."

Het licht flikkerde tegen een kleine deur, diep in den muur gemetseld, en beslagen met een menigte ijzeren platen en banden, die het ruwe donkere houtwerk bedekten, Arbaces haalde een ring uit zijn gordel, waaraan drie of vier kleine, maar zware sleutels hingen. Hoe klopte het baatzuchtige hart van Calenus, toen hij de roestige sloten hoorde knarsen, alsof zij het kwalijk namen, dat iemand tot hun schatten werd toegelaten !

„Ga binnen, vriend !" zei Arbaces, „ik zal de lamp achter u omhoog houden, opdat gij uw oogen aan de gouden stapels verlustigen moogt.

De ongeduldige Calenus liet zich geen tweemaal uitnoodigen; hij haastte zich naar den ingang.

Nauwelijks had hij zijn voeten over den drempel gezet, of de forsche hand van Arbaces duwde hem vooruit.

„*Dat woord zal nimmer gesproken worden!*" riep hij hem met een hoonenden lach na en sloot de deur achter den priester dicht.

Calenus tuimelde eenige treden af, doch niet terstond de pijn voelende van den val, sprong hij weer naar de deur, en geweldig met zijn gesloten vuist er tegen slaande, schreeuwde hij met een geluid, dat meer op het gebrul van een dier, dan op een menschelijke stem geleek, zoo ontzettend was zijn wanhopige angst: „Laat mij vrij, laat mij vrij ! Ik zal geen goud van u eischen !"

Zijn woorden drongen ternauwernood door de zware deur heen, en Arbaces lachte nog eens luidkeels; maar vervolgens hevig met zijn voet op den grond stampend, als verblijd, dat hij zijn lang onderdrukte gramschap lucht kon geven, riep hij hem toe:

„Al het goud van Dalmatië zal u geen korst brood doen koopen. Sterf, ellendeling ! de snikken van uw sterfuur zullen zelfs den nagalm van deze muren niet wekken. De lucht zelf zal het niet aan de wereld bekend maken. wanneer gij in uw wanhopigen honger uw vleesch van uw beenderen knaagt, dat zulk een mensch omkwam, die Arbaces dreigde en kon vernietigen. Vale !"

„Ach, genade ! genade ! — Wreedaardige schurk ! was het dan daarvoor, dat ik —"

Het overige zijner woorden werd niet meer door Arbaces gehoord, terwijl hij door den donkeren gang liep. Een dikke gezwollen pad lag bewegingloos voor hem; het schijnsel van de lamp viel op haar leelijke gedaante en haar naar boven gekeerd oog. Arbaces week terzijde om haar niet te deren.

„Gij zijt afschuwelijk en leelijk," mompelde hij, „maar gij kunt mij geen kwaad doen; daarom zijt gij veilig op den weg, dien ik ga."

Het geroep van Calenus, verdoofd door den muur, die hem van de buitenwereld afsloot, bereikte nog flauw het oor van den Egyptenaar. Hij stond een poos stil, en luisterde met aandacht.

„Dat is noodlootig," dacht hij, „want ik kan toch niet van hier gaan, voordat die stem voor eeuwig zwijgt. Mijn schatten liggen, wel is waar, niet in dat hol, maar in den tegenovergestelden vleugel. Mijn slaven mogen, terwijl zij daar bezig zijn, zijn stem niet hooren."

„Doch geen nood ! Indien hij nog drie dagen haalt, zal hij, bij mijns vaders baard ! wel zachter fluiten; want dan, neen, dan kunnen zij zelfs zijn graf niet meer doordringen. Bij Isis ! het is hier koud ! Ik smacht naar een goeden teug gekruiden Falerner."

De gewetenlooze Egyptenaar trok zijn mantel dichter om zich heen en zocht de frissche lucht weer op.

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Nydia zoekt Calenus.

Welke woorden van schrik, maar ook van blijde hoop, had Nydia gehoord ! Glaucus zou den volgenden dag veroordeeld worden, doch er leefde iemand, die hem kon redden en Arbaces in zijn plaats doen veroordeelen; en die mensch ademde een paar stappen van haar schuilplaats af ! Zij hoorde zijn geroep, zijn gegil, zijn vervloekingen, zijn smeekingen, hoewel dat alles slechts dof en flauw haar bereikte. Hij was opgesloten,

maar zij wist de verborgen plaats, waar hij was; hij kon zelf slechts wegkomen, kon zij den Praetor slechts gaan opzoeken, dan zou die tijdig genoeg worden ingelicht en de Athener behouden blijven. Zij werd geheel overmeesterd door haar aandoeningen; haar hoofd duizelde; zij voelde haar bewustzijn haar begeven, doch met een krachtige inspanning herstelde zij zich, en na eenige minuten aandachtig te hebben geluisterd, totdat zij verzekerd was, dat Arbaces de plaats verlaten had, sloop zij voort, totdat haar gehoor haar voor de deur had gebracht, waarachter Calenus opgesloten zat. Nu hoorde zij zijn angstig gegil en gejammer nog duidelijker. Driemaal trachtte zij te spreken, en driemaal tevergeefs.

Eindelijk het slot vindend, legde zij hare lippen voor die kleine opening en nu hoorde de gevangene zich zachtjes bij zijn naam roepen.

Zijn bloed stolde in zijn aderen, zijn haren rezen ten berge. Welk geheimzinnig en bovennatuurlijk wezen kon door die schrikkelijke eenzaamheid heendringen? „Wie is daar?" riep hij, door nieuwen angst gefolterd: „welke geest, welk verschrikkelijk spooksel roept Calenus?"

„Priester!" gaf hem de Thessalische ten antwoord, „ik ben door de gunst der Goden en buiten weten van Arbaces, getuige geweest van zijn trouweloosheid. Als ik zelf slechts uit deze muren kan ontkomen, dan kan ik ook u redden. Maar laat uw stem door deze nauwe opening heen mijn oor bereiken, en antwoord me op hetgeen ik u vraag."

„Ach! gezegende geest!" riep de priester verblijd uit, den raad van Nydia volgend, „red mij, en ik zal de offerschalen zelf verkoopen, om uw goedheid te betalen."

„Ik heb uw goud niet noodig, maar uw geheimhouding. Heb ik het goed verstaan? Kunt gij den Athener Glaucus bevrijden van de aanklacht die zijn leven bedreigt?"

„Ja, dat kan ik; daarom heeft mij Arbaces in den strik gelokt, ten einde mij hier van honger te doen omkomen."

„Zij beschuldigen den Athener van moord; kunt gij zijn onschuld bewijzen?"

„Bevrijd mij slechts, en geen hoofd te Pompeji is veiliger dan het zijne. Ik heb den moord gezien; ik heb gezien, dat Arbaces hem beging; ik kan den waren moordenaar overleveren aan zijn rechters, en den beschuldigde doen vrijspreken. Maar moet ik omkomen, dan sterft hij ook. Stelt gij eenig belang in hem? Ach! goede onbekende; in mijn hart is de stembus, die hem veroordeelt of vrijspreekt."

„En gij wilt in het openbaar getuigenis afleggen van hetgeen gij weet?"

„Of ik dat wil? — O! al gaapte de hel voor mijn voeten! Wraak over den trouweloozen Egyptenaar! Wraak! wraak!"

Terwijl Calenus deze laatste woorden uitgilde, begreep Nydia, dat zijn misdadige hartstocht haar beste waarborg was voor zijn getuigenis ten behoeve van den Athener. Haar hart klopte hevig. Zou het voor haar, voor haar weggelegd zijn, den aangebedene te behouden?

„Het is genoeg!" zei zij, „de macht, die mij hierheen heeft gevoerd, zal mij door alles heen geleiden. Ja, ik voel, dat ik u zal verlossen. Wacht af in hoop en lijdzaamheid."

„Maar wees voorzichtig, lieve onbekende! Laat u met Arbaces niet in. Hij is van steen. Zoek den Praetor op; zeg alles wat gij weet; tracht een volmacht tot huiszoeking van hem te verkrijgen; breng soldaten mee en bekwame smeden; de sloten zijn zeer sterk. De tijd verloopt; ik zou kunnen sterven, — sterven, indien gij u niet haast! Ga! ga! — Doch wacht nog even! — Het is zoo vreeselijk alleen te zijn; de lucht is als in een knekelhuis, en de schorpioenen, hu! en de spoken! Och, blijf!"

„Neen," antwoordde Nydia, zelf door den angst van den priester verschrikt, en verlangend om haar maatregelen te nemen, „neen, ik moet gaan in uw eigen belang. Houd goeden moed, Vale!"

Dit zeggend verwijderde zij zich, en voelde met haar armen naar de pilaren, die de ruimte vulden, totdat zij aan het einde van den gang kwam, en aan het begin van die, welke naar boven leidde. Doch daar bleef zij staan. Zij begreep dat het beter was te wachten totdat de nacht zoo ver zou verstreken zijn, dat het heele huis in slaap gedompeld lag, om dan ongemerkt weg te kunnen komen. Zij ging dus op een steen zitten en telde de langzaam voortgaande oogenblikken. De blijdschap heerschte in haar hart. Glaucus was in doodsgevaar en *zij* zou hem redden!

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Arbaces en Jone. — Nydia bereikt den tuin. — Zal zij ontkomen en den Athener redden?

Nadat Arbaces zijn aderen verwarmd had met groote teugen van dien gekruiden en welriekenden

wijn, waarvan de rijken zooveel hielden, voelde hij zich buitengewoon opgewekt. De zegepralende sluwheid is hoogmoedig, zelfs als het beoogde doel misdadig is. Onze ijdele menschelijke natuur wordt gestreeld door het geloof aan ons dieper doorzicht, waaraan wij onzen voorspoed te danken hebben; de wroeging van het berouw volgt eerst later.

Doch berouw zou Arbaces waarschijnlijk nooit gevoelen over het lot van den laaghartigen Calenus. Hij wischte de gedachte aan den doodsangst van den priester en aan zijn langzamen dood geheel uit zijn herinnering. Zijn eenige gedachte was, dat hij een groot gevaar overwonnen had en van een boosaardigen vijand verlost was; alles wat hem nu nog te doen bleef, was de andere priesters iets wijs maken ten aanzien der verdwijning van Calenus; doch dit zou hem, naar hij meende, gemakkelijk genoeg vallen. Calenus werd dikwijls door hem gebruikt voor godsdienstige zendingen naar de naburige plaatsen. Hij kon voorgeven, dat hij hem voor een dergelijk doel had weggezonden met zoenoffers voor de altaren van Isis te Stabiae en te Napels, wegens den moord op haar priester Apaecides. Als Calenus dood was, kon de Egyptenaar voor zijn vertrek uit Pompeji het lichaam in den Sarnus werpen, en werd hij daar al gevonden, dan zou de verdenking waarschijnlijk op de Nazareensche ongodisten vallen. als een daad van wederwraak voor den dood van Olinthus in het worstelperk. Na terloops al die plannen voor zijn eigen veiligheid gevormd te hebben, liet Arbaces opeens de herinnering aan den ellendigen priester geheel los, en aangemoedigd door het geluk, dat sedert eenigen tijd al zijn daden vergezelde, wijdde hij zijn gedachten aan Jone. Toen hij haar voor de laatste maal gezien had, had zij hem verontwaardigd weggejaagd. Hij gevoelde zich nu aangemoedigd om zijn bezoek te herhalen. Uit kieschheid voor haar smart, legde hij zijn zwart gewaad niet af, maar zijn zwarte haarlokken met versch reukwater besprenkelend, en zijn tunica op de bevalligste wijze plooiend, zocht hij het vertrek van de Napelsche op. Hij vroeg den slaaf, die buiten de wacht hield, of Jone zich reeds ter ruste had begeven en vernemend dat zij nog op was en zich zeer kalm hield, waagde hij het zich aan haar te vertoonen. Hij vond zijn schoone gevangene voor een kleine tafel gezeten, het hoofd in diepe gedachten op haar handen geleund. De uitdrukking van haar gezicht had niet meer de vroegere schitterende levendigheid; haar lippen waren half geopend, haar oogen mat en dof, en de zwarte haren, die los en achteloos langs haar hals hingen, vermeerderden de bleekheid der wan-

gen, die reeds veel van haar volheid verloren hadden.

Arbaces staarde haar, alvorens te naderen, een oogenblik aan. Zij sloeg haar oogen op en toen zij hem zag, sloot zij die weer met een smartelijk gevoel, maar bewoog zich niet.

„Ach !" begon Arbaces op ernstigen, zachten toon, terwijl hij eerbiedig naderbij kwam en op eenigen afstand van de tafel ging zitten, „ach ! kon mijn dood uw haat wegnemen, hoe gaarne zou ik sterven! Gij doet mij onrecht aan, Jone ! doch ik zal het dragen zonder morren, als ik u slechts van tijd tot tijd zien mag. Berisp mij, maak mij verwijten, versmaad mij, zoo gij wilt ! ik zal mijzelf dwingen dit te dulden. Is het bitterste woord dat gij spreekt, voor mij niet zoeter dan de zachtste toon eener luit? In uw stilzwijgen schijnt de wereld stil te staan en schijnen de aderen van het aardrijk te verstijven; er bestaat geen aarde en geen leven zonder den glans van uw gelaat en den welluidenden klank van uw stem."

„Geef mij mijn broeder en mijn verloofde terug," antwoordde Jone op bedaarden, smeekenden toon, terwijl de tranen haar over de wangen liepen.

„Ik wenschte dat ik den een weer in het leven roepen, en den ander redden kon," hernam Arbaces, schijnbaar aangedaan. „Ja, om u gelukkig te maken, zou ik van mijn noodlottige liefde afstand doen, en verheugd uw hand in die van den Athener leggen. Misschien zal hij nog na zijn verhoor, vrijgesproken worden (Arbaces had wel gezorgd dat haar verzwegen werd, wanneer het rechtsgeding een aanvang zou nemen); en in dat geval zijt gij vrij om hem te veroordeelen of te verontschuldigen. En ik denk niet, Jone ! dat ik u dan langer met de beden mijner liefde zal vervolgen. Ik weet dat het vruchteloos is; doch vergun mij slechts met u te weenen, met u te treuren ! Vergeef mij een gewelddaad, waarover ik zelf diep berouw gevoel. Laat ik slechts voor u zijn, wat ik eenmaal geweest ben, uw vriend, uw vader, uw beschermer. Ach ! Jone ! spaar en vergeef mij !"

„Ik vergeef u. Red Glaucus, en ik wil afstand van hem doen ! O ! machtige Arbaces ! gij zijt veelvermogend in het kwade zoowel als in het goede; red den Athener en de arme Jone zal hem nimmer terugzien." Terwijl zij dit zei stond zij zwak en bevend op, en voor zijn voeten vallend omvatte zij zijn knieën. „Ach ! indien gij mij inderdaad liefhebt, indien er een menschelijk hart in uw boezem klopt, denk aan de asch van mijn vader, denk aan mijn kindsheid, denk aan al de gelukkige uren, die wij samen hebben doorgebracht, en red mijn Glaucus !"

Stuipachtige bewegingen schokten het lichaam van den Egyptenaar; zijn gelaatstrekken werkten vreeselijk; hij keerde zijn gezicht zijwaarts af, en mompelde op doffen toon: „Kon ik hem nog redden, ik deed het; maar de Romeinsche wetten zijn streng. Doch *indien* het mij mocht gelukken, *indien* ik hem kon redden en verlossen, zoudt gij dan de mijne, zoudt gij dan mijn bruid willen zijn?"

„Uw bruid?" herhaalde Jone opstaande; „uw bruid? Terwijl het bloed mijns broeders ongewroken is? *Wie* vermoordde hem? O Nemesis! zou ik dan op u niet meer mogen hopen? Arbaces! *de uwe? Nooit!*"

„Jone, Jone!" riep Arbaces hartstochtelijk uit, „waartoe deze onverklaarbare woorden? Waarom verbindt gij mijn naam met de gedachte aan den dood van uw broeder?"

„Mijn droomen vereenigen die, en de droomen worden ons door de Goden gezonden!"

„Dwaze hersenschimmen! Wilt gij om een droom den onschuldige verdenken, en de eenige kans verbeuren om het leven van uw minnaar te redden?"

„Luister!" zei Jone op vasten toon, en met bedaarde stem. „Indien Glaucus door u gered wordt, zal hij mij nimmer als bruid naar zijn huis voeren; maar ik kan den afkeer niet overmeesteren voor een ander huwelijk; ik kan mij met u niet verbinden. Val mij niet in de rede, Arbaces! en let op mijn woorden. Op denzelfden dag dat Glaucus sterft, onttrek ik mij aan al uw pogingen en laat niets dan mijn stof aan uw liefde over. Ja! gij moogt den dolk en het vergif buiten mijn bereik brengen gij moogt mij in ketens slaan; doch de moedige ziel, die besloten heeft haar kerker te verlaten, zal de middelen daartoe vinden. Deze handen zullen bloot en ongewapend de banden van het leven verscheuren. Boei ze, en mijn lippen zullen standvastig weigeren de lucht in te ademen. Gij zijt bekend met de geschiedenis? Nu, dan weet gij ook, dat een vrouw liever sterft dan de schande draagt. Komt Glaucus om, dan zal ik niet onwaardig nog wachten. Bij al de Goden des hemels, bij die der aarde en der zee, ik wijd mij plechtig aan den dood! Ik heb het gezegd!"

Moedig en fier in haar houding, wekte Jone door haar stem en haar toon een diep ontzag in het hart van Arbaces.

„Gij dappere ziel!" zei hij na een korte poos, „gij zijt waardig de mijne te zijn. Ach! dat ik van zulk een deelgenoot in mijn gelukkigebestemming droomen moest, om haar alleen in u te kunnen vinden! Jone!" ging hij voort, „ziet gij niet in, dat wij voor elkaar geschapen zijn? Ziet gij niet de overeenstemming met uw eigen

zielskracht, met uw eigen moed, in mijn onafhankelijken en hoogmoedigen geest? Wij waren geschapen om onze zielen te vereenigen, geschapen om deze grove en alledaagsche wereld met een nieuwen geest te bezielen; geschapen voor de hooge bestemming, die mijn ziel, door de duisternis des tijds heendringend, in de toekomst voorziet. Met een standvastigheid als de uwe, tart ik uw bedreigingen van een roemloozen zelfmoord. Ik begroet u als de mijne als koningin van gewesten, die des adelaars vleugel niet verdonkert, die zijn bek niet verscheurt: ik buig mij voor u neer en aanbid u met ontzag; doch in die aanbidding en liefde doe ik mijn recht op u gelden! Wij zullen samen den ruimen oceaan oversteken; samen zullen wij ons koninkrijk vestigen, en de volgende geslachten zullen een reeks van vorsten erkennen, die gesproten zijn uit de echtvereeniging van Arbaces en Jone!"

„Gij zijt krankzinnig. Uw mooie woorden en voorspiegelingen zijn meer geschikt voor den marktventer dan voor den wijzen Arbaces. Gij hebt mijn besluit gehoord; het staat zoo vast als het bestaan der Schikgodinnen zelf. De Orcus heeft mijn gelofte gehoord, en ze staat geschreven in het onveranderlijke boek van het Noodlot. Maak daarom alles weer goed, Arbaces! maak het verleden goed: laat de bedachtzaamheid uw haat overwinnen en de edelmoedigheid uw wraakzucht; red hem, die nooit uw medeminnaar zal zijn. Zooiets past bij uw buitengewoon karakter, waarin enkele vonken glimmen van grootheid en edelmoedigheid. Zulke daden wegen in de schaal van de koningen des doods; zij richten die schaal op den dag, wanneer de ziel van het lichaam ontdaan, huiverend en troosteloos tusschen den *Tartarus* en het *Elyseum* staat. Zij overstroomen het hart met een blijdschap, die zuiverder en langduriger is dan de voldoening van een voorbijgaanden hartstocht. Arbaces! luister naar mij en laat u bewegen!"

„Het is genoeg, Jone! Alles wat ik voor Glaucus doen kan, zal geschieden; doch wijt het mij niet, wanneer mijn pogingen mislukken. Vraag het aan mijn vijanden of ik niet getracht heb, en nog tracht, het doodvonnis van zijn hoofd af te wenden, en beoordeel mij dan. Ga nu slapen, Jone! De nacht verloopt; ik laat u aan zijn rust over; hij schenke u betere droomen van iemand, die geen ander leven kent, dan vereenigd met u!"

Zonder een antwoord af te wachten spoedde Arbaces zich heen. Hij was misschien bevreesd langer den invloed te ondergaan van Jone's vurige bede, die hem met jaloezie vervulde, terwijl zij zijn medelijden gaande

maakte. Doch dat medelijden zelf kwam te laat. Had Jone hem al haar hand als belooning toegezegd, hij kon nu, nu hij zijn getuigenis afgelegd en het volk opgeruid had, den Athener niet meer redden. Doch nog altijd vleide hij zich om over den afkeer der vrouw te zullen zegevieren, die zoozeer over zijn hartstochten heerschte.

Terwijl zijn slaven bezig waren hem te ontkleeden, schoot hem de gedachte aan Nydia te binnen. Hij begreep, dat het noodzakelijk was Jone onwetend te laten van de verstandsverbijstering van haar minnaar; uit vrees, dat die tot verontschuldiging van de hem toegeschreven misdaad strekken mocht; en het was niet onmogelijk dat haar oppasters haar gezegd hadden dat Nydia onder zijn dak was, en dat Jone dan trachten zou haar te spreken. Toen dit denkbeeld hem te binnen schoot, wendde hij zich tot een zijner vrijgemaakten.

„Callias !" zeide hij, „ga terstond naar Sosia, en zeg hem, dat hij onder geen voorwendsel hoegenaamd de blinde Nydia uit haar kamer mag laten. Doch wacht, zoek eerst hen op, die mijn pupil bewaken en verbied hen haar te zeggen, dat het blinde meisje in mijn huis is. Ga heen, — vlug !"

De slaaf spoedde zich weg. Na zijn boodschap aan Jone's bewakers overgebracht te hebben, zocht hij den armen Sosia op. Hij vond hem niet in het kleine vertrek, dat hem tot slaapkamer diende; hij riep hem overluid, en hoorde uit Nydia's kamer, die daarnaast was, de stem van Sosia antwoorden.

„Och, Callias, hoor ik u daar niet? — Dank zij de Goden ! Ik bid u, doe de deur open !"

De slaaf nam de bout weg, en Sosia kwam hem met een ontsteld gezicht tegemoet.

„Wat is dat? In de kamer met dat jonge meisje, Sosia? Foei ! Schaam u wat !"

„Spreek mij van die kleine heks niet langer !" antwoordde Sosia ongeduldig; „zij heeft mij ongelukkig gemaakt !" en hij vertelde aan Callias de geschiedenis van den luchtgeest en de ontsnapping der Thessalische.

„Hang u dan maar op, ongelukkige Sosia ! Ik kom juist met de boodschap van Arbaces, dat gij onder geen voorwendsel haar moogt toestaan ook maar voor een oogenblik haar kamer te verlaten !"

„Wee mij ongelukkige !" begon de slaaf te jammeren. „Wat kan ik doen? Zij kan in den tusschentijd half Pompeji reeds zijn doorgeloopen. Doch morgen zal ik haar in haar oude verblijfplaatsen trachten op te sporen. Geef mij toch raad, Callias !"

„Ik wil alles doen wat de vriendschap vermag, en

met mijn eigen veiligheid vereenigbaar is. Doch zijt gij zeker, dat zij buiten het huis is? Misschien zit zij nog hier of daar in den een of anderen hoek."

„Hoe zou dat mogelijk zijn? Zij heeft gemakkelijk den tuin kunnen bereiken en, zooals ik u heb gezegd, de deur stond open."

„Neen, niet waar; want op datzelfde uur is Arbaces met den priester Calenus in den tuin geweest. Ik was er ook om eenige kruiden te zoeken voor het bad van morgenochtend. Ik heb het tafeltje wel gezien, maar de deur was gesloten. Gij kunt er staat op maken, dat Calenus de deur is binnengekomen, en haar natuurlijk achter zich gesloten heeft."

„Ja, maar niet op slot."

„Jawel; want ikzelf, vergramd over een achteloosheid, die de gebronsde beelden in de galerij aan elken stoutmoedigen dief ten prooi liet, heb den sleutel omgedraaid, dien er uitgehaald, en — daar ik den slaaf niet zag, wien ik hem eigenlijk geven moest, en dien ik hem duur zou hebben laten betalen — hier zit hij, in mijn gordel."

„O, genadige Bacchus! ik heb u dan toch niet vergeefs aangebeden. Laten wij geen oogenblik verzuimen! Voort, naar den tuin! misschien vinden wij haar nog."

De goedhartige Callias stemde er in toe den slaaf te helpen, en na vruchteloos de kamers en de hoeken van de galerij doorzocht te hebben, kwamen zij in den tuin. Ongeveer op hetzelfde oogenblik had Nydia besloten haar schuilplaats te verlaten, en zich verder te wagen. Vlug, sidderend, den adem inhoudend, die echter van tijd tot tijd in een stuipachtigen hik uitbrak, nu eens sluipend langs de met bloemslingers behangen pilaren, die de galerij omringden, dan haar schaduw verspreidend over den witten marmeren vloer, door de maan beschenen, vervolgens het terras van den tuin beklimmend, en tusschen de donkere boomen zwevend, bereikte zij de noodlottige deur en vond haar — gesloten! Welke woorden zijn in staat de namelooze droefheid, de volslagen moedeloosheid te schilderen, die nu op het gelaat van het Thessalische meisje te lezen waren? Haar trillende handen lieten niet af naar alle kanten de deur te betasten. Arm schepsel! — vruchteloos was al uw moed geweest, al uw onschuldige slimheid, al uw angst om den jager zoowel als de honden te ontkomen! Eenige stappen van haar af stonden, lachend om haar ijdele pogingen, wetend dat zij nu weer in hun macht was, en met een wreedaardig geduld het oogenblik afwachtend, waarop zij haar grijpen wilden, de vervolgers op haar te loeren!

„Stil, Callias! — laat haar begaan! Laten wij eens zien wat zij doen wil, als zij bemerkt dat de deur haar plicht doet."

„Kijk! zij kijkt naar de lucht — zij prevelt wat — zij laat de vlerken hangen! — Neen! bij Pollux! — zij bedenkt zich! zij geeft het niet op! Bij Jupiter! welk een koppig ding! — kijk! — daar springt zij op — daar keert zij weer om — daar krijgt zij weder iets in het hoofd! — Laat u raden, Sosia! wacht niet langer; grijp haar, eer het te laat is — nu!"

„Ha! vluchteling, heb ik u daar?" zei Sosia, en hield de ongelukkige Nydia vast.

Als de laatste doodskreet van een haas onder de tanden der honden, als het schrille gegil van een plotseling gewekten slaapwandelaar, zoo klonk de gil van het blinde meisje, toen zij zich eensklaps door haar bewaker gegrepen voelde. Het was zulk een ontzettende gil van wanhoop en angst, dat dit geluid voor altijd in het gehoor bleef van wie het hoorde. Het was haar alsof het laatste wrak dat den zinkenden Glaucus kon redden, onder hem wegzonk. Het was een kans geweest van leven en dood, en nu had de dood het spel gewonnen!

„Groote Goden! dat gegil zal het huis in rep en roer brengen! Arbaces heeft een lichten slaap. Stop haar den mond!" riep Callias.

„Ja, wacht! — hier is het servet nog, waar de ondeugende heks mijn verstand mee betooverde. — Zie zoo, nu is het goed! nu zijt gij even stom als blind."

Sosia nam de lichte vracht op zijn armen, ging naar binnen en bracht Nydia in de kamer, waaruit zij ontsnapt was. Daar de prop weder uit haar mond halend liet hij haar over aan een eenzaamheid zoo verschrikkelijk, dat geen andere dan die van den Hades, de troosteloosheid daarvan kon te boven gaan.

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

Het bezorgdheid onzer vroolijke vrienden. — De gevangenis en haar slachtoffers.

Het was reeds laat op den derden en laatsten dag van de rechtszitting, die over Glaucus' en Olinthus' lot zou beslissen. Eenige uren nadat de zitting opgeheven en het vonnis uitgesproken was, zat een klein gezelschap van aanzienlijke jonge lieden van Pompeji aan een keurige tafel bij Lepidus.

„Welnu, en Glaucus heeft tot het einde toe zijn on schuld volgehouden?" zeide Clodius.

„Ja maar de verklaring van Arbaces heeft beslist; hij zag hem op het oogenblik, dat hij de daad verrichtte," antwoordde Lepidus.

„Wat mag toch de reden geweest zijn?"

„Wel, de priester was een sombere, vreemde jongen. Hij heeft Glaucus in het vriendelijke gekapitteld over zijn vroolijk leven en zijn gewoonte om te spelen, en is geëindigd met te zweren, dat hij het huwelijk met zijn zuster nooit zou toelaten. Er zijn woorden tusschen hen gevallen. Glaucus schijnt vol onder Bacchus' invloed geweest te zijn, en heeft met woede toegestoken. De werking van den wijn, de wanhoop van zijn berouw hebben hem de krankzinnigheid van de laatste dagen op den hals gehaald en ik kan het mij ook best voorstellen, dat de arme sukkel, nog half bedwelmd, onbewust is van de misdaad, die hij gepleegd heeft. Zoo is tenminste het scherpzinnig vermoeden van Arbaces, die in het afleggen van zijn getuigenis met veel verschooning te werk is gegaan."

„Ja, dat is waar; hij heeft er zich algemeen door bemind gemaakt. Maar mij dunkt, de Raad had om die verzachtende omstandigheden ook de uitspraak wel iet of wat kunnen matigen."

„Dat *zou* hij ook gedaan hebben, ware hij slechts niet bang voor het volk, want dat is woedend. De priesters hebben niets verzuimd om het gepeupel in het harnas te jagen; en het verbeeldde zich — dat janhagel! — dat Glaucus, omdat hij een rijk en aanzienlijk man is, vrij zou komen. Vandaar de woede van het grauw. De Raad heeft niet durven nalaten hem van zijn burgerrecht vervallen te verklaren en het doodvonnis over hem te vellen, hoewel er slechts een meerderheid van drie stemmen tegen hem was. Hola! nog wat Chiër!"

„Hij ziet er verschrikkelijk vervallen uit, maar hoe kalm en onbevreesd!"

„Nu ja, als hij dat maar tot morgen volhoudt! En wat is er ook voor verdienste in zijn moed gelegen, als die afgodische hond van een Olinthus evenveel moed aan den dag legt!"

„Die godslasteraar? Ja," zei Lepidus, met een vrome gramschap; „het is geen wonder, dat slechts twee dagen geleden een der wijkmeesters bij helder weer door den bliksem doodgeslagen is. De Goden zullen er Pompeji voor straffen, dat die heiligschenner nog levend binnen zijn muren is."

„De Raad was zoo goedertieren, dat, als hij slechts zijn berouw erkend en eenige korrels op het altaar van Cybele gestrooid had, hij hem zou hebben vrijgelaten.

Ik twijfel er aan of die Nazareners, zoo zij den baas speelden, wel zoo verdraagzaam jegens ons zouden zijn, verondersteld, dat wij de beeltenis hunner Godheid van boven neergehaald, haar plechtigheden gelasterd en haar geloof verloochend hadden."

„Men heeft Glaucus, om de omstandigheden, nog een kansje gelaten. Het is hem vergund tegen den leeuw denzelfden dolk te gebruiken, waarmede hij den priester heeft afgemaakt."

„Hebt gij den leeuw gezien? Hebt gij zijn tanden en klauwen wel eens bekeken, dat gij het een kansje voor Glaucus noemt? Een zwaard en een schild zouden als riet zijn tegen den sprong van zulk een dier. Neen — ik geloof dat het genadiger ware, hem spoedig uit den angst te helpen; en het is daarom ook gelukkig voor hem dat onze rechtspleging zoo traag is in haar uitspraken, maar zoo snel in haar uitvoering, en dat de spelen van het amphitheater, als door een soort voorzienigheid reeds sedert lang op morgen bepaald zijn. Hij die lang den dood verwacht, sterft tweemaal."

„Wat den godloochenaar aangaat," zei Clodius, „die zal den grimmigen tijger met ongewapende armen bestrijden. Nu, over die worsteling behoeven wij niet te wedden. Wie is er die iets durft zetten?"

Een daverend gelach bewees het bespottelijke van die vraag.

„Arme Clodius!" zei de gastheer; „het is reeds een bitter ongeluk een vriend te verliezen, maar iemand te vinden om voor de kans van zijn redding mee te wedden, is nog jammerlijker."

„Wel, het is hemeltergend het zou voor hem en voor mij een troost geweest zijn te denken, dat hij tot op het laatste toe nog ergens dienstig toe was."

„Het gansche volk," sprak de deftige Pansa, „is verheugd over de uitspraak. Het was zoo bevreesd dat de spelen van het amphiteater zouden afloopen zonder een misdadiger voor de beesten en nu er twee tegelijk zijn is dat werkelijk een feest voor de arme zielen. Zij werken hard; zij mogen ook wel eens een vermaak hebben."

„Daar proeven we den volksvriend Pansa weer uit, die zich niet kan bewegen zonder een stoet van cliënten, zoo lang als een Indische triomftocht, achter zich te hebben. Hij praat steeds van het volk. Ik geloof, bij de Goden! dat hij nog zal eindigen met een Gracchus te worden!"

„Het is waar," zei Pansa, met een voorkomen van welwillendheid, „dat ik geen onbeschaamde aristocraat ben."

„Wel," merkte Lepidus aan, „het zou inderdaad

gevaarlijk geweest zijn, op het punt van een beestengevecht genade voor recht te hebben laten gelden. Indien ik eenmaal zitting in de rechtbank neem, bid dan Jupiter, dat er geen beesten in de hokken, of misdadigers in de gevangenis mogen zitten."

„En," vroeg een uit het gezelschap, „wat is er van het arme meisje geworden, waar Glaucus mee zou trouwen? Weduwe te zijn vóór de bruidsdagen, dat noem ik hard!"

„O!" gaf Clodius ten antwoord, „die is goed bewaard in de bescherming van haar voogd Arbaces. Het was natuurlijk dat zij naar hem toe ging, nadat zij haar minnaar en haar broeder verloren had."

„Bij Venus! Glaucus was gezien onder de meisjes. Men zegt dat de rijke Julia ook een goed oogje op hem had."

„Praatjes, vriend!" zei Clodius op verwaanden toon. „Ik ben hedenmorgen nog bij haar geweest. Indien zij al eenige neiging voor hem mocht gevoeld hebben, dan vlei ik mij, dat *ik* haar getroost heb."

„Stil, vrienden!" zei Pansa; „weet gij niet dat Clodius hard bezig is in het huis van Diomedes den fakkel aan te blazen? Hij begint te gloeien, en zal weldra schitteren boven het altaar van Hymen."

„Is het zoo?" vroeg Lepidus. „Hoe? Zou Clodius gaan trouwen? Foei!"

„Vrees niets," antwoordde Clodius; „de oude Diomedes is recht in zijn schik, dat hij zijn dochter aan een edelman uithuwelijkt, en hij zal rijkelijk met zijn goud voor den dag komen. Gij zult zien, dat ik het niet zal wegsluiten. Het zal voor de vrienden van Clodius een blijde dag zijn, wanneer hij een rijke erfdochter trouwt."

„Spreekt gij zoo?" riep Lepidus uit; „kom dan, een beker op het welzijn der schoone Julia!"

Terwijl het gesprek op dien toon voortgezet werd, woonde de jonge Athener een geheel ander tooneel bij.

Glaucus werd na zijn veroordeeling niet langer toevertrouwd aan de bewaring van Sallustius, zijn eenigen vriend in het onheil. Hij werd over het plein gebracht, tot zijn bewakers stil hielden voor een kleine deur naast den tempel van Jupiter. De deur werd op ongewone wijze in het midden geopend, op haar hengsels draaiend, ongeveer als een hedendaagsche slagboom, en zoo, dat slechts de helft van den drempel op een oogenblik vrij was. Door deze nauwe opening duwden zij den gevangene, zetten een snede brood met een kruik water voor hem neer, en lieten hem aan de duisternis, en hij meende aan de eenzaamheid over. De wisseling van zijn lot, die hem van het toppunt der jeugdige

vermaken en der gelukkigste liefde in de diepste schande en het vooruitzicht van een afschuwelijken dood had neergestort, was zoo plotseling geweest, dat hij moeite had om zich te overtuigen, dat alles niet een droom was. Zijn sterk en forsch gestel was den drank te boven gekomen, waarvan hij gelukkig het grootste gedeelte niet gedronken had. Hij had zijn verstand teruggekregen, doch een sombere en nevelachtige ontspanning werkte nog op zijn zenuwen en zijn geest. Zijn aangeboren moed en zijn Grieksche trots stelden hem in staat, om allen angst te overwinnen, en tegenover zijn rechters zijn vreeselijk lot met een onveranderd gelaat en met kalmte af te wachten. Doch het bewustzijn zijner onschuld was ternauwernood voldoende om hem te ondersteunen, zoodra het gezicht van anderen niet langer zijn moed schraagde en hij aan de stilte en de eenzaamheid was overgelaten. Hij voelde de koude dampen van het gevangenishok zijn verzwakt lichaam aandoen. Hij — de beschaafde, de aanzienlijke, de man die gewoon was in weelde te leven, — hij, die tot hiertoe geen leed gekend had! Hij, de schoone vreemdeling! — Waarom had hij zijn verafgelegen en zonnig land — de olijfbosschen zijner geboorteheuvelen — het geruisch zijner onvergetelijke rivieren verlaten? De arme Athener! Daar zelfs zijn gebreken niet anders waren dan een te heftige opwelling van zijn vroolijken aard, hoe weinig had hem zijn voormalige loopbaan geschikt gemaakt voor de beproevingen, die hem te wachten stonden! Het gejoel van het gemeene volk, te midden van welks toejuichingen hij zoo vaak zijn smaakvol rijtuig en zijn dartele paarden bestuurd had, klonk hem nog onaangenaam in de ooren. De koude en onverschillige gezichten van zijn vrienden, de deelgenooten zijner vroolijke maaltijden, waren hem nog voor de oogen. En nu was geen hunner hem nabij om hem te ondersteunen of te vertroosten. Deze muren zouden zich slechts openen om hem in het worstelperk een gewelddadigen en schandelijken dood te doen sterven. En Jone! van haar had hij ook niets vernomen: geen bemoedigend woord, geen troostende boodschap; ook zij had hem vergeten; zij dacht hem schuldig en aan welke misdaad? — aan den moord op haar broeder! Hij knarste op de tanden — hij kermde overluid — en een verschrikkelijk gedachte rees zelfs in hem op. Zou hij ook in die geweldige krankzinnigheid, die zijn geest op onverklaarbare wijze bevangen had, zonder het zelf te weten, de misdaad, waarvan hij beschuldigd was, hebben bedreven? Doch zoo dikwijls hem dat denkbeeld voor den geest kwam, was het

ook even spoedig weer uitgewischt; want ondanks de vage voorstelling, die hij van het gebeurde had, kon hij zich duidelijk het donkere boschje van Cybele voorstellen, het bleeke gezicht van den doode, den tijd, dien hij bij het lijk was blijven staan, en den onverwachten schok, die hem op den grond wierp. Hij was innerlijk van zijn onschuld overtuigd, doch wie zou gelooven, dat hij onschuldig was geweest, wie zou zijn goeden naam verdedigen? Bij de herinnering aan zijn laatste onderhoud met Arbaces, en van de aanleiding tot wraakzucht in het hart van dien geheimzinnigen en vreeselijken man, kon hij niet anders gelooven, dan dat hij het slachtoffer was van een geheimen en verborgen valstrik, waarvan hij het kluwen niet kon ontwarren. En Jone? — Arbaces beminde haar — zou zijn mededinger ook zijn geluk op zijn ondergang zoeken te bouwen? Die gedachte griefde hem dieper dan al de andere en zijn edel hart was meer getroffen door jaloezie, dan neergedrukt door vrees. Hij begon opnieuw overluid te kermen.

Zijn angstig geroep werd te midden der duisternis beantwoord met de vraag: „Wie is in deze ure der benauwdheid mijn metgezel? Zijt gij het, Glaucus van Athene?"

„Ja, zoo noemde men mij in den tijd van mijn voorspoed, nu zullen zij wel een anderen naam voor mij hebben. En hoe is *uw* naam, vreemdeling?"

„Olinthus, uw lotgenoot in de gevangenis, gelijk in het verhoor."

„Hoe? de man dien zij den ongodist noemen? Is het de onrechtvaardigheid der menschen, die u geleerd heeft de voorzienigheid der Goden te loochenen?"

„Helaas !" antwoordde Olinthus, „gij zijt de ware ongodist, want gij verloochent den eenigen waren God — den onbekenden God — wien uw Atheensche voorvaderen een altaar hebben gesticht. In dit uur is het, dat ik mijn God ken. Hij is met mij in de gevangenis; zijn licht dringt door de duisternis heen; aan den rand van het graf roept mijn hart de onsterflijkheid toe, en de aarde ontgaat mij slechts, om de moede ziel nader tot den hemel te brengen."

„Zeg mij," zei Glaucus plotseling, „heb ik in het verhoor uw naam niet hooren noemen, in verband met dien van Apaecides? Houdt gij mij voor schuldig?"

„God alleen kent de harten; maar mijn vermoeden rust niet op u."

„Op wien dan?"

„Op uw aanklager: Arbaces."

„Ha ! gij verblijdt mij. — En waarom?"

„Omdat ik zijn slecht hart ken, en omdat hij reden

had hem te vreezen, die nu niet meer onder de levenden is."

Olinthus zette nu aan Glaucus al die bijzonderheden uiteen, die de lezer kent: de bekeering van Apaecides; het plan dat zij beraamd hadden om de bedriegerijen der Egyptische priesters te openbaren, en de middelen van verleiding, door Arbaces op het jeugdige gemoed van den bekeerling beproefd. „En dus," vervolgde Olinthus, „indien de gestorvene Arbaces ontmoet, zijn verraderij beschimpt, en bedreigd heeft die openbaar te maken, zoo kunnen de plaats en de gelegenheid zeer wel den wraaklust van den Egyptenaar opgewekt en arglistigheid en drift zijn moordenden arm gericht hebben."

„Zoo moet het gebeurd zijn!" riep Glaucus blijmoedig uit. „Ik ben gelukkig."

„Doch waartoe, ongelukkige! dient u nu die ontdekking? Gij zijt veroordeeld, en zult ondanks uw onschuld sterven."

„Ik weet *mijzelf* onschuldig, maar door mijn onverklaarbare ongesteldheid rees er soms een vreeselijke maar kortstondige twijfel in mij op. Doch zeg mij, gij man van een vreemd geloof! denkt gij dat wij voor geringe misslagen of voor die onzer voorvaderen voor altijd verlaten en gevloekt zullen worden door de Oppermachtigen, welken naam gij hun ook geeft?"

„God is rechtvaardig, en verlaat zijn schepselen niet om de afwijkingen hunner menschelijke zwakheid. God is genadig, en vloekt niemand dan den zondaar die zich niet bekeert."

„Het schijnt mij toch, alsof de goddelijke gramschap mij bezocht met een plotselinge krankzinnigheid, een bovennatuurlijke razernij, door geen menschelijke macht veroorzaakt."

„Er zijn booze geesten op de aarde," antwoordde de Nazarener sidderend, „zooals God en Zijn Zoon in den Hemel zijn; en daar gij de laatsten niet erkent, hebben misschien de eersten macht over u verkregen."

Glaucus gaf geen antwoord en eenige oogenblikken zwegen beiden. Ten laatste zei de Athener op veranderden, zachten en half aarzelenden toon: „Christen! behoort het tot uw leer, dat de dooden weer zullen opstaan; dat zij, die elkander hier bemind hebben, hierna zullen vereenigd worden; dat boven het graf onze goede naam onbezwalkt zal schitteren, ontdaan van den smet, dien de stervelingen daarop wierpen; en dat de stroomen, die door klippen en woestijnen gescheiden worden, elkander in den ontzagwekkenden Hades zullen ontmoeten, en andermaal vereenigd hun loop zullen voortzetten?"

„Of ik dat geloof, Athener? O neen ! ik *geloof* dat niet, ik *weet* het ! — en het is die schoone en heerlijke zekerheid, die mij nu helpt. — O Cyllene !" voer Olinthus hartstochtelijk voort, „gij bruid van mijn hart, in de eerste maand onzer vereeniging van mijn zijde gerukt, zal ik u nu niet, voor vele dagen verstreken zijn, terugzien? Welkom is mij de dood, die mij tot de hemelen, tot u voeren zal !"

Er was in die plotselinge ontboezeming van menschelijken hartstocht iets, dat een gelijk gestemde snaar in de ziel van den jeugdigen Athener trof. Hij voelde voor het eerst een inniger overeenkomst dan die der droefheid alleen tusschen hem en zijn metgezel. Hij ging dichter naar Olinthus toe, want de Romeinen, in sommige opzichten zeer wreed, waren het zonder noodzaak niet in andere, zij maakten geen gebruik van afgezonderde kerkerholen of overtollige boeien, en zij lieten den slachtoffers van het worstelperk den droeven troost van al die vrijheid en gezelligheid, die de gevangenis hun kon geven.

„Ja," vervolgde de Christen met heiligen ijver, „de onsterflijkheid der ziel, de opstanding en de hereeniging der dooden, is het groote beginsel van ons geloof; de groote waarheid, voor welker getuigenis en bevestiging een God zelf den dood onderging. Geen fabelachtig Elyseum; geen dichterlijke Orcus; maar de zuivere en schitterende erfenis van den hemel zelf is het deel der vromen."

„Verklaar mij dan uw leerstellingen, en zeg mij uw verwachtingen," zei Glaucus ernstig.

Olinthus wachtte niet met aan zijn bede te voldoen; en daar — evenals meermalen in den vroegsten tijd van het Christelijk geloof — in de duisternis van den kerker, en bij het aangrijnzen van den dood, was het, dat het dagende licht van het Evangelie zijn koesterende en vertroostende stralen verspreidde.

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK.

De brief van Nydia.

De uren kropen met een folterende traagheid voor Nydia om, nadat zij weer in haar kleine kamer was gebracht.

Sosia had, alsof hij bang was opnieuw behekst te worden, met opzet nagelaten naar haar om te zien, tot laat in den ochtend van den volgenden dag, toen

hij even het korfje met eten en drinken in de kamer neerzette, doch vlug de deur weer sloot. De dag brak aan, en Nydia bespeurde dat zij onverbiddelijk zat opgesloten juist op den dag, waarop het vonnis over Glaucus moest geveld worden, en haar verlossing hem had kunnen redden. Maar bedenkend dat, hoewel haar nu de vlucht onmogelijk was, de eenige kans voor Glaucus op haar beleid berustte, besloot het jonge meisje, dat zoo hartstochtelijk en zoo voor indrukken vatbaar was, niet den vrijen teugel te vieren aan haar wanhoop, die haar buiten staat zou stellen om elke zich voordoende gelegenheid aan te grijpen. Zij stelde de ernstigste pogingen in het werk om haar tegenwoordigheid van geest, zoo dikwijls die onder haar kwellende gedachten scheen te moeten bezwijken, niet te verliezen. Ook nam zij wat voedsel en een weinig wijn om haar krachten te sterken, ten einde op alles, wat haar voor den geest mocht komen, voorbereid te zijn.

Zij vormde het eene plan voor, het andere na, en liet ze alle varen. Op Sosia bleef haar hoop gevestigd, als het eenige werktuig, waarvan zij zich kon bedienen. Hij was bijgeloovig geweest uit begeerte om te weten of hij te eeniger tijd zijn vrijheid zou kunnen koopen. Zou hij niet te winnen zijn door het lokaas van die vrijheid zelf? Was zij niet bijna rijk genoeg om die te koopen? Haar tengere armen waren omhangen met armbanden, die Jone haar geschonken had, en om haar hals droeg zij nog denzelfden ketting, die, zooals men zich zal herinneren, aanleiding was geweest tot haar twist met Glaucus, en dien zij hem naderhand beloofd had altijd te zullen dragen. Met brandend verlangen wachtte zij de komst van Sosia weer af; doch toen er uren verliepen, en hij niet terugkwam, werd zij ongeduldig. Haar zenuwen waren koortsachtig gespannen; zij kon die eenzaamheid niet langer verdragen; zij kermde, zij gilde overluid; zij bonsde met haar lichaam tegen de deur. Haar geschreeuw galmde door de gang, en Sosia liep in een gemelijke haast naar haar toe om te zien wat er te doen was, en zoo mogelijk, zijn gevangene tot kalmte te brengen.

„Hé ! wat is dat?" vroeg hij norsch. „Jonge slavin ! als gij zoo tiert, moet het servet er weer aan te pas komen. Mijn schouders zouden het gewaar worden, als mijn meester u hoorde."

„Lieve Sosia, begrom mij niet — ik kan het zoo lang niet alleen uithouden; de eenzaamheid maakt mij bang. Ik bid u, kom wat bij mij zitten. Vrees niet dat ik zal trachten te ontvluchten; ga slechts voor de deur zitten; houd mij bestendig in 't oog; ik zal niet van mijn plaats komen."

Sosia, die zelf een babbelaar was, werd door haar smeeken bewogen. Hij had medelijden met iemand, die met geen ander kon praten en dat was met hem zelf juist ook het geval; hij had daarom met zichzelf ook medelijden, en besloot zich wat op te beuren door zich met haar te onderhouden. Hij nam den wenk ter harte, dien Nydia hem gegeven had, en zette zijn stoel voor de deur, ging er met zijn rug tegen aan leunen, en antwoordde toen:

„Wat mij aangaat, ik ben zoo hardvochtig niet, en voor zoo ver het een onschuldig praatje betreft, heb ik er niets tegen om u een genoegen te doen. Maar denk er aan, geen streken, geen tooverkunsten meer!"

„Neen, neen, nog eens, Sosia! hoe laat is het al?"

„Het is reeds avond en de gasten gaan naar huis."

„O Goden! Hoe is het met de rechtszaak afgeloopen?"

„Beiden zijn veroordeeld."

Nydia onderdrukte een gil. „Ja, ja! ik verwachtte het wel. Wanneer wordt het vonnis ten uitvoer gebracht?"

„Morgen, in het amphitheater; als gij er nu maar niet waart, klein ding! dan kon ik verlof krijgen om met de anderen te gaan kijken."

Nydia zonk eenige oogenblikken achterover tegen den rug van haar stoel — de natuur overwon — zij lag bewusteloos. Sosia bespeurde het niet, 't was schemeravond en zijn gedachten waren vervuld van het vermaak dat hij missen zou; hij begon zich te beklagen, dat hij zulk een vermakelijke vertooning niet zou bijwonen, en over de onbillijkheid van Arbaces, die uit al de slaven hem alleen had uitgezocht, om gevangenbewaarder te zijn; en voordat hij half uitgeklaagd had, kreeg Nydia onder een zwaren zucht haar bewustzijn terug.

„Gij zucht, blinde! over mijn verdriet: nu, dat is mij nog een weinig troost. Zoo lang gij erkent hoeveel gij mij kost, zal ik trachten niet te morren, — het valt hard slecht behandeld te worden en nergens mededoogen te vinden."

„Sosia! hoeveel moet gij wel bij elkaar sparen, om uw vrijheid te koopen?"

„Hoeveel? Wel, omtrent twee duizend sestertiën."

„Dank zij de Goden! Niet meer? Ziet gij dezen halsketting en deze armbanden wel? — Zij zijn wel het dubbele waard. Ik wil ze u geven, als gij —"

„Breng mij niet in verzoeking; ik kan u niet loslaten. Arbaces is een strenge en verschrikkelijke meester. Wie weet of ik de visschen van den Sarnus niet nog zou voeden. Helaas! al de sestertiën van de wereld zouden mij niet weer in het leven roepen, en een levende hond is beter dan een doode leeuw."

,,Sosia! uw vrijheid! denk er wel aan; zoo gij mij maar even wilt uitlaten — voor een uurtje slechts! — laat mij te middernacht uit; ik zal hier terug zijn voor de dag aanbreekt; of neen, gij moogt met mij gaan."

,,Neen!" zei Sosia kortaf. ,,Er is eens een slaaf geweest, die Arbaces ongehoorzaam was, en men heeft nooit weer van hem gehoord."

,,Maar de wet geeft aan een meester geen macht over het leven van zijn slaaf."

,,De wet is goed, maar haar goede bedoelingen zijn grooter dan haar kracht. Ik weet dat Arbaces de wet altijd naar zijn hand zet. Behalve dat, ben ik eenmaal dood, dan kan mij de wet niet weer levend maken."

Nydia wrong haar handen. — ,,Is er dan geen hoop voor mij?" vroeg zij stuipachtig.

,,Om heen te gaan? Niet voordat Arbaces het beveelt."

,,Nu dan," zei Nydia haastig, ,,dan zult gij mij ten minste niet weigeren een brief weg te brengen : daar kan uw meester u toch niet voor laten ombrengen."

,,Een brief? Aan wien?"

,,Aan den Praetor."

,,Aan een overheidspersoon? — Neen! ik dank u, — ik zou als getuige moeten dienen bij het gerecht, en de manier, waarop men een slaaf verhoort, is de pijnbank."

,,Och! ik verspreek mij. Ik zeg den Praetor, maar dien meen ik niet. Ik meen een heel ander. Ik meen den vroolijken Sallustius."

,,O zoo! en wat hebt gij met Sallustius te maken?"

,,Glaucus was mijn meester; hij had mij van een anderen, wreeden eigenaar gekocht; hij alleen is goed jegens mij geweest, en nu zal hij sterven. Ik kan niet langer gerust leven, indien ik hem niet in dit uur van lijden te kennen geef dat er één hart is, dat nog met dankbaarheid aan hem denkt. Sallustius is zijn vriend — die zal hem mijn dankbetuiging overbrengen."

,,Dat zal hij wel laten, en Glaucus zal tusschen nu en morgen ook genoeg te denken hebben, zonder dat men zijn hoofd komt breken met een blind meisje."

,,Mensch!" zeide Nydia opstaande, ,,wilt gij vrij worden? — Gij hebt den prijs in uw hand. Morgen is het te laat. De vrijheid werd nimmer zoo goedkoop gekocht; gij kunt ongemerkt het huis uitkomen; langer dan een half uur duurt uw afwezigheid niet. En wilt gij voor zulk een kleinigheid uw vrijheid verliezen?"

Sosia kreeg het te kwaad. Het verzoek was, ja, wel een dwaasheid; doch wat ging hem dat aan? Zooveel te beter; hij kon Nydia opsluiten en werd Arbaces

zijn afwezigheid gewaar, dan was de misslag gering, en zou hij weinig meer dan een berisping krijgen. Doch bevatte Nydia's brief eens iets anders dan zij gezegd had, — als daarin eens van haar opsluiting, zooals hij, slim genoeg, vermoedde, sprake zou zijn, wat dan? Arbaces mocht dan nooit te weten komen, dat hij den brief had overgebracht. Doch het lokaas was aanzienlijk, het gevaar gering; de verzoeking onweerstaanbaar. Hij aarzelde niet langer — hij stemde toe.

„Hier dat poppengoed ! ik zal den brief wegbrengen, doch wacht: gij zijt een slavin, gij hebt geen recht op die sieraden; zij behooren aan uw meesteres."

„Het zijn geschenken van Glaucus; hij is mijn meester; welke kans is er dat hij die ooit zal terugeischen? en wie is er anders, die weet dat ik ze bezit?"

„'t Is goed; ik zal den brief wegbrengen."

In enkele oogenblikken had Nydia haar brief geschreven, en de voorzorg gebruikt om het in het Grieksch te doen, de taal van haar kindsheid, die men veronderstellen mocht, dat elke Italiaan van eenigszins hoogen rang verstond. Zij wikkelde den brief zorgvuldig in een koord; waarvan zij den knoop met was bestreek, en voordat zij hem aan Sosia in handen gaf, zei zij:

„Sosia ! ik ben blind en opgesloten; gij zoudt mij misschien bedriegen; gij zoudt kunnen voorgeven, dat gij den brief aan Sallustius bezorgd hadt, en uw boodschap toch niet verrichten. Doch hoor ! Ik wijd plechtig uw leven aan de wraak — uw ziel aan de onderaardsche machten — indien gij uw beloften schendt ! en ik begeer van u dat gij, ten blijk van uw goede trouw, uw rechterhand op de mijne legt, en mij deze woorden naspreekt:

„Bij den grond, waarop wij staan ! bij de elementen, die het leven voeden en het leven tot een vloek kunnen maken ! — bij den Orcus, die de misdaad straft ! — bij den Olympischen Jupiter, die alles ziet ! — zweer ik, dat ik mijn belofte eerlijk zal nakomen, en dezen brief in de handen van Sallustius afgeven. En wanneer ik dezen eed breek, mogen de straffen des hemels en die der hel op mijn hoofd komen ! — Nu is het goed, ik vertrouw u: daar is uw belooning. Het is al donker; ga dadelijk."

„Gij zijt een zonderling meisje en hebt mij vreeselijk verschrikt: doch het is alles zeer natuurlijk, en als Sallustius te vinden is, dan geef ik hem den brief, zooals ik gezworen heb. Op mijn eer, ik mag mijn kleine fouten hebben, maar eedbreuk — neen, zie, die laat ik aan mijn meesters over."

Sosia ging heen, na zorgvuldig de bout voor Nydia's

kamerdeur gelegd en die zorgvuldig gesloten te hebben. Hij hing den sleutel aan zijn gordel, liep naar zijn eigen vertrek, stak zich van het hoofd tot de voeten in een wijden mantel, zoodat hij onkenbaar was, en sloop, door niemand gezien, de achterdeur uit.

De straten waren leeg — hij kwam weldra aan het huis van Sallustius. De portier verzocht hem den brief over te geven en heen te gaan; want Sallustius was zoo begaan met het deerniswaardige lot van Glaucus, dat hij nergens mee lastig gevallen wilde worden.

„Ja, maar ik heb een eed gedaan, dat ik hem den brief persoonlijk in handen zal overgeven, en daarom kan ik er niet af," en Sosia, die wel wist, dat Cerberus graag een glas wijn lustte, stopte den portier een half dozijn sestertiën in de hand.

„Nu, nu," zei deze, „kom dan binnen, doch om u de waarheid te zeggen, Sallustius is bezig met zijn verdriet weg te drinken. Dat is zoo zijn manier, als hij ergens bedroefd over is. Dan laat hij een keurig maal klaar maken, drinkt van zijn besten wijn, en houdt niet op, voordat alles uit zijn hoofd is, behalve het vocht."

„Een voortreffelijke manier, inderdaad! Ha! wat is het toch een geluk rijk te zijn! Als ik Sallustius was, zou ik alle dagen het een of ander verdriet willen hebben. Doch doe een goed woordje voor mij bij den kamerslaaf — ik zie hem daar komen."

Sallustius was te bedroefd om gezelschap te ontvangen. Hij was ook te bedroefd om alleen te drinken, en dus had hij als gewoonlijk in dat geval, zijn geliefkoosden vrijgemaakten slaaf aan zijn tafel toegelaten, en nooit was er zonderlinger maaltijd gehouden; want bij tusschenpoozen zuchtte de Epicurist of weende overluid, en keerde zich dan weer met nieuwen ijver naar een nieuwen schotel, of naar zijn gevulden beker.

„Mijn goede knaap!" zei hij tot zijn dischgenoot, „het was een vreeselijk vonnis. O, o — die kip smaakt niet kwaad, wel? — Die arme, goede Glaucus! wat een muil heeft die leeuw! och! och!"

En Sallustius snikte overluid — doch het gesnik werd onderbroken door zijn hikken.

„Neem een beker wijn!" sprak de vrijgelatene.

„De wijn is te koud; maar ach! hoe koud zal Glaucus het niet hebben! Morgenochtend moet gij het huis sluiten; geen der slaven mag zich roeren; geen hunner zal dat vervloekte worstelperk morgen mogen zien, volstrekt niet."

„Een beker wijn — uw droefheid sleept u mee. — Bij de Goden, dat doet zij! — een stuk van die taart."

Op dit oogenblik werd Sosia in de tegenwoordigheid van den ontroostbaren lekkerbek gelaten.

„Ik heb een boodschap voor Sallustius. Ik moet hem dezen brief overhandigen van een jong meisje. Ik heb, voorzoover ik weet, geen antwoord noodig. Mag ik heengaan?”

Zoo sprak de bescheiden Sosia, zijn aangezicht met den mantel bedekkende, en met een gemaakte stem sprekende om later niet herkend te worden.

„Bij de Goden! een koppelaar! Ongevoelige ellendeling! Ziet gij mijn droefheid niet? Ga heen — dat u de vloek van Pandarus treffe!”

Sosia hield zich geen minuut langer op.

„Wilt gij den brief lezen, Sallustius?” vroeg de vrijgemaakte.

„Den brief? welken brief?” sprak de Epicurist stotterend, want hij begon reeds de werking van den wijn te voelen. „Die vervloekte lichtekooien! Ben ik een man om nu te denken aan *(een hik)* het vermaakt terwijl — terwijl mijn vriend — zal worden — opgegeten?”

„Neem nog een taartje!”

„Neen, mijn droefheid knijpt mij de keel dicht!”

„Breng hem te bed,” zei de vrijgelatene; en terwijl het hoofd van Sallustius knikkebollend op zijn borst viel, brachten zij hem naar zijn slaapkamer, nog jammerend over Glaucus, en tierend over de ongevoelige uitnoodigingen der priesteressen van het vermaak.

Sosia ging intusschen boos naar huis. „Waar zag hij mij wel voor aan?” bromde hij binnensmonds. „Maar de man was dronken en wist niet wat hij zei en daarenboven, ik maakte mij ook onkenbaar. Had hij gezien dat het Sosia was, die hem aansprak, dan zou het geweest zijn: „eerlijke Sosia!” en „lieve man!” daar ben ik van verzekerd. Met dat al, ik heb die kostbaarheden gemakkelijk verdiend, dat is één troost; en, Godin Feronia! ik zal spoedig een vrijgemaakte zijn! en dan wil ik wel eens zien, wie mij voor zulk een gemeenen vent zal houden, of hij zou er mij al een duchtig sommetje voor moeten betalen!”

Terwijl Sosia aldus in zijn hooghartigheid met zichzelf pratend voortging, voerde zijn weg door een nauwe steeg, die op het amphitheater en de gebouwen daaromheen uitkwam. Hij bevond zich eensklaps, bij het omslaan van een hoek, te midden van een talrijken hoop volk. Mannen, vrouwen en kinderen, alles woelde, lachte, praatte met veel gebaar onder elkander, en voor dat hij er zelf op bedacht was, werd hij door den stroom medegesleept.

„Wat is er aan de hand?" vroeg hij aan den man, die het dichtst bij hem stond. „Waar gaat al dat volk heen? Is er de een of andere rijkaard, die vannacht aalmoezen of vleesch uitdeelt?"

„Neen, vriend! — het is iets veel beters. De edele Pansa, de volksvriend, heeft aan het volk vergunning gegeven de wilde beesten in hun hokken te zien. Bij Hercules! zekere lieden zullen ze morgen niet zoo op hun gemak kunnen bekijken!"

„Dat zal een fraai schouwspel zijn," zei de slaaf, met de menigte vooruit dringend, „en omdat ik morgen niet naar de spelen kan gaan, wil ik nu toch even de beesten gaan zien."

„Daar zult gij wel aan doen," hernam zijn nieuwe bekende, „een leeuw en een tijger zijn niet alle dagen in Pompeji te zien."

De menigte was nu op een afgeperkte en ruime plaats gekomen, die slechts spaarzaam en op verwijderde afstanden verlicht was. Het gedrang begon er dan ook gevaarlijk te worden voor hen, wier ledematen en schouders niet op zooiets berekend waren. Niettemin waren de vrouwen, en nog wel vele van haar met kinderen op den arm en aan de borst, het ijverigst in het voortdringen en haar schelle kreten van beklag of gekijf werden luid boven de vroolijke stemmen der mannen gehoord. De jonge en dartele stem van een meisje, dat te vroolijk was, om zich aan de onbetamelijke woestheid van den volkshoop te storen, klonk boven alles uit.

„Ha! ha!" riep zij haar bekenden toe, „ik heb het u wel gezegd: ik heb wel gedacht, dat wij een man voor den leeuw zouden krijgen; en nu hebben we er een voor den tijger ook nog! Ik wenschte wel dat het al morgen was!"

„Een aardig meisje!" zei Sosia.

„Ja," antwoordde hem een schoone knaap met krullend haar, op jaloerschen toon. „Ja, de vrouwen zijn zeer op de worstelaars gesteld. Indien ik een slaaf was geweest, zou ik spoedig bij een schermmeester ter school zijn gegaan!"

„Zoudt gij?" hernam Sosia lachend. „Nu, ieder heeft zoo zijn voorliefde!"

Men was nu op de plaats der bestemming gekomen, doch daar het hok, waarin de wilde dieren opgesloten waren, zeer bekrompen en nauw was, werd het gedrang van hen, die verzochten toegelaten te worden, nog tienmaal erger dan te voren. Twee der oppassers van het amphitheater, aan den ingang geplaatst, kwamen aan dit ongerief wijselijk tegemoet, door aan de voorsten slechts een bepaald getal toelatingskaartjes tegelijk af

te geven, en geen nieuwe kijkers toe te laten, voordat de nieuwsgierigheid hunner voorgangers voldaan was. Sosia, die een flinke knaap was, en weinig met de aanmerkingen over lompheid of gebrek aan goede manieren zijn hoofd brak, deed zijn best om onder de eersten mee toegelaten te worden.

Van zijn onbekenden metgezel afgeraakt, bevond hij zich weldra in een nauwe schuur, waar het tot stikkens toe benauwd was, en die men door verscheidene hooge en flikkerende toortsen verlicht had.

De dieren, die gewoonlijk in verschillende hokken gehouden werden, waren nu, tot grooter genoegen van het volk, in één hok geplaatst, hoewel door een getralied middenschot, met ijzeren bouten, van elkaar gescheiden.

Daar waren zij dan, de woeste en grimmige bewoners der woestijn, die nu bijna de hoofdpersonen van dit verhaal geworden zijn! De leeuw, dien men, als van een edeler natuur dan zijn metgezel, daarom des te meer door onthouding van voedsel tot woestheid had geprikkeld, liep onophoudelijk heen en weer binnen zijn enge grenzen; zijn oogen flikkerden van woede en honger, en telkens, wanneer hij even stilstond en zijn oogen rondsloeg, weken de kijkers bevreesd achteruit en begonnen hun harten sneller te kloppen. De tijger lag stil, in zijn volle lengte in het hok uitgestrekt, en maakte slechts nu en dan een beweging met zijn staart.

„Ik heb zelfs in het Amphitheater te Rome geen moediger dier gezien dan dezen leeuw," sprak een forsche man, die aan de rechterhand van Sosia stond.

„Ik voel mij verootmoedigd, als ik zijn ledematen aanzie," was de opmerking van een jeugdiger en tengerder knaap, die zijn armen over de borst geslagen hield.

De slaaf keek eerst den een, dan den ander aan. „De deugd staat toch altijd in het midden," pruttelde hij binnensmonds; „een fraai gezelschap voor u, Sosia! — tusschen twee gladiatoren."

„Gij hebt gelijk!" antwoordde de forsche gladiator aan zijn metgezel; „ik heb hetzelfde gevoel."

„En dan te denken," voegde Lydon er op een toon van diep medelijden bij, „dat die edele Griek, dien wij nog nauwelijks een paar dagen geleden zoo vol jeugd, geluk en blijmoedigheid zagen, de prooi van dat monster worden zal!"

„Wel, waarom hij minder dan een ander?" bromde Niger; „er is zoo menig braaf gladiator door den keizer tot zulk een gevecht veroordeeld — waarom zou de Wet het dan een moordenaar niet doen?"

Lydon zuchtte, haalde de schouders op, en sprak niet meer. De toeschouwers luisterden met strakke oogen en gapende monden toe; de gladiatoren waren voorwerpen van evenveel belangstelling als de beesten — zij waren schepselen van eenerlei aard, en dus vestigde de volkshoop zijn blikken van den een op den ander, van de menschen naar de beesten, in verbeelding reeds het genot smakend, dat de dag van morgen brengen zou.

„Nu," zei Lydon, zich omkeerend, „ik dank de Goden, dat het de leeuw of de tijger niet is, waar ik mee te vechten heb. Zelfs gij, Niger ! zijt een fatsoenlijker vijand dan zij."

„Ja, maar even gevaarlijk," zei de gladiator met woesten lach, en de omstanders, die zijn forsche ledematen en zijn wreed gezicht zagen, grijnsden hem toe.

„Dat moet nog blijken," antwoordde Lydon koeltjes, terwijl hij door de menigte heendrong en het hok verliet.

„Ik moest mij maar van zijn zware schouders bedienen," dacht de voorzichtige Sosia, en haastte zich achter hem aan te gaan: „het volk wijkt altijd voor een gladiator, en daarom wil ik mij maar dicht achter hem houden, en als het ware een deel van zijn gewichtige persoon zien te worden."

De zoon van Medon liep met groote stappen door den volkshoop, waarvan eenigen zijn gezicht en zijn beroep kenden.

„Dat is de jonge Lydon, een braaf ventje: hij zal morgen vechten," zei er een.

„Ja, ik heb op hem gewed," zei aan ander; „kijk eens, welk een stevigen gang hij heeft !"

„Veel geluk, Lydon !" riep een derde hem toe.

„Lydon ! mijn wenschen vergezellen u," fluisterde hem een vierde lachend in het oor (het was een net gekleed vrouwtje uit den burgerstand), „en zoo gij het wint, zult gij nader van mij hooren."

„Een schoon man, bij Venus !" riep een vijfde, een meisje van vijftien jaar. „Ik dank u," gaf haar Sosia ten antwoord, het compliment dankbaar aanvaardend.

Hoe zuiver ook de beweegredenen van Lydon mochten zijn, — en zeker was het, dat hij nimmer zulk een bloeddorstig bedrijf zou aanvaard hebben, als het niet geweest was om de vrijheid van zijn vader te koopen — hij bleef toch niet ongevoelig voor de opmerkzaamheid, die hij trok. Hij vergat, dat de stemmen, die hem nu toejuichten, morgen wellicht vreugdekreten zouden aanheffen over zijn doodsangst. Woest en zorgeloos, zoowel als edel en vurig van hart,

was hij reeds vervuld van hoogmoed op het beroep, dat hij zich verbeeldde te verachten, en besmet door de indrukken van een gezelschapskring, waarvan hij inderdaad een afkeer had. Hij zag dat hij een persoon van beteekenis was. Zijn stappen werden vlugger en zijn gelaat opgeruimder.

„Niger !” zei hij, zich eensklaps omkeerend, nadat hij uit den volkshoop geraakt was, „wij hebben dikwijls getwist; wij zullen wel niet met elkaar vechten, maar een van ons kan er toch wel staat op maken te zullen bezwijken; — geef mij uw hand !”

„Van harte gaarne,” gaf hem Sosia ten antwoord, hem zijn hand reikende.

„Zot ! wie zijt gij? Ik meende, dat Niger achter mij liep.”

„Ik vergeef u dien misslag,” zeide Sosia op inschikkelijken toon. „Spreek er niet meer over: het kan licht gebeuren; — Niger heeft wel iets van mijn houding.”

„Ha ! ha ! ha ! als Niger u gehoord had, drukte hij u den strot toe.”

„Gij heeren uit het worstelperk hebt al een zeer onaangename manier van spreken,” zei Sosia; „laten wij liever een ander praatje maken.”

„Voort !” zei Lydon. „Ik ben in geen stemming om praatjes met u te maken.”

„Wel, inderdaad,” antwoordde de slaaf; „gij zult ook genoeg ernstige gedachten hebben, die u bezig houden. Morgen, hoor ik, zult gij uw proefstuk in het worstelperk afleggen. Nu, ik weet al zooveel, dat gij kloekmoedig sterven zult.”

„Mogen uw woorden op uw kop thuis komen !” zei Lydon bijgeloovig, want hij was in geenen deele op die lofspraak van Sosia gesteld. „*Sterven*? Neen — ik vertrouw, dat mijn uur nog niet gekomen is.”

„Hij, die met den dood speelt, moet op de laagste oogen rekenen,” antwoordde Sosia spottend; „maar gij zijt een kalme knaap, dien ik allen denkbaren voorspoed wensch — vaarwel !”

De slaaf draaide zich op zijn hielen om, en ging den weg op naar huis.

„Ik wil toch hopen,” zei Lydon nadenkend, „dat de woorden van dien gauwdief mij geen onheil voorspellen. In mijn ijver voor de vrijheid van mijn vader en mijn vertrouwen op eigen kracht, heb ik aan de mogelijkheid van sterven niet gedacht. Mijn arme vader! ik ben uw eenige zoon ! Indien ik moest vallen —”

Terwijl die gedachte hem door de ziel ging, begon de gladiator harder te loopen, toen hij eensklaps in een straat den man, met wien hij zich in zijn geest bezighield, gewaar werd. Op zijn stok leunend, in een

van zorgen en ouderdom gebukte houding met neergeslagen oogen en wankelende schreden, kwam de grijze Medon langzaam naar den gladiator toe. Lydon wachtte even. Hij begreep terstond de reden, die den ouden man nog zoo laat tot hem voerde.

„Ik ben het zeker, dien hij zoekt," dacht hij bij zichzelf, „hij is vol afgrijzen over de veroordeeling van Olinthus, — hij heeft meer dan ooit een afschuw van het worstelperk, — hij komt nog eens om het mij te ontraden. Ik moet hem trachten te ontloopen; ik kan zijn smeekbeden niet aanhooren, zijn tranen niet zien !"

Deze denkbeelden kwamen als bliksemstralen in den geest van den jongen man op. Hij keerde zich vlug om en snelde in tegenovergestelde richting weg. Hij hield niet stil, voordat hij, haast uitgeput, ademloos op den top stond van een kleine hoogte, die het uitzicht had over het vroolijkste en fraaiste gedeelte van de kleine stad; en toen hij daar stond, en naar de stille straten keek, door de maan, die juist was opgegaan, beschenen, trof hem dit gezicht, hoe ruw hij anders ook zijn mocht, toch geweldig. Hij ging zitten op de trappen van een eenzame galerij en voelde zich door de rust van dat oogenblik verkwikt. Vlak tegenover hem flikkerde het licht uit een paleis, waarvan de bewoner een vriendenmaal hield. De deuren stonden voor de koelte open, en de gladiator zag de talrijke, vroolijke gasten rondom de tafels van het atrium 1), gezeten, terwijl daarachter, aan het einde der lange rij kamers, het water van de verwijderde fontein in de stralen van het maanlicht glinsterde. Daar zag hij de bloemfestoenen rondom de kolommen van de zaal gevlochten; daar glinsterden een groot aantal marmeren beelden; daar rees, onder aanhoudend en daverend gelach, het geluid der muziek en van den zang omhoog, de zang der Epicuristen, waarin de goden werden belachelijk gemaakt.

Terwijl Lydon's vroom gemoed (dat, hoe verdraagzaam ook, in geen geringe mate geërgerd werd door het lied, dat de wijsbegeerte der voorname kringen van dien tijd kenschetste) langzamerhand weer tot bedaren kwam van den schok, dien het had doorstaan, kwam een aantal eenvoudige lieden, de plek waar hij zat te rusten, voorbij. Zij waren in een ernstig gesprek, en schenen den gladiator niet eens te bemerken.

„O, gruwel der gruwelen !" zei een hunner, „Olinthus is ons ontrukt ! Onze rechterarm is afgehouwen.

---

1) In de voorzaal of het *atrium* werd, gelijk wij reeds hebben opgemerkt, een grootere menigte van gasten onthaald, dan in de andere eetzalen.

Wanneer zal Christus verschijnen, om de zijnen te beschermen?"

„Kan de wreedheid verder gaan?" vroeg een ander; „een onschuldig mensch tot dezelfde straf te veroordeelen als een moordenaar! Doch laten wij niet wanhopen!"

„De donder van Sinaï zal nog gehoord worden, en de Heere zal zijn heiligen behoeden! De dwaas zegt in zijn hart: „er is geen *God!*"

Op dit oogenblik verhief zich uit het verlichte paleis het gezang weer.

Wij lachen om de hemelgoden....
Wij weten, dat er geen voor de aarde is.

Voordat de nagalm had opgehouden, vervingen de Nazareners, door verontwaardiging gedreven, dien met de woorden van een hunner meest geliefkoosde gezangen: „God hoort en ziet u overal!"

Een plotselinge stilte in de verbaasde feestzaal volgde. De Christenen vervolgden hun weg, en de gladiator had hen weldra uit het oog verloren. Verontrust, waarom wist hij zelf niet, door de ontzagwekkende vloek der Christenen, stond Lydon een oogenblik daarna op, om naar zijn huis terug te keeren.

Hoe helder schitterde het stargewelf boven de bevallige stad! hoe stil rustten haar stralen in de kalmte van den nacht! — hoe zacht rimpelden de golfjes op de donkergroene oppervlakte der zee! — hoe zuiver breidde zich de wolkenlooze, blauwe hemel van Campanië boven haar uit! — En toch — deze nacht was de laatste voor de vroolijke bewoners van Pompeji, — de volksplanting der aloude Chaldeërs — de gewaande stad van Hercules — de oogappel der dartele Romeinen! Zonder groote rampen, onopgemerkt waren er eeuwen over haar voorbijgegaan; en nu schemerde de laatste straal op den wijzer van haar ondergang! — De gladiator hoorde vlugge stappen achter zich; het was een troep vrouwen, die van haar bezoek aan het amphitheater huiswaarts keerden. Terwijl hij omzag, werd zijn oog opmerkzaam op een vreemd en plotseling verschijnsel. Uit den top van den Vesuvius, die op dien afstand flauw zichtbaar was, schoot een bleeke lichtstraal naar boven, flikkerde voor een oogenblik, en verdween. Op hetzelfde oogenblik, waarin hij het zag, galmde de schelle, dartele stem van de jongste der vrouwen:

„Hoe heerlijk het feest, dat morgen zal zijn!"

VIJFDE BOEK.

EERSTE HOOFDSTUK.

De droom van Arbaces. — Een bezoeker en een waarschuwing voor den Egyptenaar.

De ontzettende nacht, die de woeste blijdschap van het amphitheater voorafging, ging droevig voorbij, en de grauwe morgen brak aan van den *laatsten dag van Pompeji !* — De lucht was buitengewoon stil en zoel — een dunne, sombere nevel hing boven de valleien en diepten der uitgestrekte velden van Campanië. Met verbazing merkten de visschers, die zich reeds vroeg aan den arbeid begaven, op, dat, in weerwil van de buitengewone stilte van den dampkring, de golven der zee onrustig bewogen, en als het ware door elkander en in een verwarde beweging van de kust terugdeinsden, terwijl over den blauwen en bevalligen Sarnus, wiens voormalige oevers nu vruchteloos door den reiziger gezocht worden, een schor en angstig gedruisch langs de lachende vlakten en de bevallige landhuizen der aanzienlijke burgers gehoord werd. De torens der aloude stad, de roode pannen daken der fraaie straten, de plechtige kolommen van de vele tempels, en de met standbeelden versierde portalen van het Forum en van den *Triomfboog* staken duidelijk boven den lager hangenden nevel uit. In de verte rezen de toppen der omliggende heuvels boven de dampen op en vermengden zich met de gedurig wisselende tinten van de morgenlucht. De wolk, die zoolang boven den Vesuvius gehangen had, was eensklaps verdwenen, en de hooge hobbelige kruin van den berg zag in volkomen helderheid neer op de schoone velden aan zijn voet.

Het was nog vroeg in den morgen, maar de poorten waren reeds open. Vreemdelingen te paard of in rijtuigen joegen naar de stad, en stemmen van talrijke voetgangers, op hun sierlijkst gekleed, klonken vroolijk

op; de straten wemelden van inwoners en vreemdelingen uit de volkrijke omgeving van Pompeji; luidruchtig en welgemoed stroomde de talrijke menigte gestadig naar de weerzinwekkende vertooning.

In weerwil van de groote uitgestrektheid van het amphitheater, dat niet aan de grootte van de stad geëvenredigd was, en de geheele bevolking van Pompeji wel kon bevatten, was de toeloop der vreemdelingen uit alle oorden van Campanië bij buitengewone gelegenheden zoo groot, dat het ruime plein voor het amphitheater gewoonlijk uren lang vóór het begin der spelen gevuld was met lieden, wier rang hun geen aanspraak gaf op een plaats van onderscheiding. De belangstelling in twee zulke buitengewone misdadigers had op dezen dag een toevloed van menschen veroorzaakt, zooals tot dusverre niet gezien was.

Terwijl het gemeene volk elkaar dus, met al de levendigheid van zijn Campanisch bloed, voortstiet, wegduwde en verdrong, — hoewel te midden van al zijn gewoel, gelijk nog het geval is bij de Italianen bij zoodanige bijeenkomsten, een volmaakte orde en vroolijkheid van geest bewarend, — had zich een ongewone bezoekster op weg begeven, om het afgelegen huis van Arbaces op te zoeken. Op het zien van haar nette, ouderwetsche kleeding, haar vreemden gang en haar wilde gebaren, stieten de voorbijgangers elkander aan en lachten; doch toen zij een blik op haar gelaat vestigden, was die vroolijkheid op eens verdwenen; want haar gezicht was als dat van den dood, en haar wezen, zoowel als haar kleeding, gaf haar het voorkomen van een voor lang gestorvene, die uit het graf was opgestaan. Iedereen week verschrikt terzij om haar ruimte te maken, en zij bereikte weldra het portaal van het paleis van Arbaces.

De zwarte portier, die evenals de anderen, op ongewoon vroegen tijd bij de hand was, sprong achteruit toen hij op haar kloppen, de deur had geopend.

De slaap van den Egyptenaar was dezen nacht dieper geweest dan gewoonlijk; doch bij het naderen van den morgen werd die afgebroken door zonderlinge en verontrustende droomen, die te meer indruk op hem maakten, omdat zij in verband stonden met zijn bijzondere wijsbegeerte.

Het kwam hem voor, dat hij naar de ingewanden der aarde werd gevoerd, en alléén in een ruime spelonk stond, die geschraagd werd door zware kolommen van klipsteen, zoo oud als de wereld, en wier hoogte zich verloor in een schaduw, door welker duisternis nimmer een lichtstraal gedrongen was. In de tusschenruimten der kolommen hingen zware raderen, die

zonder ophouden in snelle vaart en met vervaarlijk gedruisch in het rond draaiden. Alleen aan de rechteren linkerzijde van de spelonk was de ruimte tusschen de pilaren onbezet, en die openingen liepen uit op gangen, die niet geheel donker waren, maar flauw verlicht werden door dwaallichten, die nu eens als slangen over den ruwen en neveligen bodem kropen, dan weer in snelle en wilde sprongen dwars door de onafzienbare duisternis schoten en plotseling verdwenen, om zich even schielijk met tienmaal grooter sterkte en luister opnieuw te vertoonen. Terwijl hij met verwonderde blikken de gang aan de linkerzijde beschouwde, rezen er schrale, nevelachtige gedaanten in op, die, na in de spelonk gekomen te zijn, naar boven schenen te zweven en als rook in de onmetelijke ruimte verdwenen.

Bevreesd sloeg hij zijn oogen naar den anderen kant — en zie ! daar kwamen snel uit de hoogte der duisternis van boven af andere dergelijke schimmen, die in snelle vaart de gang doorvlogen, als werden zij haars ondanks door de kracht van een onzichtbaren stroom meegevoerd. De gelaatstrekken dezer spoken waren duidelijker te onderscheiden dan die van de schimmen in de andere gang; op sommige las hij blijdschap, op andere droefheid, — bij deze de uitdrukking van hoop en vrees, bij gene die van troosteloozen schrik en wanhoop. Zij vlogen zoo onophoudelijk en in zoo grooten getale dooreen, dat zijn oogen ten laatste pijn deden van het aanhoudend gedwarrel der steeds afwisselende opvolging van wezens, die klaarblijkelijk door een vreemde macht en niet uit vrije verkiezing bewogen werden.

Arbaces keerde zich om, en zag in den hoek der spelonk de gedaante eener geweldige Reuzin op een stapel hoofdschedels zitten; haar handen waren met een bleek en nevelachtig weefsel bezig. Hij zag ook dat dit weefsel met de tallooze raderen in verbinding stond, en als het ware de beweging daarvan regelde. Het was hem of zijn voeten als door een geheime macht naar de vrouw werden getrokken, totdat hij vlak voor haar stond. De Reuzin zag er plechtig uit, ernstig en vol kalme schoonheid. Zij geleek een kolossaal beeld van zijn voorouderlijke *Sfinxen*. Geen hartstocht, geen menschelijke aandoening ontsierde haar ongerimpeld gelaat: er was noch droefheid, noch blijdschap, noch herinnering, noch verwachting op te lezen. Het wekte ontzag zonder vrees: het was de belichaming van het verhevene. Arbaces bespeurde, dat zijn lippen zich onwillekeurig openden en hij vroeg:

„Wie zijt gij, en wat is uw taak?"

„Ik ben het Wezen, dat gij erkend hebt," gaf hem de machtige verschijning, zonder haar arbeid te staken, ten antwoord. „Mijn naam is de *Natuur !* Deze zijn de raderen der wereld, en mijn hand bestiert ze om alle dingen in het leven te houden."

„En wat zijn deze gangen," vroeg de stem van Arbaces, „die zoo zonderling en kunstig verlicht, zich aan weerskanten naar den afgrond der duisternis uitstrekken?"

„Die, welke gij aan uw linkerhand ziet," antwoordde de Reuzin, „is de gang der ongeborenen. De schimmen, die naar boven en naar beneden zweven, zijn de zielen, die uit de langdurige eeuwigheid van haar bestaan haar bestemden pelgrimstocht op aarde aanvangen. Die, welke gij aan uw rechterhand ziet, waarin de schimmen van boven af neerdalen en voortgestuwd worden, is de gang van den dood."

„En waartoe dienen," zei de stem van Arbaces weer, „die dwaallichten, die zoo wild de duisternis afbreken, maar ook slechts *afbreken*, en niet opklaren?"

„Blinde dwaas der menschelijke wetenschappen! droomer van de sterren en gewaande ontcijferaar van het hart en van den oorsprong aller dingen! deze lichten zijn slechts de flikkeringen der kennis, die aan de Natuur wordt toegestaan om haar werk te ,verrichten, en genoeg van het verleden of van de toekomst te weten, om bedachtzaamheid aan haar bedoelingen bij te zetten. Oordeel nu, pop die gij zijt! welk licht voor u bewaard blijft!"

Arbaces voelde dat hij sidderde, toen hij vroeg:

„Met welk doel ben ik hier?"

„Het is de voorschijn van uw ziel — de voorwetenschap van uw naderend lot, de duistere vertooning van uw bestemming, die de aarde verlaat om de eeuwigheid in te gaan."

Voordat Arbaces kon antwoorden, voelde hij een wind, als de wiekslag van een reusachtigen God, door de spelonk gieren. Van den grond opgeheven, en als een blad in den najaarsstorm omhoog geslingerd, zag hij zich te midden der schimmen van den dood, en met hen te gelijk werd hij naar de duisternis medegevoerd. Vruchteloos worstelend en zich verzettend, meende hij dat de wind een gedaante aannam, een spookachtige verschijning als de vleugelen en klauwen van een arend, wiens ledematen ver en onduidelijk in de lucht waren, en wiens oogen, alleen duidelijk en klaar te onderscheiden, ongevoelig en onverbiddelijk zijn eigen oogen aanstaarden.

„Wie zijt gij?" vroeg de stem van den Egyptenaar weer,

„Ik ben het Wezen, waaraan gij geloofd hebt," en het spook lachte luid; — „mijn naam is het *Noodlot.*"

„Waarheen brengt gij mij?"

„Naar het onbekende."

„Naar het geluk of naar het leed?"

„Zooals gij gezaaid hebt, zult gij maaien."

„Neen, verschrikkelijk wezen! Zijt gij de bestierder van het leven, dan zijn mijn misdaden de *uwe*, niet de mijne."

„Ik ben slechts de adem Gods!" gaf hem de wervelwind ten antwoord.

„Dan is mijn wetenschap ijdel!" kermde de droomer.

„De landbouwer beklaagt zich niet over het noodlot, wanneer hij, distelen zaaiend, geen koren oogst. Gij hebt de misdaad gezaaid; beschuldig het noodlot niet, wanneer gij den oogst der deugd niet inzamelt."

Het tooneel veranderde plotseling. Arbaces bevond zich op een plaats, waar doodsbeenderen lagen en ziet, midden onder de beenderen lag een bekkeneel, dat, hoewel de vleeschlooze kaken behoudend, langzamerhand, en in de onzekere verwarring van een droom, het gezicht kreeg van Apaecides. Uit zijn grijnzende kaken kroop een worm tot voor de voeten van Arbaces. Hij trachtte dien te vertreden en te verpletteren, maar bij elke poging daartoe werd de worm dikker en grooter. Hij zwol en groeide aan tot een vreeselijke slang, die zich rondom de ledematen van Arbaces wrong, zijn beenderen kraakte en haar flikkerende oogen en venijnige kaken naar zijn gezicht opstak. Arbaces wrong zich tevergeefs — hij hijgde onder den verpestenden adem — hij voelde zich door het doodelijk verderf aangetast. Nu sprak de stem van het monster, dat nog het gezicht van Apaecides had, en vreeselijk was wat hem in de ooren klonk:

„*Uw slachtoffer is uw rechter! De worm, dien gij wildet verpletteren, wordt de slang die u verslindt.*"

Met een gil van wraak, smart en hopeloos verzet werd Arbaces wakker — zijn haren rezen te berge — het klamme zweet stond op zijn voorhoofd — zijn oogen waren verstijfd van schrik en zijn lichaam rilde als dat van een kind door den angst van dien vreeselijken droom. Hij ontwaakte — zocht zijn kalmte terug te krijgen, keek naar alle kanten en zag door zijn klein, maar hoog venster het morgenlicht aanbreken. De dag was in aantocht, hij glimlachte, zag weer op, en stond tegenover de spookachtige gedaante, het levenlooze oog en de blauwe lippen van de heks van den Vesuvius!

„Ha!" riep hij uit, de handen voor de oogen slaande, als om de afzichtelijke verschijning af te weren: „Droom ik nog? — Ben ik onder de dooden?"

„Neen, machtige Hermes ! Gij zijt bij iemand, die op een doode gelijkt, maar niet dood is. Herken uw vriendin en uw onderdaan."

Beiden zwegen een tijd lang. Langzamerhand hield de siddering, die den Egyptenaar bevangen had, op en hij werd zichzelf weer meester.

„Zoo, was het dus een droom !" zeide hij. „O, laat mij niet weer droomen of het genoegen van den dag zou niet opwegen tegen den angst van den nacht. Wijf ! hoe kwaamt gij hier en waarom?"

„Ik kom u waarschuwen," antwoordde de doffe stem van de waarzegster.

„Mij waarschuwen? Was de droom dan geen leugen? Voor welk gevaar dan?"

„Hoor mij aan. Er broeit een onheil boven deze rampzalige stad. Vlucht, terwijl het nog tijd is. — Gij weet, dat ik verblijf houd op dien berg, waaronder volgens de overlevering het vuur van de Phlegethonrivier nog brandt; in mijn spelonk is een diepe afgrond, waarin ik reeds sedert dagen een flauwe roode streep langzamerhand heb zien toenemen. Ik heb daarbij een vreemd en dof gedreun waargenomen, fluitend en sissend door de duisternis. Doch toen ik er onlangs naar keek, zag ik dat de vuurstreep niet langer flauw was, maar schitterde, en terwijl ik er naar zag, liet het beest, dat met mij leeft, en naast mij lag te rusten, een gehuil hooren, viel neer en stierf met het schuim op de lippen. Ik kroop terug naar mijn hol, doch hoorde duidelijk den geheelen nacht door den berg dreunen en daveren; en hoewel de lucht stil en kalm was, vernam ik een gefluit als van een fellen wind en een geknars als van wielen onder den grond. Toen ik nu vanmorgen heel vroeg opstond, heb ik weer in de kolk gekeken, en groote zwarte steenbrokken boven den vuurstroom zien drijven, die zelf ook rooder, breeder en schitterender is dan gisteren nacht. Ik ben heengegaan, en had den top van den berg beklommen; daar heb ik een groote spleet gezien, die er vroeger nooit geweest is en waaruit een donkere rook opsteeg. Het was een doodelijke damp, die mij tot stervens toe benauwde. Ik ben daarop weer naar mijn huis gegaan; ik heb mijn goud en mijn kruiden medegenomen en mijn woonplaats van vele jaren verlaten; want ik herinner mij nog een oude Etrurische voorspelling, die zegt: „Als de berg zich opent zal de stad verzinken, en wanneer de rook den berg der verschroeide velden omkranst, zal er ach en wee zijn in de harten van de kinderen der zee !" Geduchte meester ! ik kom tot u, voordat ik deze muren voor een andere, verder afgelegen woning verlaat. Ik weet zoo zeker als gij weet, dat gij leeft, dat de aardbeving, die zestien

jaar geleden deze stad tot op haar grondvesten heeft doen schudden, slechts de voorlooper is geweest van een veel verschrikkelijker onheil. De muren van Pompeji zijn gebouwd boven de velden der dooden en boven de rivieren der slapelooze hel. Wees gewaarschuwd en vlucht!"

„Ik dank u, heks! voor uw bezorgheid. Ik ben niet ondankbaar. Op gindsche tafel staat een gouden beker neem hem mee, hij behoort u. Ik dacht niet, dat er buiten de priesters van Isis iemand bestond, die Arbaces van den ondergang zou willen redden. De teekenen, die gij in het uitgedoofde bed van den Vulkaan gezien hebt," ging de Egyptenaar nadenkend voort, „voorspellen zeker een naderend onheil voor de stad, misschien een andere aardbeving, erger dan de laatste. Het moge zijn zooals het wil, het is een reden te meer voor mij, om mij buiten deze muren te spoeden. Ik zal morgen beginnen met mijn toebereideslen te maken. Dochter van Etrurië! waarheen gaat gij?"

„Ik wil heden naar Herculanum, en vandaar langs de kust, zal ik mij een nieuwe woonplaats zoeken. Ik ben zonder vrienden; de vos en de slang zijn dood. Groote Hermes! ge hebt mij nog twintig jaar leven toegezegd."

„Ja," zei de Egyptenaar, „dat heb ik gedaan. Maar vrouw!" ging hij voort, zich op zijn arm oprichtend en haar nieuwsgierig aanziend, „zeg mij, ik bid u, waarom gij verlangt te leven. Welk genot vindt gij in uw bestaan?"

„Het leven is niet zoet," antwoordde zij, „maar de dood is vreeselijk," De toon, waarop zij dit zei, maakte een geweldigen indruk op den ijdelen sterrewichelaar. De waarheid van het antwoord trof hem en daar haar bijzijn hem hinderde, zei hij: „De tijd verloopt; ik zal mij gereed maken voor het feest van dezen dag. Vaarwel mijn zuster! verblijd u, zooveel als gij kunt, over de asch van het leven."

De oude vrouw wikkelde het kostbaar geschenk van Arbaces in de plooien van haar kleed, en stond op om heen te gaan. Toen zij bij de deur was gekomen, stond zij een oogenblik stil, keerde zich nog eens om, en zei: „Dit is misschien de laatste keer, dat wij elkander op aarde ontmoeten; zeg mij nog eens, waarheen stijgt de vlam wanneer zij de asch laat liggen? Op en neer, nu hier, dan daar zwevend, als de damp van een moeras, kan men de vlam in de poel van het onderaardsche meer zien, de heks en de toovenaar, de leerling en de meester, de groote man en de vervloekte oude vrouw zullen elkander weervinden. Vaarwel!"

„Weg, krassende raaf!" mompelde Arbaces, toen

de deur achter de heks gesloten was, en zijn eigen gedachten trachtend te ontvlieden, die nog door zijn droom verontrust werden, riep hij al zijn slaven.

Het was de gewoonte de spelen van het amphitheater in feestgewaad bij te wonen, en Arbaces tooide zich heden meer dan gewoonlijk op. Zijn tabbaard was schitterend wit, zijn vele gespen waren bezet met de kostbaarste gesteenten. Over zijn tabbaard hing een losse Oostersche mantel, gloeiend purper geverfd, en zijn schoeisel, dat tot halverwege zijn knieën reikte, was belegd met juweelen en met goud bestikt.

De lieden van aanzienlijken stand lieten zich gewoonlijk naar de spelen van het amphitheater vergezellen door een stoet van slaven en vrijgemaakten; die van Arbaces stonden reeds gereed om de draagkoets van hun heer naar het feest te begeleiden.

Alleen de slaven, die met de bewaking van Jone belast waren en Sosia, de gevangenbewaarder van Nydia, waren tot hun grooten spijt genoodzaakt te huis te blijven.

„Callias !" zei Arbaces, terwijl deze den gesp van zijn gordel vastmaakte; „ik ben Pompeji moede; als de wind gunstig is, verlaat ik het binnen drie dagen. Gij kent het schip wel, dat in de haven ligt en aan Narses van Alexandrië behoort; dat heb ik van hem gekocht. Overmorgen zullen wij beginnen mijn goederen in te schepen."

„Zoo spoedig? Welnu, Arbaces zal gehoorzaamd worden. En Jone?"

„Gaat mee. — Zoo is het goed. — Is het goed weder?"

„Dampig en drukkend; het zal in den voormiddag waarschijnlijk zeer warm zijn."

„Die arme worstelaars, en nog armer misdadigers ! Ga naar beneden en stel u aan het hoofd der slaven."

Toen hij alleen was liep Arbaces naar zijn studeervertrek, en van daar naar buiten in de galerij. Hij zag de volksmenigte zich reeds naar het amphitheater spoeden, hoorde het geschreeuw der opzichters en het gekraak der touwen, terwijl zij het zware zeil naar boven trokken, zoodat de burgers, zonder door de zonnestralen gehinderd te worden, op hun gemak den doodsangst hunner natuurgenooten zouden kunnen aanzien. Eensklaps vernam hij een vreemd en woest geluid, dat even schielijk ophield, — het was het gebrul van den leeuw. Er ontstond een stilte onder de menigte, doch deze werd door een luid gelach onderbroken. Zij maakten zich vroolijk over den honger van den koning der dieren.

„Gij beesten !" mompelde de hoovaardige Arbaces. „Zijt gij minder moordenaars dan ik? Ik deed een moord uit zelfverdediging — gij maakt er een tijdverdrijf van."

Hij zag met een nieuwsgierig en ongerust oog naar den Vesuvius. De groene wijngaarden rondom zijn voet lagen daar welig nu en de kruin van den berg stak stil als de eeuwigheid in den wolkeloozen hemel op.

„Wij hebben den tijd nog, indien de aardbeving al mocht komen," dacht Arbaces, en keerde zich om. Hij ging de tafel voorbij, waarop zijn geheimzinnige geschriften en Chaldeeuwsche berekeningen uitgespreid lagen.

„Verheven wetenschap!" dacht hij. „Ik heb uw besluiten niet geraadpleegd sedert het oogenblik, toen ik het gevaar, dat zij mij voorspelden, te boven kwam. Wat komt het er op aan? Ik weet, dat voortaan mijn pad licht en zacht is. Heeft de uitkomst het niet reeds bewezen? Weg aarzeling! — Weg, mededoogen! Laat mij in de toekomst slechts twee beelden zien, — een keizerrijk en Jone!"

TWEEDE HOOFDSTUK.

Het amphitheater.

Nydia, door het verslag, dat Sosia haar na zijn terugkomst gegeven had, gerustgesteld, en tevreden, omdat haar brief in handen van Sallustius was, gaf zich opnieuw aan de hoop over, Sallustius zou zeker geen oogenblik verzuimen naar den Praetor te gaan, zich naar het huis van den Egyptenaar spoeden, haar komen verlossen en den kerker van Calenus openbreken. Glaucus zou nog dienzelfden nacht vrij zijn! Helaas! de nacht verliep; de dag brak aan; zij hoorde niets dan het geluid van de voetstappen der slaven in de gangen en hun stemmen, terwijl zij zich voorbereidden om de spelen ta gaan bijwonen. Van tijd tot tijd trof de gebiedende stem van Arbaces haar oor. Vroolijk klonk de muziek; de lange optocht ging naar het amphitheater om zijn oogen te verlustigen aan de doodsstuipen van den Athener.

De stoet van Arbaces ging langzaam en plechtig voort, totdat hij, op de plek komend, waar men de rijtuigen of draagkoetsen moest verlaten, uitsteeg en naar de deur liep, waar de toeschouwers van hoogen rang werden binnengelaten. Zijn slaven vermengden zich onder de mindere klasse, en hen werden door opzichters die hun toegangsbiljetten (niet ongelijk aan die onzer moderne Opera's) aannamen, een der algemeene zitplaatsen aangewezen. En nu aanschouwde Arbaces van

de plaats waar hij zat, de talrijke en ongeduldige menigte, die het ruime theater vulde.

Op de bovenste rijen, doch afgezonderd van de mannen, zaten de vrouwen, wier kleurige kleeding wel een bloemperk geleek. Het is onnoodig op te merken, dat zij het luidst praatten en dat er vooral van de banken der jonge en ongehuwde mannen menige bl.k op haar geslagen werd. Op de lagere zitplaatsen, rondom het worstelperk, zaten de aanzienlijksten en rijksten — de overheidspersonen, en die welke den rang van raadsheer of ridder bekleedden. De gangen ter rechter- en linkerzijde van deze zitplaatsen waren ook die der worstelaars. Sterke staketsels voor deze gangen dienden om de toeschouwers tegen toevallige buitensporigheden der wilde dieren te beschermen en dezen te bepalen tot de voor hen bestemde prooi. Rondom de borstwering van het worstelperk, vanwaar de zitplaatsen in een trapsgewijze verhooging naar achteren weken, zag men opschriften en fresco's, toepasselijk op de vermakelijkheden van die plaats. Langs het geheele gebouw liepen onzichtbare pijpen, waaruit, als de dag op het heetst werd, verkoelend en welriekend water over de toeschouwers gesprenkeld werd. De opzichters van het amphitheater waren nog bezig om het groote zeil, dat allen overdekte, vast te maken, een uitvinding waarvan de Campaniërs zichzelf de eer toeschreven. Het was van witte Apulische wol geweven, en met breede karmozijnroode strepen versierd. Hetzij door onbedrevenheid der werklieden, of door een gebrek in het samenstel was het zeil op dezen dag niet zoo goed vastgemaakt als gewoonlijk. Dit werk was inderdaad, door den grooten omvang van het doek, altijd moeilijk. Bij slecht weer moest men de spelen meestal uitstellen. Doch de dag van heden was zoo rustig, wat den wind aanging, dat de toeschouwers geen enkele reden vonden om de onhandigheid der werklieden te verontschuldigen, en toen er aan den kant van het zeil nog een opening bleef, daar het onmogelijk bleek het geheel te sluiten, ontstond er een luid gemor.

De aedilis Pansa, onder wiens toezicht de vertooning gegeven werd, zag zeer misnoegd over dien misslag en koesterde een bitteren wrok tegen den opzichter der werklieden, die, hijgend, hoestend en blazend, zich door nuttelooze bevelen en nuttelooze bedreigingen afmatte.

Het rumoer hield eensklaps op; de werklieden staakten hun arbeid; de menigte gaf geen geluid, de opening in het zeil was vergeten, want daar traden de gladiatoren, in het gelid geschaard, onder het schetteren der trompet het worstelperk binnen. Zij gingen den ovalen omtrek bedaard en langzaam rond, teneinde de toeschouwers

in de gelegenheid te stellen, hun gespierde ledematen en hun wapenen te bewonderen en te gelijk tot die weddenschappen aan te moedigen, waartoe de hartstocht van het oogenblik hen mocht prikkelen.

„O !" riep de weduwe Fulvia de vrouw van Pansa toe, terwijl zij over haar hooge bank leunde, „ziet gij dien reusachtigen gladiator wel? hoe kluchtig is hij toegetakeld !"

„Ja," zei de vrouw van den aedilis met blijkbaar zelfbehagen, daar zij al de namen en de hoedanigheden der worstelaars kende, „hij is een *retiarius*, en, zooals gij ziet, met een driepuntige speer gewapend en met een net; hij draagt geen andere wapenrusting dan zijn tunica en zijn gordel. Het is een pootige vent, die met Sporus zal vechten, den gladiator daarginds, met zijn rond schild en uitgetrokken zwaard, doch zonder wapenrusting. Hij heeft nu zijn helm niet op, om zijn gezicht beter te laten zien; hoe onbevreesd is hij ! — nu en dan zal hij met neergeslagen vizier vechten."

„Maar het net en de speer zijn toch zeker ellendige wapens tegen het schild en het zwaard?"

„Daaruit blijkt uw onkunde, mijn waarde Fulvia ! de *retiarius* is er gewoonlijk het best aan toe."

„En wie is die schoone gladiator, bijna naakt? Is dat niet onbehoorlijk? Maar bij Venus, zijn leden zijn fraai gevormd."

„Het is de jonge Lydon, die heden zijn proefstuk zal leveren; hij heeft de stoutmoedigheid om dien anderen strijder daar, die evenals hij gekleed, of liever ongekleed is, Tatraïdes heet hij, te bevechten. Zij zullen eerst naar de Grieksche manier met den cestus vechten en naderhand de wapenrusting aangorden, om met het zwaard en het schild hun krachten tegen elkaar te meten."

„Hij is een schoon man die Lydon; ik ben er zeker van, dat hij al de vrouwen op zijn zijde heeft."

„De geoefende wedders toch niet; Clodius heeft drie tegen een gewed voor zijn tegenpartij."

„O Jupiter ! wat is dat schoon !" riep de weduwe uit, toen twee gladiatoren van het hoofd tot de voeten gewapend, op kleine dartele paardjes, het worstelperk rondreden Evenals de strijders van de steekspelen der middeleeuwen, droegen zij speren en kostbaar ingelegde schilden; hun harnassen bedekten slechts de dijen en de rechterarmen; korte mantels, tot op het paard afhangend, zetten aan hun dracht een schilderachtige bevalligheid bij; hun beenen waren naakt, behalve dat zij schoeisels droegen, boven de enkels vastgemaakt. „O hoe schoon ! Wie zijn dat?" vroeg de weduwe.

„De een heet Berbix — hij is twaalfmaal overwinnaar gebleven; de ander schijnt een pochhans, want hij laat zich Nobilior noemen. Het zijn allebei Galliërs."

Onder zulke gesprekken waren de eerste formaliteiten van de vertooning voorbijgegaan. Hierop volgde een spiegelgevecht met houten zwaarden tusschen de verschillende paren, die voor elkaar bestemd waren. Onder hen werd de behendigheid van twee Romeinsche gladiatoren, voor deze gelegenheid gehuurd, het meest bewonderd; en degene die hun het meest nabijkwam was de welgevormde Lydon. Dit spiegelgevecht duurde een uur, en wekte geen bijzondere belangstelling, behalve onder die kenners van het worstelperk, die aan de kunst de voorkeur gaven boven een ruwer vermaak; doch de groote hoop der toeschouwers was verblijd toen de belangstelling van ontzetting vergezeld kon gaan. De worstelaars werden nu in paren gerangschikt, zooals zij elkaar te voren hadden uitgedaagd, en de ernstiger vermaken van den dag namen een aanvang onder de diepste stilte, — alleen afgebroken door een voorafgaande en opwekkende krijgsmuziek.

Het was dikwijls de gewoonte, dat men de spelen begon met de wreedste van allen, en dat een of andere Bestarius of tot de beesten gedoemde worstelaar als een aanvankelijk offer verscheurd werd. Doch bij deze gelegenheid hield de verstandige Pansa het voor beter, de bloedige vertooning langzamerhand in belangrijkheid te doen toenemen, en daarom werd de strafoefening van Glaucus en Olinthus tot het laatst bewaard. De volgende regeling was getroffen: Eerst zouden de beide ruiters het worstelperk betreden; hierna de worstelaars te voet zonder bepaalden regel binnenkomen; Glaucus en de leeuw zouden vervolgens hun rol in de bloedige vertooning spelen, en het geheel zou door den Nazarener en den tijger worden besloten. De lezer der Romeinsche geschiedenis behoort ten aanzien der spelen van Pompeji zijn verbeelding wat te temperen, en moet niet verwachten dat hij daar die groote vertooningen van luisterrijke moordtooneelen vinden zal door Nero of Caligula tot vermaak van de inwoners der keizerstad in het groot vertoond. De schouwspelen te Rome, die de vermaardste worstelaars en het grootste gedeelte der wilde dieren opeischten, waren inderdaad de eenige reden, waarom in de kleinere steden van het rijk de spelen van het amphitheater in vergelijking menschelijk waren; en in dit opzicht was Pompeji evenals alle andere, slechts een miniatuur van Rome. En nog was het een ontzagwekkend schouwspel, dat gelukkig met niets uit de latere tijden vergeleken kan worden. Een uitgestrekt gebouw met rijen banken

boven elkaar tot een hoogte van bijna vijfhonderd voet gevuld met menschelijke wezens ten getale van vijftienduizend tot achttienduizend toe, die al hun aandacht inspanden, niet om een tooneelvertooning te volgen, niet op een treurspel van den schouwburg, maar op de werkelijke overwinning of nederlaag, het zegepralend leven of den bloedigen dood van ieder, die het worstelperk betrad !

De ruiters stonden nu elk aan één einde van het worstelperk, en op een door Pansa gegeven teeken sprongen de kampvechters eensklaps op elkaar toe, ieder met zijn schild vooruit en zijn lichte maar sterke speer in evenwicht houdende; doch juist toen Berbix drie schreden van zijn mededinger af was, bleef zijn paard stilstaan keerde zich om, en terwijl Nobilior op hem toeschoot, mikte zijn medestrijder op hem. Het schild van Nobilior, schielijk en behendig uitgestoken, weerde den stoot af, die hem anders noodlottig zou zijn geweest.

„Goed gedaan, Nobilior !" riep de Praetor uit, die de eerste was om lucht te geven aan de aanmoedigingen des volks.

„Braaf gestooten, Berbix !" antwoordde Clodius van zijn zitplaats af.

En nu begon het woest gedruisch en gejuich van alle kanten.

De vizieren der beide strijders waren volkomen gesloten en toch was het hoofd het voorname doel van den aanval. Nobilior, die nu zijn paard wendde, met minder behendigheid dan zijn tegenstander, richtte zijn speer op den helm van zijn vijand. Berbix hief zijn schild op, om zich te dekken, doch zijn vlugge tegenstander, zijn wapen schielijk lager richtend stiet hem door de borst. Berbix waggelde en viel.

„Nobilior ! Nobilior !" juichte het plebs.

„Ik heb tienduizend sestertiën verloren," gromde Clodius binnensmonds.

„Habet, hij heeft genoeg," zei Pansa deftig.

Het volk, nog niet tot wreedheid opgewonden, gaf het teeken van genade, doch toen de oppassers van het worstelperk nader kwamen, zagen zij, dat het reeds te laat was; het hart van den Galliër was doorboord en zijn oogen waren gebroken. Het was zijn levensbloed, dat zoo donker over het zand en het zaagsel van het worstelperk stroomde.

„Hoe jammer, dat het zoo gauw uit is ! — dat was nu niet de moeite waard om zich angstig over te maken !" zei de weduwe Fulvia.

„Ja, ik heb ook geen medelijden met Berbix. Iedereen kon genoeg zien, dat het Nobilior niet recht meenens was. Zie eens, daar maken ze den haak aan het lichaam

vast — zij sleepen het naar het *Spoliarium*. Daar strooien ze nieuw zand over den grond. — Pansa heeft nergens zooveel spijt van als dat hij niet rijk genoeg is om het worstelperk met borax en vermiljoen te bestrooien, gelijk Nero gewoon was te doen."

„Nu, al was het ook maar een kort gevecht, ze laten ons in elk geval niet lang wachten, voor ze een ander beginnen; daar staat mijn schoone Lydon, ha, — en de netdrager ook — en de zwaardvechters ! O ! hoe aardig om te zien !"

Er waren nu zes strijders in het perk: Niger met zijn net tegen Sporus met zijn schild en zijn kort maar breed zwaard, Lydon en Tetraïdes naakt, behalve den gordel om hun middel, en beiden met een zwaren Griekschen cestus gewapend, en twee Romeinsche gladiatoren, geheel in staal, en beiden met geweldige schilden en puntige zwaarden gewapend.

Daar het voorspel, dat tusschen Lydon en Tetraïdes zou plaats grijpen, minder doodelijk zou zijn dan de strijd tusschen de andere paren, bevonden zij zich niet zoodra in het midden van het perk, of de anderen bleven, als bij overeenkomst, staan, om te zien hoe die strijd zou afloopen, en te wachten, totdat de scherper wapenen den cestus zouden vervangen, eer zij zelf hun vijandelijkheden begonnen. Zij stonden op hun armen leunend en van elkaar afgescheiden, hun blikken op den strijd gevestigd, die wel niet bloedig genoeg was om het volk te voldoen, maar toch algemeen bewonderd werd, omdat die uit hun voorvaderlijk Griekenland afkomstig was.

Men zou op het eerste gezicht gemeend hebben, dat geen paar worstelaars minder tegen elkander was opgewassen, dan Lydon en Tetraïdes. Deze, hoewel niet langer dan Lydon, was echter veel zwaarder; zijn krachtige spieren waren voor het oog met een dikke laag vet als bedekt; want daar algemeen de meening gehuldigd werd, dat het gevecht met den cestus zeer geschikt was voor zwaarlijvige lieden, had hij zijn natuurlijken aanleg daartoe zooveel mogelijk bevorderd. Zijn schouders waren breed, en zijn ledematen dik en een weinig naar buiten gebogen, in een vorm, die, wat zij aan schoonheid doet inboeten, aan kracht terug geeft. Doch Lydon, die tenger was en bijna mager genoemd kon worden, was zeer schoon en evenredig gevormd, en de kenners konden zien dat, hoewel hij minder dikke spieren bezat dan zijn vijand, dat gemis dubbel in hun sterkte vergoed werd. Daarenboven, naarmate hij minder vleezig was, diende hem zijn vlugheid des te meer, en een hoogmoedige lach op zijn gelaat, dat zeer verschilde van de ruwe

grofheid van zijn vijand, boezemde hen, die hem zagen, gerustheid in, en deed hun mededoogen van hoop vergezeld gaan, zoodat, in weerwil van hun schijnbare ongelijkheid, de menigte bijna evenveel van Lydon verwachtte als van Tetraïdes.

Al wie met het boksen bekend is en de forsche en geweldige slagen gezien heeft, die de menschelijke vuist, met behendigheid gebruikt, kan toebrengen, zal zich gemakkelijk kunnen voorstellen, hoe die kracht kan bevorderd worden door een band met lederen riemen, tot aan de hoogte van den elleboog om den arm vastgemaakt en rondom de knokkels versterkt door een ijzeren plaat, en somtijds door een stuk lood. Doch juist dat waarmede men het belangwekkende zocht te vermeerderen van den strijd, verminderde het misschien door den korteren duur; enkele slagen, met voordeel en naar de regelen der kunst toegebracht, zijn genoeg om een einde aan het gevecht te maken, en dus voldoet de strijd niet aan de bedoeling, om die blijken van ontembaren moed, koele bedaardheid en hardnekkige volharding ten toon te spreiden, die niet zelden het overwicht door ervaring de loef afsteken, en die onze belangstelling voor den kloekmoedige tot zulk een pijnlijke trap van genoegen gedurende den strijd wekt.

„Wees op uw hoede !" bromde Tetraïdes, zijn vijand hoe langer hoe dichter naderend, die meer van alle kanten rondom hem zweefde, dan hem ontdook.

Lydon gaf hem geen ander antwoord, dan een blik vol minachting uit zijn levendig en opmerkzaam oog. Tetraïdes sloeg toe; — het was als de slag van een smid op een aanbeeld: Lydon viel plotseling op een knie: de slag ging over zijn hoofd heen. Het antwoord van Lydon was niet zoo onschadelijk. Hij sprong plotseling op en trof met zijn cestus de breede borst van zijn tegenstander. Tetraïdes wankelde — het volk juichte.

„Gij zijt heden niet gelukkig," zei Lepidus tot Clodius. „Gij hebt reeds één weddenschap verloren. Het zal u met de tweede weinig beter gaan."

„Bij de Goden ! als dat waar is, moeten al mijn bronzen beelden naar de verkooping. Ik heb niet minder dan honderdduizend sestertiën op Tetraïdes gezet. Ha ! ha ! zie eens hoe hij zich herstelt ! Dat was een fiksche slag ! Hij heeft Lydon's schouder aan stukken geslagen. Dat was weer de oude Tetraïdes."

„Ja, maar Lydon geeft het niet op. Bij Pollux ! hoe neemt hij zich in acht. Zie hoe behendig hij die hamerslagen ontduikt ! hij is nu hier, dan daar; hij

draait om hem heen. — Ach ! Arme Lydon ! daar krijgt hij er weer een."

„Nog drie tegen één voor Tetraïdes ! Wat zegt gij, Lepidus?"

„Wel, negenduizend sestertiën tegen drie: het zij zoo. Hoe, Lydon ! al weer? Hij wacht: hij hijgt naar adem ! Bij de Goden ! hij valt ! Neen ! — hij is weer op de been ! Moedige Lydon ! Tetraïdes krijgt weer moed — hij lacht — hij gaat weer op hem los."

„Die dwaas ! de voorspoed verblindt hem; hij moet voorzichtig zijn. Lydon's oog is als dat van een lynx," bromde Clodius bij zichzelf.

„Ha ! Clodius ! hebt gij dat gezien? Uw man wankelt ! — nog een slag — hij valt — hij valt !"

„Dan geeft hem de aarde nieuwe kracht, want hij is al weer overeind, maar het bloed loopt hem over het gezicht."

„Bij den Donderaar, Lydon wint het. Zie hoe hij op hem aandringt !"

„Die slag voor den kop zou een os geveld hebben; hij doet Tetraïdes wankelen. — Hij valt weer — hij kan zich niet verroeren — *habet !* — *habet !*" —

„*Habet !*" herhaalde Pansa. „Brengt hen uit het perk, en geeft hun rusting en zwaard."

„Edele Pansa !" zeiden de oppassers, „wij vreezen, dat Tetraïdes niet bijtijds klaar zal zijn. Doch wij zullen het beproeven."

„Het is wel."

Binnen enkele oogenblikken kwamen zij, die den bedwelmden gladiator bewusteloos hadden weggedragen met treurige gezichten terug. Zij vreesden voor zijn leven; hij was stellig buiten staat om weer in het worstelperk te verschijnen.

„In dat geval," zei Pansa, „krijgt Lydon een plaatsvervanger, en zal hij na den eersten overwonnen kampvechter optreden, om den overwinnaar te bestrijden."

Het volk gaf juichend zijn goedkeuring te kennen, en er heerschte weer een diepe stilte. De trompetten werden gestoken. De vier strijders stonden in fiere houding tegenover elkander.

„Kent gij de Romeinen, Clodius? Behooren zij tot de gewone, of zijn zij slechts buitengewone strijders?"

„Eumolpus is een goed zwaardvechter van den tweeden rang, Lepidus. Ik heb Nepimus, den anderen, nooit gezien, maar hij is een zoon van een der gladiatoren, die op kosten van den keizer worden onderhouden, en hij is in een bijzondere school opgeleid. Zij zullen waarschijnlijk samen vechten: maar in wedden heb ik geen zin; ik kan mijn geld niet terug winnen — ik ben een verloren man. Vervloekt zij die Lydon ! wie

kon ook denken, dat hij zoo vlug of zoo gelukkig zou wezen?"

„Nu, Clodius, zal ik medelijden met u hebben, en aan u zelf het bepalen van de voorwaarden overlaten voor een weddenschap op deze Romeinen?"

„Tienduizend sestertiën dan gelijk op voor Eumolpus?"

„Hoe? terwijl Nepimus een nieuweling is? dat is te erg."

„Nu dan, tien tegen acht?"

„Aangenomen !"

Terwijl de spelen in het amphitheater zoo waren begonnen, zat op de onderste banken iemand, bij wien zij inderdaad een hartverscheurende belangstelling wekten. De hoogbejaarde vader van Lydon was in weerwil van zijn Christelijken afkeer van het schouwspel, uit angst voor zijn zoon niet in staat geweest, weg te blijven. Alleen, te midden van een hoop onbekenden, — het laagste gepeupel van het volk, — had de oude man voor niets oog dan voor de gestalte en de tegenwoordigheid van zijn zoon ! Geen geluid was over zijn lippen gekomen, toen hij hem tot tweemaal toe op den grond had zien vallen — hij was slechts bleeker geworden en had gebeefd. Doch toen hij zag dat hij overwinnaar bleef, was hem een lichte vreugdekreet ontsnapt; — hij was, helaas ! onbewust, dat die overwinning slechts het voorspel was van een ontzettender strijd.

„Mijn dappere jongen !" zei hij, en veegde zijn oogen af.

„Is hij uw zoon?" vroeg hem een forsch gespierde borst, die aan zijn rechterzijde zat; „hij heeft zich goed gehouden: wij zullen zien, hoe hij het verder maakt. Hoor ! hij zal den eersten overwinnaar bestrijden. Nu, oude jonge ! bid de Goden, dat die overwinnaar geen der twee Romeinen moge zijn, noch ook na hen de reusachtige Niger."

De grijsaard ging weer zitten en bedekte zijn gelaat. De strijd was hem op dit oogenblik onverschillig; Lydon was niet onder de strijders. Maar — maar — die gedachte rees als een bliksemstraal in hem op — hij had inderdaad een vreeselijk belang bij den strijd, — de eerste, die viel, moest plaats maken voor Lydon ! Hij sprong op, en boog zich met strakke oogen en gevouwen handen voorover om het gevecht aan te zien.

De aandacht werd het eerst bezig gehouden door het gevecht van Niger met Sporus, want deze soort van worsteling was, zoowel om den noodlottigen afloop, waarmede ze gewoonlijk gepaard ging, als om de groote behendigheid, die van beide partijen vereischt

werd, altijd ongemeen belangwekkend voor de toeschouwers.

Zij stonden op vrij grooten afstand van elkaar. De zonderlinge helm, dien Sporus droeg (en waarvan het vizier was neergelaten) bedekte zijn heele gezicht; maar de gelaatstrekken van Niger maakten op allen een vreeselijken indruk door hun ongewone woestheid. Zoo stonden zij eenige oogenblikken tegenover elkaar, zonder een blik van hun tegenpartij af te wenden, totdat Sporus langzaam en met groote behoedzaamheid voorwaarts trad, de punt van zijn zwaard op de borst van zijn vijand gericht. Niger week achteruit, naarmate zijn tegenstander opkwam, zijn net in de rechterhand houdend en met zijn kleine flikkerende oogen al de bewegingen van den zwaardvechter bespiedend. Eensklaps, en nadat Sporus ten naastenbij op armslengte van hem af was, sprong de *retiarius* vooruit en wierp zijn net. Een vlugge beweging van het lichaam redde den zwaardvechter van den doodelijken strik; hij gaf een luiden gil van blijdschap en woede, en ijlde op Niger los; doch Niger had zijn net reeds ingetrokken, over zijn schouders geworpen, en vlood nu het perk rond met een snelheid, die de *Secutor* vruchteloos poogde te evenaren. Het volk lachte en juichte overluid bij het zien van de vruchtelooze pogingen van den breedgeschouderden gladiator om den vluchtenden reus te achterhalen, toen op dat oogenblik de opmerkzaamheid van deze beiden naar de Romeinsche strijders werd afgeleid.

Zij hadden zich, gereed voor den aanval, tegenover elkaar geplaatst, op een afstand nagenoeg gelijk aan die der hedendaagsche schermers; maar de groote behoedzaamheid, die beiden in het eerst aan den dag legden, had tot nog toe alle belangstelling in het gevecht verhinderd en den toeschouwers tijd gelaten om zich met het gevecht van Sporus en zijn vijand te vermaken. Doch nu waren de Romeinen in het heetst van hun tweegevecht. Zij deden een uitval, deinsden terug, kwamen vooruit, verwijderden zich van elkaar, met al die zorgvuldige doch nauwelijks merkbare omzichtigheid, die de ervaren en tegen elkaar opgewassen strijders kenmerkt. Op dit oogenblik had Eumolpus door een behendigen houw naar achteren, die men in het worstelperk zeer moeilijk te vermijden oordeelt, Nepimus in de zijde gewond. Het volk juichte; Lepidus verbleekte.

„Ha!" zeide Clodius. „Het spelletje zal gauw uit zijn. Als Eumolpus nu maar kalm zijn gang gaat, zal de andere weldra doodbloeden."

„Neen, dat doet hij, dank zij den Goden, niet! —

Zie hoe benauwd hij het Nepimus maakt! Bij Mars! Maar daar heeft Nepimus hem beet! de helm klonk er van! — Clodius! ik zal het winnen."

„Waarom ben ik ook zoo dwaas, met iets anders dan met dobbelsteenen te wedden?" gromde Clodius bij zichzelf; „of waarom kan men geen gladiator vervalschen?"

„Dat was weer een zet van Sporus!" juichte het volk, toen Niger, na uitgerust te zijn, ten tweeden male vruchteloos zijn net had uitgeworpen. Hij had het dezen keer niet zoo behendig ingehaald; Sporus had hem met zijn zwaard een gevaarlijke wond aan het rechterbeen toegebracht, en buiten staat te vluchten, werd hij hevig door den zwaardvechter aangevallen. Zijn ongemeene grootte en de lengte van zijn arm bleven hem toch veel voordeel geven, en zijn drietand, dien hij bestendig op het voorhoofd van zijn vijand gericht hield, weerstond dien gedurende eenige minuten wonderwel. Sporus deed nu zijn best om met groote vlugheid achter zijn vijand te komen, die zich natuurlijk niet dan met moeite en langzaam kon bewegen. Doch daardoor verloor hij zijn behoedzaamheid uit het oog, kwam den reus te nabij, hief zijn arm op om hem te treffen, en kreeg de drie tanden van de noodlottige speer in zijn borst! Hij viel op één knie. Oogenblikkelijk was het doodelijk net over zijn hoofd geslagen, hij worstelde er vruchteloos tegen, nog eenmaal, tweemaal, driemaal wrong hij zich zonder eenig geluid te geven, onder herhaalde steken van den drietand! Zijn bloed stroomde door het net en kleurde het zand! Hij liet, ten teeken dat hij zich gewonnen gaf, zijn armen zinken.

De zegepralende *retiarius* trok zijn net in, en op zijn speer leunend, zag hij de massa aan, om zijn vonnis af te wachten. De overwonnen zwaardvechter sloeg tegelijk langzaam en vol wanhoop de oogen in 't rond. Van rij tot rij, van bank tot bank, zagen hem geen andere dan ongenadige en meedoogenlooze oogen aan.

Het rumoer hield op. De stilte was ontzettend, want er sprak geen medelijden uit: geen enkele hand, zelfs niet die van een vrouw, gaf het teeken van genade. Sporus was nimmer in het worstelperk bemind geweest, en op het laatst van hun strijd was de deelneming zeer ten gunste van den verwonden Niger aangegroeid. Het volk was zoo opgewonden, dat het bloed wou zien. Die spiegelgevechten begonnen onbeduidend te worden, en de verdere belangstelling vorderde een offer en een leven!

De zwaardvechter begreep dat zijn vonnis geveld

was: hij zei geen gebed, slaakte geen zucht. Het volk gaf het teeken van den dood! In standvastige doch doodelijk beangste onderwerping, boog hij zijn hoofd, om den laatsten noodlottigen slag te ontvangen. En nu, daar de speer van den *retiarius* geen wapentuig was, waarmede hij een oogenblikkelijken en wissen doodsteek kon toebrengen, kwam een woestte en grimmige gedaante het perk instappen, waarvan het gezicht geheel door een vizier bedekt was, en die een kort, scherp zwaard in de hand hield. Met langzame, afgepaste schreden naderde deze treurige beul den nog geknielden zwaardvechter, legde de linkerhand op diens ootmoedig hoofd, hield den draad van het lemmet dwars over zijn nek, en keerde zich naar de vergadering om, om te zien of niet eenig berouw op het laatste oogenblik bij haar mocht zijn opgekomen. Het vreeselijke sein bleef hetzelfde: het lemmet flikkerde in de hoogte, viel, en de zwaardvechter stortte neer in het zand; zijn ledematen trilden, bewogen zich niet langer, hij was een lijk!

Zijn lijk werd oogenblikkelijk uit het worstelperk gehaald, en door de doodendeur in het duistere hok geworpen, dat men het *Spoliarium* noemde, en nog voordat het de plaats van zijn bestemming bereikt had was de strijd tusschen de overblijvende strijders beslist. Het zwaard van Eumolpus had aan den minder geoefenden strijder de doodelijk wonde toegebracht. Het nieuwe slachtoffer werd naar de bewaarplaats der verslagenen gesleept.

Hierna had er een algemeene beweging plaats onder de massa; het volk ademde iets ruimer en ging weer zitten. Een verkwikkelijke regen werd door de verborgen pijpen van rij tot rij over de toeschouwers verspreid. In koelen bloede en met een dartel genoegen sprak men over de laatste bloedige vertooning. Eumolpus zette zijn helm neer en veegde zijn voorhoofd af; zijn gekruld haar en korte baard, zijn edel Romeinsch voorkomen en zijn donker oog wekten de algemeene bewondering. Hij was frisch, ongewond, zelfs niet vermoeid.

De aedilis wachtte nog een poos, doch maakte daarna bekend dat, daar Niger's wonde hem buiten staat stelde om weer het worstelperk te betreden, Lydon de opvolger zou worden van den verslagen Nepimus, en de nieuwe bestrijder van Eumolpus.

„Doch Lydon!" voegde hij er bij, „u wordt ten volle verlof geschonken om het tweegevecht met zulk een dapperen en beproefden strijder af te wijzen. Eumolpus is geen tegenpartij, die van den aanvang af voor u bestemd werd. Gij weet het best, of gij het met hem

durft wagen. Bezwijkt gij, dan is een eerlijke dood uw lot; overwint gij, dan verdubbel ik den bepaalden prijs uit mijn eigen beurs."

Het volk gaf door luid gejuich zijn goedkeuring te kennen. Lydon stond in het perk en keek in 't rond; zeer ver boven hem kreeg hij het bleeke gezicht en de strakke blikken van zijn vader in het oog. Hij keerde een oogenblik besluiteloos om. Neen ! de overwinningsprijs van den cestus was niet voldoende — hij had nog niet genoeg — zijn vader was nog een slaaf !

„Edele aedilis !" antwoordde hij op vasten toon „ik ontwijk dat gevecht niet. Ik eisch voor de eer van Pompeji, dat iemand, die door haar vermaarden *lanista* opgekweekt is, met dezen Romein zal kampen."

Het volk juichte nog luider dan te voren.

„Vier tegen één voor den Romein !" zei Clodius tegen Lepidus.

„Ik wil twintig tegen één zetten ! Eumolpus is een echte Achilles en deze arme knaap een nieuweling."

Eumolpus zag Lydon eens stijf aan en glimlachte, doch die lach werd door een zachten en nauwelijks merkbaren zucht opgevolgd. Het was een trek van mededoogen, die, even spoedig als hij in zijn hart opkwam door de gewoonte weer werd uitgewischt.

En nu stonden beiden in volle wapenrusting met uitgetrokken zwaard en met neergeslagen vizier tegenover elkaar. Zij waren de laatsten, die man tegen man zouden vechten, voor de strijd der menschen tegen de wilde beesten begon.

Op dit oogenblik werd door een der oppassers een brief aan den Praetor overhandigd; deze maakte dien open, doorliep hem, zijn voorkomen verried de uiterste verwondering en verlegenheid. Hij las den brief voor den tweeden keer, en toen mompelend: „Het is onmogelijk ! — de man moet in den vroegen morgen reeds dronken geweest zijn, om aan zulke zotternijen te denken !" legde hij hem achteloos ter zijde en nam zijn vorige deftige houding weer aan.

De belangstelling van het volk had nu een hoogen graad bereikt. Eumolpus had eerst hun gunst gewonnen doch de moed van Lydon en zijn gepaste toespeling op den roem van den Pompejaanschen *lanista* hadden hem daarna de achting bij het volk doen winnen.

„Hola ! oude kameraad !" zei Medon's buurman tegen hem, „uw zoon heeft een harde noot te kraken, maar geen nood ! hij loopt geen gevaar van er bij om te komen; dat zal het volk niet toestaan. Ha ! dat was een vaderlandsche stoot. Goed afgeweerd, bij Pollux ! Toe, Lydon, op hem los ! Zij staan te hijgen naar adem ! Wat prevelt gij, oude jongen?"

„Ik bid !" gaf hem Medon ten antwoord op bedaarder en hoopvoller toon, dan hij tot nu toe had aangeslagen.

„Bidden ! Gekheid ! De tijd is voorbij, dat de Goden de menschen in hun wolken stopten. Bij Jupiter ! — wat een slag ! Uw zijde, uw zijde, pas op uw zijde, Lydon !"

Er ontstond een heftig gedruisch onder de menigte. Een stoute houw van Eumolpus op Lydon's hoofd had den laatste op een knie doen zinken.

„*Habet*"' gilde een schelle vrouwenstem, „hij heeft al genoeg ! — triomf !"

Het was de stem van het meisje, dat zoo vroeg reeds bezorgd was geweest over het offer van een misdadiger aan de wilde beesten.

„Zwijg, kind !" zeide Pansa's vrouw hoogmoedig. „*Non habet* ! hij is *niet* gewond !"

„Ik wenschte, dat het zoo was, al ware het alleen, omdat het dien norschen ouden Medon verdriet zal doen," prevelde het meisje.

Intusschen begon Lydon, die zich tot nog toe met grooten moed en behendigheid verdedigd had, het tegen de herhaalde hevige uitvallen van Eumolpus te kwaad te krijgen; zijn arm werd vermoeid, zijn oog duizelig hij had moeite om adem te halen. De strijders rustten een poos uit.

„Jongeman," zei Eumolpus zacht tot hem, „geef het op; ik zal u licht verwonden; sla dan uw armen omlaag; gij hebt de geheele vergadering voor u ingenomen, gij zult met eer in leven blijven !"

„En mijn vader blijft een slaaf," kermde Lydon in stilte. „Neen de dood of zijn vrijheid !"

Met die gedachte, en ziende dat, nu zijn sterkte niet tegen de volharding van den Romein was opgewassen, alles van een wanhopige poging afhing, deed hij nogmaals een moedigen uitval op den Romein; Eumolpus week behoedzaam achteruit, Lydon sloeg toe, Eumolpus sprong zijwaarts, het zwaard schuurde rakelings zijn harnas, Lydon's borst was blootgesteld, de Romein stak zijn zwaard tusschen de voegen van zijn harnas, zonder de bedoeling om hem een zware wond toe te brengen; Lydon van vermoeienis verzwakt en uitgeput, viel voorover, recht op de punt, die hem aan den rug weer uitkwam ! Eumolpus trok terstond zijn zwaard weer terug; Lydon deed een poging om zijn evenwicht te herkrijgen, het zwaard ontviel zijn hand; werktuigelijk hieuw hij nog met zijn ontblooten arm naar den gladiator. Eenparig werd door de geheele vergadering het begenadigend sein gegeven; de oppassers kwamen toeschieten; zij namen den overwonnene den helm af. Hij ademde nog, zag zijn vijand met rollende

blikken aan; de woestheid, die ook hem door den omgang met de gladiatoren tot een tweede natuur was geworden, straalde hem de oogen uit en lag tegelijk met den nevel van den dood over zijn gezicht verspreid; toen hief hij met een snijdenden gil, terwijl hij zich half oprichtte, zijn oogen naar boven. Hij bekommerde zich niet over de goedertierenheid zijner medelijdende rechters; hij zag hen niet eens; het was hem alsof de geheele ruimte woest en ledig was. Eén enkel gezicht, doodsbleek van angst, werd door hem herkend; één gil van een gebroken hart was alles, wat te midden van het gejoel en geschreeuw van het volk zijn gehoor trof. Al de woestheid week van zijn gezicht: een zachte, teedere uitdrukking van eerbiedige maar wanhopende kinderliefde verscheen op zijn gelaatstrekken. — Hij zonk ter aarde.

„Draag zorg voor hem," zei Pansa; „hij heeft zijn plicht gedaan."

De oppassers brachten hem naar het *Spoliarium*.

„Ziedaar het noodlottig gevolg van valsche eerzucht," mompelde Arbaces bij zichzelf en zijn blik, die het amphitheater rondwaarde, verried zulk een gevoel van minachting en verontwaardiging, dat iedereen, op wien die blik viel, zijn adem voelde verstijven.

Het amphitheater werd opnieuw met frissche reukwateren besprenkeld en de vloer met versch zand bestrooid.

„Breng den leeuw voor en Glaucus den Athener; riep de aedilis.

Een diepe en plechtige stilte, gevolg van groote belangstelling en van een verschrikkelijk verlangen, dat, hoe vreemd het ook schijnen moge, niet vrij was van de verwachting te zullen genieten, heerschte onder de menigte.

DERDE HOOFDSTUK.

Sallustius en Nydia's brief.

Driemaal was Sallustius reeds vroeg in den morgen wakker geworden, en driemaal had hij zich bij de gedachte dat zijn vriend dien dag moest omkomen, op een anderen kant gedraaid, om zich nog voor een korte poos aan de vergetelheid over te geven. Zijn eenig doel in het leven was alle zorg, op zij te zetten, en waar hij dit niet doen kon, die ten minste te vergeten.

Eindelijk buiten staat om langer de zekerheid van hetgeen hij wist door zijn sluimering uit zijn gedachten

te verbannen, rees hij uit zijn liggende houding op, en zag zijn vrijgelaten slaaf, als naar gewoonte, naast zijn legerstede zitten, want Sallustius, die, zooals ik gezegd heb, smaak voor letterkunde bezat, was gewoon zich, ongeveer een uur voordat hij opstond iets te laten voorlezen.

„Geen boeken vandaag! geen Tibullus! geen Pindarus meer voor mij! — Pindarus! — helaas! Zijn naam alleen brengt mij de spelen weer voor den geest, waarvan ons woest amphitheater een nabootsing is. Heeft het reeds een aanvang genomen?"

„Reeds lang, Sallustius! Hebt gij het getrappel der voeten, het geschal der trompetten niet gehoord?"

„Ja wel, maar dank hebben de Goden er voor, ik was slaperig en behoefde mij slechts om te keeren om opnieuw in te sluimeren."

„De gladiatoren moeten reeds lang gestreden hebben."

„Die ellendigen! Er is toch niemand van mijn volk heen gegaan?"

„Niemand; gij hadt het hun strikt verboden."

„Dan is het goed. Ik wenschte dat de dag voorbij was! Wat beteekent die brief daar op de tafel?"

„Die brief! O, dat is de brief, die u gisterenavond gebracht is, toen ge te — te —"

„Te dronken was om hem te lezen, denk ik. Nu, hij zal ook wel niet veel om het lijf hebben."

„Zal ik hem voor u openbreken, Sallustius?"

„Ja, doe dat; het is een afleiding. Die arme Glaucus!"

De vrijgemaakte brak den brief open. „Wat is dat zeide hij: „Grieksch? Van de een of andere geleerde dame, denk ik." Hij doorliep den brief, de hevigste verbazing en aandoening teekenden zich op zijn gelaat.

„Goede Goden! edele Sallustius! wat hebben wij gedaan, dat wij hem zoo lang hebben laten liggen? Luister eens naar den inhoud!"

„Nydia, de slavin, aan Sallustius, den vriend van Glaucus. — Ik ben opgesloten in het huis van Arbaces. Haast u naar den Praetor! Maak dat ik verlost wordt en Glaucus is verlost van den leeuw! Er zit nog een andere gevangene binnen deze muren, die de onschuld van den Athener kan bewijzen; — een die de misdaad heeft zien begaan, — die den misdagiger zal aanwijzen, — een schurk, op wien tot nog toe geen verdenking is gevallen. Haast u! vlieg! Neem gewapend volk met u, men mocht zich te weer stellen, en een bedreven smid, want de gevangenis van mijn lotgenoot is zwaar en sterk. O! bij uw rechterhand en bij de asch van uw vader, verzuim toch geen oogenblik!"

„Groote Jupiter!" riep Sallustius uit, opvliegend,

en vandaag, mogelijk op dit oogenblik sterft hij. Wat zullen wij doen? Ik ga terstond naar den Praetor."

„Neen, dat niet. De Praetor is, zoo goed als Pansa zelf, de lieveling van het volk en het volk zal van geen uitstel willen hooren; het zal op het oogenblik, dat zijn verwachting op het hoogst gespannen is, niet teleurgesteld willen worden. Bovendien zou de openbaarmaking van het hooger beroep den loozen Egyptenaar wakker maken. Het is duidelijk dat hij bij die opsluiting belang heeft. Neen, gelukkig zijn al uw slaven in huis."

„Ik begrijp uw bedoeling," viel hem Sallustius in de rede; „wapen de slaven terstond. De straten zijn ledig. Wij zullen ons naar het huis van Arbaces spoeden, om de gevangenen te verlossen. Vlug! Hola! Davus! Mijn mantel en mijn schoeisel, het papier en een riet 1). Ik zal den Praetor schrijven, en hem verzoeken het vonnis van Glaucus op te schorten, daar wij binnen een uur in staat zullen zijn diens onschuld te bewijzen. Ja, zoo is het goed. Davus, haast u hiermede naar den Praetor in het amphitheater. Draag zorg dat de brief in zijn handen komt. En nu, gij goedertieren Goden, wier voorzienigheid Epicuris loochent, begunstigt mij, en ik zal Epicurus tot een leugenaar maken!"

VIERDE HOOFDSTUK.

Nog eens het amphitheater.

Glaucus en Olinthus waren samen in dat nauwe en donkere hok geplaatst, waarin de misdadigers van het worstelperk hun laatsten vreeselijken strijd afwachtten. Hun oogen, sedert eenigen tijd aan de duisternis gewoon, konden in dit plechtige uur elkanders gelaat onderscheiden, en de bleekheid, die de natuurlijke kleur geheel en al van hun wangen had gevaagd, verkreeg door dat sombere licht een nog grauwer en spookachtiger witheid. Hun trekken waren echter opgeruimd en onverschrokken, en geen lid aan hen trilde. De godsdienst van den een, de hoogmoed van den ander, de bewustheid van onschuld bij beiden, en misschien de troost, dien zij als lotgenooten wederkeerig uit elkaars omgang geput hadden, verhieven de slachtoffers tot helden.

---

1) Een riet om op papier en perkament te schrijven.

„Hoort! hoort gij dat getier? Zij juichen bij het bloedbad," zei Olinthus.

„Ik hoor het; mijn hart zucht er onder; doch de Goden helpen mij."

„De Goden? Onnadenkend jongeling! erken in dit uur den eenigen God. Heb ik u in het kerkerhol niet onderwezen, niet getroost, niet voor u gebeden? Heb ik in mijn ijver, te midden mijner doodelijke benauwdheid niet meer aan uw zaligheid dan aan de mijne gedacht?

„Mijn moedige vriend," gaf Glaucus hem ten antwoord, „ik heb u met eerbied, met ontzag, met bewondering en met een heimelijke neiging tot overtuiging aangehoord. Ware ons leven gespaard gebleven, dan zou ik mij langzamerhand van de leerstellingen van mijn eigen geloof verwijderd en de uwe omhelsd hebben; doch in dit laatste uur zou het een dwaze en laaghartige zaak zijn, uit vrees toe te geven, wat het gevolg van een langdurige overweging zijn moet. Indien ik nu uw geloof aannam, en de Goden mijner vaderen verbrijzelde, zou het dan niet zijn, omdat ik door uw belofte van den hemel gelokt, of door uw bedreigingen van de hel verschrikt werd? Neen, Olinthus! Laten wij met gelijke liefde elkaar beoordeelen, ik met achting voor uw oprechtheid, gij met mededoogen voor mijn blindheid of mijn standvastigen moed. Zooals mijn daden geweest zijn, zoo zal mijn loon zijn, en de macht of de machten van boven zullen de menschelijke dwalingen niet te hard beoordeelen, wanneer ze met eerlijkheid van bedoeling en oprechtheid van hart gepaard gingen. Laten wij hier niet langer over spreken. Stil. Hoort gij hen dat zware lichaam wel door den gang sleepen? Zooals die klei, zoo zal weldra ons lichaam zijn."

„O Hemel! O Christus! ik aanschouw u reeds!" riep de vurige Olinthus, zijn handen omhoog heffend. „Ik sidder niet — ik verheug er mij over, dat de kerker weldra zal verbroken zijn."

Glaucus boog zwijgend het hoofd. Hij gevoelde het onderscheid tusschen zijn moed en dien van zijn met hem lijdenden lotgenoot. De Heiden beefde niet, maar de Christen verheugde zich.

De deur van het hok knarste op haar hengsels; — een glinstering van speren flikkerde tegen den muur.

„Glaucus van Athene, uw tijd is daar," sprak een heldere en duidelijke stem: „de leeuw staat op u te wachten."

„Ik ben gereed," antwoordde de Athener. „Broeder en lotgenoot, nog een laatste omhelzing! Geef mij uw zegen, en — vaarwel!"

De Christen opende zijn armen — hij drukte de handen van den jongeling tegen zijn hart — kuste zijn

voorhoofd en wangen — snikte overluid — zijn tranen bevochtigden het gezicht van zijn vriend.

„O ! had ik u mogen bekeeren, dan zou ik niet geweend hebben. O ! dat ik tot u kon zeggen: „Wij zullen heden in het paradijs zijn !"

„Toch zal dat mogelijk zijn," antwoordde de Griek. „Zij, die in den dood bijeen bleven, zullen elkander aan de overzijde van het graf weervinden. Op de aarde, op de schoone, de beminnelijke aarde — zeg ik u voor eeuwig vaarwel ! — Ik ben gereed, dienstmannen."

Glaucus rukte zich van hem los, en toen hij in de buitenlucht kwam, die, hoewel zonder zonneschijn, warm en droog was, had ze een drukkende uitwerking op hem. Zijn lichaam, nog niet ten volle van de gevolgen van den drank hersteld, sidderde en beefde. De dienstmannen ondersteunden hem.

„Houd goeden moed," zei de een; „gij zijt jong, vlug en goed gespierd. Men vergunt u een wapen; wanhoop niet; misschien blijft gij overwinnaar."

Glaucus gaf geen antwoord, doch zich over zijn zwakheid schamend, deed hij een wanhopige poging en herkreeg de heerschappij over zijn zenuwen. Zij bestreken zijn lichaam, dat, behalve den gordel rondom zijn lendenen, geheel naakt was, met olie, gaven hem den stilus (vruchteloos wapen !) in de hand, en brachten hem binnen het worstelperk.

En thans, nu de Griek zag, dat de oogen van duizenden en tienduizenden op hem gericht waren, gevoelde hij niet langer dat hij een stervende was. Het minste blijk van vrees — de vrees zelf — was geheel en al geweken. Een trotsche blos verving de bleekheid van zijn gelaat — hij stond daar in de volle lengte van zijn welgevormde gestalte. In de buigzame schoonheid zijner ledematen, in den ernst zijner gelaatstrekken, in de verheven verachting van het leven, die blijkbaar daarop te lezen was, scheen hij het levende beeld van zijn dapper vaderland — van de Godheid, die hij aanbad — tegelijk een Held en een God !

Het gemor van haat en afschuw over zijn misdaad dat hem bij zijn komst had tegemoet gegonsd, werd weldra vervangen door het zwijgen van onwillekeurige bewondering, door medelijden en eerbied en bevangen door een plotselingen schrik, die de geheele menigte, als ware ze één lichaam, scheen te beheerschen, keerden de aanschouwers hun blikken van den Athener af, en vestigden die op een donker, onbehouwen voorwerp in het midden van het worstelperk. Het was het getraliede hok van den leeuw !

„Bij Venus ! hoe warm is het hier !" zei Fulvia, „en toch schijnt de zon niet. Ik wenschte, dat die onhandige

matrozen de opening in het zeil hadden kunnen sluiten.

„Ja, inderdaad, het wordt hier benauwd. Ik word ongesteld — ik zal bezwijken!" sprak de vrouw van Pansa, wier gewone ongevoeligheid scheen te kort te schieten bij het denkbeeld van den strijd, die nu plaats zou hebben.

De leeuw was vierentwintig uur lang zonder voedsel gebleven, en het dier had gedurende den geheelen morgen een zonderlinge en aanhoudende rusteloosheid doen blijken, die zijn oppasser aan de kwelling van den honger had toegeschreven. Doch zijn gedrag getuigde meer van vrees dan van woede — zijn gebrul was angstig en treurig; hij liet zijn kop hangen, snoof de lucht door de traliën van het hok op — ging dan liggen — stond weer op — en verhief opnieuw zijn woest en alom hoorbaar gebrul; nu lag hij volkomen bewegingloos en zonder geluid te geven in zijn hok, met wijd opgespalkte neusgaten tegen de traliën, terwijl hij door het geblaas van zijn hijgenden adem het zand van het worstelperk rondom zich deed opstuiven.

Pansa's lippen trilden en zijn wangen verbleekten; hij keek angstig in het rond, — aarzelde, toefde: de menigte werd ongeduldig. Langzaam gaf hij het sein. De oppasser die achter het hok stond, schoof omzichtig de traliën weg, en de leeuw sprong, met een geweldig gebrul van blijdschap over zijn vrijheid, naar buiten. De oppasser week spoedig achteruit in den getralieden doorloop, die uit het perk leidde, en liet den koning van het woud alleen, — met zijn prooi.

Glaucus had zich in een gebogen houding opgesteld, waarin hij hoopte den verwachten sprong van den leeuw met het beste gevolg te kunnen ontduiken, met zijn kort flikkerend wapentuig omhoog, in de hoop, dat een welgerichte stoot (want hij wist wel, dat hij slechts den tijd voor één stoot zou hebben) door het oog van zijn woedenden vijand heen, diens hersenen zou treffen.

Doch tot de grootste verbazing van allen die het zagen scheen het dier zelfs de aanwezigheid van den misdadiger niet op te merken. Na de eerste opwinding in het oogenblik van zijn bevrijding bleef het plotseling in het midden van het worstelperk stilstaan, hief zich op zijn achterpooten omhoog en snoof onrustig de buitenlucht in; vervolgens sprong het snel vooruit, maar niet op den Athener. Op een klein drafje liep hij nu de ruimte door, zijn geweldigen kop op angstige wijze van den eenen kant naar den anderen keerend, alsof het een weg zocht om te ontkomen; eens of tweemaal trachtte het tegen de borstwering op te springen, die het van de toeschouwers gescheiden hield, en bij het mislukken dier pogingen begon het meer een dof geklaag over die

teleurstelling dan zijn geweldig en ontzagwekkend gebrul aan te heffen. Het gaf noch teeken van gramschap, noch van honger; het sleepte zijn staart door het zand, inplaats van dien om zijn magere ribben te slaan, en wendde zijn oogen, van tijd tot tijd op Glaucus geslagen, lusteloos van hem af. Ten laatste, als verveelden hem zijn lustelooze pogingen om te ontsnappen, kroop hij onder een klagend geluid in het hok, en ging er op zijn gemak weer liggen.

De eerste verbazing der menigte over de onverschilligheid van den leeuw ging weldra in woede over. Het volk kon zijn misnoegen over de lafheid van het dier niet verbergen, en het medelijden dat het met Glaucus begon te krijgen, verdween onder den indruk van zijn eigen teleurstelling.

De aedilis riep den oppasser toe:

„Hoe is dat? Neem den prikkel, drijf hem uit het hok en sluit het dan achter hem."

Terwijl de oppasser zich met eenige vrees, doch met nog meer verwondering, gereed maakte om dit bevel te gehoorzamen, ontstond er aan een der ingangen van het worstelperk een luid geschreeuw; er heerschte eenige verwarring; men hoorde het geluid van verscheidene stemmen door elkaar. Aller oogen keerden zich naar den kant vanwaar het rumoer kwam; de volksmenigte week uit elkander, en zie! — daar verscheen Sallustius, met loshangende haren — verhit — bezweet — buiten adem voor de bank der Raadsheeren. Hij sloeg haastig zijn blikken op het worstelperk, en schreeuwde luidkeels „Haalt den Atherner weg! — haast u! hij is onschuldig. — Grijpt Arbaces den Egyptenaar! — *Hij* is de moordenaar van Apaecides!"

„Zijt gij dol, Sallustius!" riep de Praetor, opstaand. „Wat beduidt die zotteklap?"

„Haalt den Athener weg, zeg ik u, of zijn bloed komt op uw hoofden! Preator! verleen uitstel; gij zijt er met uw leven voor verantwoordelijk bij den keizer! Ik heb een ooggetuige bij mij van den moord op den priester Apaecides. Ruimte daar! — terug! — ruimte! — volk van Pompeji, ziet allen naar Arbaces — daar zit hij! Ruimte hier voor den priester Calenus!"

Bleek als de dood, met holle wangen, zooeven aan de kaken van den hongerdood ontkomen, met ingezonken oogen, met een lichaam als een geraamte, werd Calenus naar dezelfde rij geleid, waar Arbaces gezeten was. Zijn bevrijders hadden hem wat te eten gegeven, maar wat zijn ondermijnde krachten het best ondersteunde, was zijn wraakzucht.

„De priester Calenus! — Calenus!" riep het plebs. „Is die dat? Neen — het is een doode!"

„Het *is* de priester Calenus," zei de Praetor met deftigheid. „Wat hebt gij te zeggen?"

„Arbaces van Egypte is de moordenaar van Apaecides, den priester van Isis; mijn oogen hebben hem den doodsteek zien geven. Uit het hol, waarin hij mij had neergestooten, uit de duisternis en den schrik voor den hongerdood, hebben mij de Goden doen herrijzen om zijn misdaad te openbaren! Stel den Athener in vrijheid! — hij is onschuldig!"

„Was het dan daarom, dat hem de leeuw spaarde? Een wonder — een wonder!" riep Pansa.

„Een wonder! — een wonder!" — juichte het volk; „haalt den Athener weg — *naar den leeuw met Arbaces!* naar den leeuw met hem!"

En dat geroep galmde door heuvels en dalen: — „*Naar den leeuw met Arbaces.*"

„Oppassers, brengt den beschuldigden Glaucus weg — breng hem weg, maar houdt hem in bewaring," sprak de Praetor. „De Goden spreiden heden wonder op wonder ten toon."

Toen de Praetor het bevel tot invrijheidstelling gegeven had, hoorde men een gil van blijdschap. Het was de stem van een vrouw, van een meisje. — Zij deed de harten van al de aanschouwers van vreugde trillen! en de volksmenigte stemde met de aandoenlijkste deelneming daarmede in.

„Stil " riep de deftige Praetor; „wie is daar?"

„Het blinde meisje, — Nydia!" gaf Sallustius hem ten antwoord. „Het is haar hand, die Calenus aan het graf ontrukt en Glaucus van den leeuw gered heeft."

„Hierover nader," zei de Praetor. „Calenus, priester van Isis, beschuldigt gij Arbaces den Egyptenaar van den moord op Apaecides bedreven?"

„Ja."

„Hebt gij hem de misdaad zien volvoeren?"

„Onder mijn oogen, Praetor."

„Genoeg voor het oogenblik, de bijzonderheden moeten tot geschikter tijd en plaats bewaard blijven. Arbaces van Egypte! gij hebt de aanklacht tegen u gehoord; gij hebt nog niet gesproken: wat hebt gij te zeggen?"

De blikken der menigte waren sedert geruimen tijd op Arbaces gevestigd, doch niet voordat de verwarring, die hij op de eerste beschuldiging van Sallustius en op het binnenkomen van Calenus verraden had, een weinig geweken was. — Op het geroep van „*Naar den leeuw met Arbaces!*" had hij inderdaad gebeefd en zijn kleur was verschoten. Doch hij had weldra zijn hooghartigheid en zijn zelfbeheersching weten terug te krijgen. Trotsch weerstond hij al de gramstorige blikken

rondom zich, en nu de vraag van den Praetor beantwoordend, sprak hij op dien bedaarden en gebiedenden toon, die hem gewoonlijk eigen was:

„Praetor ! die aanklacht is zoo dwaas, dat zij ternauwernood verdient weerlegd te worden. Mijn eerste aanklager is de edele Sallustius, de vriend van Glaucus; de tweede is een priester; ik heb eerbied voor zijn kleed en voor zijn ambt, — volk van Pompeji ! gij kent het karakter van Calenus ! hij is schraapzuchtig bovenmate: de getuigenis van zoo iemand is voor geld te koop ! Praetor ! — „ik ben onschuldig."

„Sallustius !" vroeg de hooge ambtenaar, „waar hebt gij Calenus gevonden?"

„In de gevangenholen van Arbaces."

„Egyptenaar !" zei de Praetor, het voorhoofd fronsend, „hebt gij dan een priester der Goden in de gevangenis durven opsluiten; — en waarom deedt gij dat?"

„Hoor mij aan," antwoordde Arbaces, bedaard opstaande, maar met zichtbare ontroering. „Deze man kwam mij dreigen dat hij, zooals hij nu gedaan heeft, van zins was een aanklacht tegen mij in te dienen, zoo ik niet ten koste van de helft mijner bezittingen zijn stilzwijgen kocht. Ik trachtte hem tevergeefs tot andere gedachten te brengen. — Stilte, daar ! laat de priester mij niet in de rede vallen ! — Edele Praetor — en gij, o volk ! — ik was een vreemdeling in dit land; ik was overtuigd van eigen onschuld, maar de aanklacht van een priester tegen mij kon mij in het verderf storten. In die verlegenheid bracht ik hem naar het hok, waar men hem gevonden heeft, onder voorwendsel dat het de bewaarplaats van mijn goud was. Ik besloot hem daar in verzekerde bewaring te houden, totdat het vonnis aan den waren misdadiger was voltrokken, en zijn bedreigingen hem niet langer zouden baten. Iets ergers heb ik niet voorgehad. Ik heb mogelijk gedwaald, maar wie uwer zal de billijkheid ontkennen van het recht van zelfverdediging? Ware ik schuldig, waarom heeft dan deze priester gezwegen gedurende den tijd van het verhoor? *Toen* had ik hem nog niet opgesloten. Waarom werd hij mijn aanklager niet, toen ik die was van Glaucus? Praetor ! laat hij hierop antwoorden. — Voor het overige beroep ik mij op uw wetten. Ik eisch haar bescherming. Verwijder den aanklager en den beschuldigde van hier. Ik zal mij gewillig aan de uitspraak der wettige rechtbank onderwerpen. Het is hier de plaats niet om verder over deze zaak te spreken."

„Hij spreekt goed," zei de Praetor. „Komt hier wachters ! — brengt Arbaces van hier en bewaakt Calenus ! — Sallustius ! gij blijft verantwoordelijk

voor uw aanklacht. — Laten de spelen voortgaan."

„Hoe !" riep Calenus uit, zich tot het volk keerend, „zal Isis aldus veracht worden? Zal het bloed van Apaecides nog langer om wraak roepen? Zal de gerechtigheid nu uitstel lijden, om naderhand geschonden te worden? Zal de leeuw beroofd worden van zijn wettige prooi? Een God ! — een God — ik voel de Godheid door mijn lippen u toeroepen: „*Naar den leeuw — naar den leeuw met Arbaces* !"

Zijn uitgeput lichaam was tegen zijn eigen woeste kwaadaardigheid niet langer bestand; hij viel onder vreeselijke stuiptrekkingen op den grond; — het schuim stond hem op de lippen; — hij was inderdaad als een mensch, door een bovennatuurlijke macht gedreven ! — Het volk zag het en huiverde.

„Het is een Godheid, die den heiligen man bezielt ! — *Naar den leeuw met den Egyptenaar* !"

Onder dit geschreeuw vlogen zij op en drongen bij duizenden op elkaar ! Zij stroomden van boven naar beneden en stormden naar de plaats, waar de Egyptenaar stond. Vruchteloos beval de aedilis hun zich rustig te houden; vruchteloos verhief de Praetor zijn stem en beriep zich op de wet. Het volk was door het zien van bloed reeds woest geworden, het dorstte weer naar bloed; het bijgeloof werd door die woestheid aangevuurd. Tot razernij vervoerd door het schouwspel der slachtoffers, luisterde het niet meer naar het gezag der regeerders. Het was een dier vreeselijke opstanden, zoo algemeen onder een onwetenden, half slaafschen, half vrijen volkshoop, waarvan de Romeinsche wingewesten maar al te dikwijls voorbeelden opleverden. De macht van den Praetor was als een riet in den wervelwind. Nog hielden de wachten op zijn bevel post nabij de lagere banken, waar de aanzienlijke lieden, van het gemeen afgezonderd, neerzaten. Zij vormden slechts een zwakken voormuur, — de golven der menschenzee rustten nog een poos, om Arbaces in staat te stellen het juiste oogenblik van zijn lot te berekenen. Overstelpt van wanhoop en van een schrik, die zelfs zijn hoogmoed terneersloeg, wierp hij zijn blikken op den dringenden stuwenden volkshoop, toen hij op eens door de opening, die er in het zeil gebleven was, een vreemd en ontzagwekkend verschijnsel zag. Zoodra hij het had waargenomen, schonk zijn arglistigheid hem nieuwen moed.

Hij strekte zijn hand naar boven, en met onbeschrijfelijken ernst riep hij op donderenden toon, die het oproer der menigte tot zwijgen bracht, uit:

„Ziet, hoe de Goden de schuldeloozen beschermen !

Het vuur van den wrekenden Orcus barst uit tegen de valsche aanklacht mijner beschuldigers !"

De oogen van het volk volgden de aanwijzing van den Egyptenaar en het zag met ontzetting een dikken rook uit den top van den *Vesuvius* opstijgen, in de gedaante van een reusachtigen pijnboom, waarvan de stam zwart en de takken vuur waren; — een vuur dat elk oogenblik van kleur veranderde, nu helder schitterend, dan donkerrood, en vervolgens weer met een ontzettenden gloed voortbrandde.

Onder de menigte heerschte een doodelijke verslagenheid, die eensklaps werd afgebroken door het gebrul van den leeuw, dat binnen het gebouw door het nog woester en grimmiger geluid van den tijger werd beantwoord. Zij waren de geduchte waarnemers van de drukking in den dampkring, de woeste verkondigers der aanstaande wraak!

Nu verhief zich een vreeselijk gegil onder de vrouwen; de mannen staarden elkaar aan, maar gaven geen geluid; de muren van het amphitheater wankelden, en in de verte vernam men het gekraak van instortende daken; nog een oogenblik, en de bergwolk scheen duister en snel als een stroom naar hen toe te rollen. Zij kwam, en op hetzelfde oogenblik stortte er een regen van asch, vermengd met groote brokken gloeiend steen, naar beneden. Over de vergruisde wijngaarden, over de verlaten straten, over het amphitheater zelf — wijd en zijd, stortte zij heen, die ontzettende regenbui, en de steenbrokken ploften onder een vreeselijk geplas in de bewogen zee neer.

Het volk dacht niet langer aan de rechtbank noch aan Arbaces; eigen veiligheid was ieders eerste gedachte. Allen trachtten te ontvluchten, de menigte verdrong, verdrukte, verstikte elkander. Achteloos de gevallenen vertredend, stormde de geheele hoop onder kermen, vloeken, bidden en gillen de gangen door. Waarheen zouden zij vluchten? Eenigen hunner, die een tweede aardbeving tegemoet zagen, haastten zich naar hun huizen, om hun kostbaarste bezittingen te verzamelen en te vluchten terwijl het nog tijd was; anderen, bevreesd voor den aschregen, die nu telkens dichter viel, verscholen zich onder de daken der naastbij gelegen huizen of tempels, om zich voor de gevaren in de open lucht te beveiligen. Doch steeds donkerder en wijder en dikker werd de wolk boven hun hoofden. En nu zou weldra een vreeselijke nacht de heerschappij van den dag vervangen !

VIJFDE HOOFDSTUK.

De gevangeniscel en het doodenhok. — Droefenis zonder angst.

Bedwelmd door het opschorten van zijn doodsuur, onbewust of hij waakte of droomde, was Glaucus door de oppassers van het worstelperk naar een kleine kamer gebracht binnen de muren van het amphitheater. Zij wierpen hem een kleed om en omringden hem met betuigingen van verwondering en gelukwenschen. Een ongeduldig en verschrikkelijk getier deed zich buiten de kamer hooren; de omstanders weken uit elkaar en het blinde meisje kwam, door een vriendelijke hand geleid, binnen en wierp zich aan de voeten van Glaucus neer.

„Ik ben het, die u gered heb," snikte zij. „Laat mij nu sterven !"

„Nydia ! mijn kind ! — mijn redster !"

„Ach ! laat mij u aanraken ! laat mij uw adem voelen ! Ja, ja, gij leeft ! Het was niet te laat ! Die vreeselijke deur ! — ik dacht dat wij die nooit open zouden krijgen ! en Calenus — ha ! zijn stem was als een loeiende wind tusschen de graven; wat moesten wij wachten ! Goden ! het was alsof er uren verliepen, terwijl wij hem met wat voedsel bijbrachten, maar gij leeft, gij leeft nog ! en ik — ik heb u gered !"

Dit aandoenlijk tooneel werd afgebroken door de gebeurtenis, die wij zooeven hebben beschreven.

„De berg ! de aardbeving !" weergalmde het van alle kanten. De oppassers gingen met de overigen op de vlucht, en lieten Glaucus en Nydia alleen om zich zelf te redden, zoo zij konden.

Toen de Athener de gevaren ten volle besefte, die hen van rondom bedreigden, voelde hij in zijn edelmoedig hart terstond bezorgdheid over Olinthus. Deze ook was door de hand Gods voor den tijger behoed; zou hij nu in het naburig gevangenhok voor een niet minder noodlottig uiteinde bewaard blijven? — Glaucus nam Nydia bij de hand en vloog vlug de gangen door; hij bereikte de gevangenis van den Christen. Hij vond Olinthus bezig op zijn knieën zijn laatste gebed te doen.

„Rijs op, rijs op, mijn vriend !" riep hij hem toe. „red u, en vlucht ! Zie, de Natuur is uw geduchte redster." Hij voerde den verbijsterden Christen mee, en wees hem de wolk, die al donkerder en donkerder werd en een stortregen van asch en lava uitbraakte. Hij maakte hem opmerkzaam op het gejammer en op het getrappel der uit elkander stuivende menigte.

„Dat is de vinger Gods. — God zij geloofd," zei Olinthus eerbiedig.

„Vlucht, zoek uw broeders! Beraam met hen middelen om te ontkomen. Vale!"

Olinthus antwoordde niet en scheen op het vertrek van zijn vriend geen acht te geven. Verheven en plechtige gedachten vervulden zijn ziel en in de geestdrift van zijn vurig hart verheugde hij zich meer over Gods genade, dan dat hij sidderde voor de teekenen van Zijn macht.

Eindelijk rees hij op en spoedde zich heen: waarheen wist hij zelf niet.

Voortgaande kwam hij bij een somber hok, waarvan de deur openstond. Door de duisternis heen flikkerde er het licht van een enkele lamp, bij welker schijnsel hij drie naakte lichamen stervend op den vloer zag liggen. Plotseling bleven zijn voeten als aan den grond genageld staan, want te midden der schriktooneelen van dat sombere verblijf — het spoliarium van het worstelperk, — hoorde hij een stem den naam van Christus aanroepen.

Het was Olinthus onmogelijk verder te gaan: hij ging het hok binnen, zijn voeten plasten in een stroom bloed, die langzaam uit de lijken over den vloer liep.

„Wie is hier," vroeg de Nazarener, „die den Zoon Gods aanroept?"

Hij kreeg geen antwoord. Zich omkeerende vond hij bij het schijnsel van de lamp een man, wiens haren grijs waren, op den grond zitten, het hoofd van een der dooden op zijn schoot ondersteunende. De gelaatstrekken van den doode waren in den doodslaap verstijfd, doch er zweefde een trotsche lach om zijn lippen, — niet de blijde lach van den Christen — maar de sombere lach van haat en ongeloof. De schoone volheid der jeugd lag evenwel nog over het gezicht verspreid. Zijn dik en glanzend haar bedekte in natuurlijke krullen zijn ongerimpeld voorhoofd, en het dons der mannelijke jaren kleurde slechts even het wit der bleeke, maar gespierde wangen. En over dit gelaat boog zich een ander heen, zoo vol van onuitsprekelijke droefheid — van teedere liefde — van bittere wanhoop. De tranen van den grijsaard vloeiden langs zijn wangen, maar hij bespeurde het zelf niet; en als hij zijn lippen opende en werktuigelijk het gebed van zijn hoopvol geloof uitsprak, was dit noch de werking van zijn hart, noch die van zijn verstand; het was niets anders dan de onbewuste aandoening, die uit de verdooving van zijn geest voortkwam. Zijn zoon was gestorven, en vóór hem gestorven, — het hart van den grijsaard was gebroken.

„Medon!" sprak Olinthus hem deelnemend aan.

„Sta op, en vlucht. God strijdt op de vleugelen der elementen, het nieuw Gomorra vergaat, vlucht, voordat de vuurgloed u verteert!"

„Hij was altijd zoo vol leven — hij kan niet dood zijn, kom hier, — leg uw hand tegen zijn hart; het klopt zeker nog."

„Broeder, de ziel heeft het verlaten — wij zullen hem in onze gebeden gedenken. Gij kunt den levenloozen klomp niet weer bezielen. Kom voort, kom! — Hoort gij, terwijl ik spreek, het gekraak der muren? luister naar die jammerkreten. Ge hebt geen oogenblik te verliezen. — Kom!"

„Ik hoor niets," zei Medon, zijn grijze haren schuddend. „Mijn arme zoon, zijn vaderliefde was de oorzaak van zijn dood!"

„Kom voort, kom!"

„Hoe? Wie zou den vader van zijn zoon rukken?" en Medon klemde het lijk nog sterker aan zijn borst en bedekte het met teedere kussen. „Ga," zei hij, zijn gezicht even opheffend. „Ga heen, wij moeten alleen zijn."

„Helaas," hernam de medelijdende Nazarener, „de dood heeft u reeds gescheiden."

De oude man lachte kalm. „Neen, neen, neen," zei hij zacht. „De dood is goedertieren geweest." En na dit gezegd te hebben viel zijn hoofd tegen de borst van zijn zoon, hij liet het lijk uit zijn armen vallen. Olinthus greep zijn hand, de pols had opgehouden te slaan. De laatste woorden van den vader hadden de waarheid gezegd: *De dood was goedertieren geweest!*

Glaucus en Nydia liepen ondertusschen in allerijl de gevaarvolle en verschrikkelijke straten door. De Athener had van zijn redster vernomen, dat Jone nog in het huis was van Arbaces. Hij snelde er heen om haar te verlossen. De enkele slaven, die de Egyptenaar in zijn huis had achtergelaten, toen hij in zijn plechtigen optocht naar het amphitheater ging, hadden de gewapende bende van Sallustius niet kunnen weerstaan, en toen later de uitbarsting plaats greep, waren zij vol schrik en ontzetting naar het binnenste van het huis geweken. Zelfs de lange Ethiopiër had zijn post aan de deur verlaten en Glaucus, die Nydia buiten liet wachten (de arme Nydia, opnieuw jaloersch, zelfs in zulk een oogenblik), liep de groote zaal door, zonder iemand te ontmoeten, die hem kon berichten in welke kamer Jone zich bevond. De duisternis, die den hemel bedekte nam intusschen zoo vreeselijk toe, dat hij slechts met moeite kon zien, waar hij ging. De pilaren, nog met bloemfestoenen behangen, schenen te waggelen en te schudden, en bij elken voetstap hoorde hij de gloei-

ende steenen kletterend in de reeds van haar dak beroofde galerij neerstorten. Hij spoedde zich buiten adem voort, luidkeels Jone bij haar naam roepend. Eindelijk hoorde hij aan het einde van een gang een stem — het was de hare — die hem vol verbazing antwoordde. Vooruit te vliegen — de deur open te trappen — Jone in zijn armen te nemen — het huis uit te snellen was 't werk van een oogenblik! Nauwelijks had hij de plek bereikt, waar hij Nydia verlaten had, of hij hoorde eenige stappen het huis naderen en herkende de stem van Arbaces, die zich mede haastte zijn bezittingen en Jone op te zoeken, eer hij het ondergaande Pompeji verliet. Het was reeds zoo duister, dat de twee doodsvijanden elkaar niet onderscheidden, hoewel zij zoo dicht bij elkaar waren, dat Glaucus het wit van den tabbaard van Arbaces zag schemeren.

Alle drie spoedden zich weg — helaas! — waarheen? De duisternis nam hand over hand zoozeer toe, dat zij geen voet vooruit konden zien. Schrik en onzekerheid bevingen hen, en de dood, dien Glaucus ontkomen was, scheen hem toe van gedaante veranderd te zijn en zijn slachtoffers vermeerderd te hebben.

ZESDE HOOFDSTUK.

Calenus en Burbo. — Diomedes en Clodius. — Het meisje van het amphitheater en Julia.

De vreeselijke ramp, die als het ware al de banden der maatschappij verbroken en den gevangene even vrij had gemaakt als zijn cipier, had ook weldra Calenus bevrijd van de wachters aan wier bewaking de Praetor hem had overgegeven. Toen de duisternis en het volk den priester van zijn bewakers gescheiden hadden, haastte hij zich met bevende schreden naar den tempel zijner Godin. Terwijl hij aldus voortkroop en nog voordat de duisternis volkomen was geworden, voelde hij zich bij zijn kleed trekken en een stem fluisterde hem in het oor:

„Stil! Calenus! — welk een verschrikkelijk uur! —"

„Bij mijns vaders hoofd! wie zijt gij? — ik kan uw gelaat niet zien en uw stem is mij vreemd!"

„Kent gij Burbo niet? Foei!"

„Goede Goden! hoe neemt de duisternis toe! Hu! hu! welk een ontzettend bliksemvuur op gindschen berg. Hoe flikkert en sist het. De Hades is over de aarde losgelaten."

„Stil, Calenus ! aan die praatjes gelooft gij toch niet? Nu is het tijd om ons fortuin te maken."

„Ha !"

„Luister ! — uw tempel is vol goud en allerlei kostbare dingen, — laten wij ons daarvan meester maken, en dan naar de zee gaan, om ons in te schepen. Niemand zal ooit rekenschap vragen van hetgeen heden gebeurt !"

„Gij hebt gelijk, Burbo ! Stil, volg mij naar den tempel. Wie denkt daar nu aan? — wie ziet het of men een priester is of niet? Volg mij, dan zullen wij den buit deelen.

Op de voorpleinen van den tempel stond een aantal priesters te bidden en te schreien; sommigen hunner lagen in het stof geknield. Zij, die in gewone dagen alleen bedriegers waren, klampten zich in het oogenblik van het gevaar, niet minder dan de anderen, aan het bijgeloof vast. Calenus ging hen voorbij naar de kamer die nu nog te zien is aan den zuidkant van de binnenplaats; Burbo volgde hem; — de priester stak een licht aan. Wijn en vleesch stonden op een tafel — het waren de overblijfselen van een offermaal.

„Een mensch, die acht en veertig uren lang vast, is op een oogenblik als dit hongerig," mompelde Calenus. Hij nam een stuk vleesch en verslond het gulzig. Niets kon onnatuurlijker zijn, dan de lage baatzucht dezer deugnieten, en niets was afschuwelijker dan hun gouddorst. Plundering en heiligschennis, terwijl de grondvesten der aarde trilden ! —

„Zult gij dan nooit ophouden met eten en drinken?" vroeg Burbo ongeduldig; „gij ziet zoo rood als purper, en uw oogen fonkelen reeds."

„Ja, ja. Een mensch heeft alle dagen niet zoo'n reden om hongerig te zijn. O Jupiter ! wat is dat voor een geluid? — het lijkt wel op het sissen van kokend water ! — Wat is dat? — regent het water en vuur te gelijk? — Hoe? — gillen? — en nu weer stil? — Kijk eens uit, Burbo !"

Te midden van de andere verschrikkingen spoot nu de vreeselijke berg geheele kolommen ziedend water uit. Vermengd en doorkneed met de halfbrandende asch, stortte die stroom zich bij tusschenpoozen, als kokend slijk, over de straten uit, en juist op de plek, waar de priesters van Isis zich rondom de altaren hadden verzameld, waarop zij vruchteloos trachtten vuren te branden en reukoffers te strooien, was het, dat een dier ontzettende waterstroomen, met geweldige brokken pek vermengd, haar woede het ontzettendst deed gevoelen. Zij spatte over de neergebogen priesters heen — dat gegil was het gegil van den dood geweest — die

stilte de stilte der eeuwigheid! — De asch — de stroom van pik — besproeide de altaren, bedekte den vloer, en had reeds half de lijken der priesters begraven!

„Zij zijn dood,” zei Burbo, voor het eerst verschrikt en weer naar binnen stuivend; „ik dacht niet, dat het gevaar zoo groot en zoo nabij was.”

De twee schurken keken elkaar aan, men had hun harten kunnen hooren kloppen. Calenus, die de minst moedige, maar de meest schraapzuchtige was, kreeg het eerst zijn tegenwoordigheid van geest terug.

„Wij moeten snel met ons werk beginnen, en dan voort,” zei hij fluisterend, alsof hij voor het geluid van zijn eigen stem bevreesd was. Hij ging naar den drempel, stond een oogenblik stil, stapte vervolgens over den gloeienden grond en de lichamen zijner doode broeders heen naar de kapel, en riep Burbo toe hem te volgen; doch deze trilde en week achteruit.

„Zooveel te beter,” dacht Calenus, „zoóveel te grooter is *mijn* aandeel. Hij stak haastig de draagbare kostbaarheden van den tempel bij zich, en, niet meer aan zijn metgezel denkend, ijlde hij van de gewijde plaats weg. Een plotseling weerlicht op den berg stelde Burbo, die nog roerloos op den drempel stond, in staat, om den beladen priester te zien vluchten. Hij kreeg weer moed en liep voort om zich bij hem te voegen, toen de schrikkelijke aschregen weer aan zijn voeten neerviel. Hij keerde andermaal terug. Het was stikdonker om hem heen. De regen hield steeds aan; de aschhoop werd hooger en benauwder — de doodelijke damp dreigde hem te verstikken. De ellendeling hijgde naar adem, wilde in zijn wanhoop opnieuw vluchten, doch de asch had den drempel reeds ingesloten. Hij begon te gillen, toen zijn voeten zich aan het kokend vocht brandden. Hoe zou hij ontkomen? — naar de open ruimte kon hij niet klimmen en al kon hij het, hoe zou hij dan de verschrikkelijkheden daarvan trotseeren? — Het was het best te blijven waar hij was, om tenminste voor de gevaren der open lucht beveiligd te zijn. Klappertandend ging hij zitten. Langzamerhand drong de buitenlucht verstikkend naar binnen. Hij kon haar niet langer verdragen. Rondziende vond hij een offerbijl, die een der priesters had laten liggen. Hij nam die op en trachtte met de wanhopige kracht van zijn reusachtigen arm een gat in den muur te houwen.

Ondertusschen waren de meeste straten bijna verlaten. De menigte had zich verspreid om een schuilplaats te zoeken. De asch begon zich in het lager gedeelte van de stad op te hoopen. Slechts hier en daar hoorde men de voetstappen der vluchtelingen voorzichtig er doorheen kraken, of zag men hun bleeke en

angstige zichten bij den gloed van het blauwe weerlicht, of bij den duurzamer glans der fakkels waarmee zij hun weg trachtten te belichten. Doch telkens bluschte het kokende water, de stuivende asch of een dwarrelende windvlaag die zwevende lichten uit, en tegelijk de laatste hoop des levens van hen, die ze droegen.

In de straat, die naar de poort van Herculanum voerde zocht inmiddels Clodius een goed heenkomen. Indien ik in het open veld kan komen," dacht hij, „zullen er waarschijnlijk rijtuigen genoeg bij de poort staan, en Herculanum is niet ver. Gedankt zij Mercurius ik heb weinig te verliezen! dat weinige draag ik bij mij!"

„Help! — help! — help!" — hoorde hij op een angstigen en bevenden toon roepen. „Ik ben gevallen. Mijn fakkel is uitgegaan. Mijn slaven hebben mij verlaten! — ik ben — Diomedes — de rijke Diomedes — tienduizend sestertiën voor hem, die mij helpt!"

Clodius voelde zich bij zijn voeten grijpen. „Loop naar de hel. Laat mij gaan zot!" riep de speler.

„Ach! help mij! geef mij uw hand!"

„Daar! — sta op!"

„Zijt gij het, Clodius? Ik herken uw stem. Waarheen vlucht gij?"

„Naar Herculanum."

„De Goden zij dank! dan gaan wij tot aan de poort samen. Waarom brengt gij u niet op mijn landhuis in veiligheid? Gij kent die lange rij van onderaardsche kelders daar beneden. Welke regen kan zoo diep doordringen?"

„Gij hebt gelijk," zei Clodius, zich bedenkend.

„Als wij voorraad in den kelder brengen, kunnen wij het er eenige dagen uithouden, zoo lang dat verschrikkelijke weer mag duren."

„O! gezegend is hij, die de poorten voor een stad bedacht heeft!" riep Diomedes uit. „Zie — zij hebben onder gindschen boog een licht geplaatst. Laten wij daarheen gaan."

De lucht was nu gedurende eenige minuten kalm; de lantaren van de poort verspreidde een helder licht in het rond! de vluchtelingen maakten haast; zij bereikten de poort, gingen den Romeinschen schildwacht voorbij — het weerlicht schitterde over zijn bleek gelaat en blanken helm, maar zijn forsche gelaatstrekken hadden ondanks zijn angst hun bedaardheid behouden! Hij stond overeind en roerloos op zijn post. Dat vreeselijke uur zelfs had het werktuig der onmeedoogende Romeinsche macht niet in een aan zelfbehoud denkend wezen kunnen veranderen! Daar stond hij te midden van het woeden der elementen: hij had geen verlof zijn post te verlaten en naar redding om te zien.

Diomedes en zijn metgezel spoedden zich voort, toen plotseling een vrouwelijke gedaante hen dwars voorbijstoof. Het was het meisje, dat zoo dikwijls in haar gezang naar „het vroolijke feest" had verlangd!

„Ach, Diomedes!" riep zij uit, „red mij, red mij! Zie," — terwijl zij op een kind aan haar borst wees — „zie dit kleine wurmpje! het is het mijne! een kind der schande! ik heb het nooit bekend gemaakt. Doch *nu* gevoel ik, dat ik moeder ben. Ik heb het bij haar voedster, die weggeloopen was, uit de wieg gehaald! Wie anders dan zij, die het ter wereld heeft gebracht, kon in dit uur aan de kleine denken? Red mij, red mij!"

„Vervloekt zij uw geluid! Weg, lichtekooi!" bromde Clodius binnensmonds.

„Neen, meisje!" sprak de menschelijker Diomedes, „volg mij, zoo gij wilt. Hierheen — hierheen — naar de gewelven!"

Zij snelden voort, — kwamen aan het huis van Diomedes — en lachten overluid, toen zij over den drempel waren, meenend dat het gevaar voorbij was.

Diomedes beval zijn slaven een genoegzamen voorraad levensmiddelen, benevens olie voor de lampen, naar de gangen te brengen, en daar zochten nu Julia, Clodius, de moeder met haar kind, het grootste gedeelte der slaven en eenige verschrikte bezoekers uit de nabuurschap een schuilplaats.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

De voortgang der verwoesting.

De wolk, die het daglicht in zulk een diepe duisternis veranderde, had zich nu tot een vasten en ondoordringbaren klomp samengepakt. Het geleek minder de meest ondoordringbare schaduw van den nacht in de open lucht, dan de dichte en stikdonkere duisternis van een onverlichte kamer. Doch naarmate de duisternis grooter werd, nam het bliksemlicht rondom den Vesuvius in felheid meer en meer toe. Zijn ontzettende schoonheid bepaalde zich ook niet tot de gewone vuurtinten, want geen regenboog kon de luisterrijke en steeds afwisselende kleuren evenaren. Nu eens was het helderblauw, gelijk het azuur van den onbewolkten hemel — of lichtgroen, en rusteloos heen en weer schietend, als de kronkelingen van een geweldigen slang — dan weer schitterend en ondragelijk rood, wijd en zijd uit de kolommen van rook brekend en de geheele stad van

den eenen kant tot den anderen verlichtend; — eindelijk als de geest van zijn eigen leven, in een ziekelijke bleekheid naschemerend.

Tusschen de regenvlagen door, hoorde men het gerommel onder den grond en het gedruisch van de onrustige zee, of zachter nog, en niet dan voor het allerscherpste gehoor merkbaar, het geknars en gesis van het gas, dat uit de spleten van den berg ontsnapte. Soms scheen de wolk iets van haar vastheid te verliezen en door het weerlicht allerlei zonderlinge gedaanten aan te nemen, die, tegen elkaar botsend door de duisternis schoten, om zich dadelijk weer in den woeligen afgrond der schaduw te verliezen, zoodat de dampen den ontstelden vluchtelingen voorkwamen als de verschijningen van vijandige reuzen — dienaren van schrik en dood.

De aschhoopen lagen op verscheidene plaatsen reeds tot kniehoogte en de kokende regenbuien, die uit den opstijgenden damp van den berg voortkwamen, drongen de huizen binnen en gingen met een zware en dompige stiklucht gepaard. Op eenige plekken sleepten groote steenklompen, tegen de daken der gebouwen geslingerd, geheele hoopen puin en andere bouwstof naar de straten mee en stremden van uur tot uur, van minuut tot minuut, meer en meer den doortocht; bij het naderen van den nacht werden ook de schokken der aardbeving heviger gevoeld; de grond scheen te kruipen en te glijden — men was zelfs op de meest effen plaatsen niet langer in staat een rijtuig of een draagkoets in evenwicht te houden.

Soms braken de zwaardere steenen, in hun val tegen elkaar geslingerd, in tallooze stukken, welker vonken al wat brandbaar was en onder hun bereik kwam, aanstaken, en hierdoor werd in de vlakte rondom de stad de duisternis nu op een vreeselijke wijze verlicht; want een aantal huizen en wijngaarden zelfs stonden in lichtelaaie, terwijl men bij tusschenpoozen het vuur van een nieuwen brand vernielend zag opstijgen. Om dit hulpmiddel tegen de duisternis te bevorderen, hadden de burgers pogingen aangewend om hier en daar op de openbare plaatsen, als aan de galerij der tempels en aan de ingangen van het volksplein, rijen van fakkels vast te hechten; doch deze brandden zelden lang; de regen en de wind bluschten ze uit, en de plotselinge duisternis die door hun kortstondig schijnsel verbroken werd, kreeg iets dubbel verschrikkelijks, dat den indruk nog vermeerderde van de machteloosheid der menschen tegen het geweld der natuur.

Vaak gebeurde het, dat bij het flikkeren dier toortsen, eenige troepen vluchtelingen elkaar tegenkwamen, waarvan sommige zich zeewaarts, en andere van de

zee af landwaarts heen spoedden; want de zee was van de kust afgeweken, — de diepste duisternis lag over haar en boven haar woelende en botsende golven viel de asch- en steenregen neer, zonder de beveiliging, die de daken en de huizen in de stad nog opleverden. Doodsbleek en door bovennatuurlijke schrikbeelden verontrust, gingen deze menschen elkaar voorbij, zonder den tijd te hebben met elkander te spreken, te overleggen of raad te vragen; want hoewel niet onafgebroken, vielen nu de regenbuien bij herhaling neer, de lichten uitblusschend, bij welker schijnsel de verschillende groepen elkander konden onderscheiden, terwijl elk hunner naar de naastbijzijnde schuilplaats omzag. Al de banden der maatschappelijke samenleving waren verbroken. Van tijd tot tijd zag men bij de flikkering der toortsen een dief, beladen met zijn onverwachte buit, den meest gevreesden der overheidsbeambten voorbijsnellen. Wanneer in de duisternis de vrouw van haar man, of de ouders van hun kinderen afraakten was alle hoop op hereeniging vruchteloos. Ieder spoedde zich in den blinde voort. Geen maatschappelijke betrekkingen deden zich langer gelden; zelfbehoud was de eenige wet voor allen !

Door dit tooneel van verwarring heen zocht de Athener, van Jone en het blinde meisje vergezeld, eveneens een schuilplaats. Daar kwam plotseling een menigte van meer dan honderd personen, in haar vlucht naar den zeekant hun te gemoet. Nydia werd van den arm van Glaucus afgescheurd, die zelf met Jone schielijk ter zijde week, en toen de volkshoop voorbij was, misten zij Nydia. Glaucus riep haar bij haar naam. — Geen antwoord ! — Zij keerden terug; het was vruchteloos, — zij konden haar niet ontdekken. Het was duidelijk, dat zij door de menigte in een andere richting was meegesleept. Hun vriendin, hun redster was verloren, en tot hiertoe was Nydia hun geleidster geweest. *Haar blindheid had haar met de duisternis gemeenzaam gemaakt.* Gewoon als zij was de bochten der stad steeds in een nachtelijk donker te doorloopen wees zij hun zonder falen den weg naar de zee. waar zij een middel ter ontkoming wilden zoeken. Welken weg moesten zij nu volgen ? — Alles was onzeker voor hen — het was een kluwen zonder draad. Afgemat, moedeloos, vol angst, vervolgden zij echter hun weg, terwijl de asch hun op het hoofd viel en de vonken uit de steenbrokken voor hun voeten opvlogen.

„Helaas ! helaas !” klaagde Jone, „ik kan niet verder; mijn voeten verschroeien onder de gloeiende sintels. Vlucht, mijn lieve ! — vlucht ! en laat mij aan mijn lot over !”

„Stil, mijn verloofde! mijn bruid! De dood met u is zoeter dan het leven zonder u! Doch waarheen — waarheen zullen wij in het donker onze schreden richten? Het schijnt mij toe, dat wij een cirkel gemaakt hebben, en ons op dezelfde plek bevinden als een uur geleden."

„O Goden! Zie dat steenbrok! — het heeft het dak daar voor ons gespleten! Het is doodsgevaarlijk door de straten te loopen!"

„Gezegend weerlicht! Zie Jone! — zie! Wij zijn voor de galerij van den Tempel der Fortuin. Daar willen wij schuilen. Zij zal ons tegen den regen beschermen."

Hij nam zijn geliefde in zijn armen en bereikte met vrij wat moeite den tempel, voerde haar naar het achterste gedeelte der galerij en boog zich over haar heen, om met zijn lichaam den regen en het weerlicht voor haar te verbergen! Het schoone en onbaatzuchtige der liefde heiligde zelfs dat verschrikkelijke oogenblik!

„Wie is daar?" vroeg met sidderende stem iemand, die hun naar deze schuilplaats voorgegaan was. „Doch wat baat het? De verwoesting der wereld verbiedt ons vrienden of vijanden te zijn."

Jone keerde zich om naar den kant, vanwaar de stem gekomen was, en klemde zich eensklaps weer met een zwakken gil in de armen van Glaucus, die, ook in de richting der stem omziend, de oorzaak ontwaarde van haar schrik. Twee gloeiende oogen glinsterden door de duisternis heen: het weerlicht schitterde in dit oogenblik dwars voorbij den tempel, en Glaucus zag met een rilling den leeuw, waartoe hij gedoemd was geweest, onder de pilaren liggen, en vlak naast hem lag, niets .van zijn nabijheid bespeurend, de reusachtige gestalte van dengene, die hen aangesproken had, van Niger, den gladiator.

Het weerlicht had zoowel aan het beest als aan de menschen verraden, dat zij zich in elkaars nabijheid bevonden, doch aller natuur scheen wel gedoofd. Ja, zelfs de leeuw kroop dichter bij den gladiator, en deze beefde niet en week niet achteruit. De omwenteling der natuur had haar lichtere indrukken uitgewischt, en haar banden van gemeenschap verbroken.

Terwijl zij dus beveiligd lagen, kwam een troep mannen en vrouwen, van fakkels voorzien, den tempel voorbij. Zij behoorden tot de broederschap der Nazareners. Een verheven en bovenaardsche aandoening had zich in dit ontzagwekkend oogenblik van hen meester gemaakt. Zij hadden reeds lang in de dwaling der vroegste Christenen gedeeld, dat de laatste dag spoedig komen zou, en nu geloofden zij werkelijk dat die gekomen was.

„Wee ! Wee !" riep de oudste hunner, die aan hun hoofd was, met schelle en doordringende stem. „Zie, de Heere komt om te oordeelen ! Hij doet voor het oog der menschen het vuur van den Hemel nederdalen ! Wee, wee u ! machtigen der aarde ! Wee u, die in het purper gekleed gaat ! Wee den afgodendienaar en aanbidder van dieren ! Wee u ! die hçt bloed der heiligen stort en u vermaakt met den doodsangst van Gods kinderen ! Wee ! — wee !"

En een luide en algemeene kreet galmde midden onder al de ijselijkheden door de lucht: „wee ! — wee !"

De Nazareners vervolgden langzaam hun weg; hun toortsen flikkerden nog te midden van den storm; nog klonken hun dreigende en waarschuwende stemmen totdat zij bij de bocht eener straat verdwenen waren, waarna de donkerheid van de lucht en de stilte van den dood weer overal heerschten.

Gedurende een der stilten tusschen de stortvlagen, moedigde Glaucus zijn beminde weer aan om voorwaarts te gaan. Juist terwijl zij aarzelend op de laatste trap der galerij stonden, kwam een oud man met een zak in zijn rechterhand, door een jongen man ondersteund, aanwaggelen. De jonkman droeg een fakkel. Glaucus herkende een vader met zijn zoon — de een een gierigaard de ander een verkwister.

„Vader !" zei de jongeling, „indien gij niet harder kunt voortkomen, dan moet ik u laten liggen, of wij komen beiden om !"

„Vlucht dan, jongen ! en verlaat uw vader."

„Maar ik kan niet vluchten om te verhongeren; geef mij den zak met goud !" en hij greep er naar.

„Schurk, wilt gij uw vader berooven?"

„Ja, wie zal daar nu drukte van maken? Sterf, ongelukkige !"

De jonge man sloeg den grijsaard tegen den grond, ontnam hem den geldzak en vlood met een gil weg.

„Gij Goden !" riep Glaucus uit, „zijt gij dan blind in de duisternis? — Bij zulke misdaden moeten de onschuldigen wel mee de straf der schuldigen dragen ! Kom, Jone, kom !"

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Arbaces ontmoet Glaucus en Jone.

Voortgaande als menschen, die in een gevangenis naar een uitgang zoeken, vervolgden Jone en haar geliefde hun weg. In de oogenblikken, dat de vulkanische

bliksemstralen door de straten flikkerden, waren zij in staat om door dat schrikkelijk geleide hun weg voor zich te zien; doch alles wat zij zagen was even weinig geschikt om hen te verblijden of te bemoedigen. Hier en daar, op plekken waar de asch droog was en onvermengd met de ziedende stroomen, die uit den berg waren opgeborreld, deed de grond niets zien dan een akelige grauwe oppervlakte. Op andere plaatsen lagen de sintels en steenbrokken tot stapels opgehoopt, waaronder men nu en dan de halfbedekte ledematen van een verbrijzelden of verpletterden vluchteling zag uitsteken. Het gekreun der stervenden werd afgewisseld door het jammerend gegil der vrouwen — nu eens nabij, dan weer verder af — dat, wanneer men het in de stikdonkere duisternis hoorde, dubbel akelig werd door het drukkende gevoel van in de onzekerheid der omringende gevaren geen hulp te kunnen bieden. Duidelijk en klaar verhief zich boven dat alles het verschrikkelijk gedruisch van den noodlottigen berg met zijn loeiende windvlagen en dwarrelende stroomen, van tijd tot tijd afgewisseld door het geraas en gedreun van een heviger uibarsting. Zoo dikwijls de wind door de straten huilde, voerde hij wolken van brandende asch en zulke verstikkende dampen met zich, dat zij den vluchtenden voor een oogenblik den adem afsneden en de werking van het bloed al de zenuwen van het lichaam trillen deed.

„Ach, Glaucus, mijn verloofde, mijn Glaucus! neem mij in uw armen! Eén omhelzing — laat mij uw armen om mij heen voelen — en onder die omhelzing sterven — ik kan niet langer!"

„Om mijnentwille, om mijns levens wille! schep moed dierbare Jone, — mijn leven is met het uwe verbonden; zie — daar zijn weer fakkels! — hierheen. — Zie, hoe zij den wind trotseeren! — Ha! — Zij houden het uit. — Waarschijnlijk vluchtelingen naar den zeekant! — wij zullen ons bij hen voegen!"

Het scheen alsof de wind en de regenvlagen eensklaps bedaarden om den gelieven moed in te spreken. De dampkring was volkomen stil; de berg scheen in rust te zijn, wellicht om nieuwe krachten voor zijn volgende uitbarsting te verzamelen; de fakkeldragers liepen snel door.

„Wij naderen de zee," sprak op bedaarden toon de persoon, die aan hun hoofd ging: „vrijheid en rijkdom voor iederen slaaf die dezen dag overleeft! Moed gehouden! — ik zeg u dat de Goden zelf mij de verzekering hebben gegeven van mijn redding. — Voorwaarts!

Rood en gloeiend viel het schijnsel der toortsen op

Glaucus en Jone, die nog bevend en krachteloos aan zijn boezem lag. Verscheidene slaven droegen, behalve de lichten, zwaar gepakte manden en koffers, en voor hen uit stapte, met een uitgetrokken zwaard in de hand, de forsche gestalte van Arbaces.

„Bij mijn vaderen!" juichte de Egyptenaar. „Zelfs te midden dezer ijselijkheden lacht het noodlot mij toe en brengt mij in het aanzien van ellende en dood, liefde en geluk. Terug, Griek, ik eisch de onmondige Jone op."

„Verraderlijke moordenaar!" beet Glaucus zijn vijand toe, en staarde hem moedig aan. „Nemesis heeft u aan mijn wraak overgeleverd! — ha! — een rechtmatig zoenoffer voor de schimmen van den Hades, die zich nu over de aarde schijnt uit te storten! Nader slechts en roer de hand van Jone aan! uw wapen zal als een rietstaf zijn — ik zal uw ledematen van elkaar scheuren."

Terwijl hij sprak werd de plaats waar zij stonden door een fellen gloed verlicht. Hoog en schitterend in de duisternis, die hem als de muren der hel omsloot, was de geheele berg — een enkele vuurkolom! — Zijn top scheen in tweeën gespleten, of liever, boven zijn oppervlakte schenen twee gedrochtelijke, vurige gedaanten tegenover elkander te staan, als duivels, strijdend om de heerschappij over de wereld. De gloed van beider vuur was hoogrood en de lucht werd wijd en zijd verlicht, doch het onderste gedeelte van den berg was nog duister en als met een doodskleed bedekt, behalve de drie punten, waarlangs geheele stroomen van gesmolten lava in een slangvormigen en onregelmatigen loop neervloeiden. Donkerrood, tusschen de diepe duisternis hunner oevers, gleden zij langzaam in de richting van de ongelukkige stad, waarover het vonnis was geveld. Boven aan den oorsprong van den breedsten stroom scheen een reusachtige groote afgebrokkelde boog te staan, uit welks midden, als uit de gaping eener hel, de bronnen van dien vuurstroom opwelden. Door de stilte hoorde men van verre het gekletter der steenbrokken, die tegen elkander stootten, naarmate zij uit den vuurkolk naar beneden dreven en voor een oogenblik de plek verduisterden, waar zij neervielen, om in het volgende overstroomd te worden door den gloed der rivier, waarlangs zij naar benden gleden.

De slaven gilden luid en bedekten sidderend hun aangezicht. De Egyptenaar zelf stond als aan den grond genageld; glinsterend verhief zich de kolom boven hem, die het bronzen standbeeld van Augustus tot voetstuk diende, en de beeltenis zelf van dien keizer scheen in een vurige gedaante veranderd.

Met zijn linkerarm om Jone geslagen, de rechterhand in een dreigende houding opgeheven, en den dolk omklemmend, waarmee hij zich in het worstelperk zou verdedigd hebben en dien hij nog bij zich droeg, met gefronst gelaat en de tanden vast op elkaar, terwijl woede en wraakzucht in zijn oogen stonden, plaatste Glaucus zich tegenover den Egyptenaar.

Een paar woorden in zichzelf mompelend, wendde Arbaces zijn blikken van den berg af en staarde Glaucus aan. Hij wachtte nog even. „Waarom," zei hij toen zacht, „waarom zou ik aarzelen? Hebben mij de sterren het eenige gevaar, dat mij dreigde, niet voorspeld? — Is dat gevaar niet geweken?"

„De ziel" riep hij luide uit, „kan den óndergang van werelden en de wraak van denkbeeldige Goden trotseeren! Door de ziel wil ik tot het laatste toe zegevieren! Voorwaarts, slaven! Weersta mij niet, Athener, of uw bloed komt over uw eigen hoofd. — Zóó wil ik Jone herwinnen!"

Hij deed een stap vooruit — zij was zijn laatste op aarde.

De grond daverde onder hem, met zoo'n geweldigen schok, dat alles rondom hen instortte. Men hoorde een gekraak door de gansche stad, alsof een aantal daken en kolommen tegelijk omvielen en instortten. — De bliksem speelde evenals door het metaal aangetrokken rondom het standbeeld van den keizer, en vergruisde toen het koper en de pilaar onder een gedruisch, dat ver door de straten vernomen werd, en den grond splijtend, waar zij op gestaan had, stortte het puin naar beneden. De voorspelling van de sterren was vervuld.

Het geraas en de schok bedwelmden den Athener voor geruimen tijd. Toen hij weer tot bewustzijn kwam, was het tooneel nog verlicht, dreunde en golfde de aarde nog onder hen. — Jone lag bewusteloos op den grond; maar hij zag haar nog niet; zijn oog bleef gevestigd op een ontzettend gelaat, dat zonder ledematen of romp van onder de groote steenbrokken der verbrijzelde kolom scheen uit te steken, een gelaat vol onuitsprekelijke smart, angst en wanhoop! — Zijn oogen openden en sloten zich snel, als ware het leven daar nog niet uit geweken, de lippen trilden, doch weldra kwam er een sombere strakheid aan zijn lippen die een onvergetelijken indruk van afschuw bij Glaucus achterlieten!

Zoo stierf de wijze toovenaar — de groote Arbaces — de Hermes van den vlammenden gordel — de laatste afstammeling der Vorsten van Egypte! —

NEGENDE HOOFDSTUK.

De wanhoop der gelieven. — De toestand der menigte.

Glaucus nam van dankbaarheid doordrongen, doch met ontzag vervuld, andermaal Jone in zijn armen, en vlood de straat door die nu helder verlicht was. Doch eensklaps viel een diepe duisternis over de aarde. Werktuigelijk wendde hij zich naar den berg, en zie een der twee reusachtige toppen, waarin zich de berg gescheiden had, waggelde en wankelde heen en weder, stortte na eenige oogenblikken met een geraas dat geen menschelijke verbeelding in staat is weer te geven, van zijn brandend voetstuk naar beneden, en stroomde, een vuurstorting gelijk, langs de kanten van den berg. Op hetzelfde oogenblik rees een ontzettende rook op, die aarde, lucht en zee in den zwartsten damp hulde.

Een eerste, tweede en derde aschregen, dichter dan een der vorige, bracht opnieuw de inwoners tot verslagenheid. Andermaal werd de duisternis over hen geworpen als een kleed. Glaucus, ten laatste den moed verliezend, zonk wanhopend onder het gewelf van een boog neder, en Jone aan zijn hart klemmend, gaf hij zich eindelijk aan zijn lot over.

Ondertusschen had Nydia, door het gedrang van Glaucus en Jone afgeraakt, vruchtelooze pogingen gedaan om hen terug te vinden; tevergeefs hief zij den jammerkreet aan, die den blinden zoo eigen is; hij ging verloren in het gegil van duizenden anderen. Tweemaal zocht zij de plek weer op, waar zij gescheiden waren zonder er haar tochtgenooten terug te vinden, hoewel zij iederen vluchteling staande hield, om naar Glaucus te vragen waarbij zij door menigen voorbijganger, in eigen gedachten verdiept, opzij gestooten werd. Wie was er in dat oogenblik, die een gedachte voor zijn natuurgenoot overhad? Er is misschien bij voorvallen van algemeenen schrik niets afschuwelijkers dan de onnatuurlijke werking van het eigenbelang, die daaruit voortspruit. — Eindelijk begon zich Nydia te herinneren, dat, daar zij een poging had den aangewend om naar de zee te ontkomen, de grootste kans om met hen hereenigd te worden deze was, dat zij haar weg in die richting vervolgde. Haar schreden daarom richtende met den staf, dien zij altijd bij zich had, ging zij met ongelooflijke snelheid voort, waarbij zij de puinhoopen die den weg belemmerden vermeed; zij doorliep de bochtige straten en zonder falen (zoo

gunstig was haar nu de gewone duisternis, die zoo beklagenswaardig is in het gewone leven !) den kortsten weg naar den zeekant in te slaan.

Arm meisje — het was verheven haar moed te zien ! — en het Noodlot scheen zich de hulpelooze aan te trekken. De ziedende stroomen raakten haar niet, zij was veilig in den algemeenen regen, waarmede zij gepaard gingen; de groote brokken steen spleten den grond rondom haar, doch spaarden het teedere meisje, en wanneer de asch over haar viel, schudde zij die met eene luchtige beweging van zich af. — Zoo hervatte zij kloekmoedig haar tocht.

Zwak, van gevaren omringd, doch onversaagd, door één wensch bezield, was zij op haar tocht het ware beeld van Psyche, van de Hoop, die door het dal der schaduwen wandelt, van de ziel zelf, alleen, doch zonder vrees te midden der gevaren en verleidingen van het leven !

Haar gang werd voortdurend belemmerd door de verschillende vluchtelingen, die nu eens tastend rondliepen te midden der duisternis, dan weer, gedurende de kortstondige verlichting door het weerlicht, dwars over de straat vloden, en toen er ten laatste een troep fakkeldragers eenigszins ruw tegen haar aanliep, viel zij door den schok op den grond neder.

„Hoe !" riep een uit den hoop, „is dat het brave blinde meisje niet? Bij Bacchus ! die moeten wij hier niet alleen laten sterven ! Sta op, kleine Thessalische ! Zoo — zoo ! Hebt gij u bezeerd? — Niet? — Dan is het goed. Ga met ons mee ! wij willen naar het strand !"

„O Sallustius is het uw stem niet? Gedankt zijn de Goden ! — Glaucus? — Glaucus? — hebt gij hem ook gezien?"

„Neen. Hij is zeker nu reeds buiten de stad. De Goden die hem van den leeuw hebben gered, zullen hem ook voor den brandenden berg beschermen."

Terwijl de goedhartige Epicurist Nydia zoo moed insprak, trok hij haar met zich naar den zeekant, zonder acht te slaan op haar bede, dat hij nog wat zou toeven om Glaucus te zoeken, en zij ging nog steeds voort op wanhopigen toon den geliefden naam te roepen, die, te midden van het geraas der elementen, als muziek op haar hart bleef werken.

De plotselinge verlichting, de uitbarsting van den lavastroom en de aardbeving, die wij beschreven hebben, vielen juist voor, toen Sallustius met de zijnen den weg bereikt had, die recht van de stad naar de haven liep, en hier werden zij gestuit door een ontzettende menigte, die meer dan de halve bevolking der stad vormde. Zij verspreidde zich in de vlakte

langs de wallen bij duizenden, steeds in onzekerheid verkeerend waarheen te vluchten. De zee was een groot eind van de kust teruggeloopen, en zij, die daarheen hun toevlucht hadden gezocht, waren zoo verschrikt door haar woeling en buitengewone beweging, door de afzichtelijke gedaanten der snakkende visschen, die de golven in het zand hadden achtergelaten, en door het geplas der groote steenbrokken, uit den krater in de diepte geworpen, dat zij weer landwaarts waren geweken, als naar den minst verschrikkelijken kant. Zoo hadden elkaar twee stroomen menschelijke wezens de een naar de zee vluchtend en de ander vandaar terugkomend, ontmoet, die wederkeerig den droevigen troost voelden, van elkanders tegenwoordigheid en die door onzekerheid en wanhoop aan de plaats werden gekluisterd.

„De wereld zal door vuur vergaan," sprak een oud man in een langen tabbaard, een wijsgeer der Stoïcijnsche school. „De wijsbegeerte van Epicurus en die der Stoïcijnen komen daaromtrent overeen, en het uur is nu gekomen."

„Ja ! het uur is nu gekomen !" riep een luide stem op plechtigen, maar geenszins angstigen toon.

De omstanders keerden zich om. De stem kwam van boven. Het was die van Olinthus, die, van zijn Christenvrienden omringd, op een hoogte stond, waarop de oude Grieksche volkplanters een tempel van Apollo hadden gebouwd, in den loop van den tijd vervallen en tot een halven bouwval geworden.

Terwijl hij zoo sprak, kwam de vreeselijke verlichting die den dood van Arbaces beschenen had, en gloeide in het aangezicht dier ontelbare menigte, die zich, vol ontzetting, ademloos nederboog. Nimmer had de aarde zulke bleeke aangezichten gezien, nimmer had op een verzameling van menschelijke wezens zulk een schrik te lezen gestaan, nimmer, voordat de laatste bazuin zal schallen, zal zulk een tafereel weer worden aanschouwd ! — En boven hen stond de gestalte van Olinthus, met uitgestrekten arm, zijn hoofd als door een lichtkrans omgeven. De menigte herkende het gelaat van hem, die zij tot de klauwen der wilde dieren had veroordeeld, *toen* hun slachtoffer, *nu* hun waarschuwer, en door de stilte heen galmde andermaal zijn voorspellende stem:

„Het uur is gekomen !"

De Christenen herhaalden zijn uitroep. Hij werd gehoord, en van alle klanten herhaalden mannen en vrouwen, kinderen en grijsaards, niet overluid, maar met een bange en gesmoorde stem: — *„Het uur is gekomen !"*

Op dit oogenblik rees een woest gegil in de lucht op. — Nergens aan denkend dan aan zijn ontsnapping, waarheen wist hij niet, sprong de vreeselijke tijger der Afrikaansche woestijn onder den volkshoop en rende te midden daarvan nu her- en derwaaarts. Dáár kwam de aardbeving; daar viel andermaal de ondoordringbare duisternis over den aardbodem!

Nu werd het getal der vluchtelingen nog grooter. De slaven van Arbaces, die de schatten droegen, nu niet langer voor hun meester bestemd, kwamen zich bij den hoop voegen. Slechts een hunner toortsen flikkerde nog. Hij werd gedragen door Sosia, en terwijl het licht daarvan op Nydia's gelaat viel, herkende de drager het Thessalische meisje.

„Waartoe helpt u nu uw vrijheid, blind meisje?" vroeg de slaaf.

„Wie zijt gij? — Kunt gij mij iets van Glaucus berichten?"

„Ja; dien heb ik zoo even nog gezien."

„Geluk over uw hoofd! waar is hij?"

„Hij ligt onder den boog van het volksplein — dood of stervend — heengegaan om Arbaces te zoeken, die ook dood is!"

Nydia sprak geen woord. Zij sloop van de zijde van Sallustius weg.

Zwijgend drong zij zich door de menigte achter haar, en keerde naar de stad terug. Zij bereikte het volksplein — den boog; zij bukte zich, tastte rond, zij riep Glaucus bij zijn naam.

Een zwakke stem antwoordde: „Wie roept mij? Is het de stem van een der schimmen? Zie ik ben bereid!"

„Sta op! volg mij! Hier is mijn hand! Glaucus! gij zult gered worden!"

Glaucus hief zich verbaasd op en kreeg eensklaps weer moed.

„Is Nydia er nog? Ach, zijt gij dan nog behouden?"

De teedere blijdschap van zijn stem doordrong het hart der arme Thessalische, en zij dankte hem, dat hij aan haar gedacht had.

Jone half dragend en half ondersteunend, volgde Glaucus zijn geleidster. Met een bewonderenswaardig overleg vermeed deze den weg waarlangs de menigte verspreid stond, en zocht langs een korteren de zeekust weer op.

Na verscheidene malen te hebben stilgestaan en met ongeloofelijke volharding, bereikten zij het strand, en voegden zich bij een gezelschap dat, stoutmoediger dan de anderen, besloten had liever alle gevaren te trotseeren dan langer getuige te blijven van zulk een schouwspel. In de ondoordringbare duisternis staken

zij in zee. Niet voordat zij op eenigen afstand van de kust waren en zich andere gezichtspunten van den berg voor hen opdeden, verspreidden zijn stroomen van gesmolten vuur eenig licht over de golven."

Doodelijk vermoeid en afgemat lag Jone te slapen tegen de borst van Glaucus, en Nydia lag voor hen. Inmiddels viel de aschregen, ver weggedreven over de golven, en bedekte het vaartuig. Wijd en zijd stortte zij zich tot over de verst afgelegen gewesten neer, verontrustte zelfs den zwarten Afrikaan, en woei tot langs de aloude kust van Syrië en Egypte!

TIENDE HOOFDSTUK.

De volgende morgen. — Het lot van Nydia.

Zacht, liefelijk en schoon daagde eindelijk de morgen boven de woelige baren. — De winden sliepen, — het schuim verdween van het helder azuur dier bekoorlijke zee. In het Oosten vingen de dunne nevels van tijd tot tijd de rooskleurige tinten op, die den naderenden dag verkondigden; het licht was op het punt zijn heerschappij te hernemen. Nog dreven echter op verren afstand de dikke en donkere afgescheiden gedeelten der vernielende wolk, welker roode strepen, steeds donkerder en zwaarder gloeiend, nog de voortduring van den vuurstroom van den berg der „verschroeide velden" aanduidden. De witte muren en de schitterende kolommen, die de bevallige kust hadden versierd, bestonden niet meer. Ellendig en treurig zagen de stranden er uit, nog onlangs versierd door de steden Herculanum en Pompeji. De troeltelkinderen der zee waren aan haar omarming ontrukt! Eeuwen lang zal de machtige moeder haar hemelsblauwe armen uitstrekken, en ze niet terugvindend, weeklagen rondom de graven der verlorenen.

De schepelingen begroetten den dageraad niet als gewoonlijk met gejuich; — het was langzamerhand lichter geworden, maar zij waren te vermoeid voor zulke luidruchtige betuigingen van blijdschap, — alleen een stil gefluister van dank ging op onder deze menschen, die den geheelen langen nacht niet geslapen hadden. Zij zagen elkaar lachend aan, schepten weer moed, — gevoelden weer, dat er een wereld rondom en een God boven hen was! En in de overtuiging, dat het ergste voorbij was, legden zich de meest vermoeiden voor een verkwikkenden slaap neder. Met het lichter

worden groeide ook de stilte aan, die de nacht niet gekend had en het vaartuig gleed langzaam naar de haven zijner bestemming voort. Eenige andere schepen, eveneens met vluchtelingen, werden in de verte zichtbaar, zachtjes voortdrijvend. Het gezicht van hun ranke masten en witte zeilen gaf een gewaarwording van rust, gezelligheid en hoop. Wie wist welke dierbare vrienden, in de duisternis verloren geraakt, daarop naar een veilige schuilplaats werden overgebracht !

In de stilte van den algemeenen slaap stond Nydia ongemerkt op. Zij boog zich over het gezicht van Glaucus, ademde zijn adem in, kuste droevig en schroomvallig zijn voorhoofd en lippen, tastte naar zijn hand — Jone hield die in de hare gesloten. Nydia loosde een diepen zucht, en haar gelaat werd bewolkt. Nog eenmaal kuste zij zijn voorhoofd, en wischte met haar haren de nachtdampen daar van af. „Dat u de Goden zegenen, Athener !" fluisterde zij. „Dat gij met haar, die gij bemint, gelukkig moogt zijn — en soms aan Nydia denken ! — Helaas ! zij kan u op aarde niet langer van dienst zijn !"

Met deze woorden keerde zij zich om. Langzaam kroop zij naar het andere einde van het schip en boog zich diep over den rand; het koele schuim spatte op tegen haar kloppend voorhoofd. „Dat is de kus van den dood." zei zij; „hij is mij welkom." De zoele wind speelde door haar golvende lokken — zij schoof ze weg en sloeg haar oogen, zoo vol teederheid, ofschoon van het licht beroofd, op naar den hemel, dien zij nimmer gezien had !

„Neen, neen !" zei zij zacht, „ik kan haar niet verduren, die jaloersche, verlangende liefde — mijn ziel wordt er ziek onder ! — ik mocht hem eens weer belagen, ellendige, die ik was ! Ik heb hem gered ! — tweemaal gered ! — gelukkige gedachte ! — waarom zou ik niet in dat geluk *sterven*? — het is de laatste blijde gedachte, die ik hebben kan. O ! heilige zee ! Ik hoor uw stem mij roepen — die roepstem is verkwikkend en blij. Zij zeggen, dat er oneer in uw omarming ligt — dat uw slachtoffers den noodlottigen *Styx* niet overkomen — het moge zoo zijn ! — ik begeer hem ook onder de schimmen niet weer te zien, want ik zou hem weer zien met *haar* ! — Rust — rust — rust ! er is geen ander Elyseum voor een hart als het mijne !"

Een matroos, die op het dek lag te sluimeren, werd wakker door een plomp in het water. Hij sloeg slaperig zijn oogen op, en verbeeldde zich achter het schip iets wits boven de golven te zien, doch het verdween spoedig. Hij keerde zich nog eens om, en droomde van zijn huis en kinderen.

Toen de gelieven wakker werden, was hun eerste gedachte aan elkaar — de tweede aan Nydia! — Men vond haar nergens — niemand had haar gezien. — Elke hoek van het schip werd doorzocht, nergens een spoor! Geheimzinnig van het begin tot het eind, was het blinde Thessalische meisje voor altijd uit de wereld der levenden verdwenen! — Men vermoedde in stilte haar lot, en Glaucus en Jone, gevoelend dat zij nu voor elkaar alles waren, vergaten hun redding en weenden als over het verlies eener zuster.

LAATSTE HOOFDSTUK.

Waarmede alles eindigt.

Brief van Glaucus aan Sallustius. — Tien jaren na de verwoesting van Pompeji.

Athene.

Glaucus aan zijn beminden Sallustius! Voorspoed en gezondheid! — Gij noodigt mij uit u te Rome te bezoeken, — neen, Sallustius! kom liever bij mij te Athene! Ik heb de keizerstad met haar gewoel en haar leege vermaken afgezworen. Ik wil voortaan in mijn eigen land wonen. De geest van onze verloren grootheid is mij dierbaarder dan het vroolijke leven van uw luidruchtige welvaart. Ik vind hier iets bekoorlijks, dat geen andere plek mij schenken kan, in de galerijen, die nog door heilige en eerbiedwaardige schimmen bewoond worden; in de olijfbosschen van den Ilyssus hoor ik de stem der poëzie; op de hoogten van Phyle komen mij de schemerwolken als het doodskleed onzer voormalige vrijheid voor, — de voorlooper — de voorlooper van den morgen, die komen zal! Gij lacht over mijn geestdrift, Sallustius! — maar is het niet beter in de kluisters te hopen, dan zich te onderwerpen in hun glans? Gij zijt volgens uw schrijven verzekerd, dat ik in dit droefgeestig verblijf van vervallen luister niet gelukkig kan zijn. Gij weidt met verrukking uit over de Romeinsche grootheid en de pracht van het keizerlijk hof. Mijn Sallustius! — *non sum quatis eram* — ik ben niet, wat ik was. De voorvallen van mijn leven hebben het driftige bloed van mijn jeugd getemperd. Mijn gezondheid heeft nimmer haar gewone veerkracht teruggekregen, sedert zij de werking eener ziekte gevoeld en gekwijnd heeft in de dampige lucht van

den kerker der misdadigers. Mijn geest heeft nimmer het vreeselijke van den laatsten dag van Pompeji kunnen afschudden — noch de verschrikking van die vreeselijke verwoesting — noch de herinnering aan onze onvergetelijke geliefde Nydia ! — Ik heb hier een grafteeken voor haar schim opgericht, en heb dagelijks het uitzicht daarop uit de vensters van mijn studeervertrek. Het houdt een teedere gedachtenis in mij levendig en wekt een zachten weemoed in mij op, — die niet anders zijn kan dan een dankbare hulde aan haar trouw, en aan het geheimzinnige van haar vroegtijdigen dood. Jone verzamelt de bloemen, maar mijn eigen hand vlecht die dagelijks tot een krans op haar graf. — Zij was een graf te Athene waardig !

Gij spreekt mij over den groei der Christenen te Rome. Sallustius ! u mag ik mijn geheim wel toevertrouwen. Ik heb lang over die leer nagedacht; ik heb ze omhelsd. Na de verdelging van Pompeji heb ik Olinthus nog eens aangetroffen, die helaas ! slechts voor een korten tijd gered en naderhand gestorven is als martelaar door de ontembaarheid van zijn ijver. In mijn ontsnapping aan den leeuw en aan de aardbeving, leerde hij mij de hand van den onzichtbaren God zien. Ik heb hem aangehoord — geloofd — en dien God aangebeden. Mijn eigen, mijn meer dan ooit beminde Jone heeft mede dat geloof aangenomen ! een geloof, Sallustius ! dat, licht over de wereld verspreidend, zijn glans, gelijk de ondergaande zon, voor den komenden dag verzamelt. Wij weten dat wij, evenals naar het vleesch, ook naar de ziel verbonden zijn voor eeuwig. Eeuwen mogen verloopen, ons stof zelfs moge ontbonden, de aarde als een kleed ineengerold worden, het rad van het leven draait in den kring eener oneindige, onverganke1ijke eeuwigheid. En gelijk de aarde gelaafd wordt door het licht der zon, zoo ontvangt de onsterfelijkheid haar waar geluk door de deugd, die de lach is van het aanschijn Gods. Bezoek mij daarom, Sallustius ! breng de geleerde schriften van Epicurus, Pythagoras en Diogenes mede, wapen u tegen uw nederlaag, en wij zullen in de boschjes van Academus, onder een zekerder geleide dan dat hetwelk aan onze voorvaderen te beurt viel, van gedachten wisselen over deze gewichtige onderwerpen: het ware doel van het leven en de natuur der ziel.

Jone — nu klopt mijn hart sneller bij het schrijven van haar naam, — Jone zit op dit oogenblik aan mijn zijde. Ik sla mijn oogen op en zie haar lach. Het zonlicht schijnt over den Hymettus, en in mijn tuin hoor ik het gegons der zomerbijen. Gij vraagt mij of ik gelukkig ben. — O, wat kon Rome mij schenken, dat mijn rijk-

dom te Athene evenaart? Hier wekt alles mijn ziel en geeft mij inspiratie, de boomen, de rivieren, de heuvelen, de hemel zelfs, alles is Atheensch, alles behoort aan de schoone, maar treurende moeder der poëzie en van de wijsheid der wereld. In mijn zaal zie ik de marmeren standbeelden mijner voorouders; in den *Ceramicus* aanschouw ik hun graven! In de straten bewonder ik de hand van Phidias, en de geest van Pericles, Harmodius en Aristogiton is overal — tot in onze harten toe, — uit het *mijne* tenminste zullen zij nimmer worden uitgewischt. Indien er iets is dat mij kan doen vergeten, dat ik een Athener en niet vrij ben, dan is het voor een groot deel de waakzame, nooit rustende liefde van Jone; een liefde, die uit ons nieuw geloof een nieuwe kracht heeft geput, een liefde die geen onzer dichters, hoe schoon zij die ook voorstellen, slechts ook maar flauw heeft kunnen schetsen; want met den Godsdienst gepaard, maakt zij een deel van den Godsdienst uit; zij kweekt zuivere en hemelsche gedachten, het is een liefde, die wij mogen hopen zuiver en vlekkeloos bewaard naar de eeuwigheid over te brengen, opdat wij ons niet mogen schamen haar voor onzen God te belijden! Dat is de ware beteekenis der duistere fabel van onzen Griekschen Eros en Psyche — het is inderdaad de liefde, rustend aan den boezem der ziel. En indien deze liefde mij gedeeltelijk ondersteunt tegen mijn koortsig verlangen naar vrijheid, doet de godsdienst dit nog meer; want zoo dikwijls ik het zwaard wil aangrijpen, de krijgstrompet wil steken en naar de velden snellen van een nieuw *Marathon* (doch een *Marathon* zonder overwinning), voel ik mijn wanhoop over het onvermogen van mijn vaderland en over het knellende juk der Romeinsche overheersching tenminste eenigermate verzacht door het denkbeeld, dat de aarde slechts het begin van het leven is — dat de luister van eenige jaren weinig afdoet tot den oneindigen duur der eeuwigheid — dat er geen volmaakte vrijheid bestaat voordat de ziel haar aardsche kluisters geslaakt heeft — en dat alle tijd, alle ruimte haar erfdeel is geworden. Evenwel, Sallustius! paart zich nog een mengsel van het zachtere Grieksche bloed met mijn geloof. Ik kan niet deelen in den ijver van hen, die iets misdadigs en eeuwig strafbaars zien in menschen, die hun geloof niet aannemen. Ik sidder niet over het geloof van anderen. Ik durf het niet *vloeken*, — ik bid den Grooten Vader slechts, dat Hij hen bekeere. Die lauwheid stelt mij onder Christenen aan eenig wantrouwen bloot, doch ik vergeef hun dit; en daar ik de vooroordeelen der menigte niet openlijk tart, vind ik mij op deze wijze

in staat gesteld om mijn broederen tegen de gevaren der wet en tegen de gevolgen van hun eigen ijver te beveiligen. Indien de gematigdheid mij het natuurlijk uitvloeisel toeschijnt van de welwillendheid, levert zij tegelijk het beste doel voor de liefde jegens onze natuurgenooten.

Zóó is dan nu mijn leven, Sallustius ! — en zoo zijn mijn gevoelens. Op deze wijze verheug ik mij in mijn bestaan, en wacht den dood af. En gij, goedhartige volgeling van Epicurus! gij — doch kom hier, en wees getuige van onze stille vreugde en onze verwachtingen; en noch de luisterrijke gastmalen, noch het gejuich van den volkrijken *Circus*, noch het woelige volksplein, noch de schitterende schouwburg, noch de welige tuinen, noch de weelderige badhuizen van Rome, zullen u toeschijnen een heerlijker leven of een ongestoorder geluk te geven, dan het leven, waarover gij zoo onverstandig de schouders ophaalt, dat van uw vriend, Glaucus den Athener. — Vaarwel !"

....

....

Er waren bijna zeventien eeuwen verloopen, toen de stad Pompeji uit haar zwijgend graf werd opgedolven. 1) Alles gloeide in onverzwakte kleuren ! de muren der huizen, waren zoo frisch, alsof zij daags te voren geschilderd waren) van de prachtige mozaiek vloeren was niets bedorven, op het volksplein stonden de half afgewerkte kolommen, zooals de handen der werklieden ze gelaten hadden, voor de boomen van haar tuinen de drievoeten voor de offeranden, in haar zalen de geldkisten, in haar badkamers de reinigingstoestellen, in den schouwburg vond men nog de toegangsbewijzen, in de vertrekken de meubelen en lampen, in de eetzalen de overblijfselen van den laatsten maaltijd, in de slaapkamers de reukwaters en het blanketsel der voormalige schoonen, en overal de beenderen en geraamten van hen, die eenmaal de raderen van dat klein, maar prachtig samenstel van leven en van weelde in beweging brachten.

In het huis van Diomedes, onder de keldergewelven, ontdekte men dicht bij de deur twintig geraamten, waaronder dat van een kind, bedekt met een zeer fijne asch, die klaarblijkelijk langzamerhand door de reten was gestoven, tot zij de geheele ruimte had gevuld.

---

1) Verwoest in het jaar 79; voor 't eerst weer ontdekt in 1750.

Er lagen juweelen en geldstukken, nuttelooze kandelaars en kruiken vol hard geworden wijn, die tot verlenging van den doodstrijd had gediend. De asch, door de dampen verhard, had de geraamten als in een vorm omsloten, en de reiziger kan nog de indrukken zien van den hals en den jeugdig zwellenden boezem éener vrouw, de sporen der ongelukkige Julia ! — Het komt den onderzoeker voor, alsof de lucht langzamerhand in zwaveldamp veranderd is ; de bewoners der gewelven waren naar de deur gevloden, doch hadden haar door de van buiten opeengehoopte asch gesloten gevonden, en bij hun pogingen om haar open te breken, waren zij door den damp verstikt.

In den tuin vond men een geraamte met een sleutel in zijn grof gebeende handen, en in de nabijheid daarvan een zak met geld. Men gelooft, dat het de heer des huizes zal geweest zijn — de ongelukkige Diomedes, die waarschijnlijk door den tuin getracht had te ontkomen, en, of door den damp verstikt, of door een steenbrok verpletterd, omkwam. Naast eenig zilverwerk lag een ander geraamte, waarschijnlijk dat van een slaaf.

De huizen van Sallustius en van Pansa, de tempel van Isis met de bedriegelijke ruimten achter de beelden, den schuilhoek van haar heilige godspraken — liggen nu open voor de blikken der nieuwsgierigen. In een der vertrekken van dien tempel vond men een grof geraamte met een bijl er naast; twee muren waren met de bijl doorgebroken; verder had het slachtoffer het niet kunnen brengen. In het midden der stad vond men een ander geraamte, waarnaast een groote hoop muntstukken, benevens vele der geheimzinnige sieraden van den tempel van Isis. De dood had Calenus in zijn geldzucht achterhaald, en hij kwam gelijktijdig om met Burbo ! — Toen de gravers vorderden met het opruimen van het puin, vonden zij het geraamte van een mensch, letterlijk in tweeën gedeeld door den val van een zuil. De hersenpan was van zoo'n treffenden vorm, en zoo sterk geteekend, zoowel in zijn geestelijke als lichamelijke ontwikkeling, dat zij steeds de bewondering en aandacht gewekt heeft der reizigers, die den bouwval van dat paleis der rede onder de oogen hebben gekregen. Nog na verloop van zooveel eeuwen, kan de levende het ruime huis aanschouwen, binnen welks kunstig gebouwde galerijen en keurig gewrochte vertrekken eenmaal de ziel van Arbaces den Egyptenaar dacht en peinsde, droomde en zondigde !

De overblijfselen beschouwende van een maatschappelijk systeem, dat voor altijd van de wereld werd weggevaagd, vertoefde daar een vreemdeling uit dat

verafgelegen barbaarsche eiland, welks naam de keizerlijke Romein zonder schrik niet durfde uitspreken, een tijdlang te midden der heerlijkheden van het bekoorlijke Campanië, en heeft daar dit verhaal bedacht. 1)

1) Dank zij de medewerking der Italiaansche regeering is men in 1927 tot een verdere opgraving van de verwoeste steden overgegaan en wel met zooveel succes, dat het Romeinsche leven uit dien tijd nu als een open boek voor ons ligt.

EINDE VAN HET LAATSTE DEEL.

Typ. Amst. Boek- en Steendrukkerij v./h. Ellerman, Harms & Co. — Amsterdam.